

การถอนการรับรองบุตร

น.ส.ศิริพร จิระพรวัชรานนท์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์ ไม่สังกัดภาควิชา/เทียบเท่า
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2561
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

The Revocation of the Acknowledgement

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws in Laws
Common Course
Faculty of Law
Chulalongkorn University
Academic Year 2018
Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การถนอมการรับรองบุตร
โดย	น.ส.ศิริพร จิระพรวัชรานนท์
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิโรจน์ วาทินพงศ์พันธ์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

.....	คณบดีคณะนิติศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปาริณา ศรีวินิชย์)	
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์	
.....	ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กัมพูสิริ)	
.....	อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิโรจน์ วาทินพงศ์พันธ์)	
.....	กรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.ศันท์ภรณ์ โสถิพันธ์)	
.....	กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.รัศมิ์ เอกบุตร)	

ศิริพร จิระพรวัชรานนท์ : การถอนการรับรองบุตร. (The Revocation of the Acknowledgement) อ.ที่ปรึกษาหลัก : ผศ. ดร.วิโรจน์ วาทินพงศ์พันธ์

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1554 กำหนดให้ ผู้มีส่วนได้เสียจะขอให้ศาลถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรเพราะเหตุว่าผู้จดทะเบียนนั้นมิใช่บิดาก็ได้ แต่ต้องฟ้องภายใน 3 เดือนนับแต่วันที่รู้การจดทะเบียนนั้น อนึ่งห้ามมิให้ฟ้องเมื่อพ้น 10 ปี นับแต่วันจดทะเบียน จึงทำให้ชายผู้จดทะเบียน มารดา หรือเด็ก ที่ได้จดทะเบียนหรือให้ความยินยอมไปโดยถูกฉ้อฉล ช่มชู้ หรือสำคัญผิด ซึ่งได้รู้ถึงการจดทะเบียนตั้งแต่วันที่ได้จดทะเบียนแล้ว ไม่สามารถฟ้องคดีในกำหนดเวลาดังกล่าวได้

จากการศึกษาเรื่องการถอนการรับรองบุตรพบว่า สหรัฐอเมริกามีบทบัญญัติให้ผู้จดทะเบียนเป็นผู้มีสิทธิฟ้องคดีถอนการรับรองบุตรได้ เนื่องจากจากการจดทะเบียนไปโดยถูกฉ้อฉล ช่มชู้ หรือสำคัญผิด และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีบทบัญญัติเรื่องระยะเวลาในการฟ้องคดีถอนการรับรองบุตรที่เกิดจากการช่มชู้ โดยทั้ง 2 ประเทศได้กำหนดตัวบุคคลผู้มีสิทธิในการฟ้องคดีถอนการรับรองบุตรไว้อย่างชัดเจน โดยรวมถึงชายผู้จดทะเบียนรับรองบุตร มารดา เด็ก และเจ้าหน้าที่รัฐที่สามารถฟ้องคดีถอนการรับรองบุตรได้ ส่วนผลของการถอนการรับรองบุตรจะมีผลในเวลาใดนั้น มีเพียงกฎหมายสหรัฐอเมริกาที่กำหนดไว้ว่าให้มีผลนับแต่เด็กเกิด ซึ่งในเรื่องดังกล่าวประเทศไทยไม่มีบทบัญญัติกำหนดไว้

ผู้เขียนเห็นควรให้ปรับปรุงแก้ไข มาตรา 1554 ให้ผู้จดทะเบียน หรือมารดาและเด็กได้จดทะเบียนหรือยินยอมให้จดทะเบียน โดยถูกฉ้อฉล ช่มชู้ หรือสำคัญผิด มีสิทธิฟ้องคดีถอนการรับรองบุตรได้ โดยกำหนดระยะเวลาในการฟ้องคดีไว้แยกจากผู้มีส่วนได้เสียอื่นๆ และบัญญัติเรื่องผลของการถอนการรับรองบุตร ให้มีผลย้อนหลังไปนับแต่เด็กเกิด

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

สาขาวิชา นิติศาสตร์
ปีการศึกษา 2561

ลายมือชื่อนิสิต
ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

5886024434 : MAJOR LAWS

KEYWORD: revocation of the acknowledgement

Siriporn Jirapornwacharanon : The Revocation of the Acknowledgement. Advisor:
Asst. Prof. WIROTE WATINPONGPUN, Ph.D.

Section 1554 of Civil and Commercial Code, it prescribes that the stakeholder can request the court to revoke the registration of child legitimation as the applicant of the said registration is not father, but the litigation must be executed within three months from the acknowledgement date of the said registration. This will result in incapability to litigate in such period of time by the registering man, mother or the child that has been registered or has given consent by fraud, threat, and misunderstanding and acknowledged the registration since registration date.

According to the study indicated that USA has enacted legal provision that the registering person is entitled to litigate for revocation of the acknowledgment of child due to fraud, threat or misunderstanding for registration. The Federal Republic of Germany has enacted the legal provision on period of litigation for revocation of the acknowledgment of child due to threat. Both countries have clearly determined the person who is entitled, including the man who registers to acknowledge of child, mother, and child. Only USA's law has determined the effective period of the result of the revocation of the acknowledgment of child that the said result is effective from the child's birth.

The author deemed appropriate for update of Section 1554 that the registering person or mother and child the child that has been registered or has given consent by fraud, threat, and misunderstanding by fraud, threat or misunderstanding, is entitled to litigate for revocation of the acknowledgment of child, the new legal provisions on the retroactive result of the revocation of the acknowledgment of child from the child's birth

Field of Study: Laws Student's Signature

Academic Year: 2018 Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงได้เนื่องด้วยความกรุณาอย่างสูงจากท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิโรจน์ วาทินพงศ์พันธ์ ที่กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ โดยให้คำแนะนำและช่วยเหลือในการทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งแนะประเด็นปัญหาที่เป็นประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์ ติดตามความก้าวหน้าจนกระทั่งวิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงเป็นอย่างดี ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์มา ณ ที่นี้

ผู้เขียนยังได้รับความกรุณาจากท่านศาสตราจารย์ ดร. ไพโรจน์ กัมพูสิริ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ศาสตราจารย์ ดร. ศนันท์กรณีย์ โสทธิพันธุ์ และรองศาสตราจารย์ ดร. รัชฎา เอกบุตร กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้สละเวลาและได้ให้ความกรุณารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ โดยคณะกรรมการได้ให้คำแนะนำและความเห็นที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง โดยเฉพาะท่านรองศาสตราจารย์ ดร. รัชฎา เอกบุตร ซึ่งได้ให้คำแนะนำในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ จนทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้มีเนื้อหาสมบูรณ์มากขึ้น

นอกจากนี้ ผู้เขียนขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ประจำหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต และเจ้าหน้าที่ห้องสมุด คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้ให้ความเมตตาช่วยเหลือในการให้ข้อมูลและอำนวยความสะดวกในการสืบค้นข้อมูลด้านต่างๆ ตลอดระยะเวลาที่จัดทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้

สุดท้ายนี้ ผู้เขียนขอขอบคุณกำลังใจและการให้ความสนับสนุนในด้านต่าง ๆ จากครอบครัว โดยเฉพาะบิดา มารดา ขอขอบคุณ คุณสถาพร เจริญกุล หัวหน้าฝ่ายกฎหมายและระเบียบที่ 1 รักษาการผู้อำนวยการส่วนกฎหมายและระเบียบ คุณจุฑาทิพย์ พบสุข หัวหน้าฝ่ายกฎหมายและระเบียบที่ 3 เพื่อนร่วมงานในกรมศาลการทุกคน รวมถึงเพื่อน ๆ ในหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายเอกชนและธุรกิจ และขอขอบคุณกำลังใจจาก ร.อ.ชาวิพล สัมฤทธิ์วงศ์ ตลอดจนผู้ใกล้ชิดของผู้เขียนทุกท่านซึ่งผู้เขียนไม่สามารถเอ่ยนามได้ครบถ้วน ทำให้การจัดทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จได้ด้วยดี หากวิทยานิพนธ์เล่มนี้มีข้อบกพร่องประการใด ผู้เขียนขอน้อมนับไว้แต่เพียงผู้เดียว

ศิริพร จิระพรวัชรานนท์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....ค	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....ง	ง
กิตติกรรมประกาศ.....จ	จ
สารบัญ.....ฉ	ฉ
บทที่ 1.....	11
บทนำ.....	11
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	11
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	13
1.3 สมมติฐานของการวิจัย.....	14
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	14
1.5 วิธีการศึกษา.....	14
1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา.....	14
1.7 ทบทวนวรรณกรรม.....	15
บทที่ 2.....	17
แนวความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับบุตรนอกสมรส ตามกฎหมายต่างประเทศและกฎหมายครอบครัวไทย.....	17
2.1 ความหมายของบุตรนอกสมรสและการรับรองบุตร.....	17
2.1.1 ความหมายของบุตรนอกสมรส.....	17
2.1.2 ความหมายของการรับรองบุตร.....	19
2.2 วิวัฒนาการของการรับรองบุตรตามกฎหมายต่างประเทศ.....	20
2.2.1 สหรัฐอเมริกา.....	21
2.2.2 ประเทศอังกฤษ.....	24

2.2.3	สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี.....	29
2.2.4	ประเทศญี่ปุ่น.....	31
2.2.5	สาธารณรัฐฝรั่งเศส.....	33
2.3	วิวัฒนาการของการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรตามกฎหมายครอบครัวไทย.....	36
2.3.1	กฎหมายลักษณะผัวเมีย.....	36
2.3.2	ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์.....	41
2.3.3	พระราชบัญญัติจดทะเบียนครอบครัว พ.ศ. 2478.....	43
2.3.4	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560.....	44
2.4	วิวัฒนาการของการถอนการรับรองบุตรตามกฎหมายต่างประเทศ.....	44
2.4.1	สหรัฐอเมริกา.....	44
2.4.2	ประเทศอังกฤษ.....	48
2.4.3	สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี.....	49
2.4.4	ประเทศญี่ปุ่น.....	50
2.4.5	สาธารณรัฐฝรั่งเศส.....	51
2.5	วิวัฒนาการของการถอนการรับเด็กเป็นบุตรตามกฎหมายครอบครัวไทย.....	53
2.5.1	ตามกฎหมายลักษณะผัวเมีย.....	53
2.5.2	ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์.....	54
บทที่ 3.....		56
การรับรองบุตรและการถอนการรับรองบุตรตามกฎหมายต่างประเทศและกฎหมายครอบครัวไทย..		56
3.1	การรับรองบุตรและการถอนการรับรองบุตรตามกฎหมายต่างประเทศ.....	56
3.1.1	ระบบกฎหมาย Common Law.....	56
3.1.1.1	กฎหมายสหรัฐอเมริกา.....	56
	(ก) วิธีการรับรองบุตร.....	56
	(ข) ผลของการรับรองบุตร.....	58

(ค) วิธีการถอนการรับรองบุตร	60
(ง) ผลของการถอนการรับรองบุตร	69
3.1.1.2 กฎหมายประเทศอังกฤษ	75
(ก) วิธีการรับรองบุตร.....	75
(ข) ผลของการรับรองบุตร.....	79
(ค) วิธีการถอนการรับรองบุตร.....	81
(ง) ผลของการถอนการรับรองบุตร	85
3.1.2 ระบบกฎหมาย Civil Law	86
3.1.2.1 ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน	86
(ก) วิธีการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร	86
(ข) ผลของการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร	87
(ค) วิธีการถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร	88
(ง) ผลของการถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร.....	94
3.1.2.2 ประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น.....	95
(ก) วิธีการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร	95
(ข) ผลของการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร	98
(ค) วิธีการถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร	99
(ง) ผลของการถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร.....	105
3.1.2.3 ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส	106
(ก) วิธีการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร	106
(ข) ผลของการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร.....	108
(ค) วิธีการถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร	110
(ง) ผลของการถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร.....	113
3.2 การจดทะเบียนและการถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรตามกฎหมายครอบครัวไทย ..	114

3.2.1	วิธีการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร	114
3.2.1.1	แบบของการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร	115
3.2.1.2	ความยินยอมในกรณีจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรโดยสมัครใจ.....	117
3.2.1.3	ศาลมีคำสั่งหรือคำพิพากษาให้มีการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร.....	119
3.2.2	ผลของการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร.....	123
3.2.3	วิธีการถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร	126
3.2.3.1	แบบของการถอนการจดทะเบียน.....	126
3.2.3.2	ผู้มีส่วนได้เสียที่สามารถร้องขอให้ถอนการจดทะเบียน.....	127
3.2.3.3	เหตุที่อ้างในคำร้องขอถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร.....	131
3.2.3.4	ระยะเวลาในการร้องขอถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร	133
3.2.4	ผลของการถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร	134
3.2.4.1	ตามพระราชบัญญัติจดทะเบียนครอบครัว พ.ศ. 2478 มาตรา 16 และมาตรา 21	134
3.2.4.2	ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์.....	134
บทที่ 4	136
วิเคราะห์เปรียบเทียบการถอนการรับรองบุตรตามกฎหมายต่างประเทศกับกฎหมายครอบครัวไทย และวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรตามกฎหมายครอบครัวไทย. 136		
4.1	วิเคราะห์เปรียบเทียบการถอนการรับรองบุตรตามกฎหมายต่างประเทศ และกฎหมาย ครอบครัวไทย.....	136
4.1.1	วิธีการเพิกถอนการรับรองบุตร.....	136
4.1.2	บุคคลที่สามารถใช้สิทธิร้องขอให้ถอนการรับรองบุตร.....	137
4.1.3	เหตุที่จะยกขึ้นอ้างเพื่อขอให้ถอนการรับรองบุตร.....	139
4.1.3.1	บิดาผู้รับรองบุตรไม่ใช่บิดาตามพันธุกรรม	139
4.1.3.2	ไม่มีความสัมพันธ์ในทางสังคมและครอบครัวระหว่างบิดาผู้รับรองบุตรและบุตร	141

4.1.3.3 การรับรองบุตรกระทำไปโดยถูกฉ้อฉล ข่มขู่ หรือสำคัญผิดตัว	142
4.1.3.4 เหตุอื่นๆ ที่มีผลต่อการถอนการรับรองบุตร	144
4.1.4 ระยะเวลาในการใช้สิทธิร้องขอถอนการรับรองบุตร	145
4.1.5 ผลของการเพิกถอนการรับรองบุตร	149
4.2 วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรตามกฎหมายครอบครัวไทย	150
4.2.1 ปัญหาผู้มีส่วนได้เสียในการร้องขอให้เพิกถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร	150
4.2.2 ปัญหาการจดทะเบียนรับรองบุตรโดยถูกฉ้อฉล ถูกข่มขู่ หรือสำคัญผิด	156
4.2.3 ปัญหาการใช้สิทธิเรียกร้องเป็นระยะเวลาหรืออายุความ	160
4.2.4 ปัญหาเรื่องผลย้อนหลังของการถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร	164
บทที่ 5	167
บทสรุปและข้อเสนอแนะ	167
5.1 บทสรุป	167
5.2 ข้อเสนอแนะ	171
บรรณานุกรม	174
ภาคผนวก	182
ภาคผนวก ก. ตารางเปรียบเทียบการถอนการรับรองบุตร 1	183
ภาคผนวก ข. Uniform Parentage Act 2017	187
ภาคผนวก ค. Births and Deaths Registration Act 1953	194
ภาคผนวก ง. German Civil Code	200
ภาคผนวก จ. Japanese Civil Code	209
ภาคผนวก ฉ. French Civil Code	211
ประวัติผู้เขียน	218

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

บุตรนอกสมรสสามารถทำให้เป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายได้ 3 วิธี คือ บิดามารดาสมรสกัน ภายหลัง บิดาจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร และศาลพิพากษาว่าเด็กเป็นบุตร กรณีบิดามารดาสมรสกัน ภายหลังซึ่งทำให้เด็กมีสถานะเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายอันเนื่องมาจากเข้าข้อสันนิษฐานความเป็นบุตรเนื่องจากเป็นเด็กเกิดแต่ขณะหญิงเป็นภริยาชาย แต่การที่บิดาจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร และศาลพิพากษาว่าเด็กเป็นบุตรนั้นต้องมีข้อเท็จจริงที่เป็นสาระสำคัญคือ ชายต้องเป็นบิดาตามสายโลหิต โดยกำหนดเงื่อนไขการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1548 บัญญัติให้บิดาจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรได้ต่อเมื่อได้รับความยินยอมของเด็กและมารดาเด็ก และกำหนดเงื่อนไขในการฟ้องขอให้รับเด็กเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1555 ให้ศาลยกฟ้อง หากปรากฏว่าชายไม่อาจเป็นบิดาของเด็กได้

ความเป็นบิดาอาจพิสูจน์ได้โดยนำวิธีการในทางวิทยาศาสตร์เข้ามามีส่วนช่วยในการพิสูจน์ ความเป็นบิดากับบุตร ปัจจุบันวิธีการดังกล่าวมีความสะดวกและไม่ยุ่งยากซับซ้อนซึ่งแตกต่างจากในอดีต ดังนั้นการจะทราบถึงสายสัมพันธ์ความเป็นบิดามารดาที่สามารถทราบได้โดยง่าย จึงมีผลต่อการพิสูจน์ความเป็นบิดามารดาและบุตรให้เกิดความชัดเจนขึ้น ไม่ว่าจะฝ่ายบุตรซึ่งกล่าวอ้างว่าชายเป็นบิดาของตน หรือฝ่ายชายกล่าวอ้างว่าเด็กเป็นบุตร แม้จะมีกฎหมายบัญญัติข้อสันนิษฐาน ความเป็นบิดาโดยชอบด้วยกฎหมายไว้ก็ตามแต่ก็สามารถที่จะสืบพยานหลักฐานข้อสันนิษฐานดังกล่าวได้ เมื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงได้ว่าชายนั้นไม่ใช่บิดาที่แท้จริง การจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรนั้น ผู้จดทะเบียนจะต้องเป็นบิดาที่แท้จริง หากไม่ใช่บิดาที่แท้จริงแล้วการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรก็จะไม่มีผลทำให้บุตรกลายเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของบิดาได้ ผู้มีส่วนได้เสียอาจร้องขอให้ถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรได้ โดยร้องขอต่อศาล ตามมาตรา 1554

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 มาตรา 1559 กำหนดว่าเมื่อได้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรแล้วจะถอนไม่ได้ และมาตรา 1554 ซึ่งกำหนดให้สิทธิแก่ผู้มีส่วนได้เสียสามารถร้องขอต่อศาลให้ถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรได้ โดยอ้างเหตุว่าบิดาผู้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรมิใช่บิดาที่แท้จริงเท่านั้น เป็นบทบัญญัติที่ใช้มานาน การที่บทบัญญัตินี้ดังกล่าวตั้งเงื่อนไขในการถอนการรับเด็กเป็นบุตรก็เพื่อจะให้เกิดความแน่นอนในสถานะของเด็กอันเป็นเรื่องสำคัญ เนื่องจากในอดีต การพิสูจน์ว่าใครเป็นบิดาเป็นเรื่องยาก แต่ปัจจุบันการพิสูจน์ความเป็นบิดาทำได้สะดวกขึ้น การถอนการรับรองบุตรโดยเหตุว่าผู้ขอให้จดทะเบียนมิใช่บิดาที่แท้จริงจึงสามารถกระทำได้ ประกอบกับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1548 การจดทะเบียนเด็กเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายเมื่อ

ได้รับความยินยอมของเด็กและมารดา กฎหมายไม่ได้กำหนดให้การจดทะเบียนรับรองบุตรต้องแสดงว่าบิดาเป็นบิดาที่แท้จริงด้วย จึงอาจทำให้ปัญหาการรับรองบุตรโดยชายที่ไม่ใช่บิดายังคงมีอยู่ จึงควรกำหนดให้มีบทบัญญัติในการถอนการรับรองบุตรให้สอดคล้องกับสังคมในปัจจุบัน

ปัญหาว่าชายผู้รับรองบุตรไปเนื่องจากไม่รู้ข้อเท็จจริงว่าเด็กนั้นไม่ใช่บุตร หรือถูกหลอกลวงว่าเด็กนั้นเป็นบุตรของตน ต่อมาเมื่อทราบว่าเด็กไม่ใช่บุตรจึงต้องการถอนการรับรองบุตร โดยกฎหมายกำหนดให้ฟ้องคดีภายในกำหนดระยะเวลา 3 เดือนนับแต่รู้ถึงการจดทะเบียนนั้น ไม่อาจใช้บังคับในกรณีดังกล่าวได้ เนื่องจากชายผู้จดทะเบียนรู้ถึงการจดทะเบียนตั้งแต่แรกอยู่แล้ว แต่ไม่รู้ข้อเท็จจริงว่าเด็กนั้นไม่ใช่บุตรในภายหลังจากที่จดทะเบียน อาจเป็นระยะเวลาเกินกว่า 3 เดือน นับแต่ได้จดทะเบียน หรือด้วยเหตุที่ชายถูกข่มขู่ให้จดทะเบียนรับรองบุตร ต่อมาพ้นจากการข่มขู่เป็นระยะเวลาเกินกว่า 3 เดือน นับแต่ได้จดทะเบียน ทำให้ชายผู้จดทะเบียนไปโดยถูกฉ้อฉล ข่มขู่ สำคัญผิด ไม่สามารถเพิกถอนการรับรองได้ ในกรณีดังกล่าวหากเป็นมารดาและเด็กที่ได้ให้ความยินยอมไปโดยถูกฉ้อฉล ข่มขู่ สำคัญผิด มารดาและเด็กมาทราบข้อเท็จจริงในภายหลังว่าผู้รับรองไม่ใช่บิดาที่แท้จริง ภายหลังระยะเวลา 3 เดือน นับแต่ได้จดทะเบียน หรือพ้นจากการถูกข่มขู่เกินระยะเวลา 3 เดือน ก็ไม่อาจฟ้องถอนการรับรองบุตรได้ และมีผลให้เด็กที่ทราบว่าบิดาที่แท้จริงของตนเป็นใครก็ไม่อาจขอให้บิดาที่แท้จริงจดทะเบียนรับรองบุตรได้เช่นกัน

การกล่าวอ้างเหตุในการเพิกถอนการรับรองบุตรว่าผู้จดทะเบียนไม่ใช่บิดาที่แท้จริงนั้น สัมพันธ์กับกำหนดเวลาในการกล่าวอ้าง เนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้กำหนดระยะเวลาที่มีลักษณะแน่นอนตายตัว กำหนดเวลาระยะสั้น คือ 3 เดือนนับแต่รู้ถึงการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร และกำหนดเวลาระยะยาว คือ 10 ปี นับแต่จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร มีผลให้เมื่อพ้นกำหนด 3 เดือนนับแต่รู้ถึงการจดทะเบียน หรือเมื่อพ้น 10 ปี นับแต่จดทะเบียนไปแล้ว ไม่อาจมีผู้ใดกล่าวอ้างว่าเด็กไม่ใช่บุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของผู้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรได้อีก แม้ว่าจะสามารถพิสูจน์ได้ตามข้อเท็จจริงว่าเด็กไม่ใช่บุตรตามสายโลหิตของบิดาก็ตาม ทำให้เกิดผลเสียหายแก่ชายผู้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร บิดาที่แท้จริง มารดา บุตรและผู้มีส่วนได้เสียอื่น ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่บุคคลดังกล่าว มีผลให้เด็กและชายผู้จดทะเบียนที่ไม่ใช่บิดาที่แท้จริงเป็นบิดาและบุตรชอบด้วยกฎหมาย มีสิทธิหน้าที่ในฐานะบิดาและบุตรและทำให้เด็กเสียสิทธิที่มีต่อบิดาที่แท้จริง ทั้งสิทธิในการใช้ชื่อสกุล สิทธิในค่าอุปการะเลี้ยงดู สิทธิในทรัพย์สินมรดก

นอกจากปัญหาเรื่องเหตุและระยะเวลาในการถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรแล้ว ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1554 ยังคงมีความสับสนว่าใครเป็นผู้มีส่วนได้เสียซึ่งมีสิทธิฟ้องคดีถอนการรับรองบุตร แม้จะเป็นที่แน่ชัดว่า บิดาที่แท้จริง มารดา เด็ก และผู้มีส่วนได้เสียมรดกหรือเสียสิทธิในการรับมรดกร่วมกับเด็กเนื่องจากการจดทะเบียนรับรองบุตร เป็นผู้มีส่วนได้เสียในการถอนการรับรองบุตร แต่มีปัญหาว่า ผู้ร้องขอจดทะเบียน หรือมารดาและเด็กผู้ให้ความยินยอม

ในการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร เป็นผู้มีส่วนได้เสียซึ่งมีสิทธิฟ้องคดีถอนการรับรองบุตรหรือไม่ รวมถึงกรณีที่บุคคลดังกล่าวทราบแต่แรกแล้วว่าเด็กไม่ใช่บุตร แต่กลับร้องขอจดทะเบียนรับรองบุตร หรือให้ความยินยอมในการจดทะเบียนทั้งที่รู้ว่าผู้จดทะเบียนไม่ใช่บิดา จะยังเป็นผู้มีส่วนได้เสียหรือไม่ หรือมีลักษณะเป็นการใช้สิทธิไม่สุจริต ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้บัญญัติในเรื่องดังกล่าวไว้ และแม้ว่าผู้จดทะเบียนจะไม่ใช่บิดาที่แท้จริงก็ตาม แต่เมื่อได้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรแล้วมาถอนในภายหลังย่อมทำให้เด็กเสียสิทธิและไม่เป็นไปเพื่อผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก

ผลของการถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร มีผลเป็นการเพิกถอนสถานะบุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย ทำให้เด็กไม่มีความสัมพันธ์ใดๆ กับผู้รับรองบุตร ไม่มีสิทธิได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดู ไม่มีสิทธิในการรับมรดก และสิทธิอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับบิดาอีกต่อไป ดังนั้นการถอนการรับรองบุตรจึงควรกำหนดผู้มีสิทธิในการฟ้องคดี เหตุที่ยกขึ้นอ้างในการฟ้องคดีและระยะเวลาในการฟ้องคดีถอนการจดทะเบียนรับรองบุตรไว้ให้เหมาะสมและเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็ก เพื่อให้ผู้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรซึ่งไม่ใช่บิดาที่แท้จริงโดยถูกกลฉ้อฉล ช่มชู้ หรือสำคัญผิดมีโอกาสถอนการจดทะเบียนของตนได้ภายในระยะเวลาที่เหมาะสม และไม่กระทบต่อสิทธิของบุตรเกินสมควร และเป็นการเปิดโอกาสให้บิดาที่แท้จริงสามารถจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรได้

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

วิทยานิพนธ์เล่มนี้มีวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยดังต่อไปนี้ คือ

1. เพื่อศึกษาวิวัฒนาการความเป็นไปของการถอนการรับรองบุตรทั้งในกฎหมายต่างประเทศและกฎหมายครอบครัวไทย
2. เพื่อศึกษาวิธีการถอนการรับรองบุตร ในทางทฤษฎีและปฏิบัติ ทั้งกฎหมายต่างประเทศและกฎหมายครอบครัวไทยเปรียบเทียบกัน โดยเฉพาะ เรื่องเงื่อนไขของการรับรองบุตรที่แตกต่างกันออกไป เช่น ผู้มีสิทธิร้องขอ สาเหตุที่ยกขึ้นร้องขอ ระยะเวลาในการใช้สิทธิร้องขอ เป็นต้น
3. ศึกษาผลของการถอนการรับรองบุตร ทั้งกฎหมายต่างประเทศและกฎหมายครอบครัวไทยเปรียบเทียบกัน
4. ศึกษาปัญหาการถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรตามกฎหมายครอบครัวไทย
5. เพื่อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงกฎหมายครอบครัวไทยให้เหมาะสม ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการถอนการรับรองบุตร ทำให้เกิดความเป็นธรรมต่อชายผู้จดทะเบียน มารดาและเด็กซึ่งได้จดทะเบียนหรือให้ความยินยอมไปโดยถูกฉ้อฉล ช่มชู้ หรือสำคัญผิด

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1554 และมาตรา 1559 จำกัดผู้มีสิทธิในการถอนการรับรองบุตร เหตุที่ใช้ในการเพิกถอนการรับรองบุตร และระยะเวลาในการเพิกถอนการรับรองบุตร ทำให้ชายผู้จดทะเบียน มารดาและเด็ก ซึ่งได้จดทะเบียนหรือให้ความยินยอมไปโดยถูกต้อง ช่มชู้ หรือสำคัญผิด ไม่อาจเพิกถอนการรับรองบุตรเมื่อพ้นระยะเวลา 3 เดือน นับแต่วันที่รู้การจดทะเบียน

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษาเงื่อนไขและผลทางกฎหมายของการถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรตามกฎหมาย ลักษณะผู้เมีย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชบัญญัติจดทะเบียนครอบครัว พ.ศ.2478 และกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้องทั้งระบบกฎหมาย Civil law และ Common law

1.5 วิธีการศึกษา

การวิจัยที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นการวิจัยเอกสาร(Documentary Research) โดยจะศึกษาการถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นและเงื่อนไขในการถอนที่ทำให้ผู้มีส่วนได้เสียไม่อาจถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรได้ ตามระบบกฎหมาย Civil law และ Common law โดยศึกษาเปรียบเทียบเงื่อนไขและผลของการถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร การค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษในรูปแบบของตำรากฎหมาย บทความ วิชาการ และตัวบทกฎหมาย รวมถึงคำพิพากษาศาลฎีกา เพื่อวินิจฉัยประกอบกับความเห็นของนักกฎหมายเพื่อเสนอแนะความคิดเห็นของผู้วิจัยที่สมบูรณ์และเป็นประโยชน์ในทางปฏิบัติ

1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1. ได้ทราบถึงวิวัฒนาการความเป็นไปของการถอนการรับรองบุตรทั้งในกฎหมายต่างประเทศและกฎหมายครอบครัวไทย
2. ได้ทราบถึงวิธีการถอนการรับรองบุตร ในทางทฤษฎีและปฏิบัติ ทั้งกฎหมายต่างประเทศและกฎหมายครอบครัวไทยเปรียบเทียบกัน โดยเฉพาะ เรื่องเงื่อนไขของการรับรองบุตรที่แตกต่างกันออกไป เช่น ผู้มีสิทธิร้องขอ สาเหตุที่ยกขึ้นร้องขอ ระยะเวลาในการใช้สิทธิร้องขอ เป็นต้น
3. ได้ทราบถึงผลของการถอนการรับรองบุตร ทั้งกฎหมายต่างประเทศและกฎหมายครอบครัวไทยเปรียบเทียบกัน
4. ได้ทราบถึงปัญหาการถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรตามกฎหมายครอบครัวไทย
5. ได้แนวความคิดในการเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรตามกฎหมายครอบครัวไทย

1.7 ทบทวนวรรณกรรม

ในเรื่องการรับรองบุตรและการถอนการรับรองบุตร มีวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. วิทยานิพนธ์เรื่อง บุตรนอกสมรส โดย รัชฎา เมธาวิกุล ตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. 2522 ศึกษาเรื่องบุตรนอกสมรส ที่มาของหลักการและกฎหมายเกี่ยวกับบุตรนอกสมรสทั้งในระบบกฎหมายของประเทศตะวันตก และกฎหมายไทย เปรียบเทียบกฎหมายของประเทศตะวันตกที่เป็นต้นแบบของกฎหมายไทย ที่มีลักษณะใกล้เคียง ให้เห็นความคล้ายคลึงและความแตกต่าง ในเรื่องสาระสำคัญของบุตรนอกสมรส การแก้ไขข้อบกพร่องในสถานะและสิทธิเกี่ยวกับบุตรนอกสมรส ที่กฎหมายกำหนดไว้ โดยวิเคราะห์เปรียบเทียบการรับรองบุตรในระบบกฎหมายของประเทศตะวันตก และกฎหมายไทย รวมถึงศึกษาเรื่องการเพิกถอนการรับรองบุตรและวิเคราะห์ปัญหาการเพิกถอนการรับรองบุตรตามกฎหมายไทย โดยเห็นว่า ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1554 กำหนดให้ผู้มีส่วนได้เสียถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร เพื่อให้บุตรมีฐานะเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของบิดาที่แท้จริงตามสายเลือด แต่หากบุตรที่ได้รับรองเป็นบุตรที่แท้จริงอยู่แล้ว แม้จดทะเบียนไปโดยถูกฉ้อฉล ช่มชู้ ก็ถือว่าการจดทะเบียนสมบูรณ์ ไม่อาจขอให้เพิกถอนได้

2. วิทยานิพนธ์เรื่อง สิทธิของบุตรนอกสมรส โดย เบญพล สาธิตสมิตพงษ์ ตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. 2548 ศึกษาวิวัฒนาการและแนวคิดในเรื่องสิทธิของบุตรนอกสมรส โดยเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ พบว่า ในประเทศอังกฤษนั้น ไม่มีการกำหนดความเป็นบิดามารดา แต่มีการใช้คำว่า Parental Responsibility โดยมีความหมายว่า สิทธิ หน้าที่ อำนาจ ความรับผิดชอบ และอำนาจตามกฎหมายทั้งหมด ที่มีขึ้นเกี่ยวแก่เด็กและทรัพย์สินของเด็ก ซึ่งเป็นไปตามแนวทางของ The Children Act 1989 ซึ่งปัจจุบันมีการแก้ไขแนวทางดังกล่าวในปี 2002 กำหนดให้บิดาของบุตรนอกสมรสที่จดทะเบียนเกิด ได้รับสิทธิดังกล่าวด้วย และสิทธินั้นอาจถูกเพิกถอนได้

3. วิทยานิพนธ์เรื่อง การรับรองบุตร โดย วีระวรรณ จิตรากร ตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. 2549 ศึกษาเรื่องวิวัฒนาการการรับรองบุตร ตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ ศึกษาเปรียบเทียบวิธีการการรับรองบุตร การถอนการรับรองบุตร ในระบบกฎหมาย Civil Law ระบบกฎหมาย Common Law และวิธีการรับรองบุตรและการถอนการรับรองบุตรของกฎหมายไทย โดยวิทยานิพนธ์ดังกล่าวมุ่งเน้นไปที่การศึกษาวิธีการรับรองบุตรซึ่งแตกต่างจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ที่จะศึกษาในเรื่องการถอนการรับรองบุตรโดยพิจารณาปัญหาในเรื่ององค์ประกอบในการถอนการรับรองบุตร การตีความทางกฎหมายและผลการถอนการรับรองบุตร นอกจากนี้หลักการในเรื่องการถอนการรับรองบุตรในกฎหมายต่างประเทศได้

เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมในเรื่องการถอนการรับรองบุตร เช่น ในสหรัฐอเมริกา วิทยานิพนธ์ได้อ้างอิงกฎหมาย The Uniform Parentage Act 2000 ต่อมามีการแก้ไขกฎหมายในปี ค.ศ. 2017 โดยเพิ่มเติมเรื่องการถอนโดยบุคคลที่ไม่ใช่คู่สัญญา มาตรา 309 (b) ในสาธารณรัฐฝรั่งเศส วิทยานิพนธ์อ้างอิงประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสเดิมที่มีการประกาศใช้ในปี ค.ศ. 1972 ต่อมา ในปี ค.ศ. 2006 ได้มีการแก้ไขในเรื่องเหตุแห่งการโต้แย้งการจดทะเบียนรับรองบุตร และระยะเวลาซึ่งกำหนดไว้แตกต่างจากกฎหมายเดิม ในมาตรา 332 – 337 โดยเห็นว่าตามกฎหมายไทยการฟ้องคดีเพิกถอนการรับรองบุตร ตามมาตรา 1554 หากเป็นการรับรองโดยถูกฉ้อฉล หรือถูกข่มขู่ ควรให้ฟ้องคดีเพิกถอนได้โดยระยะเวลา 3 เดือน ยังไม่เริ่มนับจนกว่าจะทราบว่าเด็กนั้นมีใช่บุตร หรือชายมิใช่บิดาที่แท้จริง หากถูกหลอกลวง และให้ฟ้องคดีเพิกถอนได้ภายใน 3 เดือน นับแต่พ้นจากการข่มขู่ โดยการรับรองบุตรจะผ่านมานานแค่ไหนไม่สำคัญ

4. วิทยานิพนธ์เรื่อง การจดทะเบียนรับรองบุตรซึ่งวายชนม์ โดยนางสาวผกายดาว เศรษฐประสงค์ ตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายเอกชน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. 2556 ศึกษาเปรียบเทียบการรับรองบุตรที่มีสภาพบุคคลและบุตรที่ไม่มีสภาพบุคคล ศึกษาปัญหาการจดทะเบียนรับรองบุตรซึ่งเสียชีวิตแล้วสามารถทำได้หรือไม่ ควรมีบทบัญญัติในเรื่องดังกล่าวไว้ชัดเจนหรือไม่ และปัญหาว่าควรให้สิทธิบิดานอกกฎหมายในการรับมรดกของบุตรได้หรือไม่ โดยได้ศึกษาในเรื่องการเพิกถอนการรับรองบุตรไว้ ในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา ซึ่งประเทศญี่ปุ่นกำหนดหลักเกณฑ์ว่าหากผู้รับรองบุตรไม่ใช่บิดาหรือมารดาที่แท้จริง หรือมีการรับรองบุตรโดยสำคัญผิด หรือเพื่อประโยชน์อื่นใด บุตรหรือผู้มีส่วนได้เสียสามารถร้องขอถอนการรับรองบุตรได้ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีกำหนดให้ชายผู้รับรองบุตรสามารถร้องขอถอนการรับรองบุตรได้หากการรับรองยังไม่มีผลสมบูรณ์ภายใน 1 ปี นับแต่ได้มีการรับรองบุตร และกำหนดให้บุคคลตามกฎหมายสามารถโต้แย้งการรับรองบุตรได้อ้างว่าชายนั้นไม่ใช่บิดาที่แท้จริง โดยเห็นว่าประเทศอังกฤษไม่ปรากฏแนวคิดเกี่ยวกับการเป็นบิดาและบุตรโดยการรับรองบุตรเช่นเดียวกับประเทศอื่นๆ และแนวคิดตามกฎหมายไทย การเพิกถอนการจดทะเบียนรับรองบุตร ในกรณีที่ไม่ใช่บิดาที่แท้จริงแต่ได้ดำเนินการจดทะเบียนรับรองบุตรไปเพราะสำคัญผิด ถูกหลอกลวง หรือถูกข่มขู่ ผู้ขอจดทะเบียน บิดาที่แท้จริง เด็ก มารดา และผู้มียุติหรือเสียสิทธิในการรับมรดกร่วมกับเด็กสามารถร้องขอเพิกถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรได้ ตามมาตรา 1554 ภายในระยะเวลา 3 เดือน นับแต่วันที่ยุติถึงการจดทะเบียน และหากรู้หลังจากพ้นระยะเวลา 10 ปี นับแต่วันจดทะเบียน จะไม่อาจร้องขอต่อศาลให้เพิกถอนได้ โดยเห็นว่าหากเป็นเรื่องสำคัญผิด ถูกหลอกลวง หรือถูกข่มขู่ ระยะเวลา 3 เดือนควรนับแต่รู้ว่าเด็กไม่ใช่บุตร หรือพ้นจากการถูกข่มขู่ แต่อย่างไรก็ตามจะต้องฟ้องภายในระยะเวลา 10 ปี นับแต่จดทะเบียน

บทที่ 2

แนวความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับบุตรนอกสมรส ตามกฎหมายต่างประเทศและกฎหมาย ครอบครัวไทย

แนวความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับบุตรนอกสมรส ครอบคลุมถึงที่มาของบุตรนอกสมรส สถานะและสิทธิ ตามกฎหมายของบุตรนอกสมรส วิธีการทำให้บุตรนอกสมรสเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย และความสัมพันธ์ในสิทธิและหน้าที่ของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับบุตรนอกสมรส แต่วิทยานิพนธ์เล่มนี้จำกัด ขอบเขตการศึกษาไว้ในเรื่องการรับรองบุตรและการถอนการรับรองบุตรเท่านั้น

2.1 ความหมายของบุตรนอกสมรสและการรับรองบุตร

2.1.1 ความหมายของบุตรนอกสมรส

ความหมายของคำว่า บุตรนอกสมรสนั้น ในภาษาอังกฤษมีถ้อยคำเกี่ยวข้องกันหลาย คำ ประเทศในระบบกฎหมาย Common Law เช่น สหรัฐอเมริกา จะใช้คำว่า The Children born out of wedlock คำว่า Illegitimate child หรือคำว่า Bastard ประเทศอังกฤษใช้คำว่า Illegitimate child ส่วนประเทศในระบบกฎหมาย Civil Law เช่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศส และประเทศญี่ปุ่น ใช้คำว่า Illegitimate child

Black's Law Dictionary ได้ให้ความหมายของคำว่า illegitimate child¹ ไว้ว่า เด็ก ซึ่งไม่ได้เกิดจากความตั้งใจหรือการสมรสที่ชอบด้วยกฎหมาย ในระบบกฎหมาย Common Law ถือว่าเด็กไม่ใช่บุตรของทั้งบิดาและมารดา และไม่มีชื่อเว้นแต่จะได้รับการยอมรับนับถือ เด็กจะไม่สามารถรับมรดกได้แม้ว่าเป็นมรดกของมารดา ต่อมาในปัจจุบันให้รับมรดกของมารดาได้²

กฎหมายครอบครัวไทยไม่ใช้คำว่าบุตรนอกสมรส มีเพียงคำว่า “เด็กที่เกิดจากบิดา มารดาที่ไม่ได้สมรสกัน” ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1547 ซึ่งในภาษาอังกฤษใช้ คำว่า “A child born before marriage” แต่อย่างไรก็ดี คำว่าบุตรนอกสมรสตามกฎหมาย ครอบครัวไทย มักพบได้ในตำรากฎหมายครอบครัวหลายๆเล่ม และปรากฏในประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์บรรพ 5 พ.ศ. 2478 มาตรา 1538 (5) บัญญัติว่า อำนาจปกครองบุตรจะตกอยู่แก่มารดา ในกรณีต่อไปนี้.... (5) บุตรเกิดนอกสมรส และบิดามีได้จดทะเบียนว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย ตาม ร่างฉบับภาษาอังกฤษใช้คำว่า “The child is born out of wedlock and not legitimated by

¹ Bryan A. Garner, *Black's Law Dictionary*, 8 ed. (2004), p. 255.

² illegitimate child. A child who was not conceived or born in lawful wedlock, nor later legitimated. At common law, such a child was considered the child of nobody (nullius filius) and had no name except one that was gained by reputation. Being no one's child, an illegitimate child could not inherit, even from the mother, but all states now allow maternal inheritance.

father” แต่ต่อมาเมื่อมีการชำระสะสางบรรพ 5 เมื่อปี พ.ศ. 2519 ได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงโดยตัดคำว่าบุตรนอกสมรสออกไป³

บุตรนอกสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 หมายถึงบุตรที่เกิดจากหญิงที่มีได้มีการสมรสกับชาย เกิดจากชายหญิงอยู่ร่วมกันเป็นสามีภริยากันโดยพฤตินัย บุตรที่เกิดจากบิดามารดาดังกล่าว กฎหมายให้ถือว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของหญิงเท่านั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1546 หาได้มีความผูกพันทางกฎหมายกับชายผู้ให้กำเนิดไม่ เข้าลักษณะเป็นเด็กที่กฎหมายไม่รับรองความเป็นบุตร ไม่มีกฎหมายรับรองฐานะตามบรรพ 5 จึงไม่มีสิทธิใช้ชื่อสกุล ไม่มีสิทธิได้รับการอุปการะเลี้ยงดู ไม่มีสิทธิได้รับการศึกษาเล่าเรียนจากบิดา และหากบิดาไม่ให้การรับรองขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ก็จะไม่มีสิทธิรับมรดกของบิดา⁴ บุตรนอกสมรสอาจเกิดขณะที่การสมรสได้สิ้นสุดลง อันได้แก่ กรณีที่คู่สมรสฝ่ายหนึ่งตาย มีการหย่า หรือศาลได้มีคำพิพากษาให้เพิกถอนการสมรส เด็กย่อมมิใช่บุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของชายผู้เคยเป็นสามี

วิธีการทำให้เด็กกลายเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อาจแบ่งได้ 3 วิธี คือ

1) ชายหญิงได้จดทะเบียนสมรสกันหลังจากคลอดบุตร ก่อให้เกิดฐานะทางกฎหมายขึ้นทั้งฐานะความเป็นสามีภริยาโดยชอบด้วยกฎหมายระหว่างชายหญิง และฐานะความเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของบิดา โดยถือว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของชายนับแต่วันที่เด็กเกิด

2) ชายซึ่งเป็นบิดาที่แท้จริงได้จดทะเบียนว่าเด็กเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย หมายถึงชายซึ่งไม่ได้จดทะเบียนสมรสกับหญิงแต่เป็นบิดาที่แท้จริงประสงค์จะรับเด็กซึ่งเกิดจากหญิงเป็นบุตรแทนที่จะสมรสกับหญิง การจดทะเบียนว่าเด็กเป็นบุตรมีวิธีการที่ยุ่งยากซับซ้อนมากกว่าการจดทะเบียนสมรส โดยต้องได้รับความยินยอมจากเด็กและมารดาเด็กด้วย หากเด็กหรือมารดาเด็กคัดค้านหรือไม่ให้ความยินยอม การจดทะเบียนเด็กเป็นบุตรต้องมีคำพิพากษาของศาล

3) การฟ้องขอให้ศาลพิพากษาว่าเด็กเป็นบุตร ในกรณีที่บิดาเด็กไม่ยินยอมจดทะเบียนสมรสหรือจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร หรือบิดาถึงแก่กรรมก่อนที่จะได้จดทะเบียนสมรสกับมารดาหรือจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร เป็นการฟ้องคดีโดยอาศัยข้อเท็จจริงตามที่กฎหมายกำหนดในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1555 มาเป็นเหตุในการฟ้องร้อง เพื่อพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่า เป็นบิดาและบุตรกันจริง

³ วิษณุชัย ธรรมประดิษฐ์, "การรับรองบุตร ในมาตรา 1627 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ : ศึกษาทางประวัติศาสตร์ หลักกฎหมาย และประวัติศาสตร์นิติบัญญัติ พร้อมกบวิเคราะห์ทางนิติศาสตร์ในเรื่องการใช้และการตีความกฎหมาย" (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534), หน้า 34.

⁴ ไพโรจน์ กัมพูสิริ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ครอบครัว, พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2560), หน้า 339.

2.1.2 ความหมายของการรับรองบุตร

การรับรองบุตรในระบบกฎหมายตะวันตก มีแบ่งวิธีการแก้ไขปัญหามุตรนอกกฎหมายออกเป็น 2 วิธี คือ วิธีทำให้เป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย (Legitimation) และวิธีการรับรองบุตร (Acknowledgement) ซึ่งมีลักษณะวิธีการที่ต่างกันและผลทางกฎหมายที่แตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ⁵

คำว่า legitimation คือ การทำให้เด็กที่มีสถานะในทางกำเนิดชอบด้วยกฎหมาย มีสิทธิครบถ้วนตามกฎหมาย ประกอบกับการมีลักษณะที่สอดคล้องตามกฎหมายและกฎเกณฑ์ ส่วนคำว่า Acknowledgement หมายถึง การยอมรับความรับผิดชอบที่มีต่อบุคคลหนึ่ง การรับรองว่ามีความสัมพันธ์กับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เป็นลักษณะการยอมรับงานต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เป็นของแท้จริงหรือสมบูรณ์ ในบางครั้งใช้คำว่า Recognition

การจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรตามกฎหมายครอบครัวไทย หมายความว่า การจดทะเบียนครอบครัว และเมื่อมีการจดทะเบียนเด็กเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายแล้วจะก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับบุตร โดยบิดาและมารดาไม่มีความสัมพันธ์กันตามกฎหมายแต่อย่างใด การจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายบางที่เรียกว่า “การรับรองบุตร”⁶ แตกต่างจากการจดทะเบียนทะเบียนสำมะโนครัว (คร.9) ออกตามกฎหมายกระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2478 (ฉบับที่ 2) เป็นอีกทะเบียนหนึ่ง มีกำหนดขึ้นไว้เพื่อเก็บสถิติการย้ายเข้าย้ายออกและคนเกิดคนตายภายในบ้าน⁷ การจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรมิได้กรณีบิดาเป็นผู้จดทะเบียนนั้น หากบิดาเสียชีวิตแล้วก็ไม่อาจจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรได้ การจดทะเบียนว่าเป็นบุตรเป็นการรับรองบุตรโดยมีลักษณะเป็นหลักฐานให้ปรากฏทางทะเบียนซึ่งจะต่างจากการรับรองบุตรโดยพฤตินัยในมาตรา 1627 ผลของการรับรองบุตรโดยพฤตินัยจะก่อสิทธิในการรับมรดกของบิดาเท่านั้น หากได้รับการรับรองให้มีฐานะเป็นบิดาและบุตรตามกฎหมายครอบครัวไม่

คำพิพากษาฎีกา ที่ 647/2521⁸ บิดาไม่ชอบด้วยกฎหมาย (ถ้า) ประสงค์จะจดทะเบียนบุตรที่เกิดก่อนสมรสให้เป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายจะต้องไปขอจดทะเบียนเด็กเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายต่อสำนักทะเบียน ถ้าเด็กหรือมารดาเด็กคัดค้านการขอจดทะเบียน บิดาที่ไม่ชอบด้วย

⁵ วิษณุชัย ธรรมประดิษฐ์, "การรับรองบุตร ในมาตรา 1627 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ : ศึกษาทางประวัติศาสตร์ หลักกฎหมาย และประวัติศาสตร์นิติบัญญัติ พร้อมกับวิเคราะห์ทางนิติศาสตร์ในเรื่องการใช้และการตีความกฎหมาย," หน้า 2.

⁶ ประสพสุข บุญเดช, คำอธิบายกฎหมายครอบครัว (กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2561), หน้า 593.

⁷ เส็นีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวมรดก พุทธศักราช 2508 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2508), หน้า 274.

⁸ อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ นายสำเร็จ ไชยจิต ม.ว.ม.ป.ช. ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอุทธรณ์, (2535), หน้า 1.

กฎหมายจึงจะมีอำนาจนำคดีมาฟ้องศาลได้ โดยฟ้องเด็กและมารดาพร้อมกันเป็นจำเลย เมื่อปรากฏทั้งจากคำบรรยายฟ้องของโจทก์และทางนำสืบว่า ก่อนฟ้องโจทก์ไม่เคยไปยื่นคำร้องขอจดทะเบียนรับรองเด็กชายโอภาสต่อนายทะเบียนหรือจำเลยได้คัดค้านการขอจดทะเบียน ข้อโต้แย้งสิทธิตามกฎหมายจึงยังไม่เกิดขึ้นแก่โจทก์ โจทก์ไม่มีอำนาจนำคดีมาฟ้องจำเลยต่อศาล

การจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรนอกจากจะใช้กับกรณีบุตรที่เกิดนอกสมรสแล้ว ก็ยังสามารถใช้กับกรณีที่บิดากับมารดาไม่สามารถสมรสกันได้ตามกฎหมายเนื่องจากต้องห้าม เช่น กรณีบิดามารดาเป็นพี่น้องกัน บิดามารดาเป็นคู่สมรสของผู้อื่นอยู่แล้วหากสมรสอีกจะเป็นสมรสซ้อน หากผู้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรเป็นบิดาที่แท้จริงสามารถจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรได้ กฎหมายไม่ห้าม

ประเทศไทยมีลักษณะการรับเด็กเป็นบุตรที่แตกต่างจากประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Common Law โดยประเทศไทยจะใช้วิธีการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร ส่วนประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Common Law มีทั้งลักษณะการรับรองบุตรแตกต่างออกไปโดยไม่ใช้การจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร เช่น การจดทะเบียนสถานะความเป็นบิดา จึงมีความแตกต่างกันในวิธีการทั้งการรับรองบุตรและการถอนการรับรองบุตร

2.2 วิวัฒนาการของการรับรองบุตรตามกฎหมายต่างประเทศ

ในสมัยโรมัน การสมรสที่ชอบด้วยกฎหมายของบิดามารดานับเป็นบ่อเกิดอำนาจปกครองของบิดา (patria potesta) ซึ่งมีผลต่อสถานะของบุตร อำนาจปกครองของบิดา (potesta) เป็นเรื่องสำคัญสำหรับชาวโรมันเป็นอย่างมาก เด็กที่เกิดโดยบิดามารดาได้สมรสอย่างสมบูรณ์จะมีสิทธิและหน้าที่สมบูรณ์ตามกฎหมาย อำนาจปกครองของบิดานี้จะเกิดขึ้นก็แต่โดยเฉพาะกรณีเด็กที่เกิดโดยที่บิดามารดาสมรสกันตามกฎหมาย ซึ่งถือว่าเด็กเกิดโดยชอบด้วยกฎหมาย ถ้าเด็กไม่ได้เกิดโดยชอบด้วยกฎหมาย คือ บิดามารดามีได้สมรสกันตามกฎหมาย เช่น ในกรณีการอยู่กินกันแบบลับๆ (Concubinage) เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดสภาพบุตรนอกกฎหมายขึ้น แต่เดิมก่อนยุค Empire เคยมีการอนุญาตให้อยู่กินกันแบบลับๆ เมื่ออาณาจักรโรมันรับอิทธิพลจากคำสอนของศาสนาคริสต์ จึงเกิดแนวความคิดในเรื่องผัวเดียวเมียเดียวซึ่งห้ามมิให้ผู้นับถือศาสนาคริสต์อยู่กินกันฉันสามีภรรยาโดยไม่ได้ทำพิธีกรรมตามที่ศาสนากำหนด การสมรสจะต้องมีการจดทะเบียนจึงเป็นการสมรสที่ชอบด้วยกฎหมายด้วย ดังนั้นอาณาจักรโรมันก็ห้ามมิให้ชาวโรมันอยู่กินกันฉันสามีภรรยาแบบลับๆ อีกต่อไป แม้มีกฎหมายห้ามแต่ก็ยังมีคนปฏิบัติกระทำ จึงยังมีบุตรนอกกฎหมายตลอดมา บุตรนอกกฎหมายเป็นบุตรของมารดาเสมอ แต่บุตรจะไม่ได้รับสิทธิต่างๆจากบิดา กฎหมายโรมันบุตรนอกกฎหมายจะได้รับอำนาจปกครองของบิดา (Patria potesta) ใน 3 กรณี คือ เมื่อเด็กเกิดโดยชอบด้วยกฎหมาย เมื่อรับบุตรบุญธรรม (Adoption) หรือ เมื่อมีการทำให้เป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย (Legitimation)

วิธีการทำให้เป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายอาจทำได้โดย บิดามารดาสมรสกันภายหลัง (Legitimation by subsequent marriage) อาศัยอำนาจของจักรพรรดิออกกฎหมาย (Imperial rescript) หรือวิธีผลักดันให้เด็กไปเป็นสมาชิกสภาปกครองท้องถิ่น (Obatio curiae)⁹

ต่อมาเมื่อฝ่ายอาณาจักรได้แยกตัวออกจากศาสนจักรเป็นเอกเทศ เพื่อยืนยันความมีอำนาจเหนือคดีครอบครัวในทางโลก จึงกำหนดให้มีแบบพิธีการจดทะเบียนครอบครัวไว้ในกฎหมาย และอิทธิพลของศาสนาคริสต์ในเรื่องพิธีการสมรสก็ก่อให้เกิดความแตกต่างขึ้นระหว่างบุตรที่เกิดมาโดยชอบด้วยกฎหมายและบุตรที่เกิดนอกสมรส บุตรที่เกิดนอกสมรสจะไม่อ้างกล่าวอ้างความเป็นบิดาได้ แต่อาจมีการเยียวยาโดยให้บิดาช่วยเหลือค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตรที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย แนวคิดเรื่องบุตรชอบด้วยกฎหมายในแง่การแต่งงานของศาสนาคริสต์ยังคงส่งผลให้เกิดปัญหาความเป็นบุตรไม่ชอบด้วยกฎหมายมาจนถึงยุคกลาง¹⁰

2.2.1 สหรัฐอเมริกา

ระบบการก่อตั้งความเป็นบิดามารดาตามจารีตประเพณีของกฎหมายสหรัฐอเมริกา มีรากฐานมาจากกฎหมายของประเทศอังกฤษ ซึ่งในศตวรรษที่ 16 กฎหมาย English poor laws เกิดขึ้นจากการต้องการประหยัดค่าใช้จ่ายในคลังของรัฐ โดยหากไม่มีการตัดสินเรื่องความเป็นบิดา และสั่งให้อุปการะเลี้ยงดูเด็ก ก็ไม่อาจจะยกหน้าที่การอุปการะเลี้ยงดูต่อบิดานอกสมรสได้ และรัฐบาลไม่อาจเรียกเก็บค่าอุปการะเลี้ยงดูจากบิดาได้ โดยในสหรัฐอเมริกาได้เริ่มบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการอุปการะเลี้ยงดูเด็กในปี ค.ศ. 1576 มีกฎหมาย the Elizabethan Poor Laws เนื่องจากเกิดความไม่แน่นอนว่ามารดาหรือบิดาของบุตรนอกสมรสจะได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล จึงออกกฎหมายให้หน่วยงานรัฐท้องถิ่นสามารถสั่งให้บิดาหรือมารดาจ่ายเงินสนับสนุนบุตรนอกกฎหมายได้ หากละเลยจะต้องถูกจำคุก ซึ่งกฎหมายนี้มีมาก่อนบทบัญญัติเองไกลอเมริกาทั้งหมดที่เกี่ยวกับการอุปการะบุตร โดยเรียกกระบวนการพิจารณาดังกล่าวว่า กระบวนการพิจารณาของบุตรนอกสมรส (bastardy proceeding)¹¹ เพื่อก่อตั้งหน้าที่ของบิดาในการอุปการะบุตรนอกสมรส ยึดถือหลักการกระทำที่เป็นบาป โดยมีการนำหลักสำคัญในกระบวนการพิจารณาดังกล่าวมาปรับใช้ คือ หลักกระบวนการในการพิจารณาคดีอาญา โดยให้มารดามีภาระในการพิสูจน์จนปราศจากข้อสงสัย ศาลจะเข้ามามีบทบาทใน

⁹ วิชญ์ชัย ธรรมประดิษฐ์, "การรับรองบุตร ในมาตรา 1627 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ : ศึกษาทางประวัติศาสตร์ หลักกฎหมาย และประวัติศาสตร์นิติบัญญัติ พร้อมกับวิเคราะห์ทางนิติศาสตร์ในเรื่องการใช้และการตีความกฎหมาย," หน้า 64-65.

¹⁰ Homer H. Clark, *The Law of Domestic Relations in the United States Hornbook Series Practitioner's Edition Volume 1* second ed. (St. Paul Minnesota: West publishing co., 1987), pp. 278-279.

¹¹ Marygold S.Meli, "A Brief History of the Legal Structure for Paternity Establishment in the United States in Paternity Establishment : A Public Policy Conference," *Institute for Research on Poverty University of Wisconsin* 1(1992): 33.

การพิจารณาคดี และหลักกระบวนการพิจารณาคดีนี้ไม่ได้มุ่งไปที่การทำให้เด็กมีชีวิตที่ดีขึ้น แต่มุ่งเยียวยาภาระของสาธารณะในการที่จะต้องมาดูแลเด็ก¹² ในอดีตสิทธิในการฟ้องคดีจึงจำกัดไว้เพียงแต่รัฐบาลผู้มีหน้าที่ในการจัดหาค่าอุปการะเลี้ยงดู

กฎหมายสหรัฐอเมริกาได้เริ่มที่จะปรับปรุงกระบวนการฟ้องคดีความเป็นบิดา และใช้กระบวนการพิจารณาในทางแพ่ง แต่ลักษณะวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งปรากฏอยู่ชัดเจน โดยคณะกรรมการร่างกฎหมายของสหพันธรัฐได้ร่างต้นแบบกฎหมาย The Uniform Illegitimacy Act 1922 ซึ่งมีการจัดหากระบวนการกึ่งอาญามาใช้บังคับในการออกหมายเรียกบิดาซึ่งถูกกล่าวหาตามกฎหมาย เมื่อรับฟังเบื้องต้นอาจวินิจฉัยให้ควบคุมตัว และจำเลยจะได้รับการประกันตัวเพื่อมาสู้คดีในศาล ซึ่งกฎหมายดังกล่าวจำกัดสิทธิให้กับมารดา และเจ้าหน้าที่รัฐในกรณีที่ได้มีแนวโน้มที่จะอยู่ในความดูแลของรัฐที่เป็นผู้มีสิทธิฟ้องคดี¹³ ต่อมาคณะกรรมการร่างกฎหมายของสหพันธรัฐได้ประชุมถือนกฎหมายดังกล่าวในปี ค.ศ.1960 และได้นำกฎหมาย the Uniform Act on blood Tests to Determine Paternity 1952 และ the Uniform Paternity Act 1960 มาใช้ แต่ก็ยังไม่เกิดผลในการนำมาใช้ในมลรัฐต่างๆ โดยในปี ค.ศ. 1973 มีเพียง 9 มลรัฐที่รับเอากฎหมาย the Uniform Act on blood Tests to Determine Paternity 1952 มาปรับใช้ และมีเพียง 4 มลรัฐ ที่รับเอา the Uniform Paternity Act 1960 มาใช้¹⁴

จนกระทั่งได้บัญญัติกฎหมาย The Uniform Parentage Act 1973 ได้ยกร่างขึ้นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1973 เป็นหัวใจในการขยายความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตรในเรื่องสถานะ กฎหมายสหรัฐอเมริกาได้ปรับสถานะบุตรที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายให้มีความเท่าเทียมกับบุตรชอบด้วยกฎหมาย และปฏิเสธความไม่ชอบด้วยกฎหมายอันเนื่องมาจากเด็กไม่ได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานความเป็นบิดา ซึ่งอดีตในสามทศวรรษที่ผ่านมาจำนวนบุตรนอกกฎหมายในสหรัฐอเมริกาเพิ่มขึ้นมาก ซึ่งมีเหตุผลมาจากบุตรที่เกิดจากบิดามารดาที่อายุน้อยซึ่งอยู่กินกันโดยไม่แต่งงาน และบิดามารดาเหล่านี้เพิกเฉยและไม่อุปการะเลี้ยงดูบุตร¹⁵ The Uniform Parentage Act 1973 นี้ได้ให้

¹² Paula Roberts, "Paternity Establishment : An Issue for the 1990s," clearinghouse Review 26, 9 (January 1993): 1020.

¹³ Marygold S.Meli, "A Brief History of the Legal Structure for Paternity Establishment in the United States in Paternity Establishment : A Public Policy Conference," Institute for Research on Poverty University of Wisconsin 35.

¹⁴ Stephanie Anderson, "Comment, Standing as a Child's Father," Journal of the American Academy of Matrimonial Lawyers 24(2011): 231.

¹⁵ *Ibid.*, p. 280.

สิทธิทั้งเด็กและบิดาผู้ถูกกล่าวอ้างฟ้องคดีความเป็นบิดาได้¹⁶ ในมาตรา 4 (3) บัญญัติวิธีการรับรองบุตรไว้ในข้อสันนิษฐานความเป็นบิดาว่า หลังจากเด็กเกิด บิดาและมารดาตามธรรมชาติได้ทำการสมรสกันหรือสมรสตามแบบพิธีตามกฎหมาย แม้มีการอ้างว่าการสมรสเป็นโมฆะ และหากบิดาได้รับรองความเป็นบิดาเป็นลายลักษณ์อักษรต่อศาลที่มีอำนาจหรือสำนักงานสถิติประชากร หรือบิดาได้ยินยอมให้ใช้ชื่อตนเป็นบิดาในหนังสือรับรองการเกิด หรือบิดามีหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูเด็กเนื่องมาจากการรับรองเป็นลายลักษณ์อักษรโดยสมัครใจหรือโดยคำสั่งศาล ก็จะได้รับสันนิษฐานว่าเป็นบิดาชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งข้อสันนิษฐานนี้สามารถถูกเพิกถอนได้

ต่อมาในปี ค.ศ. 1979 กฎหมาย The Uniform Parentage Act 1979 ได้ปรับปรุงแก้ไขปัญหาเรื่องความเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย จัดให้ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตรชายออกไปสู่บุตรและบิดามารดาทุกคน โดยสถานภาพการสมรสของบิดามารดาจะไม่เข้ามาเกี่ยวข้อง ในจำนวนหลายมลรัฐความเป็นบิดาตามพระราชบัญญัติอาจเกิดขึ้นโดยการฟ้องร้องเป็นคดีแพ่ง หรือโดยการโต้แย้งข้อสันนิษฐานเรื่องความเป็นบิดา โดยทั่วไปการสันนิษฐานความเป็นบิดาจะอยู่บนฐานการสมรสของบิดามารดา และการรับรองความเป็นบิดา หรือ โดยการที่บิดารับเด็กเข้าสู่บ้านตน แต่ในบางมลรัฐความเป็นบิดาอาจเกิดขึ้นจากการรับรองบุตรเพียงอย่างเดียว แต่ละมลรัฐมีวิธีการรับรองบุตรที่หลากหลายนอกไปในบางมลรัฐใช้การรับรองเป็นลายลักษณ์อักษรโดยมีพยานบางมลรัฐให้การรับรองมีผลเมื่อได้ให้คำรับรองต่อนายอำเภอหรือเจ้าหน้าที่รัฐ¹⁷

อย่างไรก็ตาม The Uniform Parentage Act 1979 ยังคงมีปัญหาในเรื่องอำนาจปกครองในกระบวนการหย่า และเรื่องความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่มีผลต่อการทดสอบความเป็นบิดาและในเรื่องการผสมเทียมเพื่อช่วยการเจริญพันธุ์ ซึ่งปัจจัยสำคัญที่ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงก็คือการทดสอบความเป็นบิดามารดาทางวิทยาศาสตร์ซึ่งการทดสอบดังกล่าวได้รับการยอมรับในเกือบทุกมลรัฐในการใช้เป็นพยานหลักฐานในปี ค.ศ. 1983¹⁸ และมีการร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจดทะเบียนความเป็นบิดาตามกฎหมาย the Uniform Putative and Unknown Fathers Act 1988 มาตรา 3 แต่การจดทะเบียนความเป็นบิดาตามกฎหมายดังกล่าวยังมีข้อยกเว้นใน 3 กรณีที่ ดังนี้

1. บิดาจะอ้างเหตุผลว่าไม่ทราบว่าการจดทะเบียนจะเป็นการปกป้องสิทธิไม่ได้ เนื่องจากการไม่รู้

¹⁶ Marygold S.Meli, "A Brief History of the Legal Structure for Paternity Establishment in the United States in Paternity Establishment : A Public Policy Conference," Institute for Research on Poverty University of Wisconsin 36.

¹⁷ Homer H. Clark, The Law of Domestic Relations in the United States Hornbook Series Practitioner's Edition Volume 1 p. 310.

¹⁸ Paula Roberts, "Paternity Establishment : An Issue for the 1990s," clearinghouse Review: 1020.

กฎหมายจะไม่เป็นข้อแก้ตัว 2. บิดาที่ได้จดทะเบียนความเป็นบิดาในมลรัฐหนึ่งจะไม่มีผลต่อสถานการณ์ระหว่างมลรัฐ 3. ยังเป็นกรณีที่น่าสงสัยว่าของการจดทะเบียนไม่ถูกต้อง¹⁹

ต่อมามีการตระหนักถึงการชำระสะสางหลักกฎหมายในพระราชบัญญัติต่างๆ ที่เกี่ยวกับความเป็นบิดา จึงมีการร่างกฎหมาย Uniform Parentage Act 2000 และยกเลิกกฎหมายเดิมที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้ทั้งหมดที่มีมาก่อนทั้งหมด²⁰ ซึ่ง UPA 2000 มีบททั่วไปปรับปรุงเรื่อง การยืนยันและการพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตร ได้บัญญัติเรื่องบิดารับรองบุตรโดยสมัครใจ การจดทะเบียนเป็นบุตร วิธีโต้แย้งหรือถอนการจดทะเบียนบุตร และให้ชายคนหนึ่งจดทะเบียนเป็นบิดาของเด็กในระหว่างระยะเวลาที่เด็กอยู่ในครรภ์ มารดาหรือภายใน 30 วันนับแต่เด็กเกิดได้ โดยชายที่ได้ก่อตั้งความสัมพันธ์กับเด็กแล้วหรือได้มีคำวินิจฉัยว่าเป็นบิดาได้รับยกเว้นไม่ต้องร้องขอจดทะเบียนความเป็นบิดา กฎหมายนี้ได้แพร่หลายเรื่องการจดทะเบียนความเป็นบิดาออกไปในมลรัฐ 28 มลรัฐ แต่อย่างไรก็ตามชายที่ไม่ได้จดทะเบียนยังคงมีสิทธิที่จะแจ้งการรับเอาเด็กเป็นบุตรหรือยกเลิกความเป็นบิดาได้ตามกระบวนการหากเด็กอายุยังไม่เกิน 1 ปี²¹

การรับรองบุตรตาม UPA 2000 มีลักษณะเป็นการกล่าวอ้างความเป็นบิดาโดยสมัครใจของชาย ซึ่งเป็นข้ออ้างที่ไม่ชัดเจน ตามมาตรา 301 บัญญัติให้ชายผู้กล่าวอ้างตนเพื่อรับรองความเป็นบิดาต้องกระทำโดยสาบานว่า เด็กนั้นกำเนิดมาจากการมีเพศสัมพันธ์ระหว่างตนเองและมารดาของเด็ก เพื่อป้องกันชายที่จะอ้างความเป็นบิดาโดยฉ้อฉล และยังกำหนดรูปแบบการลงลายมือชื่อก่อให้เกิดผลเป็นความผิดอาญารฐานให้การเท็จด้วย²²

2.2.2 ประเทศอังกฤษ

การรับรองบุตรในประเทศอังกฤษ กฎหมายไม่ยอมรับความเป็นบุตรนอกสมรสเลย โดยถือว่าเป็นเด็กไม่มีพ่อไม่มีแม่ (filius nullius) บิดามารดาและบุตรไม่มีหน้าที่และความสัมพันธ์ต่อกัน ไม่มีแม่กระทั่งผู้ปกครองตามกฎหมาย ไม่มีสิทธิได้รับมรดกของบิดามารดา การทำให้เป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายทำได้โดยวิธีเดียว คือ การออกกฎหมายพิเศษของรัฐสภา ซึ่งในปี ค.ศ. 1576 ได้มีการออกกฎหมาย Poor Laws of Elizabeth, Statue 18, Chapter 3, มาตรา 2 ซึ่งกำหนดให้บิดาตามธรรมชาติจ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตรนอกสมรส ถ้าหากว่าถูกสั่งโดย Justices of the Peace²³ การ

¹⁹ Stephanie Anderson, "Comment, Standing as a Child's Father," *Journal of the American Academy of Matrimonial Lawyers* 234.

²⁰ Ibid., p. 232.

²¹ Ibid., p. 234.

²² Ibid., p. 233-234.

²³ วีรวรรณ จิตรากร, "การรับรองบุตร." (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549), หน้า 14.

ออกกฎหมายดังกล่าวเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เพิ่มจำนวนขึ้น กฎหมายนี้เรียกว่า Bastard Laws ซึ่งกำหนดเงื่อนไขให้หญิงตั้งครรภ์ที่ไม่ได้สมรส แผลงว่าตนตั้งครรภ์ และแจ้งชื่อบิดา กำหนดเงื่อนไขให้ชายผู้ถูกอ้างว่าเป็นบิดาจัดหาค่าเลี้ยงดูแก่เด็ก เป็นการลงโทษโดยไม่จำคุก และให้มารดา และเด็กได้รับการอุปการะเลี้ยงดูจากหน่วยงานท้องถิ่นจนกว่าบิดาจะตกลงในการอุปการะ โดยชายจะต้องชดใช้เยียวาแก่ท้องถิ่น²⁴

ต่อมาศตวรรษที่ 20 มีแนวคิดทางศีลธรรมเรื่องเพศ ทำให้การประณามบุตรที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายลดน้อยลง การใช้คำว่า illegitimate child แทน bastard ทำให้ในระบบ common law ของอังกฤษ บุตรนอกกฎหมายมีความหมายใน 3 ลักษณะ²⁵ ดังนี้

- 1) เด็กที่เกิดจากบิดามารดาที่ไม่ได้มีการสมรสตามที่กฎหมายกำหนดไว้
- 2) เด็กที่เกิดจากการที่บิดามารดาอยู่กินกันโดยขัดต่อหลักสายโลหิต
- 3) เด็กที่เกิดจากมารดาตั้งครรภ์กับชายอื่นซึ่งมิใช่สามีของตน

กฎหมายของประเทศอังกฤษ ซึ่งเป็นประเทศในระบบกฎหมาย common law กฎหมายมีที่มาจากจารีตประเพณีและคำพิพากษาของศาล และกฎหมายที่ตราเป็นพระราชบัญญัติ โดยรัฐสภา ตามกฎหมายจารีตประเพณี ก่อนปี ค.ศ. 1926 ไม่ยอมรับหลักการสมรสของบิดามารดา ในภายหลัง ซึ่งมีผลให้บุตรนอกกฎหมายกลายเป็นบุตรที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ต่อมาในปี 1926 รัฐสภาได้ตรากฎหมายให้มีการนำหลักการสมรสของบิดามารดาในภายหลังมาใช้ในประเทศอังกฤษ ดังนั้นประเทศในระบบกฎหมาย Common Law จึงได้ค่อยๆ เริ่มยอมรับหลักการสมรสของบิดามารดาในภายหลัง โดยผ่อนความเข้มงวดลง กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ 2 ประการ²⁶ คือ

- 1) ชายต้องเป็นสามีของมารดา และเป็นบิดาเด็กในขณะที่เกิด โดยชายเคยมีภูมิลำเนาในประเทศที่ยอมรับหลักการสมรสภายหลังของมารดาแล้ว หากชายได้สมรสกับมารดาในภายหลังเด็กเกิด กฎหมายอังกฤษก็จะยอมรับสถานภาพความเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของเด็ก
- 2) เด็กที่เกิดระหว่างการสมรสของชายและหญิงนั้น ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าสามีของมารดาเป็นบิดาโดยชอบด้วยกฎหมายของเด็ก แต่บทสันนิษฐานนี้หักล้างได้ โดยชายต้องพิสูจน์จนปราศจากความสงสัยว่าตนมิใช่บิดา

ต่อมาหลักการสมรสของบิดามารดาในภายหลังได้กำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ตามกฎหมาย The Legitimacy Act 1926 กฎหมายดังกล่าวให้สิทธิผู้กล่าวอ้างถึงความเป็นบุตรที่

²⁴ Donald C. Hubin, "Daddy Dilemmas: Untangling the Puzzles of Paternity," *Cornell Journal of Law and Public Policy* 13, 1 (Fall 2003): 49.

²⁵ วิษณุชัย ธรรมประดิษฐ์, "การรับรองบุตร ในมาตรา 1627 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ : ศึกษาทางประวัติศาสตร์ หลักกฎหมาย และประวัติศาสตร์นิติบัญญัติ พร้อมกับวิเคราะห์ทางนิติศาสตร์ในเรื่องการใช้และการตีความกฎหมาย," หน้า 42.

²⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 72

ชอบด้วยกฎหมายโดยกำหนดเงื่อนไขว่า ถ้าหากบิดามีคู่สมรสอยู่แล้วในวันที่เด็กคลอด การสมรสภายหลังของบิดามารดาก็ไม่มีผลให้บุตรนอกกฎหมายมีฐานะเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายขึ้นมา แต่ต่อมามีการแก้ไขกฎหมายอีกครั้งในปี 1959 โดยกำหนดใหม่ว่าถ้าบิดามารดาสมรสกันในภายหลังแล้ว บุตรนอกกฎหมายก็จะมีฐานะเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายโดยไม่ต้องพิจารณาว่าในวันที่เด็กนั้นคลอด บิดาหรือมารดาจะมีคู่สมรสอยู่หรือไม่ ประเทศอังกฤษนั้นจึงมีเพียงวิธีเดียวที่จะทำให้บุตรนอกกฎหมายมีฐานะเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย คือ การสมรสของบิดาและมารดาในภายหลัง ไม่มีข้อความคิดเกี่ยวกับการทำให้เป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายด้วยการรับรองบุตรเหมือนในประเทศอื่นๆ แต่อย่างใด²⁷

บุตรนอกสมรสตามกฎหมายอังกฤษจึงมีเพียงกระบวนการทำให้เป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย กระบวนการในการสร้างความเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายถูกให้ความสำคัญ เมื่อศาลยังไม่ได้ยืนยันความเป็นบิดามารดา ก็ยังสามารถปฏิเสธความเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายได้ แต่เป็นหลักการที่ยุ้งยาก ดังนั้นการพิจารณาความเป็นบิดามารดาจึงถูกพิจารณาจากใบรับรองการเกิด โดยเห็นว่าการเกิดโดยชอบด้วยกฎหมายจะถูกจดทะเบียนการเกิดอีกครั้งหนึ่งเพื่อเป็นหลักฐานในการกล่าวอ้างความเป็นบิดามารดากับบุตร ในกรณีที่บิดาหรือมารดาไปมีคู่สมรสใหม่เมื่อเด็กเกิด²⁸

การพัฒนาร่างกฎหมายลายลักษณ์อักษรเกิดขึ้น เมื่อสภาเห็นว่าไม่อาจแก้ปัญหาบุตรนอกกฎหมายได้ เนื่องจาก ปี ค.ศ. 1926 ททรัพย์สินของผู้ที่ไม่ได้ทำการสมรสหรือไม่มีบุตรหรือบุตรที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย จะตกเป็นของแผ่นดินโดยถือว่าไม่มีเจ้าของ ต่อมาอีก 40 ปี จึงได้มีรายงานคณะกรรมการกฎหมายเกี่ยวกับการสืบสิทธิของบุตรที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย โดยกฎหมาย the Family law 1969 ได้ปรับปรุงกฎหมายที่สำคัญในเรื่องสิทธิในการสืบมรดกของบุตรที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย โดยเฉพาะสิทธิของเด็กที่จะได้รับส่วนแบ่งในมรดกของแม่อย่างเท่าเทียมกับบุตรชอบด้วยกฎหมาย ขยายหลักความเท่าเทียมนี้ไปยังสิทธิของบุตรที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายที่ได้รับมรดกของบิดาด้วย ให้สิทธิในการได้รับมรดกเท่าเทียมกับมารดา²⁹ และได้แก้ไขภาระการพิสูจน์เพื่อปฏิเสธความเป็นพ่อให้มีลักษณะเหมือนการพิสูจน์คดีแพ่งทั่วไป และบัญญัติว่ากฎหมายอังกฤษจะยอมรับหลักการสมรสของบิดามารดาในภายหลัง ซึ่งหมายถึงยอมรับทั้งใน หลัก Common law และกฎหมายลายลักษณ์อักษร³⁰

²⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 73

²⁸ Stephen cretney, *Family Law in the Twentieth Century a History* (the United States: oxford University press, 2003), p. 551.

²⁹ *Ibid.*, p. 562.

³⁰ วิษณุชัย ธรรมประดิษฐ์, "การรับรองบุตร ในมาตรา 1627 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ : ศึกษาทางประวัติศาสตร์ หลักกฎหมาย และประวัติศาสตร์นิติบัญญัติ พร้อมกับวิเคราะห์ทางนิติศาสตร์ในเรื่องการใช้และการตีความกฎหมาย," หน้า 71.

ปรากฏบทบัญญัติเรื่องการทำให้เป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายตามกฎหมาย the Matrimonial Causes Act 1973 มาตรา 45 โดยวิธีการร้องขอต่อศาลให้ตัดสินว่าเขาเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายหรือบิดามารดาของเขาได้สมรสกัน บุคคลที่ร้องขอต่อศาลจะได้รับการยืนยันความเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของตนเองเท่านั้น ทั้งไม่มีอำนาจที่จะแปลงถึงความเป็นบุตรที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายของบุคคลใดๆ หรือแปลงถึงความเป็นบิดาของบุตรที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายของบุคคลใดๆ³¹

หลังจากคณะกรรมการพิจารณาร่างกฎหมายได้ทบทวนแล้วเห็นควรเปลี่ยนแปลงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำให้เป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายเห็นว่า ควรยกเลิกบทบัญญัติ the Matrimonial Causes Act 1973 มาตรา 45 และบัญญัติกฎหมาย the Family Law act 1986 แทนที่ได้ได้รับการปรับปรุงแก้ไขโดยบทบัญญัติ the Family Law Reform act 1987³² โดยมีกระบวนการในการให้การรับรองบุตรเป็นพิเศษ ยกเลิกกฎหมาย the Poor Law และการกระทำทางอาญาไป กฎหมายใหม่นี้มีวัตถุประสงค์ให้สิทธิตามกฎหมายเช่นเดียวกันโดยไม่คำนึงถึงการสมรสของบิดามารดา อย่างไรก็ตามการเป็นบุตรที่ไม่ชอบก็มีข้อเสียเปรียบโดยจะไม่ได้รับสิทธิความเป็นพลเมืองอังกฤษเหมือนบุตรชอบด้วยกฎหมาย และถูกเห็นว่าไม่เหมาะสมในการรับช่วงสืบวงศ์ตระกูล³³ โดยวิธีการรับรองบุตรนี้เป็นการก่อตั้งความเป็นบิดามารดาโดยวิธีการแปลงภายใต้ the Family Law Act 1986 มาตรา 56³⁴

การทำให้เป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายโดยวิธีการแปลงตาม the Family Law Act 1986 มาตรา 56 มีหลักเกณฑ์ดังนี้³⁵

- (1) บุคคลใดๆอาจร้องขอต่อศาลเพื่อให้ยืนยันว่าเขาเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของบิดามารดา
- (2) บุคคลใดๆอาจร้องขอต่อศาลเพื่อให้บุคคลหนึ่งทำการยืนยันว่า เขากลายมาเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย หรือยืนยันว่าเขาไม่ได้เป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย
- (3) ศาลมีอำนาจรับพิจารณาคำร้องขอตามอนุหนึ่งและสอง หากผู้ร้องขอมิภูมิลำเนาอยู่ในอังกฤษและเวลส์ในวันที่ร้องขอ หรือ พักอาศัยอยู่เป็นหลักแหล่งในอังกฤษและเวลส์เป็นระยะเวลาว่าหนึ่งปีแล้ว
- (4) การเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายมีความหมายว่า เป็นบุคคลที่ชอบด้วยกฎหมายหรือได้มีการรับรู้ถึงความชอบด้วยกฎหมาย

³¹ P.M.Bromley and N.V.Lowe, *Bromley's Family Law*, 8 ed. (Butterworths: London, 1992), p. 283.

³² *Ibid.*, p. 284.

³³ Stephen cretney, *Family Law in the Twentieth Century a History*, p. 564.

³⁴ P.M.Bromley and N.V.Lowe, *Bromley's Family Law*, p. 277.

³⁵ *Ibid.*, p. 284.

คำแถลงดังกล่าวจึงมีบิดาหรือมารดาเป็นผู้ลงชื่อร้องขอว่าเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมาย โดยคำร้องอาจเสนอต่อศาลสูงหรือศาลที่อยู่ในเขตปกครองของตนก็ได้ และ ศาลมีอำนาจที่จะส่งคำร้องไปยังอัยการหรือไม่ก็ได้ ได้ไม่ว่าในระยะเวลาใดในระหว่างพิจารณา อัยการสามารถเข้าร่วมในระหว่างกระบวนการพิจารณาได้

กฎหมายเกี่ยวกับเด็กในประเทศอังกฤษได้ถูกปรับปรุงแก้ไขใหม่ โดยกฎหมาย the Children Act 1989 ซึ่งได้พัฒนาเพิ่มเติมเงื่อนไขในการเยียวยามากกว่าให้สิทธิ สาระสำคัญของการเปลี่ยนแปลงเป็นการแทนที่หลักสิทธิและหน้าที่ความเป็นบิดามารดา กับความรับผิดชอบต่อการเป็นบิดามารดา ซึ่งรวมถึงอำนาจปกครอง การพบบุตร สิทธิอยู่อาศัยและสิทธิในการติดต่อ โดยเห็นว่าสิทธิและหน้าที่ความเป็นบิดามารดา มีเนื้อหาที่ไม่แน่นอนในการวิเคราะห์ทางกฎหมาย และมีการใช้ภาษาที่ผิด ซึ่งคณะกรรมการได้พิจารณาเห็นว่าความเป็นบิดามารดา มีเนื้อหาที่มีลักษณะเป็นความรับผิดชอบมากกว่าสิทธิ รัฐบาลจึงได้รับแนวความคิดเรื่องความรับผิดชอบนี้มาเป็นหลักในการร่างกฎหมาย ในกรณีบิดามารดาที่ไม่ได้สมรสกันในขณะที่เด็กเกิด ตามมาตรา 2(2) ของ the Children Act 1989 มารดาเท่านั้นมีความรับผิดชอบต่อดูก่อน และได้สร้างเงื่อนไขการได้มาซึ่งความรับผิดชอบในภายหลังจากเด็กเกิดในกรณีบุตรนอกสมรส³⁶

กฎหมาย the Children Act 1989 เกี่ยวพันกับอำนาจการดูแลเด็กใน 3 เรื่อง³⁷ คือ

- 1) การให้บริการเด็กและครอบครัวโดยอำนาจของท้องถิ่น
- 2) กลุ่มเครือข่าย และบ้านที่สมัครใจรับเด็กไปดูแล
- 3) การรับอุปการะเด็กเป็นส่วนตัว และการดูแลเด็ก

ในปลายศตวรรษที่ 20 สภานิติบัญญัติได้ประกาศบทบัญญัติการประชุมกฎหมายในเรื่องความรับผิดชอบในฐานะบิดามารดา และกฎหมาย the Adoption and Children Act 2002 กำหนดให้ชายสามารถจดทะเบียนเกิดได้ว่าเป็นบิดาเพื่อก่อความรับผิดชอบในการเป็นบิดาเหนือบุตร เช่นเดียวกับกับบิดาของบุตรที่เกิดนอกสมรส แต่กฎหมายจำกัดในกรณีที่มารดาและบิดามีการจดทะเบียนสมรสกันหรือจดทะเบียนการเกิดซ้อน และผลในทฤษฎีดังกล่าวทำให้มารดาสงวนสิทธิในอำนาจเหนือบุตรไปโดยลำพัง เว้นแต่ศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่น อย่างไรก็ตามการจดทะเบียนไม่เกิดผลให้บิดาได้รับหน้าที่ความเป็นบิดาโดยอัตโนมัติแต่บิดาต้องรอคำสั่งของศาลตัดสินในเรื่องความเป็นบิดาก่อนแล้วจึงไปจดทะเบียน³⁸ ตามมาตรา 111 Adoption and Children Act 2002³⁹

³⁶ N.V. Lowe, "The Allocation of Parental Rights and Responsibilities - the Position in England and Wales," *Family Law Quarterly* 39, 2 (Summer 2005): 268-269.

³⁷ P.M. Bromley and N.V. Lowe, *Bromley's Family Law*, p. 252.

³⁸ Stephen cretney, *Family Law in the Twentieth Century a History*, pp. 563-564.

³⁹ 111 Parental responsibility of unmarried father.

2.2.3 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตรนั้นอยู่กันอย่างเป็นครวัเรียนโดยบุตรจะยังอยู่กับบิดามารดาจนกว่าจะได้สมรสและก่อตั้งครวัเรียนของตนเอง แม้ว่าบุตรจะโตเป็นหนุ่มสาวแล้วก็ตาม บิดามารดายังคงดูแลเช่นเดียวกับเมื่อยังเป็นผู้เยาว์มาตลอดตราบที่ยังอาศัยอยู่กับบิดามารดาตามประเพณีและเงื่อนไขตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน บุตรจะยอมต่ออำนาจของบิดามารดาซึ่งบิดามารดาจะมีสิทธิหน้าที่ในความเป็นอยู่ ทรัพย์สิน และความสัมพันธ์ในสังคม เด็กผูกพันที่จะต้องใช้แรงงานเพื่อครอบครัวโดยทำงานบ้านและทำงานในฟาร์ม ช่วยงานของบิดา และฝึกงานในวิชาชีพของบิดาเพื่อสืบทอดกิจการครอบครัวโดยไม่ได้ค่าตอบแทน หากมีค่าตอบแทนบิดาจะเป็นผู้ยึดถือควบคุมจนกว่าเด็กจะออกจากครอบครัวไป⁴⁰

ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน ค.ศ.1896 มีผลใช้บังคับในปี ค.ศ.1900 (the German Civil Code of 1900 หรือ BGB) บัญญัติให้อำนาจชายผู้เป็นสามีเพียงผู้เดียวในการตัดสินใจยอมรับบุตรไม่ชอบด้วยกฎหมายเข้าสู่ครอบครัวได้ ตามมาตรา 1593⁴¹ เมื่อได้มีการรับรองบุตรมีผลให้บุคคลอื่นไม่อาจยกขึ้นโต้แย้งความเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายได้ ตามมาตรา 1598 วรรคแรก และการรับรองบุตรไม่สามารถทำได้มีเงื่อนไข หรือเงื่อนไขได้ ตามวรรคสอง วิธีการรับรองสามารถกระทำเป็นพินัยกรรมอันเป็นกำหนดการเพื่อตายได้ ตามวรรคสาม⁴² สถานะของบุตรที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายภายใต้ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันค่อนข้างจะดีกว่าในประเทศภาคพื้นยุโรปเนื่องจากแม่เป็นผู้ปราศจากบิดา แต่ยังคงมีความสัมพันธ์ตามกฎหมายต่อมารดาและญาติของมารดาแต่มารดาจะไม่มีอำนาจความเป็นบิดาเหนือเด็กตั้งนั้นจึงต้องตั้งผู้ปกครองขึ้น เป็นผลให้มีกฎหมาย

(1) Section 4 of the 1989 Act (acquisition of responsibility by the father of a child who is not married to the child's mother) is amended as follows. .

(2)In subsection (1) (cases where parental responsibility is acquired), for the words after "birth" there is substituted " , the father shall acquire parental responsibility for the child if— .

(a) he becomes registered as the child's father under any of the enactments specified in subsection (1A); .

(b) he and the child's mother make an agreement (a "parental responsibility agreement") providing for him to have parental responsibility for the child; or .

(c) the court, on his application, orders that he shall have parental responsibility for the child."

⁴⁰ Norman c. Walpole, *U.S. Army Area Handbook for Germany* 2ed. (Washington D.C.: Headquarters, Dept. of the Army, 1964), p. 163.

⁴¹ Martin Lohnig, "The Evolution of the Concept of Family and the Special Protection of Family and Marriage in German Law," *Journal on European History of Law* 4, 2 (2013): 10.

⁴² Walter Loewy, *Civil Code of the German Empire* (Boston: Boston Book Co., 1909), p. 383.

the Youth Welfare Law of 1922 ในการกำหนดให้เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นเป็นผู้ปกครองของเด็ก โดย มารดาเป็นผู้ดูแลบุตรด้วยความช่วยเหลือของเจ้าหน้าที่ บุตรที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายแต่ไม่ได้รับรองบุตร แม้ชายผู้เป็นสามีของมารดาได้มอบชื่อสกุลให้เด็กใช้ ก็ไม่ถือเป็นการก่อตั้งความเป็นบิดาต่อเด็ก โดย บุตรที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายจะกลายเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายได้โดย 2 วิธีคือ บิดามารดาสมรสกัน หรือบิดาร้องขอต่อศาลให้สั่งให้เด็กเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย⁴³

ต่อมาเมื่อสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีตะวันตกได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญของตน เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม ค.ศ. 1949 โดยมาตรา 6 (5) บัญญัติให้บุตรนอกสมรสจะต้องได้รับการพัฒนาทาง ร่างกายและจิตใจในเงื่อนไขอย่างเดียวกันและมีฐานะทางสังคมอย่างเดียวกันกับบุตรในสมรส มีผลให้ ต่อมาในปี ค.ศ. 1969 ได้มีกฎหมายของบุตรนอกสมรส (Act on the Legal Position of Illegitimate Children) ขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ และได้แก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งให้ บุตรนอกสมรสมีสิทธิได้รับมรดกของบิดาและญาติของบิดาได้⁴⁴ แต่อย่างไรก็ตามสัดส่วนในการรับ มรดกยังคงไม่เท่ากับบุตรชอบด้วยกฎหมาย ตามมาตรา 1934a (BGB 1969) และให้มารดาเป็นผู้มี อำนาจปกครองดูแล ตามมาตรา 1705 แต่อย่างไรก็ตาม เด็กยังคงอยู่ภายใต้การปกครองดูแลของ เจ้าหน้าที่ (the Youth Protection Office) ในการปกป้องผลประโยชน์ของเด็กในเรื่องชื่อ สิทธิในค่า อุปการะ และสิทธิในทรัพย์สิน สรุปคือ เมื่อเด็กไม่ได้รับการรับรองโดยบิดา จึงเป็นหน้าที่ของ เจ้าหน้าที่ในการริเริ่มกระบวนการฟ้องคดีเรื่องความเป็นบิดาตามกฎหมาย เพื่อให้มารดาบอกชื่อของ บิดาหรือผู้ที่อาจจะเป็นบิดา ชายผู้ถูกคาดการณ์ว่าจะจะเป็นบิดาอาจเข้าสู่การตรวจพันธุกรรมเพื่อที่จะ พิสูจน์ความเป็นบิดา เจ้าหน้าที่จะยังคงอุปการะเด็กและไต่เบี่ยงในทางทรัพย์สินมาจากบิดา บิดาชาว เยอรมันจึงมีความสำคัญในฐานะเป็นบิดาผู้จ่าย (a father who pays)⁴⁵

ในที่สุดเกือบจะ 50 ปีต่อมา คือในปี ค.ศ.1998 กฎหมาย the Basic Law มีผลบังคับใช้ กฎหมายเกี่ยวกับเด็กจึงถูกปฏิรูปอีกครั้งหนึ่งโดยเรื่องการจัดการสำหรับบุตรนอกสมรสถูกยกเลิกไป ใช้คำเรียกในปัจจุบันว่าบุตรไม่ชอบด้วยกฎหมาย⁴⁶ โดยในมาตรา 6.5 และ 2.1 ของ the Basic Law ให้สิทธิเด็กตามรัฐธรรมนูญที่จะทราบถึงต้นกำเนิดของตน เป็นการกระตุ้นให้มารดาเปิดเผยความลับ

⁴³ Norman c. Walpole, *U.S. Army Area Handbook for Germany* p. 166.

⁴⁴ วีรธรรม จิตรกร, "การรับรองบุตร," หน้า 37.

⁴⁵ Marie-Therese Meulders-Klein, "The Status of the Father in European Legislation," *The American Journal of Comparative Law* 44(1996): 501.

⁴⁶ Martin Lohnig, "The Evolution of the Concept of Family and the Special Protection of Family and Marriage in German Law," *Journal on European History of Law*: 13.

ในเรื่องชื่อของบิดา และด้วยเหตุผลนี้ก่อให้เกิดคำถามต่อประมวลกฎหมายแพ่งในการชั่งน้ำหนักระหว่างชีวิตส่วนตัวของมารดาและประโยชน์ของบุตร⁴⁷

2.2.4 ประเทศญี่ปุ่น

โดยระบบการจดทะเบียนครอบครัว ได้มีการก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1872 เพื่อให้รัฐใช้ในวัตถุประสงค์ตามนโยบายของรัฐ เช่น การเสียภาษี และการเกณฑ์ทหาร⁴⁸ โดยระบบการจดทะเบียนนั้นเกิดขึ้นก่อนประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น ใช้ในการยืนยันความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตรผ่านกระบวนการแก้ไขทางทะเบียน⁴⁹ ระบบครัวเรือนตามจารีตประเพณีเป็นระบบศักดินาโดยเนื้อแท้และมีลักษณะเป็นระบบของหัวหน้าครอบครัว หัวหน้าครัวเรือนจะมีสถานะทางกฎหมายซึ่งมอบให้แก่สมาชิกฝ่ายชายที่อาวุโสสูงสุดในครัวเรือน หัวหน้าจะมีอำนาจที่สำคัญเหนือสมาชิกและทรัพย์สินของครัวเรือน เช่น การเลือกที่อยู่อาศัย การสมรส การรับบุตรบุญธรรม⁵⁰ ต่อมาระบบการจดทะเบียนครอบครัวได้นำลักษณะตามจารีตประเพณีมาใช้เมื่อมีการร่างประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นในยุค Meiji โดยใช้ชื่อว่า ระบบ Iye⁵¹ (“house” system) โดยมีผู้เป็นหัวหน้าครอบครัวและสมาชิกในครอบครัว หัวหน้าครอบครัวจะสืบเชื้อสายมาจากฝ่ายบิดา รับผิดชอบในการปกครองคนในครอบครัว⁵² หัวหน้าครอบครัวมีอำนาจเหนือสมาชิกและเป็นศูนย์กลาง บุตรชายคนโตจะได้รับมรดกของครอบครัวทั้งหมด รวมถึงการใช้ชื่อของครอบครัวเนื่องจากเป็นสัญลักษณ์ในการสืบเชื้อสายของทายาทต่อไป⁵³

แต่เดิมระบบ Iye เป็นระบบที่แสดงทะเบียนถิ่นที่อยู่อันเป็นภูมิลำเนาเกิด ได้มีการบันทึกเป็นจำนวนถิ่นที่อยู่ แต่เนื่องจากมีระบบอื่นๆในการจดทะเบียนที่อยู่อาศัยในเวลาต่อมาจึงทำให้ระบบการจดทะเบียนครอบครัวกลายมาเป็นระบบที่ทำหน้าที่พิเศษในการจดทะเบียนของบุคคลทางสังคม ในอีกทางหนึ่งก็ทำให้ผู้จดทะเบียนได้รับสัญชาติด้วย จึงเป็นการสร้างความสัมพันธ์ในทาง

⁴⁷ Marie-Therese Meulders-Klein, "The Status of the Father in European Legislation," *The American Journal of Comparative Law*: 501.

⁴⁸ Colin P.A. Jones, "Legitimacy-Based Discrimination and the Development of the Judicial Power in Japan as Seen through Two Supreme Court Cases," *U. of Pennsylvania East Asia Law Review* 9 (2014): 123.

⁴⁹ Noriko Mizuno, "Parent-Child Relationship in Japanese Civil Code," *Japanese Yearbook of International Law* 52 (2009): 392.

⁵⁰ Colin P.A. Jones, "Legitimacy-Based Discrimination and the Development of the Judicial Power in Japan as Seen through Two Supreme Court Cases," *U. of Pennsylvania East Asia Law Review*: 112.

⁵¹ Fujiko Isono, "The Evolution of Modern Family Law in Japan," *International Journal of Law, Policy and the Family* 2, 2 (October 1988): 185.

⁵² Taimie L. Bryant, "For the Sake of the Country, for the Sake of Family : The Oppressive Impact of Family Registration on Women and Minorities in Japan," *UCLA Law Review*, 39(1991): 116.

⁵³ *Ibid.*, p. 149.

ครอบครัวและถิ่นที่อยู่ในเวลาเดียวกัน⁵⁴ ระบบจดทะเบียนนี้ไม่เพียงแต่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตร แต่ยังเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในเครือญาติภายในครอบครัว สามารถค้นหาบุคคลในแต่ละครอบครัวที่เชื่อมโยงกันได้เป็นวงกว้าง มีลักษณะความสัมพันธ์ของผู้จดทะเบียนที่เกี่ยวข้องกันอย่างเป็นเครือข่าย และมักจะจดลงไว้ในทะเบียนเดียวเพื่อความแน่นอน คือทะเบียนของมารดา มีผลให้ระบบจดทะเบียนมีหน้าที่เป็นหนังสือรับรองสถานะของครรภ์ และเกิดความสะดวกในการพิสูจน์สถานะบุคคล ขณะเดียวกันก็ทำให้คนครรภ์นอกรับรู้ถึงการมีอยู่ทางทะเบียนและเกิดความกดดันเพื่อให้มีความผูกพันทางทะเบียน⁵⁵

ต่อมาหลังจากสงคราม ในปี ค.ศ.1947 ได้มีการปฏิรูปกฎหมายโดยแก้ไขกฎหมายครอบครัว โดยบัญญัติกฎหมายให้สอดคล้องกับหลักตามรัฐธรรมนูญในเรื่องการเคารพสิทธิของบุคคลความเท่าเทียมกันในทางเพศ ทำให้มีการยกเลิกระบบ iye ทั้งหมดและยกเลิกเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับภริยาที่อยู่ในตำแหน่งที่ด้อยกว่าสามี ทั้งในฐานะที่เป็นคู่สมรสและฐานะบิดามารดาของบุตร⁵⁶ ยกเลิกการมีทะเบียนครอบครัวแบบสามลำดับชั้นในหนึ่งทะเบียนครอบครัว และใช้ระบบการใช้ชื่อครอบครัว (Uji) และ ใช้การจดทะเบียนครอบครัวใหม่ คือ Koseki หรือ FRB (The family registration book) โดยออกแบบให้เป็นทะเบียนเดียว⁵⁷ ให้ทะเบียนครอบครัวเปลี่ยนจากฐานแบบครัวเรือนใหญ่ มาเป็นฐานเรื่องคู่สมรส โดยให้คู่สามีภริยาถือเป็นครอบครัวหน่วยหนึ่ง แต่ข้อมูลซึ่งเป็นฐานระบบเดิมก็ยังคงอยู่โดยปัจจุบันจะมีตัวแทนคนหนึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัว สมาชิกคนอื่นๆในครอบครัวจะถูกระบุความสัมพันธ์ที่มีต่อหัวหน้าครอบครัว และแม้ว่าสมาชิกจะย้ายจากทะเบียนบ้านหนึ่งไปสู่ทะเบียนบ้านอื่นโดยวิธีต่างๆ เช่น การสมรส หย่า หรือเปลี่ยนถิ่นกำเนิด สถานะใหม่จะควรจะถูกจดบันทึกไว้ในทะเบียนเดิมด้วย⁵⁸

ผลตามกฎหมายจากการปฏิรูป คือ ในกรณีที่มีการสมรส คู่สมรสจะใช้ชื่อครอบครัวร่วมกันและจดรวมในทะเบียนครอบครัวเดียวกัน และในกรณีที่ไม่มี การสมรส ความเป็นมารดาจะนับเป็นหน่วยครอบครัวหนึ่ง โดยเด็กที่เกิดจากบิดามารดาที่ไม่ได้สมรสกัน เด็กจะถูกจดลงในทะเบียนครอบครัวเดียวกันกับมารดา บิดาที่ไม่ได้สมรสอาจรับรองเด็ก ในกรณีนี้ชื่อของบิดาผู้รับรองจะถูกจดให้อยู่ในลำดับที่สี่ของหน้าทะเบียนครอบครัวของเด็ก หรือหากบิดาไม่รับรองบุตรชื่อของบิดาก็จะถูก

⁵⁴ Noriko Mizuno, "Parent-Child Relationship in Japanese Civil Code," *Japanese Yearbook of International Law* 393.

⁵⁵ Ibid., p. 394.

⁵⁶ Teiko Tamaki, "What's in between Lines? Principle and Reality of Family Law in Japan," *International Journal of the Jurisprudence of the Family* 2(2011): 150.

⁵⁷ Ibid., p. 151.

⁵⁸ Noriko Mizuno, "Parent-Child Relationship in Japanese Civil Code," *Japanese Yearbook of International Law* 395.

ละไว้ ทำให้เห็นได้ว่าทะเบียนครอบครัวอาจไม่มีชื่อบิดา หรือบุตรนอกสมรสจะมีชื่อครอบครัวที่แตกต่างจากบิดา⁵⁹

ตามประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นในช่วงหลังสงคราม ได้มีบทบัญญัติเฉพาะเกี่ยวกับบุตรที่เกิดนอกสมรสว่า ถ้าหากบิดารับรองความเป็นบิดาเด็กจะสามารถเข้าสู่ครัวเรือนได้ในฐานะ Shoshi คือ เด็กซึ่งเป็นบุตรนอกกฎหมายที่บิดาได้รับรองแล้วโดยมีสถานะตามกฎหมายในครัวเรือนที่ด้อยกว่าบุตรชอบด้วยกฎหมาย แต่ต้องภายใต้เงื่อนไขความยินยอมของหัวหน้าครัวเรือนเท่านั้น แต่ในทางตรงกันข้ามเด็กสามารถเข้าสู่ครัวเรือนของมารดาได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอม⁶⁰

2.2.5 สาธารณรัฐฝรั่งเศส

ตามกฎหมายดั้งเดิมในสมัยการปฏิวัติฝรั่งเศสนั้น บุตรนอกสมรสไม่ได้รับการยอมรับในสังคม เนื่องจากอิทธิพลของกฎหมายศาสนาที่ไม่สนับสนุนการอยู่ร่วมกันอย่างไม่ถูกต้อง โดยมีการแบ่งบุตรนอกสมรสออกเป็น 2 ประเภท คือ บุตรนอกสมรสที่รับรองได้ และบุตรนอกสมรสที่ไม่อาจรับรองได้ บุตรนอกสมรสที่ไม่อาจรับรองได้ คือบุตรที่เกิดจากการทำชู้ หรือเกิดจากการสมสู่ระหว่างญาติใกล้ชิด จะไม่ได้รับสิทธิจากบิดามารดา ได้รับเพียงสิ่งจำเป็นในการเลี้ยงชีพเท่านั้น ส่วนบุตรนอกสมรสที่รับรองแล้วจะไม่ได้รับสิทธิเท่าเทียมกับบุตรชอบด้วยกฎหมาย แม้จะได้รับมรดก แต่ก็ได้รับส่วนแบ่งที่น้อยกว่าบุตรชอบด้วยกฎหมาย⁶¹

เมื่อมีการบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส จึงมีการแบ่งแยกสายสัมพันธ์ออกเป็น 2 ลักษณะ คือ สายสัมพันธ์ตามกฎหมาย และสายสัมพันธ์ตามธรรมชาติ โดยพิจารณาจากการสมรสเท่านั้น เด็กที่เกิดจากการสมรสของบิดามารดาจึงจะได้รับการคุ้มครองให้บุตรได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่ เข้าสู่ครอบครัวที่แท้จริง คือ ต้องเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายโดยบุตรจะได้รับมรดกทั้งจากบิดาและมารดา และจากญาติสืบสายโลหิตเดียวกันขึ้นไป 12 ชั้น จึงเป็นประโยชน์ที่เด็กจะได้รับสถานะดังกล่าว⁶²

เมื่อวันที่ 3 มกราคม ค.ศ. 1972 สภานิติบัญญัติสาธารณรัฐฝรั่งเศสประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งใหม่ มีการแก้ไขในเรื่องการก่อความสัมพันธ์ตามกฎหมายระหว่างเด็กและบิดามารดา โดยสร้างความเท่าเทียมให้กับเด็กที่ชอบด้วยกฎหมายและไม่ชอบด้วยกฎหมาย การอ้าง

⁵⁹ Teiko Tamaki, "What's in between Lines? Principle and Reality of Family Law in Japan," *International Journal of the Jurisprudence of the Family* 152.

⁶⁰ Colin P.A. Jones, "Legitimacy-Based Discrimination and the Development of the Judicial Power in Japan as Seen through Two Supreme Court Cases," *U. of Pennsylvania East Asia Law Review*: 123.

⁶¹ วีรวรรณ จิตรากร, "การรับรองบุตร," หน้า 32.

⁶² Piere Catala, "Reform of French Family Law : A Peaceful Revolution," *Tulane Civil Law Forum* 6/7 (1991-1992): 277.

หลักฐานทางพันธุกรรมเพื่อวัตถุประสงค์ในการตัดสินความสัมพันธ์⁶³ แต่ยังมีข้อจำกัดของบุตรที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายอยู่ 2 ประการ คือ ประการแรก อำนาจของบิดามารดา ในครอบครัวที่บิดามารดาสมรสกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ทั้งบิดาและมารดาจะเป็นผู้ใช้อำนาจ แต่ในครอบครัวที่มีการรับรองบุตรตามธรรมชาติ มารดาเท่านั้นที่เป็นผู้ใช้อำนาจ แม้ว่าบิดาจะรับรองบุตรและอยู่ร่วมกับมารดาก็ตาม ประการที่สอง สิทธิในการรับมรดกของบุตรตามธรรมชาติที่เกิดจากการมีชู้จะได้รับมรดกในสัดส่วนที่น้อยกว่าบุตรชอบด้วยกฎหมาย แต่หากเป็นบุตรตามธรรมชาติที่ไม่ได้เกิดจากชู้ก็จะได้รับสิทธิเท่ากับบุตรชอบด้วยกฎหมายคนอื่น⁶⁴

การก่อตั้งสายสัมพันธ์ที่ชอบด้วยกฎหมายจะเป็นไปตามเงื่อนไขของกฎหมายกฎหมายได้กำหนดข้อสันนิษฐานของการเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายไว้ 2 กรณี⁶⁵ คือ

กรณีที่หนึ่ง ข้อสันนิษฐานระยะเวลาตั้งครรภ์ เป็นไปตามแนวคิดทางการแพทย์ คือระยะเวลาที่สามารถตั้งครรภ์ได้ อย่างน้อยที่สุดภายใน 180 วัน และระยะเวลาที่สามารถตั้งครรภ์ได้ อย่างมากที่สุดภายใน 300 วัน การตั้งครรภ์ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวหลังจากสมรสจะได้รับสันนิษฐานว่าเป็นบุตรในสมรส

กรณีที่สอง มีพฤติการณ์ว่าเป็นบุตร พฤติการณ์แสดงออกโดยให้เด็กมีชื่อครอบครัวเดียวกันกับผู้อ้างว่าเป็นบิดามารดา ได้รับการดูแล และแสดงอำนาจปกครองว่าเด็กเป็นบุตร เป็นการกล่าวถึงข้อเท็จจริงที่เด็กใช้สิทธิตามสถานะของการเป็นบุตรในความสัมพันธ์ต่อผู้เป็นบิดามารดา แต่ข้อเท็จจริงตามพฤติการณ์ต้องสอดคล้องกับข้อกฎหมาย ตามกฎหมายการก่อตั้งโดยพฤติการณ์ว่าเป็นบุตรนี้เกิดจากการรวมตัวของข้อเท็จจริงที่มีความสำคัญต่อความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวและบุคคลที่อ้างว่าเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวนั้น เป็นวิธีการอิสระอย่างหนึ่งในการก่อตั้งสายสัมพันธ์ของบุตรนอกสมรส⁶⁶

ดังนั้นหากเข้าข้อสันนิษฐานข้อใดข้อหนึ่งก็จะทำให้เป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย อย่างไรก็ตามข้อสันนิษฐานตามกฎหมายนี้สามารถหักล้างได้ด้วยกระบวนการทางศาล และในกรณีที่ไม่ว่าเข้าข้อสันนิษฐานก็จะทำให้เป็นบุตรไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งกฎหมายได้กำหนดวิธีการทำให้เป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายไว้ 2 วิธี คือ การที่บิดามารดารับรองบุตรโดยสมัครใจ และการรับรองโดยใช้กระบวนการทางศาล

⁶³ Marie-Louise Engelhard-Grosjean, "The French Law of Filiation," *Louisiana law review* 37(1977): 701.

⁶⁴ Piere Catala, "Reform of French Family Law : A Peaceful Revolution," *Tulane Civil Law Forum*: 729.

⁶⁵ Marie-Louise Engelhard-Grosjean, "The French Law of Filiation," *Louisiana law review*: 702.

⁶⁶ Hugues Fulchiron, "The New French Filiation Law after the Ordonnance of 4 July 2005," *International Survey of family law* 2006 (2006): 209.

การรับรองโดยสมัครใจ ต้องกระทำตามแบบพิธีโดยเจ้าหน้าที่ในการจัดการจดทะเบียนหรือนายทะเบียนจะกระทำการจดคำแถลงของบิดามารดา หรือทั้งบิดาและมารดาเป็นลายลักษณ์อักษรที่สำนักงาน การรับรองนี้อาจเกิดก่อนหรือหลังการจดทะเบียนเกิด ส่วนน้อยที่จะบันทึกการรับรองลงในทะเบียนสมรสหรือพินัยกรรม โดยหากบิดามารดาเพียงแต่มีชื่ออยู่ตามทะเบียนเกิดของเด็กจะไม่ถือว่าเป็นการรับรองบุตร⁶⁷ เด็กที่เกิดจากบิดามารดาที่มีสายเลือดใกล้เคียงกันจะไม่สามารถได้รับประโยชน์จากการรับรองทั้งบิดาและมารดา และเด็กจะได้รับการรับรองบุตรในเวลาใดก็ได้หลังจากเริ่มตั้งครรภ์ ตามหลักที่ว่าเด็กคนหนึ่งซึ่งอยู่ในครรภ์จะถูกตัดสินให้มีสภาพบุคคลเมื่อใดก็ได้รับประโยชน์เมื่อนั้นในกรณีที่เด็กได้รับการจดทะเบียนเกิดที่สำนักงานทะเบียนโดยมีชื่อบิดามารดาซึ่งมีสถานะสมรสและมีพฤติการณ์ว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายด้วย สายสัมพันธ์จะไม่อาจถูกโต้แย้งได้ และไม่สามารถได้รับการรับรองได้ไม่ว่าจากบุคคลใดๆ เนื่องจากเป็นสายสัมพันธ์ที่ชอบด้วยกฎหมายแล้ว⁶⁸

ส่วนกรณีการรับรองโดยใช้กระบวนการทางศาล เช่น ศาลเคยตีความว่า เมื่อปรากฏว่าการสมรสระหว่างบิดามารดาไม่อาจเกิดขึ้นได้ คือ บิดามารดาปฏิเสธที่จะทำการสมรสโดยเป็นเรื่องของเสรีภาพ ศาลจะมีคำสั่งให้เป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายได้⁶⁹

เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม ค.ศ. 2005 บทบัญญัติในเรื่องบุตรชอบด้วยกฎหมายและบุตรตามธรรมชาติถูกตัดออกไป แต่มีบทบัญญัติที่เชื่อมโยงกับการก่อตั้งและการโต้แย้งความสัมพันธ์ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกันไม่ว่าบุตรประเภทใด โดยการก่อตั้งสายสัมพันธ์กระทำได้ 3 รูปแบบ⁷⁰ คือ

รูปแบบที่หนึ่ง การก่อตั้งสายสัมพันธ์โดยระบบกฎหมายมิได้ทั้งบิดาและมารดา ในกรณีการก่อตั้งสายสัมพันธ์ของมารดาเกิดขึ้นโดยมารดายอมรับเด็กเป็นบุตรโดยระบุชื่อตนในทะเบียนเกิด ในกรณีการก่อตั้งสายสัมพันธ์บิดาเป็นไปตามหลักข้อสันนิษฐานความเป็นบิดาในเรื่องการตั้งครรภ์ระหว่างสมรส โดยหลังจากปี ค.ศ. 1972 ข้อสันนิษฐานความเป็นบุตรถูกใช้อย่างจำกัดในสถานการณ์ที่มีความเป็นไปได้ที่จะเป็นบิดา โดยข้อสันนิษฐานความเป็นบิดาจะไม่นำมาใช้ใน 2 กรณีคือ คู่สามีภรรยาแยกกันอยู่ตามกฎหมาย และกรณีการแจ้งเกิดทางทะเบียนไม่ปรากฏชื่อของบิดาโดยไม่ปรากฏว่ามีพฤติการณ์รับรองด้วย⁷¹

⁶⁷ Marie-Louise Engelhard-Grosjean, "The French Law of Filiation," *Louisiana Law Review*: 708.

⁶⁸ *Ibid.*, p.709.

⁶⁹ Bernard Audit, "Recent Revision of the French Civil Code," *Louisiana Law Review* 38(1977-1978): 772.

⁷⁰ Hugues Fulchiron, "The New French Filiation Law after the Ordonnance of 4 July 2005," *International Survey of family law* 2006_205.

⁷¹ *Ibid.*, p. 206.

รูปแบบที่สอง การก่อตั้งสายสัมพันธ์โดยสมัครใจ แบ่งออกเป็นกรณีการจดทะเบียนรับรองบุตรต่อนายทะเบียน และกรณีมีพฤติการณ์ว่าเป็นบุตร กรณีการจดทะเบียนรับรองบุตรต่อนายทะเบียน ตามจารีตประเพณีแล้วการจดทะเบียนรับรองบุตรโดยให้ชายผู้สมรสกับหญิงนั้นเป็นบิดาชอบด้วยกฎหมายของเด็ก ตามคำกล่าวที่ว่าเมื่อรับเอามารดาก็ต้องรับเอาเด็กเป็นบุตรด้วย⁷²

รูปแบบที่สาม การก่อตั้งสายสัมพันธ์โดยคำพิพากษา การก่อตั้งสายสัมพันธ์มารดา หากไม่มีการจดทะเบียนหรือมีพฤติการณ์ว่าเป็นบุตร ความเป็นมารดาสามารถกล่าวอ้างขึ้นได้ในศาล การฟ้องคดีเท่านั้นจึงจะพิสูจน์ได้ว่าเด็กเป็นบุตรของมารดา แต่อย่างไรก็ตามการฟ้องคดีนี้จะยกขึ้นอ้างไม่ได้หากในเวลาให้กำเนิดบุตรมารดาร้องขอให้เก็บเป็นความลับ การก่อตั้งสายสัมพันธ์บิดาแม้จะไปตามอัตโนมัติตามข้อสันนิษฐานของกฎหมาย แต่ชายผู้เป็นสามีสามารถยกขึ้นอ้างได้ในการพิสูจน์ว่าตนเป็นบิดา การพิสูจน์ในเบื้องต้นอ้างผู้เชี่ยวชาญทางพันธุกรรม⁷³

การฟ้องคดีของบิดาที่ไม่ได้สมรสกับมารดานั้นเป็นเรื่องที่มีความขัดแย้งกันมายาวนาน เพราะความกลัวว่าจะเป็นเรื่องอื้อฉาวน่าอับอาย โดยเคารพต่อความสงบเรียบร้อยของครอบครัว โดยเฉพาะความไม่แน่นอนของพยานหลักฐาน ทำให้ผู้ร่างประมวลกฎหมายนโปเลียนไม่บัญญัติให้มีการฟ้องคดีของบิดาที่ไม่ได้สมรส จนกระทั่งในปี ค.ศ. 1912 มีความเป็นไปได้ที่บิดาที่ไม่ได้สมรสจะฟ้องคดีแต่จะมีข้อจำกัดอย่างเคร่งครัด มีความจำเป็นที่จะต้องเอาชนะอุปสรรคในรูปแบบพื้นฐานของการปฏิเสธบุตรและเงื่อนไขในการกล่าวอ้าง ต่อมาเมื่อวันที่ 8 มกราคม ค.ศ. 1993 กฎหมายได้ขจัดอุปสรรค โดยให้มีการการพิสูจน์ข้อสันนิษฐานอย่างจริงจังและมีการแก้ไขบทบัญญัติเมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม ค.ศ. 2005 ล้มเลิกข้อจำกัดทั้งหลายในเรื่องระยะเวลาฟ้องคดี รูปแบบของหลักฐานที่นำมาใช้มากขึ้นโดยเฉพาะหลักฐานของผู้เชี่ยวชาญทางพันธุกรรม⁷⁴

2.3 วิวัฒนาการของการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรตามกฎหมายครอบครัวไทย

2.3.1 กฎหมายลักษณะฝ่าฝืน

ยุคกฎหมายไทยก่อนสมัยใหม่ แบ่งได้เป็น 2 ช่วง⁷⁵ คือ

ช่วงแรก คือ ช่วงที่เป็นกฎหมายไทยเดิมแท้ๆ คือกฎหมายมาจากวัฒนธรรมและจารีตประเพณีของสังคมไทยก่อนที่จะได้รับอิทธิพลของวัฒนธรรมอินเดีย ระยะเวลาในช่วงนี้จะเริ่มจากถิ่นกำเนิดคนไทยจนถึงสุโขทัย ซึ่งสังคมไทยดั้งเดิมนั้นเป็นสังคมแบบมาตาธิปไตย คือ ถือแม่เป็นใหญ่

⁷² Ibid., p. 207.

⁷³ Ibid., pp. 210-211.

⁷⁴ Ibid., p. 211.

⁷⁵ แสง บุญเฉลิมวิภาส, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย, พิมพ์ครั้งที่ 14 (กรุงเทพฯ: วิญญูชน 2558), หน้า 50-52.

เนื่องจากธรรมเนียมการสมรสแบบ Matrilocal marriage คือ ชายหญิงเมื่อสมรสกันแล้วชายต้องย้ายมาอยู่กับครอบครัวของหญิง หญิงจึงเป็นผู้เลี้ยงดูบุตรและเก็บรักษาทรัพย์สิน ธรรมเนียมการสมรสที่ชายต้องอาศัยตระกูลของหญิงทำให้หญิงสำนึกกว่าตัวเป็นเจ้าของบ้าน ดังนั้นในชีวิตสมรสชายจึงมีฐานะเหมือนเป็นแขกในบ้านฝ่ายหญิง ซึ่งทำให้เกิดความเคียดชังที่ชายต้องให้ความสำคัญแก่คนในครอบครัวหญิงรวมทั้งตัวหญิงเองด้วย

ในช่วงที่สองนั้นไทยได้รับอิทธิพลมาจากวัฒนธรรมอินเดีย ซึ่งถือผู้ชายเป็นใหญ่ เรียกว่า ปิตาธิปไตย ทำให้สถานภาพของหญิงไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างเห็นได้ชัด คือให้สามีเป็นใหญ่ มีอำนาจเหนือภรรยา หญิงถูกจำกัดอำนาจโดยสังคม ในสมัยคัมภีร์มานวธรรมศาสตร์ กล่าวว่าหญิงเป็นเพียงที่พัก เป็นเพียงส่วนประกอบของผู้ชาย มีธรรมชาติที่เลวร้ายในตัวถ้าไม่ได้รับการอบรมที่ดี จึงมีการห้ามผู้หญิงทำพิธีกรรม เพราะถือว่าหญิงเป็นเพศที่อ่อนแอ จึงไม่มีส่วนในมนตร์ นอกจากนี้ยังถือว่าหญิงเป็นบุคคลที่ไม่น่าเชื่อถือ จึงมีการห้ามผู้หญิงเป็นพยาน บทบาทของหญิงในสังคมจึงเป็นเพียงผู้รับใช้ในเยาว์วัยพึงอยู่ในความควบคุมของบิดา เมื่อแต่งงานพึงอยู่ในความควบคุมของสามี ต้องปรนนิบัติดูแลสามีดุจเทพเจ้าในเรือนแม้สามีจะเป็นคนไร้คุณธรรมและหากในกรณีที่สามีตายไปก่อนให้หญิงอยู่ในความดูแลของบุตรชาย

ในสมัยอยุธยา มีแม่บทสำคัญคือคัมภีร์พระธรรมศาสตร์อันมาจากประเทศอินเดีย และบทพระอัยการต่างๆกับการจัดระเบียบในทางสังคม จำแนกเป็นพระอัยการเฉพาะเรื่อง ในกฎหมายไทยเดิมคำว่า “พระอัยการ” หรือ “พระโอัยการ” หมายถึง กฎหมายพื้นฐานของแผ่นดิน Basic law ซึ่งทุกคนจะต้องปฏิบัติตามและหากมีปัญหาเกี่ยวกับพระอัยการ กษัตริย์ซึ่งมีหน้าที่ให้ความยุติธรรมจะต้องมีพระราชวินิจฉัย

ตอนต้นยุครัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 ทรงบัญชาให้สละบางกฎหมายทั้งหลายให้เป็นธรรม ต่อมาเรียกกันภายหลังว่ากฎหมายตราสามดวง แต่อย่างไรก็ดียังไม่มีเนื้อหาที่ครอบคลุมทุกด้าน แต่ก็ยังเป็นประมวลกฎหมายแบบเก่าซึ่งเป็นที่รวมของบทกฎหมายที่ปรุงแต่งโดยนักกฎหมายและจารีตประเพณีที่สำคัญ และกฎหมายตราสามดวงมีแดนการใช้บังคับเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสังคมโดยตรง หรือเป็นความขัดแย้งขนาดที่อำนาจอิสระของเอกชนไม่สามารถหรือไม่เหมาะสมที่จะจัดการกันเองเท่านั้น ยังมีแดนอิสระให้เอกชนมีอำนาจจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในได้เอง ตัวอย่างเช่น อำนาจอิสระที่บิดามารดาได้อยู่เหนือบุตร สามีมีอยู่เหนือภรรยา มุลนายมีอยู่เหนือไพร่ทาส โครงสร้างกฎหมายตราสามดวงประกอบด้วยมุลคดีแห่งผู้พิพากษาและตุลาการ 10 ประการ และมุลคดีวิวาท 29 ประการ ซึ่งเรื่องที่ 13 เป็นกฎหมายลักษณะฝ่าฝืน

ในเรื่องลักษณะผัวเมียได้บัญญัติลักษณะเมียไว้ 3 ลักษณะ⁷⁶ คือ เมียกลางเมืองหรือเมียหลวง หมายถึง ภริยาที่บิดามารดาหญิงยกให้ได้แต่งงาน เมียกลางนอกหรือเมียน้อย หมายถึง ชายขอหญิงมาเลี้ยงเป็นอนุภริยามีฐานะรองจากเมียหลวง และ เมียกลางทาศี หมายถึง ชายที่ได้ช่วยเหลือหญิงให้พ้นทุกข์ยากแล้วเลี้ยงหญิงเป็นภริยา ในประกาศรัชกาลที่ 4 ปีฉลู จุลศักราช 1227⁷⁷ มีข้อความแสดงไว้ว่า หญิงชายจะเป็นสามีภรรยาเมื่อไรนั้น กล่าวคือ เมื่อหญิงใดชายมาขอบิดามารดายกให้และยอมให้ไปอยู่ด้วยกัน มีผู้รู้เห็นด้วยกันมากกว่าเขาสองคน เป็นผัวเมียร่วมทุกข์ร่วมสุขอยู่นานหลายวันหลายเดือน เป็นที่ประจักษ์แจ้งแก่คนรอบบ้านรอบเมืองไม่มีใครเถียง จึงควรตัดสินเป็นผัวเมียกัน

การสมรสนั้นไม่มีแบบพิธี แต่เป็นเพียงลักษณะของจารีตประเพณีที่กระทำกันสืบมา คือ การสู่ขอโดยยกขันหมากไปสู่ขอค้ำบต่อบิดามารดาของหญิงจะเห็นได้จาก กฎหมายลักษณะผัวเมีย บทที่ 114 “มาตราหนึ่ง ชายใดให้สู่ขอสุกสาวหลานสาวท่านแลเอาขันหมากสามชั้นไปกล่าวถามพ่อแม่พี่น้องหญิงรับเอาไว้ว่าให้ลูกสาวหลานสาวแก่ท่านค้ำบไว้ในกำหนดซึ่งว่ากล่าวกันไว้แล้วยังเป็นเมียชาย ถ้าชายใดทำขู่สู่หญิงนั้น ท่านผิตเมียท่านในขันหมาก ท่านให้เอาขันหมากตั้งใหม่ขันหมากกล่าวถามนั้น 11 ชั้นๆหมากหมั้น 50 ชั้น เปน 61 ชั้น ให้ตีค่าขันหมากกล่าวถามนั้นชั้นละเพ็อง ให้ตีขันหมากหมั้นนั้นชั้นละสะหลัง เอาขันหมากทั้งนั้นบวกกันเข้าแล้วให้ไหมทวิคูณ ยกทุนให้เจ้าของเหลือนั้นเปนสินไหมกึ่งพิไนกึ่ง ถ้าถึงกำหนดซึ่งว่ากล่าวกันไว้แล้ว ชายมิได้เอาขันหมากใหญ่มาแต่งงานตามสัญญาหนด ท่านว่าหญิงนั้นมิได้เป็นเมียชายเลย หญิงมิขู่ผัวอื่นหาโทษมิได้ แลขันหมาก 3 ชั้นนั้น ชายจะคืนเอามิได้ เหตุว่าพ้นกำหนดซึ่งว่ากล่าวกันนั้นแล้ว” ในเรื่องที่ชายได้หญิงมาเป็นภรรยาโดยคำอนุญาตของบิดามารดาหญิงไม่น่าจะมีปัญหา แต่หากชายหญิงได้เสียกันเองก่อนมักจะมีปัญหา การที่ชายหญิงได้เสียกันเองโดยกิริยาอาการต่างๆนอกจากได้รับอนุญาตจากบิดามารดาแล้ว แบ่งได้ 2 กรณีคือ

(ก) โดยวิธีที่ชายได้ลักพาหญิงไปจากบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือญาติของหญิง

(ข) โดยวิธีที่ชายเกลี้ยกล่อมหญิงในสิ่งที่เป็ความประสงค์ของการเป็นสามีภรรยา

ความประพฤติของชายไม่ได้เป็นการชอนเร้นเหมือนลักพา

การสมรสแม้ไม่มีแบบพิธีแต่จะเห็นได้ว่าความยินยอมของบิดามารดาเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ชายหญิงนั้นเกิดความเป็นผัวเมียกันขึ้น โดยชายหญิงรักใคร่กันเอง บิดามารดาไม่รู้ และหญิงมีบุตรกับชาย จะถือว่าเป็นผัวเมียตามกฎหมายหรือไม่ ตามกฎหมายลักษณะผัวเมีย ข้อ 84 กำหนดว่าให้ดูที่ความประพฤติของชาย หากชายนั้นประพฤติเป็นคนชั่วช้า บิดามารดาแสดงความไม่ยินยอมให้

⁷⁶ มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง, ประมวลกฎหมาย รัชกาลที่ 1 จุลศักราช 1166 พิมพ์ตามฉบับหลวง ตรา 3 ดวง เล่ม 2 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, มกราคม 2529), หน้า 2.

⁷⁷ หลวง พิศลยสารนิติ, ลักษณะผัวเมีย กับลักษณะมรดก (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เจริญผล, 2547), หน้า 9.

หญิงเป็นภรรยาชาย ถึงหญิงนั้นจะสมัครใจอยู่กับชายก็ดี ยังไม่นับว่าเป็นผัวเมียกัน แต่หากชายมิได้ประพฤतिเป็นคนชั่วช้า หญิงเกิดบุตรกับชาย และชายหญิงนั้นเลี้ยงดูกันฉันท์ผัวเมีย บุตรนั้นเป็นชั้นหมาก แสดงว่าชายหญิงเป็นผัวเมียกันแล้ว โดยถือว่าชายหญิงปลูกบ้านอยู่กินกันบิดามารดาหญิงทราบก็ไม่ได้ว่ากล่าว ตามบทที่ 86⁷⁸ ชายขอหญิงมาเป็นเสมือนเมียทำงาน⁷⁹ เป็นต้น

สิทธิในการรับมรดกนั้น กฎหมายลักษณะผัวเมีย บทที่ 8 “ แลลักษณะบุตรอันจะได้ทรัพย์มรดกนั้น คือบุตรอันเกิดด้วยภริยาสุ่ขอแลภริยาพระราชทาน 1 เกิดด้วยอนุภริยา 1 เกิดด้วยทาศิภริยา 1 แลบุตรมาด้วยสามี 1 มาด้วยภริยา 1 แลบุตรบุญธรรมของท่านเอามาเลี้ยงแต่น้อย 1 แลบุตร 6 จำพวกนี้ควรจะได้ส่วนแบ่งปันทรัพย์มรดกแห่งบิดามารดา” จะเห็นได้ว่ากฎหมายลักษณะผัวเมียได้บัญญัติให้สิทธิในการมีภริยาได้หลายคน อีกทั้งการเป็นสามีภริยาเกิดขึ้นได้โดยชอบในหลายกรณีโดยไม่เคร่งครัดในวิธีการสมรส สามีภริยาที่ได้สมรสกันตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด จึงเป็นการแต่งงานกันโดยชอบ บุตรที่เกิดมาย่อมเป็นบุตรโดยชอบจึงมีสิทธิได้รับมรดก

แม้มีการอยู่กินเป็นสามีภริยากันโดยชอบด้วยกฎหมายได้หลายวิธีทำให้บุตรที่เกิดมาเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายก็ตาม แต่ยังมีลักษณะของชายที่เป็นชู้กับหญิงหากให้กำเนิดบุตรก็จะเป็นบุตรที่ไม่ชอบ ซึ่งกฎหมายบัญญัติเรื่องชายชู้ไว้ กล่าวคือ ชายจะต้องระวังในการที่จะร่วมประเวณีกับหญิงที่ไม่ใช่ภริยา และแม้ว่าชายจะได้อยู่แล้วที่หญิงมีสามีอยู่ที่ดี ถ้าชายชู้ได้ทำชู้ด้วยหญิงเกิดบุตรด้วยกันตั้งแต่สามคนขึ้นไป ชายสามีหมดสิทธิในการฟ้องร้องชายชู้ ตามกฎหมายลักษณะผัวเมีย บทที่ 20⁸⁰

ต่อมาในสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงมีพระราชดำริให้การเป็นสามีภริยาของคนไทยมีหลักฐานแสดงความเป็นสามีภริยาให้ชัดเจนขึ้น จึงมีการบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายลักษณะผัวเมียขึ้น โดยกำหนดให้เป็นสามีภริยาโดยชอบด้วยกฎหมายต้องจดทะเบียนสมรสเท่านั้น แม้มีการคัดค้านว่าควรให้ชายมีภริยาได้คนเดียว (Monogamy) เพื่อเป็นไปตามกฎหมายของนานาอารยประเทศก็ตาม แต่ก็ได้ให้เหตุผลว่าที่ให้ไทยใช้หลักการสมรสโดยให้มีภริยาได้หลายคน (Polygamy) เนื่องจากเป็นการสอดคล้องกับหลักประเพณีไทยในขณะนั้น และภริยาน้อยก็

⁷⁸ กฎหมายลักษณะผัวเมีย ข้อ 86 “ มาตราหนึ่ง ผูกไฟเข้าคนทั้งหลายหั้นหมากมิได้ รักใคร่กันอยู่ด้วยกันเปล่าๆ พ่อแม่พี่น้องแห่งหญิงผู้มีได้ร้องฟ้องว่ากล่าว แลมันปลูกเรือนบ้างต่างเรือนแฝงอยู่กินด้วยกันโดยฉันผัวเมีย หากบุตรมิได้ก็ดี หญิงสิทธิเป็นเมียชาย แลผู้ใดมิได้ปลูกเรือนอยู่ มิได้ทำเลี้ยงกันโดยฉันผัวฉันเมีย ท่านว่ามิได้เป็นเมียสิทธิแก่ชายเลย”

⁷⁹ กฎหมายลักษณะผัวเมีย ข้อ 102 “ มาตราหนึ่ง ชายขอลูกสาวท่านถึงหลบฝาก ยังแต่จะทำงาน แลพ่อแม่หญิงให้ชายฝากบำเรอ แลทำกินอยู่ด้วยกันเป็น 2 หรือ 3 ปี แลพ่อแม่หญิงให้ชายอยู่ด้วยกันไซ้ ท่านว่าเปนมืดสิทธิแก่เจ้าผัวเสมือนเมียทำงาน...”

⁸⁰ หลวง พิศลยสารนิติ, ลักษณะผัวเมีย กับลักษณะมรดก หน้า 61.

นับเป็นมนุษย์ที่จะต้องได้รับความอุปถัมภ์บำรุงตามสมควร เพราะได้เป็นภริยาของชาย นอกจากนี้เหตุผลที่สำคัญคือเพื่อให้ลูกภริยาน้อยเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายแล้วเช่นกัน⁸¹

รัชกาลที่ 6 ยังทรงเห็นว่าผู้มีหน้าที่รับราชการในพระราชสำนัก ย่อมเป็นผู้ปฏิบัติราชการอยู่ใกล้ชิดพระองค์สมควรเป็นผู้ที่ติไม่น่ารังเกียจ ไม่ควรมีผู้ติฉินนินทา วัตถุประสงค์เพื่อไม่ให้มีการสำส่อนทางเพศ หรือหลอกลวงหญิงโดยไม่เลี้ยงดูอย่างแท้จริง ซึ่งในสมัยนั้นชายหนุ่มมักพอใจสมจรด้วยหญิงหาเลี้ยงชีพโดยทางบำเรอกามคุณ และมักเข้าใจว่าเป็นสิ่งที่ควรนิยมตามแบบแผนประเทศยุโรปซึ่งเป็นการเข้าใจไปเอง โดยความพอใจของตน ถือว่าเป็นกิจส่วนตัวไม่เกี่ยวกับหน้าที่ราชการ จึงได้โปรดเกล้าฯ ให้ประกาศกฤษฎาณัติยรบาลว่าด้วยครอบครัวแห่งข้าราชการในพระราชสำนัก พ.ศ. 2457 ขึ้น มีการจดทะเบียนครอบครัวและเคหสถาน แม้ยังให้สามารถจดทะเบียนภรรยาได้มากกว่า 1 คน ห้ามมิให้รับจดทะเบียนหญิงโสเภณีหรือหญิงที่สมจรด้วยเป็นครั้งคราวเป็นอันขาด เมื่อหญิงที่เป็นภริยาไม่ได้จดทะเบียน บุตรที่เกิดจึงไม่ได้จดทะเบียนด้วยและไม่ได้รับการอุปการะดูแลตามสมควรจากบิดา ต่อมาให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายดังกล่าว โดยประกาศกฤษฎาณัติยรบาลว่าด้วยครอบครัวแห่งข้าราชการในพระราชสำนักเพิ่มเติม (ครั้งที่ 3) ให้บุตรที่เกิดจากหญิงที่ชายสมจรด้วยเป็นครั้งคราว หรือเป็นเมียลับที่จะจดทะเบียนไม่ได้ บุตรอันเกิดมาจึงไม่ได้จดทะเบียนและไม่ใคร่จะได้รับการเลี้ยงดูบำรุงรักษา กินอยู่รุ่มร่าม และเล่าเรียนตามควรจากผู้เป็นบิดา จึงเกิดความสงสารแก่เด็กและเพื่อไม่ให้เอาเป็นเยี่ยงอย่าง โดยหากปรากฏว่าหญิงมารดาไม่สมจรปะปนด้วยชายอื่น ให้เด็กที่เกิดมาเป็นบุตรของชายนั้นโดยแท้แล้ว ให้ชายผู้เป็นบิดามีหน้าที่เลี้ยงดูบำรุงรักษาให้กินอยู่รุ่มร่าม และเล่าเรียนตามสมควรแก่ฐานะานุรูปจนกว่าเด็กจะอายุครบ 16 ปี โดยชายอาจจะรับตัวเด็กมาเลี้ยงดูไว้ก็ได้ หรือถ้าเด็กต้องอยู่กับมารดาก็ให้ชายเป็นคนออกเงินค่าเลี้ยงดู⁸²

ต่อมาในสมัยพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชดำริเห็นสมควรแก้ไขเพิ่มเติมบทกฎหมายอันเกี่ยวข้องกับลักษณะผิวเมียซึ่งใช้อยู่ ณ บัดนี้ และบัญญัติให้มีการจดทะเบียนสมรส หย่า และรับรองบุตร ตราพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายลักษณะผิวเมีย พุทธศักราช 2473 ขึ้น

มาตรา 35 บัญญัติให้บุตรเกิดแต่หญิงอันมิได้จดทะเบียนเป็นภริยาชายนั้น ท่านว่าจะ เป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายต่อเมื่อ บิดามารดาทำการสมรสกันภายหลังหรือได้จดทะเบียนว่าเป็นบุตรตามคำร้องขอของบิดา หรือมีคำพิพากษาของศาลว่าเป็นบุตร

⁸¹ เบญจพล สาธิตสมิตพงษ์, "เรื่องสิทธิของบุตรนอกสมรส" (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548), หน้า 19.

⁸² พระอุบาลีคุณูปมาจารย์, พระธรรมเทศนาหน้า กฎหมายครอบครัว-มรดกเก่าและใหม่ (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เนติบัณฑิตยสภา, 2504), หน้า 11.

มาตรา 36 ว่าเมื่อบิดาร้องขอรับรองบุตร ก่อนรับจดทะเบียนให้นายทะเบียนมีหนังสือส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนแจ้งไปยังบุตร และถ้าทราบที่อยู่ของมารดา ก็ให้แจ้งไปยังมารดา ด้วยวิธีเดียวกัน

ถ้าบุตรตกลงยินยอมด้วยแล้วให้นายทะเบียนดำเนินการจดทะเบียนโดยพลัน แต่ถ้ามิได้แจ้งมาล่วงหน้า 1 เดือนนับแต่วันที่หนังสือไปกึ่งให้นายทะเบียนดำเนินการจดทะเบียน เว้นแต่บุตรหรือมารดาอยู่นอกราชอาณาจักรหรือรอนล่วงหน้า 3 เดือน

ถ้าในระยะเวลาดังระบุไว้ในวรรคก่อนบุตรหรือมารดาคัดค้านการขอรับรองบุตรนั้น เพราะเหตุว่าผู้ร้องขอมิใช่บิดาอันแท้จริงไซ้ ให้นายทะเบียนแจ้งคัดค้านไปยังผู้ร้องขอจดทะเบียน และห้ามมิให้จดทะเบียน เว้นแต่ศาลจะมีคำสั่ง

2.3.2 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ในเรื่องความยินยอมในการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2477 มาตรา 1527 บัญญัติกฎหมายโดยมีถ้อยคำว่า “จะจดทะเบียนเด็กเป็นบุตรได้ต่อเมื่อได้รับความยินยอมของเด็กและมารดาเด็ก...” ซึ่งอาจทำให้เข้าใจไปได้ว่าเด็กหรือมารดาอาจไม่ให้ความยินยอมด้วยเหตุใดๆก็ได้ ซึ่งไม่ใช่เจตนารมณ์ของกฎหมาย ต่อมาได้แก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ในปี พ.ศ. 2519 บัญญัติให้ชัดเจนขึ้นว่า “บิดาจะจดทะเบียนเด็กเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายได้ต่อเมื่อเด็กหรือมารดาเด็กไม่คัดค้านว่าผู้จดทะเบียนมิใช่บิดา...” ซึ่งเห็นได้ว่าคัดค้านโดยอ้างเหตุอื่นไม่ได้ แต่กฎหมายต้องการเพียงการไม่คัดค้านเท่านั้น ไม่ได้ต้องการถึงขนาดต้องให้บุคคลทั้งสองยินยอมในการขอจดทะเบียน เนื่องจากเห็นว่าการขอจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรนั้นเป็นคุณแก่เด็ก⁸³

ศาลฎีกาในอดีตเห็นว่า แม้มารดาจะรับว่าชายเป็นบิดาของเด็ก แต่ศาลก็อาจพิจารณาข้อเท็จจริงต่อไปให้ชัดเจนก่อนได้ การที่มารดาเด็กรับว่าเด็กนั้นเกิดจากชายผู้จดทะเบียนรับรองบุตรนอกกฎหมายเพียงเท่านั้นยังไม่เป็นเหตุพอที่จะชี้ขาดให้จดทะเบียนว่าเป็นบุตรของชายผู้จดทะเบียนเลยทีเดียวเพราะมารดาของเด็กยังคัดค้านอยู่ จึงต้องพิจารณาต่อไปว่ามีเหตุผลอย่างใดที่จะให้ศาลมีคำพิพากษาให้จดทะเบียนตามความใน ป.พ.พ. มาตรา 1527(เดิม) (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 820/2501)

คำคัดค้านของเด็กหรือมารดาเด็ก ไม่มีกฎหมายบังคับให้ต้องทำเป็นหนังสือหรือต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ จึงอาจทำได้โดยวาจา ภายในกำหนดระยะเวลา ตาม 1548 ในอดีตบัญญัติไว้ตามมาตรา 1527 กำหนดระยะเวลาไว้ 1 เดือนนับแต่วันที่รู้การแจ้งความนั้นเพื่อเปิดโอกาสให้คู่ความ

⁸³ ชาติชัย อัครวิบูลย์ และสมบูรณ์ ชัยเดชสุริยะ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วย ครอบครัว (ที่ได้ตรวจชำระใหม่ พ.ศ. 2519) (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2525), หน้า 334.

โต้แย้งกันได้ แต่ต่อมาได้บัญญัติแก้ไขถ้อยคำว่าให้นับแต่แจ้งความไปยังเด็กหรือมารดาเด็ก เพราะการพิจารณาถึงการรู้หรือควรจะได้รู้การแจ้งความนั้นสืบพิสูจน์ได้ยาก จึงนำเรื่องการแสดงเจตนาต่อผู้อยู่ห่างโดยระยะทางมาใช้ ว่าให้มีผลนับแต่เวลาที่ไปถึงคู่อริอีกฝ่ายหนึ่ง ตามมาตรา 169 วรรคหนึ่ง (เดิม มาตรา 130) และหากเด็กและมารดาไม่คัดค้านภายในกำหนดให้ถือว่ายินยอม⁸⁴ ซึ่งในเรื่องดังกล่าวในการพิจารณาแก้ไขกฎหมายของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เห็นว่าสมควรใช้หลักเรื่องยินยอม คือ ต้องมีการตอบกลับมาจากเด็กและมารดาเด็กว่ายินยอมให้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร นายทะเบียนจึงจะจดทะเบียนให้ได้ แต่ถ้าเด็กหรือมารดาเด็กคัดค้านว่าผู้ร้องขอมิใช่บิดาหรือมิได้ตอบกลับมาภายในเวลาที่กำหนดว่าตนมีความเห็นเช่นใด การจดทะเบียนเด็กเป็นบุตรจะต้องมีคำพิพากษาของศาลเพื่อศาลจะได้กลับรับรองว่าผู้ขอจดทะเบียนเป็นบิดาเด็กจริงหรือไม่ ส่วนการไม่คัดค้านกลับมาภายในเวลาที่กำหนดจะถือว่าการไม่คัดค้านถือว่าให้ความยินยอมแล้วนั้นเป็นการรวบรัดเกินไป เพราะการที่เด็กหรือมารดาเด็กไม่ตอบกลับมาอาจเป็นเหตุสุดวิสัยหรือมีอุปสรรคอื่นใดก็ได้ การให้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรไปได้เลยจะทำให้เกิดผลตามกฎหมายขึ้นทันที และหากพ้นกำหนดระยะเวลาขอให้เพิกถอนทะเบียนตามมาตรา 1554 ไปแล้ว ก็จะกลายเป็นเรื่องแก้ไขไม่ได้ ดังนั้นจึงได้มีการแก้ไขมาตรา 1548 วรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้เป็นไปตามหลักการดังกล่าว⁸⁵

ในกรณีที่เด็กอายุน้อย ไร้เดียงสา และมารดาถึงแก่กรรมไปก่อน หรือไม่อยู่ในฐานะที่จะคัดค้านได้ ในอดีตศาลฎีกาเคยวินิจฉัยไว้ในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1416/2505 ว่า “การที่กฎหมายบังคับให้ผู้ขอรับเด็กเป็นบุตร ต้องได้รับความยินยอมของเด็กและมารดาเด็กก็ต่อเมื่อเด็กและมารดาของเด็กอยู่ในฐานะที่จะให้ความยินยอมได้ เมื่อเด็กและมารดาเด็กไม่อยู่ในฐานะที่จะให้ความยินยอมได้ จะถือเป็นข้อตัดสิทธิของบิดาเด็กมิให้จดทะเบียนรับรองบุตรและตัดสิทธิของเด็กที่จะพึงได้รับ ย่อมไม่ตรงกับเจตนารมณ์ของบทบัญญัติ....”

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ก่อนการแก้ไขในปี 2533 บิดาสามารถดำเนินการจดทะเบียนเด็กเป็นบุตรได้เลย โดยถือว่าการไม่คัดค้านเท่ากับเป็นการให้ความยินยอม ด้วยเหตุผลที่ว่า การที่บุคคลหนึ่งสมัครใจที่จะรับผิดชอบต่อเลือดเนื้อเชื้อไขของตนตามกฎหมาย ย่อมเป็นประโยชน์แก่เด็กฝ่ายเดียว เป็นความผาสุกทางจิตใจและเป็นประโยชน์ทางทรัพย์สินแก่เด็ก สำหรับเด็กแล้วสิ่งที่สำคัญที่สุดคือการได้เป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย รัฐจึงควรสนับสนุน แม้ต่อมาเมื่อปรากฏว่าผู้จัดมิใช่บิดาก็ยังสามารถถอนได้ ตามมาตรา 1554⁸⁶

⁸⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 346.

⁸⁵ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, "รายงานผลการพิจารณาเรื่อง การปรับปรุงกฎหมายครอบครัว (ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์(ฉบับที่..) พ.ศ.)" พฤศจิกายน 2528.

⁸⁶ ไพโรจน์ กัมพูสิริ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ครอบครัว, หน้า 343.

มีความเห็นของนักกฎหมาย เห็นว่า ผู้จดทะเบียนอาจนำคดีขึ้นสู่ศาลเพื่อให้ชี้ขาด โดยผู้จดทะเบียนยื่นคำขอฝ่ายเดียวเป็นคดีไม่มีข้อพิพาทตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 188⁸⁷ เนื่องจากการไม่ให้ความยินยอมจะถือว่าคัดค้านไม่ได้ อีกทั้งเมื่อจดทะเบียนรับรองบุตรแล้วยังสามารถขอให้ศาลถอนการจดทะเบียนได้ ตามมาตรา 1554 แต่ปัจจุบันมาตรา 1548 วรรคสองได้แก้ไขให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้นว่า “...ถ้าเด็กหรือมารดาไม่คัดค้านหรือไม่ให้ความยินยอมภายใน 60 วันนับแต่การแจ้งนั้นถึงเด็กหรือมารดาเด็ก ให้สันนิษฐานว่าเด็กหรือมารดาเด็กไม่ให้ความยินยอม...” จึงไม่เป็นที่ถกเถียงอีกต่อไปในกรณีที่ไม่มีคำคัดค้านและไม่มีการให้ความยินยอมจะถูกสันนิษฐานว่าเด็กหรือมารดาไม่ให้ความยินยอม ผู้ร้องขอจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรต้องนำคดีขึ้นสู่ศาล

2.3.3 พระราชบัญญัติจดทะเบียนครอบครัว พ.ศ. 2478

ที่ประชุมองคมนตรีสภาในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติจดทะเบียนครอบครัว วันที่ 28 มกราคม 2470 เพื่อสร้างความมั่นคงแห่งฐานะครอบครัวซึ่งจำเป็นต่อความรุ่งเรืองของประเทศ โดยให้การจดทะเบียนสมรสเป็นวิธีการที่ทำให้การสมรสชอบด้วยกฎหมาย แต่ชายยังคงมีภริยาได้หลายคนต้องจดทะเบียนว่าเป็นภริยาหลวงหรือภริยาน้อย และกฎหมายกำหนดให้บุตรที่เกิดจากภริยาที่ได้จดทะเบียนนั้นเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายมีสิทธิที่จะได้รับมรดกของบิดาและใช้นามสกุลของบิดา และได้กำหนดวิธีการทำให้เป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของบิดาด้วย⁸⁸

ที่ประชุมได้พิจารณาดำเนินร่างพระราชบัญญัติการจดทะเบียนภริยา ดังนี้⁸⁹

มาตรา 36 บุตรที่เกิดจากภริยาซึ่งจดทะเบียนสมรสยอมเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย มีสิทธิในการรับมรดกของบิดา

มาตรา 37 การจดทะเบียนสมรสของบิดามารดาหลังจากบุตรเกิด ทำให้สถานะบุตรกลายเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของบิดามารดาได้นับแต่วันที่บุตรเกิด

มาตรา 38 การรับรองบุตรตามธรรมชาติ ทำให้บุตรมีสถานะเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย

ต่อมา พระราชบัญญัติจดทะเบียนสมรสและหย่า ได้เพิ่มหลักการรับรองบุตรไว้ ดังนี้

มาตรา 30 การรับรองบุตรซึ่งเกิดด้วยหญิงที่ไม่ได้จดทะเบียนเป็นภรรยา นั้น อาจรับรองได้แต่โดยบิดามารดาทำการสมรสกันในภายหลัง ถ้าโดยจะทะเบียนการรับรองเมื่อบิดาทำคำ

⁸⁷ สอาด นาวิเจริญ, คำบรรยายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว (กรุงเทพฯ: การพิมพ์ธนบุรี, 2510), หน้า 330.

⁸⁸ วิชญ์ชัย ธรรมประดิษฐ์, "การรับรองบุตร ในมาตรา 1627 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ : ศึกษาทางประวัติศาสตร์ หลักกฎหมาย และประวัติศาสตร์นิติบัญญัติ พร้อมกับวิเคราะห์ทางนิติศาสตร์ในเรื่องการใช้และการตีความกฎหมาย," หน้า 110.

⁸⁹ เรื่องเดียวกัน., หน้า 108-109.

ขอบอกกล่าวด้วยวาจาจากศาลด้วยหนังสือ บุตรอันได้รับรองเช่นนี้ย่อมมีฐานะเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมาย

มาตรา 31 เฉพาะแต่บุตรชอบด้วยกฎหมายเท่านั้นมีสิทธิที่จะใช้นามสกุลและรับมรดกของบิดาตามกฎหมายลักษณะมรดก

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาจึงเสนอร่างแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติจดทะเบียนครอบครัว พ.ศ. 2478 เพื่อให้การจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรสอดคล้องกับหลักการที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้โดยกำหนดว่าถ้านายทะเบียนไม่ได้รับแจ้งความยินยอมภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ คือ ภายในหกสิบวันนับแต่การแจ้งความการขอจดทะเบียนไปถึงเด็กและมารดาเด็กหรือภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันในกรณีที่เด็กหรือมารดาเด็กอยู่นอกประเทศไทย แล้วแต่กรณีนายทะเบียนต้องแจ้งไปยังผู้ขอจดทะเบียนทราบโดยไม่ชักช้าว่ายังไม่มีความยินยอมของเด็กและมารดาเด็ก เพื่อผู้ขอจดทะเบียนจะได้ดำเนินการศาลเพื่อให้มีคำพิพากษาของศาลให้จดทะเบียนได้ต่อไป⁹⁰

2.3.4 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560

รัฐธรรมนูญได้กำหนดแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐด้านสังคมไว้ใน มาตรา 71 วรรคสอง⁹¹ ว่ารัฐพึงเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวอันเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของสังคม โดยต้องให้ความคุ้มครองแก่เด็กและเยาวชน ทั้งยังได้รับความคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศชื่อเสียง และครอบครัว ตามบทบัญญัติแห่งมาตรา 32 วรรคแรก⁹²

2.4 วิวัฒนาการของการถอนการรับรองบุตรตามกฎหมายต่างประเทศ

2.4.1 สหรัฐอเมริกา

ปรากฏบทบัญญัติกฎหมายเรื่องการถอนการรับรองบุตรในกฎหมาย the Uniform Parentage Act 1973 มาตรา 4 (b) บัญญัติว่า ข้อสันนิษฐานกรณีการรับรองเด็กหลังจากเด็กเกิดโดยบิดามารดาได้ทำการสมรสกันภายหลังและมีการรับรองบุตรแล้ว อาจถูกเพิกถอนได้โดยการฟ้องคดีที่เหมาะสม เนื่องจากมีพยานหลักฐานที่ขัดแย้งน่าเชื่อถือเท่านั้น หากมีข้อเท็จจริงเป็นไปตาม

⁹⁰ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, "รายงานผลการพิจารณาเรื่อง การปรับปรุงกฎหมายครอบครัว (ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์(ฉบับที่...) พ.ศ.)".

⁹¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 71 วรรคสอง รัฐพึงให้ความช่วยเหลือเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ยากไร้ และผู้ด้อยโอกาสให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และคุ้มครองป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวถูกใช้ความรุนแรงหรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม รวมตลอดทั้งให้การบำบัดฟื้นฟูและเยียวยาผู้ถูกระทำการดังกล่าวในการจัดสรรงบประมาณ รัฐพึงคำนึงถึงความจำเป็นและความต้องการที่แตกต่างกันของเพศ วัยและสภาพของบุคคล ทั้งนี้ เพื่อความเป็นธรรม

⁹² รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 32 วรรคแรก บุคคลย่อมมีสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศชื่อเสียง และครอบครัว

ข้อสันนิษฐานความเป็นบุตรสองข้อหรือมากกว่านั้น ซึ่งข้อสันนิษฐานมีผลขัดแย้งกันเอง ศาลจะตัดสินตามข้อสันนิษฐานโดยพิจารณาข้อเท็จจริงที่ศาลเห็นว่ามื่อน้ำหนักมากกว่าและมีเหตุผลมากกว่า ข้อสันนิษฐานความเป็นบิดาจะถูกเพิกถอนโดยคำพิพากษาของศาล

บุคคลผู้มีสิทธิร้องขอให้ตัดสินความเป็นบิดาและความสัมพันธ์กับเด็ก ตามบทบัญญัติ the Uniform Parentage Act 1973 มาตรา 6 ให้อำนาจ เด็ก มารดาตามธรรมชาติ หรือชายตามข้อสันนิษฐาน ภายใต้การรับรองใน มาตรา 4 (a)(3) อาจฟ้องคดีในเวลาใดๆ เพื่อยืนยันความมีอยู่ของบิดาและความสัมพันธ์กับเด็กตามข้อสันนิษฐาน และอาจฟ้องคดีเพื่อยืนยันว่าไม่ใช่บิดาและบุตรภายในเวลาที่เหมาะสมหลังจากได้รู้ถึงข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องแล้ว แต่ไม่มีเหตุให้ฟ้องคดีเมื่อพ้น 5 ปีนับแต่เด็กเกิด หลังจากข้อสันนิษฐานถูกเพิกถอน ชายอื่นอาจได้รับคำตัดสินให้เป็นบิดาในคดีเดียวกัน หากได้เข้ามาเป็นคู่ความ

กรณีไม่มีบิดาตามข้อสันนิษฐาน ไม่ว่าจะเป็ข้อสันนิษฐานการเกิดภายในระยะเวลาที่สมรส หรือข้อสันนิษฐานอันเกิดจากการสมรสที่มีการรับรอง หรือข้อสันนิษฐานตามพฤติการณ์ว่าเป็นบุตร การฟ้องคดีในความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับบุตรไม่อาจยกขึ้นสู่ศาลได้หากพ้น 3 ปีหลังจากเด็กเกิด หรือ 3 ปีหลังจากวันที่กฎหมาย the Uniform Parentage Act 1973 มีผลใช้บังคับ อย่างไรก็ตาม การฟ้องคดีโดยเด็กหรือตัวแทนของเด็กซึ่งยังไม่มีมติตัดสินความเป็นบิดาจะยังไม่ขาดอายุความจนกว่าเด็กจะพ้น 3 ปี นับแต่เด็กบรรลุนิติภาวะ ตามบทบัญญัติ the Uniform Parentage Act 1973 มาตรา 7 ซึ่งได้มีความคิดเห็นท้ายบทบัญญัติว่า ระยะเวลา 3 ปีในการฟ้องคดีดังกล่าวเป็นการเตือนว่าการฟ้องคดีควรทำในทันที และผู้มีสิทธิฟ้องคดีคือ เด็ก มารดา หรือผู้แทนโดยชอบธรรม ตัวแทนรัฐ ชายผู้กล่าวอ้างหรือถูกกล่าวอ้างว่าเป็นบิดา ในกรณีที่มารดาหรือชายผู้นั้นถึงแก่ความตายหรือชายเป็นผู้เยาว์ ให้ผู้ปกครองหรือตัวแทนฟ้องคดีแทนได้ ตามบทบัญญัติ the Uniform Parentage Act 1973 มาตรา 6 (c) อย่างไรก็ตามการฟ้องคดีนี้ไม่เกี่ยวข้องกับการตัดสินความเป็นทายาท

สหรัฐอเมริกาที่มีกฎหมาย the Uniform Parentage Act 2000 ซึ่งบัญญัติเรื่องการถอนการรับรองบุตรไว้ใน ให้กระบวนการถอนการรับรองความเป็นบิดานั้นสามารถถอนได้ทั้งวิธีการถอนต่อนายทะเบียนและวิธีการฟ้องคดี โดยวิธีการถอนการรับรองต่อนายทะเบียน มาตรา 307⁹³

⁹³ the Uniform Parentage Act 2000 Section 307. PROCEEDING FOR RESCISSION.

A signatory may rescind and acknowledgment of paternity or denial of paternity by commencing a proceeding to rescind before the earlier of:

(1) 60 days after the effective date of the acknowledgment or denial, as provided in Section 304; or

(2) the date of the first hearing, in a proceeding to which the signatory is a party, before a court to adjudicate an issue relating to the child, including a proceeding that establishes support.

คู่สัญญาคนหนึ่งอาจจะถอนการรับรองความเป็นบิดาหรือปฏิเสธความเป็นบิดา โดยการเริ่มต้นกระบวนการก่อนระยะเวลาดังต่อไปนี้ คือ (1) 60 วันภายหลังจากวันที่มีผลเป็นผู้รับรองแล้ว หรือ (2) วันที่ได้ทราบกระบวนการเป็นครั้งแรก ก่อนที่ศาลจะวินิจฉัยปัญหาที่เกี่ยวกับเด็กรวมทั้งปัญหาในกระบวนการอุปการะเลี้ยงดู การถอนตามมาตรา 307 ดังกล่าวเป็นผลมาจากกฎหมายของรัฐบาลกลาง 42 U.S.C. § 666(a)(5)(c)(D)(ii)⁹⁴ กำหนดให้ศาลหรือหน่วยงานบริหารของศาลมีอำนาจออกคำวินิจฉัยความเป็นบิดาได้ โดยหน่วยงานของรัฐไม่มีข้อกีดกันในการที่บิดามารดายื่นคำร้องต่อกระบวนการยุติธรรมหรือกระบวนการทางปกครองในการรับรองบุตรหรือจะไม่ออกคำสั่งห้ามหรือออกคำสั่งในกระบวนการยุติธรรมหรือทางปกครองซึ่งเป็นฐานในการรับรองความเป็นบิดา

UPA 2000 มาตรา 308 ได้ให้สิทธิโต้แย้งภายหลังระยะเวลาตามมาตรา 307 สิ้นสุดลง ได้โดยอ้างเหตุที่คู่สัญญาผู้รับรองบุตรได้กระทำไปโดยถูกฉ้อฉล ข่มขู่ หรือสำคัญผิดในข้อเท็จจริงเท่านั้น โดยต้องยกขึ้นอ้างภายใน 2 ปี นับแต่การรับรองความเป็นบิดาได้ถูกบันทึกในทะเบียน ผู้โต้แย้งการรับรองหรือปฏิเสธความเป็นบิดามีภาระในการพิสูจน์

UPA 2000 ในมาตรา 6 ได้กำหนดให้สิทธิผู้ที่เป็นคู่สัญญาในการนำคดีสู่ศาลเรื่องความเป็นบิดามารดาไว้ กล่าวคือ 1. เด็ก 2. มารดา 3. ชายผู้ซึ่งจะถูกตัดสิทธิความเป็นบิดา 4. ตัวแทนรัฐหรือผู้ใช้อำนาจตามกฎหมายอื่น 5. ผู้รับเลี้ยงรับดูแลเด็ก 6. ตัวแทนตามกฎหมายในกรณีที่มีสิทธิเป็นคนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ หรือเป็นผู้เยาว์ 7. ผู้กล่าวอ้างความเป็นบิดา ซึ่งในอดีตตาม UPA 1973 เด็กจะต้องเป็นคู่กรณีในการฟ้องคดีและความเป็นบิดามารดาจะถูกตัดสิทธิในเวลาใดๆ แม้ว่าเด็กจะบรรลุนิติภาวะแล้วก็ตาม แต่ UPA 2000 จำกัดความสามารถของคู่สัญญาในการร้องขอให้ตัดสิทธิความเป็นบิดาไว้ว่าจะต้องกระทำภายใน 2 ปีนับแต่บรรลุนิติภาวะแล้วเท่านั้น⁹⁵

The Uniform parentage act 2000 สนับสนุนการตัดสิทธิกรณีที่เด็กเกิดในสมรสแต่ไม่ใช่บุตรตามพันธกรรมของชายผู้เป็นสามีโดยพิจารณาจาก 9 ปัจจัยสำคัญในการคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก⁹⁶ คือ

⁹⁴ 42 U.S.C. § 666(a)(5)(c)(D)(ii) a court or an administrative agency of competent jurisdiction has issued an adjudication of paternity.

Nothing in this clause shall preclude a State agency from obtaining an admission of paternity from the father for submission in a judicial or administrative proceeding, or prohibit the issuance of an order in a judicial or administrative proceeding which bases a legal finding of paternity on an admission of paternity by the father and any other additional showing required by State law.

⁹⁵ Stephanie Anderson, "Comment, Standing as a Child's Father," *Journal of the American Academy of Matrimonial Lawyers* 236.

⁹⁶ *Ibid.*, p. 237.

1) ช่วงความยาวนานของระยะเวลาระหว่างกระบวนการทางศาลตัดสินความเป็นบิดามารดาและระยะเวลาที่บิดาโดยข้อสันนิษฐานได้แจ้งว่าตนอาจจะไม่ใช่บิดาตามพันธกรรมของเด็ก

2) ช่วงความยาวของระยะเวลาซึ่งบิดาตามข้อสันนิษฐานได้รับเอาบทบาทความเป็นบิดาที่มีต่อบุตร

3) ข้อเท็จจริงแวดล้อมที่เปิดเผยให้บิดาตามข้อสันนิษฐานทราบว่ามีความเป็นไปได้ที่ตนจะไม่ใช่บิดาที่แท้จริง

4) ความผูกพันตามธรรมชาติของบิดาโดยข้อสันนิษฐานและบุตร

5) อายุของบุตร

6) ความเสี่ยงต่อบุตร หากบิดาตามข้อสันนิษฐานไม่อาจพิสูจน์ความเป็นบิดาได้

7) ความสัมพันธ์ตามธรรมชาติระหว่างบุตรกับบิดาผู้กล่าวอ้างว่าเป็นบิดาที่แท้จริง

8) การขยายเวลาในการบอกเลิกการเป็นบิดาจะทำให้ลดโอกาสที่จะสร้างสัมพันธ์ความเป็นบิดาต่อชายอื่น และเสียผลประโยชน์ในการอุปการะเลี้ยงดู

9) ปัจจัยอื่นๆ ที่จะมีผลให้เกิดความเสี่ยงต่อบุตร

ตัวอย่างเงื่อนไขการถอนการรับรองบุตรโดยสมัครใจ ในมลรัฐแคลิฟอร์เนีย มาตรา 7575-7577 ใช้กับกรณีการรับรองบุตรซึ่งเกิดหลังวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1997 แบ่งเงื่อนไขเวลาในการถอนเป็น 2 ช่วง⁹⁷ คือ

1) การถอนการรับรองภายใน 60 วัน รูปแบบการถอนพัฒนามาจาก Department of child Support Services (DCSS) และเพื่อการอุปการะเลี้ยงดูและการจดทะเบียนการเกิดของเด็ก ไม่ว่าจะบิดามารดาจะยื่นแบบการเพิกถอนกับ DCSS ก็ตาม ต้องยื่นแบบการเพิกถอนภายใน 60 วัน นับแต่ได้วันที่ได้ลงลายมือชื่อรับรองบุตรตามแบบ หากบิดามารดาเป็นผู้เยาว์ระยะเวลาการถอนจะเริ่มต้นนับจากวันที่บิดามารดาอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์แล้ว รูปแบบการถอนนี้กำหนดให้ต้องส่งสำเนาการถอนการรับรองให้กับคู่สัญญาอื่นโดยคู่สัญญาอื่นได้ตอบกลับยอมรับการถอนดังกล่าวด้วย

2) การถอนการรับรองภายหลังจาก 60 วันพ้นไปแล้ว กรอบระยะเวลาและเหตุผลเริ่มมาจาก California Code of Civil Procedure มาตรา 473 โดยระยะเวลาดังกล่าวเริ่มต้นนับจากวันที่ศาลเริ่มมีคำสั่งเรื่องอำนาจปกครอง การอุปการะเลี้ยงดู และสิทธิการพบบุตร ขึ้นกับการรับรองโดยสมัครใจ แต่ศาลอาจพักการพิจารณาไว้หากจะมีคำสั่งให้ทดสอบทางพันธุกรรมของบุตร

⁹⁷ John J. Sampson, "State Statutory Provisions on Rescission of Voluntary Paternity Acknowledgment," *Family Law Quarterly* 37(Spring 2003): 82.

2.4.2 ประเทศอังกฤษ

ศาลอังกฤษตามจารีตประเพณีคัดค้านการเป็นบุตรนอกสมรส เห็นว่าเด็กทั้งหลายควรจะเกิดในสมรส ดังนั้นจึงให้ความสำคัญต่อหลักการเกิดโดยชอบด้วยกฎหมายเหนือข้อเท็จจริงตามพันธูกรรม ซึ่งศาลสิทธิมนุษยชนยุโรปพบการฝ่าฝืนข้อตกลงในการปกป้องสิทธิและเสรีภาพในปี ค.ศ. 1950 (the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms 1950) เนื่องจากกฎหมายในประเทศต่างๆ ไม่จัดให้มีโอกาสอย่างเพียงพอในการโต้แย้งข้อสันนิษฐานความเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย ในกฎหมายอังกฤษการโต้แย้งข้อสันนิษฐานความเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายอาจถูกโต้แย้งได้หลายกระบวนการและกระบวนการทั่วไปจะถูกเพิกถอนโดยหลักฐานซึ่งก่อให้เกิดความสมดุลในเหตุผลความเป็นไปได้ว่าชายผู้เป็นสามีไม่ใช่บิดา อย่างไรก็ตามการฟ้องคดีความเป็นบิดาไม่ได้พิจารณาเพียงแต่กระบวนการในการถอนบิดาออกจากการจดทะเบียนเกิด เนื่องจากข้อสันนิษฐานความเป็นบิดาบ่อยครั้งที่จะยืนยันโดยข้อเท็จจริงทางสังคม หรือสภาพแวดล้อมในการสมรส มากกว่าการพิจารณาความเป็นบิดาตามพันธูกรรม⁹⁸

ในปี ค.ศ. 1957 ประเทศอังกฤษการอนุญาตให้ฟ้องคดีความเป็นบิดาอยู่บนพื้นฐานของเสรีภาพในการฟ้องคดี ผลคดีทำให้เป็นการจำกัดสิทธิในการอุปการะเลี้ยงดู ขึ้นอยู่กับสถานะทางการเงินของมารดาที่ไม่ได้สมรสหรือได้แยกกันอยู่กับสามี แต่หากมารดาสมรสใหม่สิทธิในการอุปการะเลี้ยงดูอาจสิ้นสุดลง โดยกฎหมายจำกัดสิทธิในการฟ้องคดี 1 ปี นับแต่เด็กเกิด⁹⁹ แต่หลักการในการฟ้องคดีแตกต่างจากประเทศอื่นๆ เนื่องจากในประเทศอังกฤษเด็กจะมีสถานะบุตรชอบด้วยกฎหมายต่อเมื่อบิดามารดายินยอมจดทะเบียนเด็กในทะเบียนสถิติเท่านั้น การปฏิเสธความเป็นบิดาผู้กล่าวอ้างจึงจำเป็นต้องปฏิเสธการลงชื่อรับรองทางทะเบียน ชายผู้เป็นสามีมีสิทธิในการยับยั้งความยินยอมในการจดทะเบียนเด็ก เนื่องจากชายผู้เป็นสามีจะได้รับการสันนิษฐานให้เด็กเป็นบุตรของตนตามธรรมชาติโดยอัตโนมัติ นอกจากนี้คู่ความผู้มีส่วนได้เสียใดๆ อาจฟ้องคดีโต้แย้งความเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายได้แม้ว่าข้อเท็จจริงบิดาได้จดทะเบียนเด็กเป็นบุตรแล้ว โดยอ้างข้อเท็จจริงว่าชายผู้เป็นสามีหย่อนสมรรถภาพทางเพศหรือเป็นหมัน¹⁰⁰

ครั้งหนึ่งคณะกรรมการด้านกฎหมายได้กำหนดให้บิดามารดาคนใดคนหนึ่งหรือผู้มีส่วนได้เสียนำคดีสู่ศาลเพื่อแถลงความเป็นบิดามารดาและให้พิจารณาความเหมาะสมทั้งในเรื่องสวัสดิการของเด็ก แต่ต่อมาได้เปลี่ยนแปลงหลักดังกล่าวเนื่องจากการรับรู้ถึงความเสี่ยงต่อการทำให้ความสัมพันธ์ที่มีอยู่เกิดความแตกแยกซึ่งอาจเกิดจากการให้โอกาสขออนุญาตในการร้องขอแถลง

⁹⁸ Andrew Bainham, "What Is the Point of Birth Registration," *Child and Family Law Quarterly* 20, 4 (2008): 451.

⁹⁹ Affiliation Proceeding Act 1957 Section 5,6

¹⁰⁰ Marshall Cohen, "The Paternity Suit in Europe," *Buffalo Law Review* 16, 1 (1966): 299.

ความเป็นบิดามารดา การเปลี่ยนหลักการแปลงความเป็นบิดามารดาเป็นการปฏิเสธแนวความคิดในกระบวนการรับรองความเป็นบิดาโดยสมัครใจนอกเหนือจากระบบการจดทะเบียน และความเป็นบิดาอาจเกิดได้จากกระบวนการตัดสินความรับผิดชอบต่อบุตร โดยมีการตรวจเลือดเป็นหลักฐานในกระบวนการพิจารณาตัดสินความเป็นบิดามารดาว่าเป็นบิดามารดาของเด็กหรือไม่ เป็นอำนาจของศาลโดยตรงในการจำกัดบุคคลใดจากการเป็นบิดามารดา¹⁰¹

2.4.3 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันซึ่งบัญญัติขึ้นในปี ค.ศ. 1896 ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อปี ค.ศ. 1900 ได้บัญญัติเรื่องการโต้แย้งข้อสันนิษฐานความเป็นบิดาให้บุตรที่เกิดในสมรส หรือภายใน 302 วันนับแต่การสมรสสิ้นสุดลง สามารถถูกโต้แย้งได้โดยชายผู้เป็นสามี โดยระยะเวลาในการโต้แย้งภายใน 1 ปีเท่านั้น ตามมาตรา 1593 และมาตรา 1594 นับแต่ชายผู้เป็นสามีทราบถึงการเกิดของเด็ก โดยให้นำบทบัญญัติ ตามมาตรา 203 และมาตรา 206 มาปรับใช้กับกรณีดังกล่าวด้วย ซึ่งกรณีนี้กฎหมายให้สิทธิชายผู้เป็นสามีเท่านั้นในการฟ้องคดีเพื่อถอนความเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของเด็ก ตามประมวลกฎหมายแพ่ง มาตรา 1593¹⁰² นอกจากนี้ยังการยังเป็นผู้มีอำนาจในการโต้แย้งความเป็นบุตรชอบกฎหมาย ถ้าผู้เป็นหัวหน้าครอบครัวไม่รับผิดชอบต่อหน้าที่หรือขัดขวางการทำให้ความสัมพันธ์ทางสายเลือดหรือเชื้อชาติมีความชัดเจนขึ้น¹⁰³ การโต้แย้งการรับรองบุตรชายผู้เป็นสามีจะต้องกระทำในระหว่างระยะเวลาที่เด็กยังมีชีวิตอยู่โดยฟ้องคดีต่อเด็กโดยตรง หากคดีนั้นศาลยกฟ้องไป การโต้แย้งไม่อาจกระทำได้อีก และหากโต้แย้งโดยอ้างว่ามีการใช้อุบายหลอกลวง ช่มชู้ ให้นำบทบัญญัติเรื่องนั้นมาปรับใช้โดยอนุโลม ตามมาตรา 1598 และมาตรา 1599¹⁰⁴

กฎหมายปี ค.ศ. 1896 ให้ชายผู้เป็นสามีเท่านั้นสามารถโต้แย้งความชอบด้วยกฎหมายของเด็กภายใต้ข้อจำกัดที่เข้มงวด ต่อมาในปี ค.ศ. 1958 มีข้อพิพาทเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 (5) เกี่ยวกับความเท่าเทียมกันของบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายและไม่ชอบด้วยกฎหมาย ในเรื่องสวัสดิการและสถานะทางสังคม ประมวลกฎหมายแพ่งจึงได้แก้ไขหลักการถอนการรับรองบุตร โดย นอกจากจะกำหนดให้สิทธิทั้งผู้เป็นบิดาตามข้อสันนิษฐานหรือเป็นบิดาผู้รับรองบุตร ยังให้สิทธิแก่มารดาและเด็กในการโต้แย้งความเป็นบิดาทั้งตามข้อสันนิษฐานและการรับรองบุตร

¹⁰¹ Andrew Bainham, "What Is the Point of Birth Registration," *Child and Family Law Quarterly* 217.

¹⁰² Martin Lohnig, "The Evolution of the Concept of Family and the Special Protection of Family and Marriage in German Law," *Journal on European History of Law*: 10.

¹⁰³ *ibid.*, p. 11.

¹⁰⁴ Walter Loewy, *Civil Code of the German Empire*, p. 383.

ด้วย¹⁰⁵ โดยกำหนดรายละเอียดให้ชายผู้เป็นบิดาตามข้อสันนิษฐาน ชายผู้รับรองบุตร มารดา และเด็ก มีสิทธิที่จะโต้แย้งการรับรองบุตร ตามมาตรา 1600g สำหรับชายผู้เป็นบิดาตามข้อสันนิษฐานและผู้รับรองบุตรให้โต้แย้งภายในระยะเวลา 1 ปี นับแต่ทราบข้อเท็จจริงว่าตนไม่ใช่บิดา สำหรับมารดาและเด็กให้โต้แย้งภายในระยะเวลา 2 ปี นับแต่ทราบการรับรองและรู้ข้อเท็จจริงว่าผู้รับรองไม่ใช่บิดา ตามมาตรา 1600h¹⁰⁶

ต่อมามีการปกป้องสิทธิตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 6 วรรคสอง สิทธิของบิดาตามธรรมชาติหรือบิดาตามพันธุกรรม ในเรื่องการโต้แย้งสถานะความเป็นบิดาตามกฎหมายและการได้รับสิทธิในการติดต่อกับบุตร กฎหมายแพ่งในปี ค.ศ. 1998 ไม่ให้สิทธิแก่บิดาตามพันธุกรรมในการโต้แย้งความเป็นบิดา จึงไม่อาจโต้แย้งความเป็นบิดาตามข้อสันนิษฐานของกฎหมายหรือบิดาผู้รับรองบุตร ตามมาตรา 1592 ได้ จึงมีการแก้ไขเพิ่มเติมสิทธิของบิดาตามธรรมชาติในประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน แต่มีศาลสูงได้มีคำวินิจฉัยแตกต่างจากรัฐธรรมนูญ ในปี ค.ศ. 1999 ว่าแม้ว่าเด็กและบิดาจะไม่มี ความผูกพันทางสังคมระหว่างกัน ก็ไม่จำเป็นที่จะให้บิดาตามพันธุกรรมมีสิทธิในการโต้แย้งสถานะ เนื่องจากเด็กมีสิทธิตามรัฐธรรมนูญ ที่จะเติบโตในความผูกพันทางสังคมต่อกลุ่มบุคคลภายในครอบครัวซึ่งเด็กรู้จักคุ้นเคย โดยปราศจากการรบกวนหรือเข้าแทรก ด้วยข้ออ้างของบิดาตามพันธุกรรม ซึ่งคำพิพากษาของศาลสูงนี้ทำให้ศาลรัฐธรรมนูญเกิดข้อสงสัยในสิทธิของบิดาตามพันธุกรรมที่จะโต้แย้งตามประมวลกฎหมายแพ่ง มาตรา 1600 BGB ว่าเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ ดังนั้นหากมีการรับรองบุตรโดยผู้รับรองไม่ใช่บิดาตามพันธุกรรม และไม่ได้อยู่ร่วมกับมารดาและเด็ก จึงไม่มีเหตุผลที่จะปฏิเสธสิทธิของบิดาตามพันธุกรรมในการโต้แย้ง และการโต้แย้งจะถูกควบคุมโดยการวางข้อจำกัดในเรื่องระยะเวลาด้วย¹⁰⁷

2.4.4 ประเทศญี่ปุ่น

เด็กที่จะจดทะเบียนครอบครัวต้องมีความสัมพันธ์ที่ชัดเจนกับบิดามารดา และหากมารดาต้องการหลีกเลี่ยงที่จะบันทึกสถานะทางทะเบียนว่าเป็นบุตรที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ก็จำเป็นที่จะต้องจดทะเบียนเกิดด้วยข้อมูลบิดามารดาที่เป็นเท็จ ดังนั้นรายงานการเกิดที่เป็นเท็จจริงไม่ใช่เรื่องที่พบได้ยากในญี่ปุ่น แต่กรอบของกฎหมายยังพิจารณาจากความสัมพันธ์ตามความจริง เช่น ความเชื่อมโยงทางสายเลือด ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับเด็กตามทะเบียนครอบครัว ดังนั้นเมื่อได้

¹⁰⁵ Dieter Henrich, "The Reform of German Child and Parent Law on the Background of European Legal Development," *European Journal of Law Reform* 2, 1 (2000): 13.

¹⁰⁶ Jelena Vilus, "Shorter Articles, Comments and Notes the New Illegitimacy Law in Germany," *International and Comparative Law Quarterly* 19, 2 (1970): 304.

¹⁰⁷ Nina Dethloff, "Redefining the Position of Fathers in German Family Law," *International Survey of family law* 2006 (2005): 258.

ทราบถึงการจดทะเบียนเกิดด้วยข้อมูลเท็จ ข้อมูลดังกล่าวจะต้องถูกแก้ไขไม่ว่าในเวลาใด โดยละเอียด ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาและบุตรที่มีอยู่ในชีวิตตามความเป็นจริง ไม่ว่าจะใช้เวลาอยู่ด้วยกัน ระหว่างบิดามารดากับบุตรในชีวิตจริงนานเพียงใด ดังนั้นในการจดทะเบียนเกิดครั้งแรกอาจถูกแก้ไข ได้โดยง่ายจากบุคคลผู้เกี่ยวข้องร้องขอต่อนายทะเบียนผู้รับผิดชอบ วิธีการดังกล่าวทำยที่สุดได้ เปลี่ยนไปเป็นการร้องขออนุญาตต่อศาล และวิธีการพิจารณาได้พัฒนาไปสู่การฟ้องคดีเพื่อค้นหา ยืนยันความสัมพันธ์ว่าเป็นบิดามารดาและบุตรกันจริงหรือไม่¹⁰⁸ ความสัมพันธ์ในครอบครัวเป็นไปตาม ระบบการจดทะเบียนครอบครัวก่อนจะมีการบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น ระบบทะเบียน ครอบครัวมีลักษณะของการยืนยันความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตรโดยผ่านการฟ้องคดีตาม กฎหมาย การรับรู้โดยคำพิพากษาจะเป็นกระบวนการในการแก้ไขเปลี่ยนแปลงทางทะเบียนเมื่อพบว่า บันทึกลงทะเบียนมีความขัดแย้งกับความสัมพันธ์ทางสายเลือด¹⁰⁹

ประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นในปัจจุบันได้รับเอาแบบมาจากกฎหมายสาธารณรัฐ ฝรั่งเศสและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และได้ยกเลิกความแตกต่างระหว่างบุตรในสมรสและบุตร นอกสมรส แต่ยังคงหลักข้อสันนิษฐานความเป็นบิดาของชายซึ่งเป็นสามีไว้ แต่คงปกป้องสถานการณ์ ฟ้องคดีของเด็กให้เท่าเทียมกับชายตามข้อสันนิษฐาน ในอีกทางหนึ่งกฎหมายสาธารณรัฐฝรั่งเศสและ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีไม่อนุญาตให้ปฏิเสธความสัมพันธ์ หากไม่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงในชีวิตและ จิตใจที่เกิดขึ้นในตามความจริง เมื่อมีความสัมพันธ์ที่ผูกพันกันเป็นเวลานานในชีวิตจริงแม้ไม่มี สายเลือดเดียวกันก็ต้องมีการชั่งน้ำหนักระหว่างสายเลือดและความสัมพันธ์ในชีวิตจริง แต่ในกฎหมาย ญี่ปุ่นยังไม่มีการบัญญัติในเรื่องดังกล่าวไว้ในประมวลกฎหมายแพ่ง เพียงแต่มีคำพิพากษาออกมาใน การตีความถ้อยคำเพื่อให้เป็นไปตามเจตนาเหล่านี้ สาเหตุมาจากกฎหมายจดทะเบียนครอบครัวซึ่งได้ บัญญัติมาก่อนประมวลกฎหมายแพ่ง โดยยืนยันความสัมพันธ์ผ่านการฟ้องคดีเพื่อให้แก้ไขทะเบียน ครอบครัว การพิจารณายืนยันความสัมพันธ์ตามสายเลือดเป็นความสัมพันธ์ตามกฎหมายโดยจะฟ้อง คดีบุคคลใดๆ เมื่อใดก็ได้ที่ทราบถึงการบันทึกทางทะเบียนที่ขัดแย้งกับความสัมพันธ์ทางสายเลือด¹¹⁰

2.4.5 สาธารณรัฐฝรั่งเศส

หลักการเรื่องสายสัมพันธ์ตามข้อเท็จจริงไม่ได้ถูกเขียนลงในประมวลกฎหมายแพ่ง ฝรั่งเศส แต่เริ่มจะเกิดขึ้นโดยตรงตั้งแต่ปี ค.ศ. 1972 ในอดีตยาวนานมาแล้วหลักทฤษฎีกฎหมาย สาธารณรัฐฝรั่งเศสขัดแย้งกันในสองแง่มุม ระหว่างการมีพฤติการณ์ว่าเป็นบุตรและการมีสายสัมพันธ์

¹⁰⁸ Noriko Mizuno, "Parent-Child Relationship in Japanese Civil Code," *Japanese Yearbook of International Law* 397.

¹⁰⁹ *ibid.*, p. 392.

¹¹⁰ *ibid.*, pp. 391-392.

ในทางพันธุกรรม กระบวนการทางพันธุกรรมในปัจจุบันสามารถตรวจสอบได้อย่างแน่นอนว่าจะเป็นบิดามารดาหรือไม่ใช่บิดามารดาของเด็ก จึงมีส่วนยุติข้อถกเถียงดังกล่าวในสายสัมพันธ์ตามข้อเท็จจริงตามพันธุกรรมในความคิดของกฎหมายสาธารณรัฐฝรั่งเศส แต่ข้อเท็จจริงอื่นๆ เช่น ข้อเท็จจริงส่วนตัว ลักษณะทางครอบครัว ความต้องการของสังคม ในบางครั้งก็ขัดแย้งกับข้อเท็จจริงตามพันธุกรรม ข้อเท็จจริงตามพันธุกรรมที่ชัดเจนขึ้นก่อให้เกิดการเพิกถอนข้อสันนิษฐานตามกฎหมาย และบทบัญญัติที่ก่อตั้งสายสัมพันธ์ตามจารีตประเพณี ข้อเท็จจริงทางพันธุกรรมจึงมีแนวโน้มนี้ทำลายหลักการก่อตั้งสายสัมพันธ์และเป็นการขยายสิทธิในการฟ้องคดีโต้แย้งสายสัมพันธ์¹¹¹

การฟ้องคดีเพื่อปฏิเสธข้อสันนิษฐานความเป็นบุตร จะต้องฟ้องคดีภายใน 6 เดือนนับแต่เด็กเกิดหรือทราบถึงการมีอยู่ของเด็ก การฟ้องคดีเพื่อพิสูจน์ว่าไม่สามารถจะเป็นบิดาของเด็กได้ ซึ่งก่อนปี ค.ศ. 1972 ต้องพิสูจน์อย่างเคร่งครัดว่าไม่ได้อยู่กินร่วมกันกับมารดาในระหว่างระยะเวลาที่อาจตั้งครรภ์ได้ แต่หลังจากปี ค.ศ. 1972 ไม่ตั้งข้อจำกัดเช่นในอดีต เพียงแต่พยานหลักฐานตามข้อเท็จจริงที่แสดงว่าชายผู้เป็นสามีไม่สามารถเป็นพ่อของเด็กได้ก็เพียงพอ¹¹²

กฎหมายสาธารณรัฐฝรั่งเศสมีลักษณะปกป้องการสมรสมาเป็นเวลายาวนาน จึงมีบทบัญญัติที่แตกต่างออกไปในการโต้แย้งสายสัมพันธ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุตรชอบด้วยกฎหมาย ตามกฎหมายนโปเลียนอนุญาตให้ชายผู้เป็นสามีสามารถปฏิเสธบุตรได้ภายในระยะเวลาอันสั้นเท่านั้น ต่อมาในปี ค.ศ. 1972 กฎหมายให้สิทธิมารดาในการโต้แย้งความเป็นบิดาชอบด้วยกฎหมายบนเงื่อนไขที่มารดาได้สมรสกับบิดาที่แท้จริงและคู่สมรสใหม่ได้ทำให้เด็กเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย ดังนั้นสายสัมพันธ์หนึ่งอาจถูกแทนที่ด้วยสายสัมพันธ์อื่นได้ เป็นการที่กฎหมายได้นำไปสู่แนวคิดตามวัตถุประสงค์ใหม่ แต่ศาลก็มีทัศนคติในทางตรงกันข้าม โดยเห็นว่า ตามประมวลกฎหมายแพ่ง มาตรา 322 ได้บัญญัติโดยใช้หลักว่าการณที่มีการจดทะเบียนเกิดพร้อมกับการมีพฤติการณ์ว่าเป็นบุตร สายสัมพันธ์ดังกล่าวจะไม่สามารถถูกโต้แย้งได้ โดยสรุปว่าการจะโต้แย้งสายสัมพันธ์ได้ในกรณีที่มีเพียงเหตุจดทะเบียนเกิด หรือเหตุมีพฤติการณ์ว่าเป็นบุตร อย่างไรก็ตามหนึ่งเพียงอย่างเดียวเท่านั้น¹¹³ การตีความอย่างชัดเจนโดยศาลยุติธรรมสูงสุดหลังจากกฎหมายในปี ค.ศ.1972 ได้แสดงผลที่เป็นอันตรายต่อระบบสายสัมพันธ์ที่อ่อนแอ โดยเหตุแห่งการฟ้องคดีหนึ่งขึ้นอยู่กับความไม่สอดคล้องระหว่างการจดทะเบียนเกิดและพฤติการณ์ว่าเป็นบุตร แสดงให้เห็นว่าน่ากังวลในเรื่องการวินิจฉัยข้อเท็จจริงไม่ว่า

¹¹¹ Hugues Fulchiron, "The New French Filiation Law after the Ordonnance of 4 July 2005," *International Survey of family law* 2006 211-212.

¹¹² Marie-Louise Engelhard-Grosjean, "The French Law of Filiation," *Louisiana law review*: 705.

¹¹³ Hugues Fulchiron, "The New French Filiation Law after the Ordonnance of 4 July 2005," *International Survey of family law* 2006 212.

จะมีพฤติการณ์หรือไม่มีพฤติการณ์ว่าเป็นบุตร¹¹⁴ โดยศาลในปี ค.ศ. 1982 ตีความมาตรา 322 ว่าในกรณีที่ชายผู้เป็นสามีไม่มีพฤติการณ์ว่าเป็นบุตร ผู้มีส่วนได้เสียคนใดๆ ผู้มีชื่อเป็นสามี มารดา บิดาที่แท้จริง บุตร สามารถโต้แย้งความเป็นบิดาของชายผู้เป็นสามีได้ภายใน 30 ปี นับแต่เด็กเกิด มีผลให้การที่ไม่มีพฤติการณ์ว่าเป็นบุตรเป็นเครื่องมือก่อให้เกิดการละทิ้งความเป็นบิดาโดยชอบด้วยกฎหมาย¹¹⁵

ดังนั้นการฟ้องคดีเพื่อโต้แย้งความเป็นบิดาในกรณีที่มีการจดทะเบียนเกิดว่าเป็นบุตรของชายผู้เป็นสามีแต่ไม่มีพฤติการณ์ว่าเป็นบุตรนั้นจึงถูกตีความให้สามารถฟ้องคดีเรื่องความเป็นบิดาได้ โดยในกระบวนการทางศาลจะต้องโต้แย้งกันในเรื่องข้อเท็จจริงของการมีพฤติการณ์ว่าเป็นบุตร การโต้แย้งนี้ทำให้ข้อสันนิษฐานความเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายอ่อนลง ทำให้ชายผู้เป็นสามีต้องสูญเสียสายสัมพันธ์ที่มีต่อบุตรไป

ในปี ค.ศ. 1996 กรณีบิดามารดาได้ทำการจดทะเบียนรับรองบุตรและมีพฤติการณ์รับรองบุตรด้วย การโต้แย้งการรับรองบุตรตามกฎหมายสาธารณรัฐฝรั่งเศส กระทำได้โดยบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในการเข้ารับรองบุตร บิดา มารดา ที่ได้เข้ารับรอง และหากพบหลักฐานว่าการรับรองบุตรดังกล่าวกระทำเพื่อหลบหลีกกฎหมายของรัฐเรื่องการรับบุตรบุญธรรม พนักงานอัยการผู้มีอำนาจของรัฐสามารถยกขึ้นโต้แย้งได้ด้วย ระยะเวลาในการยกขึ้นโต้แย้ง ผู้มีส่วนได้เสียสามารถยกขึ้นโต้แย้งได้ภายในระยะเวลา 10 ปี นับแต่วันรับรองบุตร ทั้งนี้หากเกินระยะเวลา 10 ปีไปแล้ว การโต้แย้งไม่สามารถกระทำได้ ตาม มาตรา 339 การฟ้องคดีดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความเป็นไปได้ว่าผู้ที่ไม่ได้รับรองบุตรอาจฟ้องคดีโดยฉ้อฉล¹¹⁶

2.5 วิวัฒนาการของการถอนการรับเด็กเป็นบุตรตามกฎหมายครอบครัวไทย

2.5.1 ตามกฎหมายลักษณะฟัวเมีย

กฎหมายลักษณะฟัวเมีย ในสมัยรัชกาลที่ 1 ปรากฏเรื่องการเป็นสามีภริยากันโดยถูกต้องตามจารีตประเพณี ลักษณะการลักพา เป็นชู้ บุตรที่เกิดจากชายชู้ และค่าสินไหมทดแทนในกรณีมีการทำผิดประเพณี แต่ไม่ปรากฏเรื่องการรับรองบุตรแต่อย่างใด ต่อมาในรัชกาลที่ 6 ได้มีการแก้ไขกฎหมายลักษณะฟัวเมียให้มีความเป็นสากลและป้องกันเรื่องการสำส่อนในทางเพศ และปัญหาบิดาไม่อุปการะเลี้ยงดูบุตรนอกสมรสโดยการให้มีการจดทะเบียนสมรสและจดทะเบียนบุตร เกิดขึ้นแก่ข้าราชการบริพารในพระราชสำนัก ตามกฎหมายฉะบับว่าด้วยครอบครัวแห่งข้าราชการใน

¹¹⁴ Ibid., p. 215.

¹¹⁵ Marie-Therese Meulders-Klein, "The Status of the Father in European Legislation," *The American Journal of Comparative Law*: 498.

¹¹⁶ Marie-Louise Engelhard-Grosjean, "The French Law of Filiation," *Louisiana law review*: 710.

พระราชสำนัก พ.ศ. 2457¹¹⁷ อย่างไรก็ตามก็ยังไม่ปรากฏเรื่องการถอนการจดทะเบียนบุตรตามกฎหมายดังกล่าว จนในสมัยรัชกาลที่ 7 ได้ทรงมีพระราชดำริให้แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายลักษณะผัวเมีย พ.ศ. 2473 มีการแก้ไขในมาตรา 36 วรรคสี่ บัญญัติว่า “ ผู้มีส่วนได้เสียจะขอให้ศาลสั่งเพิกถอนการจดทะเบียนเช่นว่านี้เพราะเหตุว่าผู้จดทะเบียนมิใช่บิดาก็ได้ แต่ต้องฟ้องภายใน สามเดือนนับแต่เวลาที่ได้ทราบการจดทะเบียนนั้น” โดยการเพิกถอนนี้ให้นำ มาตรา 26 มาใช้บังคับโดยอนุโลม¹¹⁸ คือผู้มีส่วนได้เสียจะขอให้นายทะเบียนบันทึกข้อความไว้ในทะเบียนได้ แต่ต้องยื่นสำเนาคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลอันถึงที่สุดต่อนายทะเบียน สำเนานั้นต้องมีคำรับรองด้วย การที่ศาลสั่งเพิกถอน มิให้ยกขึ้นอ้างเป็นเหตุให้เสื่อมสิทธิบุคคลภายนอกผู้กระทำการโดยสุจริต เว้นแต่จะได้บันทึกข้อความนั้นไว้ในทะเบียนแล้ว

2.5.2 ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ในอดีตเห็นว่า บทบัญญัติห้ามถอนการจดทะเบียน เพราะฐานะของบิดากับบุตรนั้นเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องจรรโลงไว้ในสถาบันครอบครัว หากกฎหมายยอมให้มีการถอนได้ก็จะมีผลไม่แน่นอนและเป็นการกระทบกระเทือนต่อสถาบันครอบครัวเป็นอันมาก และเมื่อเป็นสายโลหิตอันเดียวกันแล้ว ก็ควรที่เขาคouldได้เป็นบุตรบิดาชอบด้วยกฎหมายของกัน จะอ้างเหตุต่างๆ เช่น เพราะความสงสารจึงจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร มาเป็นเหตุถอนการจดทะเบียนไม่ได้¹¹⁹

จากรายงานเสนาบดีสภาที่ 22/2471 วันจันทร์ที่ 22 ตุลาคม 2471 กล่าวถึง national child อย่างฝรั่งว่า ฝรั่งได้รับความลำบากเรื่องเด็กเกิดนอกสมรส เขาจึงได้บัญญัติช่วยเหลือเด็กนั้น เราจึงต้องบัญญัติเข้าหา การที่ญี่ปุ่นได้บัญญัติให้รับเป็นบุตรบุญธรรมได้นั้น รัชกาลที่ 6 พระราชดำริเห็นตระหนักว่าเป็นธรรมเนียมอย่างจีนอย่างนั้นไม่เข้าสมองคนไทย ประเพณีของเรามีอยู่ดี อย่างนี้จะสละเสียตายมาก ถ้าอย่างนั้นจะทำอย่างไร ถ้าจะให้จดทะเบียนเมียได้คนเดียวต้องบังคับให้บุตรเกิดนอกสมรสนั้นเป็นลูกได้ และหญิงที่มีบุตรซึ่งชายรับรองแล้ว ควรห้ามฟ้องชายชู้ ทั้งนี้จึงเกิดการรับรองบุตรขึ้นเพื่อปกป้องเด็ก โดยร่างเป็นพระราชบัญญัติจดทะเบียนครอบครัว พ.ศ. 247.. มาตรา 5 และมาตรา 7

ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายลักษณะผัวเมีย พุทธศักราช 247... วันที่ 13 ตุลาคม 2473 ในรัชสมัยพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวบัญญัติให้มีการจดทะเบียนสมรส หย่า และรับรองบุตรขึ้น โดยปรากฏเรื่องเพิกถอนการรับรองบุตรครั้งแรกใน มาตรา 36 วรรค 4 ว่า บุคคลผู้มีส่วนได้

¹¹⁷ พระอุบาลีคุณูปมาจารย์, พระธรรมเทศนาหน้า กฎหมายครอบครัว-มรดก เก่าและใหม่, หน้า 4.

¹¹⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 10

¹¹⁹ ประสพสุข บุญเดช และคณะ, เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายแพ่ง 3 ครอบครัว - มรดก = Civil Law 3 : Family - Law of Succession, พิมพ์ครั้งที่ 28 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2554), หน้า 254.

เสียจะขอให้ศาลเพิกถอนการจดทะเบียนรับรองบุตรได้เพราะเหตุผู้จดทะเบียนมิใช่บิดาก็ได้ แต่ต้องฟ้องภายใน 3 เดือนนับแต่เวลาที่ได้ทราบการจดทะเบียน ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม มีข้อความฉบับแปลเป็นภาษาไทยครั้งแรก ในมาตรา 95 และต่อมาได้บัญญัติขึ้นเป็น มาตรา 1529 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เดิม

เมื่อต่อมามีการเริ่มร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 5 ในการประชุมกรมร่างกฎหมาย ได้มีการเริ่มเรื่องการเพิกถอนการรับรองบุตรโดยอ้างร่างกฎหมายผิวเมียเดิม มาตรา 35 และนำประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 833 และ 834 มาใช้ โดยร่างใน ข้อ 39 ว่า บิดาหรือมารดาผู้รับรองบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว ไม่สามารถยกเลิกได้ เว้นแต่ยกเลิกเนื่องจากการจดทะเบียนที่ไม่ชอบ¹²⁰ ซึ่งต่อมาได้บัญญัติขึ้นเป็น มาตรา 1531 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (เดิม)

มาตรา 1559 เมื่อได้จดทะเบียนเด็กเป็นบุตรแล้วจะถอนไม่ได้ (เดิม มาตรา 1531) เป็นหลักการในบรรพ 5 ซึ่งสอดคล้องกันกับหลักให้ความยินยอมของบิดามารดาแก่บุตรซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะในการสมรส โดยอ้างหลักเรื่องฐานะของผู้เป็นบุตรซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในชีวิตมนุษย์ที่จะต้องมีความแน่นอน เมื่อใครให้ความยินยอมใดๆแล้วจะกลับใจถอนเสียไม่ได้ บทบัญญัติดังกล่าวมีลักษณะตายตัว แม้ผู้จดทะเบียนจะสำคัญผิด หลงกลฉ้อฉล หรือถูกข่มขู่ก็ไม่น่าจะมาขอเพิกถอนได้ อย่างไรก็ดี ศาลฎีกาเคยมีคำพิพากษาในลักษณะที่ตรงกันข้ามกับหลักกฎหมายโดยให้ผู้จดทะเบียนที่สำคัญผิดขอถอนการจดทะเบียนได้ (คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 320/2496) จึงน่าจะบังคับถึงเด็กและมารดาเด็กด้วย¹²¹ มีความเห็นของนักกฎหมายว่า การจดทะเบียนเด็กเป็นบุตรมิใช่การทำนิติกรรม ทะเบียนเด็กเป็นบุตรเป็นทะเบียนสภาพบุคคลไม่ใช่ทะเบียนนิติกรรมการแสดงเจตนาจึงไม่อาจบอกล้างได้ไม่ใช่ความเป็นโมฆะหรือโมฆียะของสัญญา¹²²

การที่ผู้อื่นมาจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรโดยผู้นั้นมิใช่บิดาที่แท้จริงของเด็กสามารถถอนได้ แต่การจดทะเบียนนั้นจะถอนการจดทะเบียนโดยลำพังไม่ได้ ต้องขอให้ศาลเพิกถอน ซึ่งหากมิได้ถอนภายในกำหนดเวลา ก็จะอ้างในภายหลังว่ามีมิใช่บิดาโดยชอบด้วยกฎหมายไม่ได้

¹²⁰ กรมร่างกฎหมาย, "ประชุมปรึกษาหารือระหว่างกรรมการร่างและเจ้าหน้าที่กรมร่างกฎหมาย ตรวจสอบพิจารณาแก้ไขร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัวซึ่ง นายอาร์ ก็ยงได้จัดร่างขึ้นมานั้นอนุโลมเข้าหาประเพณีและหลักกฎหมายไทย".

¹²¹ เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวมรดก พุทธศักราช 2508 หน้า 278.

¹²² ชาตชาย อัครวิบูลย์ และสมบูรณ์ ชัยเดชสุริยะ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว ที่ได้ตรวจชำระใหม่ พ.ศ. 2519, หน้า 357.

บทที่ 3

การรับรองบุตรและการถอนการรับรองบุตรตามกฎหมายต่างประเทศและกฎหมาย ครอบครัวไทย

3.1 การรับรองบุตรและการถอนการรับรองบุตรตามกฎหมายต่างประเทศ

3.1.1 ระบบกฎหมาย Common Law

3.1.1.1 กฎหมายสหรัฐอเมริกา

วิทยานิพนธ์เล่มนี้จำกัดขอบเขตของการศึกษากฎหมายสหรัฐอเมริกา โดยจะกล่าวถึงกฎหมายลายลักษณ์อักษรของรัฐบาลกลางเป็นหลัก และกล่าวถึงกฎหมายลายลักษณ์อักษรของมลรัฐซึ่งได้กำหนดเรื่องการถอนการรับรองบุตรไว้แตกต่างออกไปจากกฎหมายของรัฐบาลกลาง

(ก) วิธีการรับรองบุตร

การรับรองบุตรตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาอาจแบ่งออกได้เป็น 2 วิธี คือ วิธีการฟ้องคดีเพื่อรับรองบุตร และ วิธีการรับรองบุตรโดยสมัครใจ ซึ่งมีข้อพิจารณาเกี่ยวกับการรับรองบุตร คือ กระบวนการจะใช้ได้นับแต่เด็กเกิดจนถึงเด็กอายุ 18 ปี¹ ดังนั้นกระบวนการจึงกระทำลงในเวลาใดๆก็ได้ก่อนที่เด็กจะอายุ 18 ปีบริบูรณ์

วิธีการฟ้องคดีเพื่อรับรองบุตร กฎหมายแห่งมลรัฐกำหนดให้ต้องมีเงื่อนไขในการตรวจพันธุกรรมในคดีที่มีการโต้แย้งความเป็นบิดา เมื่อคู่ความร้องขอให้ตรวจและได้สนับสนุนคำร้องด้วยคำแถลงสาบานยืนยันว่ามีความเป็นไปได้ที่จะเป็นบิดาโดยมีเหตุผลว่าได้มีเพศสัมพันธ์กันระหว่างคู่ความ²

เนื่องจากการฟ้องคดีต้องเสียค่าใช้จ่ายและคู่สมรสบางคู่ไม่มีเงินเพียงพอ บิดามารดาหลายคนที่ต้องการรับรองบุตรไม่สะดวกที่จะมาศาลและเข้าสู่กระบวนการตามกฎหมาย จึงได้มีการวิธีการรับรองบุตรโดยสมัครใจขึ้น โดยวิธีการรับรองโดยสมัครใจ อาจกระทำได้หลากหลายรูปแบบ ดังนี้

1) วิธีการรับรองบุตรโดยสมัครใจโดยกระบวนการทางแพ่งอย่างง่าย ก่อนที่มารดาและผู้กล่าวอ้างว่าเป็นบิดาจะลงชื่อรับรองบุตร มารดาและผู้กล่าวอ้างว่าเป็นบิดาจะต้องประกาศ โดยวาจา หรือผ่านการใช้อุปกรณ์เกี่ยวกับเสียงหรือภาพเคลื่อนไหว และโดยการเขียนภายในระยะเวลาตามกฎหมาย สิทธิและหน้าที่จะเกิดขึ้นเมื่อได้ลงลายมือชื่อรับรองบุตร

¹ U.S. Code section 666 (a)(5)(A)(L)

² U.S. Code section 666 (a)(5)(B)(i)(I)

2) วิธีการรับรองบุตรโดยสมัครใจทางแผนงานพื้นฐานของโรงพยาบาล เป็นกระบวนการที่มุ่งไปยังระยะเวลากรณีที่กระทำก่อนหรือหลังจากเด็กเกิดในทันที

3) วิธีการรับรองบุตรโดยสมัครใจโดยบริการของรัฐ บริการที่รัฐเสนอ โดยตัวแทนของรัฐรับผิดชอบสำหรับการบันทึกการเกิดเสนอให้เป็นการก่อตั้งความเป็นบิดาโดยสมัครใจ โดยมีข้อกำหนดว่า บริการจะเสนอโดยโรงพยาบาลและตัวแทนในการบันทึกทะเบียนเกิด หรือ บริการจะเสนอโดยหน่วยงานอื่นโดยรัฐมนตรีเป็นผู้กำหนดเงื่อนไขระบุไว้โดยเฉพาะ

4) วิธีการรับรองบุตรโดยสมัครใจโดยการรับรองความเป็นบิดาจาก บันทึกคำให้การเป็นลายลักษณ์อักษร กระบวนการต้องการให้รัฐพัฒนาและใช้คำให้การเป็นลายลักษณ์อักษรสำหรับการรับรองโดยสมัครใจซึ่งรวมถึงข้อกำหนดเล็กน้อยซึ่งจะถูกระบุโดยรัฐมนตรี ตาม U.S. Code มาตรา 652 (a)(7)³

ผู้มีสิทธิก่อตั้งความเป็นบิดามารดา หญิงผู้ให้กำเนิดเด็กและผู้กล่าวอ้าง ว่าเป็นบิดาตามพันธุกรรม บิดามารดาโดยความตั้งใจ หรือ บิดาตามข้อสันนิษฐาน อาจจะลงลายมือชื่อรับรองความเป็นบิดามารดาเพื่อก่อตั้งความเป็นบิดามารดาของเด็ก⁴ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวต้องประกอบด้วย การลงลายมือชื่อในบันทึกโดยมารดาผู้ให้กำเนิดเด็กและบุคคลใดๆผู้ต้องการก่อตั้งความสัมพันธ์กับเด็ก และลายมือชื่อจะต้องมีเจ้าพนักงานหรือพยานอย่างน้อย 1 คน เป็นผู้รับรองลายมือชื่อ และมลรัฐที่เด็กได้รับการรับรองจะต้องไม่มีบิดาตามข้อสันนิษฐานอื่นๆ ยกเว้นบุคคลที่จะก่อตั้งความสัมพันธ์ หรือไม่มีบิดาตามข้อสันนิษฐานเป็นผู้มีชื่ออยู่ในมลรัฐดังกล่าว ไม่มีบิดามารดาผู้รับรองคนอื่นๆ บิดามารดาตามคำพิพากษา หรือบุคคลใดๆตาม มาตรา 7 และมาตรา 8 ซึ่งเป็นกรณีเด็กเกิดจากอุ้มบุญ นอกจากหญิงผู้ให้กำเนิด มลรัฐที่ได้มีการลงชื่อรับรองความเป็นบิดาจะให้ความเท่าเทียมกันในการวินิจฉัยความเป็นบิดาและการโต้แย้งจะได้รับอนุญาตให้ทำได้ในสถานการณ์ที่จำกัดเท่านั้น โดยมีอายุความ 2 ปี ภายหลังจากวันที่การรับรองเป็นผล⁵ การรับรองจะเป็นโมฆะถ้าหาก ในเวลาที่ร้องขอ มีบุคคลใดๆ นอกจากผู้ต้องการก่อตั้งเป็นบิดามารดา คือ มีบิดามารดาตามข้อสันนิษฐาน หากไม่ได้ปฏิเสธความเป็นบิดามารดาตามข้อสันนิษฐานดังกล่าวลงในบันทึกลงลายมือชื่อ หรือมีบุคคลใดๆ นอกจากหญิงผู้ให้กำเนิด หรือผู้ก่อตั้งความเป็นบิดามารดา ผู้รับรอง หรือบิดามารดาตามคำพิพากษา หรือบิดามารดาตาม มาตรา 7 และมาตรา 8 ในกรณีอุ้มบุญ⁶

การก่อตั้งความเป็นบิดาโดยสมัครใจในโรงพยาบาล เพื่อให้เกิดความสะดวกเมื่อเด็กเกิด โดยทั้งบิดามารดาต้องการให้มีการรับรองโดยสมัครใจเพื่อลดการโต้แย้งในระหว่าง

³ U.S. Code section 666 (a)(5)(C)(iv)

⁴ Uniform Parentage Act 2017 Section 301

⁵ Uniform Parentage Act 2017 Section 302 (a)

⁶ Uniform Parentage Act 2017 Section 302 (b)

บิดามารดา ต้องกระทำตามแบบฟอร์มที่กำหนด ผู้รับผิดชอบในการจดทะเบียนเกิดซึ่งเป็นพนักงานผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายในแต่ละมลรัฐจะแนะนำข้อดีข้อเสียการรับรองบุตรให้แก่บิดามารดา จะสอบถามบิดามารดาซึ่งไม่ได้สมรสกันว่าต้องการรับรองบุตรโดยสมัครใจหรือไม่ หากต้องการจะให้ลงชื่อในแบบฟอร์มที่กำหนด เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลซึ่งได้รับการฝึกฝนในกระบวนการรับรองบุตรจะแนะนำบิดามารดาต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ซักถามข้อสงสัยต่างๆ ยังคงมีปัญหาในเรื่องการทดสอบทางพันธุกรรมของบิดาว่าควรจะมีหรือไม่⁷

(ข) ผลของการรับรองบุตร

การรับรองหรือปฏิเสธความเป็นบิดามารดาอาจจะถูกเก็บไว้ในเอกสารเดี่ยวหรืออาจจะเป็นส่วนหนึ่งของเอกสารอื่น และอาจจะจัดเข้าแฟ้มโดยตัวแทนรัฐเพื่อรักษาไว้ซึ่งทะเบียนเกิดอย่างแยกส่วนหรือควบคู่กันไป หากมีการฟ้องคดีรับรองหรือปฏิเสธทั้งสองกรณีต้องอยู่ภายใต้ Uniform Parentage Act 2017 และทั้งการรับรองและปฏิเสธความเป็นบุตรจะยังไม่มีผลจนกว่าจะได้ฟ้องคดีแล้ว โดยการรับรองหรือปฏิเสธความเป็นบิดามารดาจะมีผลย้อนไปถึงวันที่เด็กเกิด หรือเมื่อบันทึกเอกสารโดยตัวแทนรัฐเพื่อรักษาไว้ซึ่งทะเบียนเกิด⁸ การรับรองหรือปฏิเสธความเป็นบิดามารดาอาจจะได้รับการลงลายมือชื่อก่อนหรือหลังการเกิดก็ได้ ผู้เยาว์จะลงลายมือชื่อได้ถ้าการรับรองได้กระทำตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้⁹

การรับรองหรือปฏิเสธความเป็นบิดามารดาปฏิบัติตามบทบัญญัตินี้ และบิดามารดาที่ถูกฟ้องคดีโดยตัวแทนรัฐเพื่อรักษาไว้ซึ่งทะเบียนเกิด จะมีผลเช่นเดียวกับว่ามีคำตัดสินว่าเป็นบิดามารดาตามคำพิพากษา และให้บิดามารดาผู้รับรองได้รับไปซึ่งสิทธิและหน้าที่ของความเป็นบิดามารดา ส่วนการปฏิเสธความเป็นบิดามารดาตามข้อสันนิษฐานหรือความเป็นบิดาตามพันธุกรรมตามบทบัญญัตินี้ และการฟ้องร้องโดยตัวแทนรัฐเรื่องการรับรองความเป็นบิดามารดา มีผลเช่นเดียวกับว่ามีคำตัดสินว่าไม่ใช่บิดามารดาตามข้อสันนิษฐานหรือตามพันธุกรรม และให้ปลดบิดามารดาตามข้อสันนิษฐานและตามพันธุกรรมออกจากสิทธิหน้าที่ความเป็นบิดามารดา¹⁰

สิทธิในการได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดู เมื่อได้รับรองบุตรศาลสามารถสั่งให้บิดาที่ได้จดทะเบียนรับรองจ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตรได้ตาม Uniform Parentage Act 2017 มาตรา 616(a) โดยศาลอาจจะรวมกระบวนการพิจารณาความเป็นบิดานี้กับกระบวนการอื่นๆ

⁷ Paula Roberts, "Establishing Paternity through Voluntary Acknowledgement," *Clearinghouse Review Journal of poverty Law and Policy* 40, 6 (March-April 2007): 576.

⁸ Uniform Parentage Act 2017 Section 304 (a)(c)

⁹ Uniform Parentage Act 2017 Section 304 (b)(d)

¹⁰ Uniform Parentage Act 2017 Section 305

เกี่ยวกับเด็กได้ เช่น การพิจารณาเรื่องอำนาจปกครองบุตร เรื่องสิทธิที่จะติดต่อกับบุตร ค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตร หรือกระบวนการอื่นๆที่เหมาะสม

สิทธิในการรับมรดก สิทธิในการรับมรดกของบุตรนอกสมรสที่บิดาได้รับรองเป็นไปตามกฎหมาย The Uniform Probate Act 2003 มาตรา 2-114 (a) กำหนดให้สิทธิบุคคลที่เป็นบุตรของบิดามารดาตามธรรมชาติโดยบิดามารดาไม่ได้สมรส ชัดแจ้งว่าบุตรนอกสมรสมีสิทธิเช่นเดียวกับบุตรในสมรส ในการรับมรดกของบิดา และตาม The Uniform Parentage Act 2017 มีแนวทางในการอนุญาตให้เด็กเริ่มกระบวนการฟ้องคดีความเป็นบิดาเพื่อวัตถุประสงค์ในการรับมรดกเช่นกัน โดยอนุญาตให้บุตรฟ้องโต้แย้งความเป็นบิดาตามข้อสันนิษฐาน เพื่อก่อบทคัดค้านความเป็นทายาทต่อบิดาตามพันธกรรมในการรับมรดก¹¹ คดี *In re Estate of Burden*¹² ศาลมลรัฐ California ได้วินิจฉัยว่า เด็กได้เกิดในสมรสและได้รับการอุปการะจากบิดาตามข้อสันนิษฐาน ต่อมาได้ทราบว่าบิดาตามข้อสันนิษฐานไม่ใช่บิดาที่แท้จริง และได้ติดต่อกับบิดาที่แท้จริงบ้างเป็นครั้งคราว แม้บิดาที่แท้จริงจะไม่ได้เข้าอุปการะหรือดูแลค่าใช้จ่าย ศาลถือว่าเป็นการรับรองความเป็นบิดาที่เพียงพอที่จะเป็นเงื่อนไขให้ถือว่าเด็กเป็นบุตร โดยการตัดสินความเป็นบิดาเพื่อสิทธิในการรับมรดก ศาลถือข้อเท็จจริงตามพันธกรรมอยู่เหนือความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับบุตรตามความเป็นจริง แต่ต้องพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างบิดาตามพันธกรรมกับเด็กที่เพียงพอด้วย

กฎหมายมลรัฐ Michigan กำหนดให้เด็กซึ่งได้ก่อตั้งความสัมพันธ์กับบิดาตามพันธกรรมซึ่งไม่ใช่บิดาตามข้อสันนิษฐาน เพื่อวัตถุประสงค์ในการรับมรดก หากบิดาตามพันธกรรมซึ่งได้รับรองบุตรแล้วถึงแก่ความตาย เด็กจะเป็นผู้ได้รับส่วนแบ่งในทรัพย์สินมรดกของบิดาผู้รับรองบุตร¹³

สิทธิในสัญชาติตามกฎหมายสหรัฐอเมริกากำหนดให้การรับรองบุตรเป็นเงื่อนไขในการได้สัญชาติของเด็ก ซึ่งประกอบไปด้วย 4 เงื่อนไข¹⁴ ดังนี้

1) ความเชื่อมโยงตามสายเลือดระหว่างเด็กและบิดาซึ่งถูกก่อตั้งโดยชัดแจ้งและพยานหลักฐานที่น่าเชื่อถือ

2) บิดามีสัญชาติอเมริกันในขณะที่บุตรเกิด

3) บิดาได้ตกลงเป็นลายลักษณ์อักษรที่จะจัดหาการอุปการะทางการเงินสำหรับเด็ก จนกระทั่งเด็กอายุ 18 ปี และ

¹¹ Megan Pendleton, "Intestate Inheritance Claims: Determining a Child's Right to Inherit When Biological and Presumptive Paternity Overlap," *Cardozo Law Review* 29(2008): 2843.

¹² *In re Estate of Burden*, 53 Cal. Rptr. 3d 390 (2007)

¹³ Mich. Comp. Laws Section 700.2114 (1) (b)

¹⁴ U.S. Code Section 1409

4) ขณะที่เด็กอายุไม่เกิน 18 ปี บิดาได้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

4.1) เด็กถูกทำให้เป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายภายใต้กฎหมายเรื่องถิ่นที่อยู่หรือภูมิลำเนา

4.2) บิดาได้รับรองความเป็นบิดาของบุคคลเป็นลายลักษณ์อักษรและให้คำสาบาน

4.3) ความเป็นบิดาได้ก่อตั้งขึ้นโดยคำตัดสินของศาล

ในคดี Miller v Albright ในปี ค.ศ. 1998 ข้อเท็จจริงปรากฏเงื่อนไขตาม (1) ถึง (3) ครบถ้วนแต่เงื่อนไข (4) เนื่องจากบิดาได้รับรู้ว่าเด็กเป็นบุตรเมื่อเด็กอายุ 22 ปีแล้วจึงไม่อาจให้การรับรองบุตรได้ภายในเวลา นายทะเบียนจึงปฏิเสธที่จะจดทะเบียนสัญชาติให้กับเด็กและศาลสูงเห็นว่าการไม่รับจดทะเบียนสัญชาติตามกฎหมายดังกล่าวไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ

(ค) วิธีการถอนการรับรองบุตร

ในสหรัฐอเมริกา มีจำนวนมลรัฐอีกกว่า 20 มลรัฐที่ยังไม่มีกระบวนการเฉพาะในการถอนการรับรองบุตร จึงเป็นปัญหาอย่างมากซึ่งจะส่งผลถึงผู้ต้องการถอนการรับรองในรัฐเหล่านี้ทำให้ผู้ประสงค์จะถอนการรับรองบุตรไม่มีวิธีการในทางปฏิบัติ มลรัฐจึงต้องจัดทาระบวนการถอน ซึ่งการถอนการรับรองอาจแบ่งได้เป็น 2 วิธี คือ การถอนโดยใช้กระบวนการทางปกครองของนายทะเบียน โดยรับเอาแบบอย่างทางปกครอง และการยื่นคำร้องขอต่อศาลยุติธรรมซึ่งในแต่ละมลรัฐจะมีวิธีการที่แตกต่างกันไป โดยมลรัฐที่รับเอากระบวนการทางปกครองมาใช้จะต้องตราบทบัญญัติวิธีการถอนการรับรองเพื่อนำมาใช้ในทางปฏิบัติได้จริง ส่วนมลรัฐที่รับเอากระบวนการทางศาลมาใช้จะรับเอากฎหมาย The Uniform Parentage Act 2017 มาใช้เป็นต้นแบบในการตรากฎหมายภายในมลรัฐ

มลรัฐที่รับเอาเรื่องกระบวนการทางปกครองมาใช้เป็นหลัก บิดาผู้รับรองบุตรต้องการที่จะถอนการรับรองต้องแจ้งต่อผู้แทนสาธารณะหรือเจ้าพนักงานผู้รับแจ้งการเกิดในบางมลรัฐก็มีรูปแบบการถอนอย่างแน่นอน ขณะที่บางมลรัฐเพียงร้องขอเป็นหนังสือก็เพียงพอทั้งหมดนี้สร้างเงื่อนไขสำหรับการแจ้งผู้รับรองและผู้เกี่ยวข้องทราบถึงการแก้ไขทะเบียนเกิด

หากมลรัฐเลือกใช้วิธีการทางปกครอง ควรจะต้องมีมาตรการ¹⁵ ดังนี้

¹⁵ Paula Roberts, "Establishing Paternity through Voluntary Acknowledgement," *Clearinghouse Review Journal of poverty Law and Policy* 585.

1) มีมาตรฐานรูปแบบ โดยจัดหาตัวแทนซึ่งต้องรับผิดชอบในการพัฒนารูปแบบการรับรองบุตรและรูปแบบการถอนการรับรองบุตร ทำให้เกิดความสะดวกรวดเร็วในการรับรองที่เทียบเท่ากับการจดทะเบียนการเกิด

2) บอกกล่าวคู่สัญญาคนอื่น การถอนการจดทะเบียนคู่สัญญาทุกคนต้องได้รับการบอกกล่าว ถ้าบุตรได้รับการบริการหรือสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ ต้องบอกกล่าวกับตัวแทนรัฐด้วยการฟ้องคดีกระทบสิทธิความเป็นบิดาของเด็ก

3) เมื่อการรับรองได้ถูกถอนจากทะเบียนคนเกิดยังมีอยู่ ส่งผลถึงความ เป็นบิดาของผู้รับรอง เนื่องจากก่อให้เกิดความสับสนตามมา เพื่อที่จะลดความสับสนและทำให้ ทะเบียนคนเกิดมีความแน่นอน ควรมีการเปลี่ยนแปลงทางทะเบียนทันที เมื่อได้มีการจัดเก็บข้อมูล การถอนการรับรองทางทะเบียน

4) ติดตามผลในภายหลังจากการจดทะเบียน เมื่อกรณีที่คุณสมบัติ รับรองบุตรจะได้รับแจ้งบริการช่วยเหลือในการดำเนินการ ว่าจะเริ่มต้นฟ้องคดีและการทดสอบทาง พันธุกรรมได้อย่างไร

กระบวนการในการถอนการรับรองต่อนายทะเบียน ผู้ลงลายมือชื่อ รับรองอาจจะถอนการรับรองความเป็นบิดาหรือปฏิเสธความเป็นบิดาโดยการยื่นคำร้องต่อตัวแทนรัฐ ที่เกี่ยวข้อง การถอนในทะเบียนที่ลงลายมือชื่อที่ได้รับการยืนยันโดยนายทะเบียนหรือพยานคนหนึ่ง ก่อนระยะเวลาดังต่อไปนี้

(1) ก่อนระยะเวลา 60 วัน หลังจากวันที่มีผลในการรับรองหรือปฏิเสธ ตามมาตรา 304 หรือ

(2) วันแรกที่ทราบ ก่อนกระบวนการทางศาลซึ่งผู้ลงลายมือชื่อเป็น คู่ความด้วย ในการวินิจฉัยที่เกี่ยวข้องกับเด็ก รวมทั้งกระบวนการอุปการะเลี้ยงดูเด็ก

ถ้าการรับรองถูกถอนในกรณีข้างต้น การปฏิเสธความเป็นบิดาที่ เกี่ยวข้องตามกระบวนการจะเป็นโมฆะ และตัวแทนรัฐผู้รักษาไว้ซึ่งทะเบียนจะแจ้งคำบอกกล่าวแก่ มารดาผู้ให้กำเนิดบุตร และบุคคลใดๆผู้ลงลายมือชื่อปฏิเสธความเป็นบิดา การไม่ให้คำบอกกล่าว ตามที่กำหนดไว้ทำให้การถอนไม่มีผล¹⁶

การโต้แย้งหลังจากสิ้นสุดระยะเวลา 60 วันในการใช้สิทธิถอนต่อ นายทะเบียนตาม มาตรา 308 ผู้ลงลายมือชื่อรับรองหรือปฏิเสธอาจจะเริ่มกระบวนการที่จะโต้แย้งการ รับรองหรือปฏิเสธได้โดยการฟ้องคดีภายในระยะเวลา 2 ปี นับแต่วันที่การรับรองมีผลเป็นการรับรอง การโต้แย้งโดยการฟ้องคดีต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขใน มาตรา 614 บนฐานของกลฉ้อฉล ข่มขู่ หรือสำคัญ

¹⁶ Uniform Parentage Act 2017 Section 308

ผิดในสาระสำคัญ เท่านั้น¹⁷ ซึ่งบางรัฐให้ผู้กล่าวอ้างมีภาระในการพิสูจน์โดยนำพยานหลักฐานที่ชัดเจน และนำเชื่อถือมาแสดงต่อศาล

ในการฟ้องคดี ผู้ที่ลงลายมือชื่อที่รับรองความเป็นบิดาและผู้เกี่ยวข้องกับการปฏิเสธความเป็นบิดา จะเป็นคู่ความคนหนึ่งในกระบวนการโต้แย้งหรือปฏิเสธความเป็นบิดา ผู้ลงลายมือชื่อคนหนึ่งจะเสนอคดีต่อศาลที่มีเขตอำนาจ ในกระบวนการที่จะโต้แย้งการรับรองหรือปฏิเสธ มีผลเป็นการฟ้องการรับรองหรือปฏิเสธทางทะเบียน ศาลอาจจะไม่ระงับหน้าที่ของบิดาตามกฎหมายที่เกิดขึ้นจากการรับรอง รวมถึงหน้าที่ในการจ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูเด็ก ในระหว่างกระบวนการโต้แย้งเพื่อรับรองหรือปฏิเสธความเป็นบิดา โดยคู่ความผู้ยกคดีขึ้นโต้แย้งเป็นผู้มีภาระในการพิสูจน์ความเป็นบิดา ถ้าศาลตัดสินว่าคู่ความพิสูจน์จนเป็นที่พอใจแก่ศาลแล้ว ศาลจะสั่งการทางทะเบียนให้แก่ทะเบียนเกิดของเด็ก เพื่อสะท้อนถึงผู้เป็นบิดาตามกฎหมาย ซึ่งกระบวนการโต้แย้งให้เป็นไปตาม มาตรา 6¹⁸

เมื่อพ้นระยะเวลา 60 วันแล้ว การถอนการรับรองบุตรนอกจากผู้ลงลายมือชื่อรับรองบุตรแล้ว บุคคลใดๆ ผู้มีสิทธิฟ้องคดีในกระบวนการวินิจฉัยความเป็นบิดา¹⁹ มีดังนี้

- 1) เด็ก
- 2) หญิงผู้ให้กำเนิดเด็ก เว้นแต่ศาลจะได้วินิจฉัยไว้ว่าหญิงนั้นไม่ใช่มารดา
- 3) บุคคลใดๆผู้ซึ่งเป็นบิดามารดาตามพระราชบัญญัตินี้
- 4) บุคคลใดๆผู้ซึ่งความเป็นบิดามารดาของตนจะถูกวินิจฉัย
- 5) หน่วยงานรัฐที่อุปการะเลี้ยงดูเด็ก
- 6) หน่วยงานรัฐตามกฎหมายซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวกับการรับเด็กเป็นบุตร
- 7) ผู้แทนที่มีอำนาจตามกฎหมายของรัฐที่จะกระทำการแทนผู้มีสิทธิข้างต้นซึ่งเป็นคนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ หรือผู้เยาว์

The Uniform Parentage Act 2017 กำหนดให้เมื่อพ้นระยะเวลา 60 วัน การโต้แย้งหลังจากนั้นต้องกระทำภายในระยะเวลาตามกฎหมาย 2 ปี ซึ่งในแต่ละมลรัฐได้รับเอาบทบัญญัติดังกล่าวมาใช้แตกต่างกัน โดยมีการเริ่มนับที่แตกต่างกันไปในแต่ละมลรัฐ การนับระยะเวลาที่ถูกจำกัดโดยเหตุผู้โต้แย้งเป็นคนไร้ความสามารถ และเหตุผู้โต้แย้งได้รู้ถึงกลฉ้อฉล²⁰ เช่น

¹⁷ Uniform Parentage Act 2017 Section 309

¹⁸ Uniform Parentage Act 2017 Section 310

¹⁹ Uniform Parentage Act 2017 Section 602

²⁰ Jeffrey A. Parness and David a. Saxe, "Reforming the Processes for Challenging Voluntary Acknowledgements of Paternity," *Chicago-kent Law Review* 92 (2017): 197.

มลรัฐ Tennessee เมื่อพ้นระยะเวลา 60 วัน ผู้โต้แย้งต้องฟ้องคดีภายในระยะเวลา 5 ปี นับแต่วันรับรองบุตร แต่จะได้รับอนุญาตให้โต้แย้งภายหลังจากนั้นได้ หากมารดาของเด็กเป็นผู้ฉ้อฉลในการรับรองบุตร

มลรัฐ Illinois เมื่อพ้นระยะเวลา 60 วัน ผู้โต้แย้งต้องฟ้องคดีภายในระยะเวลา 2 ปี นับแต่วันรับรองบุตร ระยะเวลาในการโต้แย้งยังไม่เริ่มนับหากผู้โต้แย้งอยู่ในสถานะที่ไม่อาจโต้แย้งได้ หรือถูกข่มขู่ โดยหลักกฎหมายปิดปากเป็นหลักที่ใช้ตัดสินคดีโต้แย้งตามระยะเวลาดังกล่าวได้

หลักกฎหมายปิดปากจะตัดสินคดีโต้แย้งตามระยะเวลาตามกฎหมาย โดยนำมาใช้กับผู้รับรองบุตรที่เป็นบิดาตามพันธูกรรมที่แท้จริงในการร้องขอถอน และชายผู้รับรองที่ไม่ใช่บิดาตามพันธูกรรมแต่ได้มีความสัมพันธ์ทางครอบครัวอย่างต่อเนื่องและหรือมีการจ่ายค่าอุปการะต่อบุตร ไม่ให้มีสิทธิโต้แย้งการรับรองบุตรโดยถูกกฎหมายปิดปาก และถูกตัดบทห้ามไม่ให้โต้แย้งการรับรองบุตร ส่วนบิดาตามพันธูกรรมอาจถูกตัดสินคดีในการถอนการรับรองบุตรได้หากอนุญาตให้ชายผู้ไม่ใช่บิดาที่แท้จริงลงชื่อรับรองบุตรและสร้างความสัมพันธ์กับบุตรรวมทั้งให้การอุปการะเลี้ยงดูบุตร โดยศาลจะวินิจฉัยว่าผู้ที่ไม่ใช่บิดาไม่มีสิทธิโต้แย้งโดยถือหลักประโยชน์สูงสุดของเด็ก²¹

การวินิจฉัยความเป็นบิดามารดา ถ้าเด็กคนหนึ่งมีบิดามารดาผู้รับรองบุตร กระบวนการที่จะโต้แย้งการรับรองบิดามารดา หรือการปฏิเสธความเป็นบิดามารดา ถูกนำสู่ศาลโดยผู้ลงลายมือชื่อรับรองหรือปฏิเสธ จะเป็นไปตามกระบวนการปฏิเสธของผู้ลงลายมือชื่อ ตามบทบัญญัติ มาตรา 309 และมาตรา 310 แต่ถ้าเด็กคนหนึ่งมีบิดาผู้รับรองบุตร การฟ้องคดีโดยบุคคลใดบุคคลหนึ่งตามมาตรา 602 มีเงื่อนไข คือ บุคคลใดจะต้องเริ่มกระบวนการไม่ช้ากว่า 2 ปี นับแต่วันรับรองมีผลบังคับ และศาลอาจจะอนุญาตให้พิจารณาคดีถ้าศาลเห็นว่าเป็นไปตามหลักประโยชน์สูงสุดของเด็กเท่านั้น ถ้าศาลอนุญาตให้พิจารณาคดี ศาลจะวินิจฉัยภายใต้บทบัญญัติ มาตรา 613²²

ข้ออ้างในการวินิจฉัยความเป็นบิดา ยกเว้นกรณีที่มีบัญญัติไว้ตาม มาตรา 614 เรื่องการกระทำความผิดอาญาในทางเพศ กระบวนการที่จะวินิจฉัยข้ออ้างหรือข้อโต้แย้งภายใต้มาตรา 608(c) มาตรา 610 และมาตรา 611 โดยบุคคลอย่างน้อย 2 คนหรือมากกว่านั้น ศาลจะวินิจฉัยความเป็นบิดามารดาเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็ก โดยอยู่บนฐานต่อไปนี้

- 1) อายุเด็ก
- 2) ความยาวนานของช่วงระยะเวลาระหว่างที่มีบุคคลใดบุคคลหนึ่ง

ยอมรับบทบาทความเป็นบิดามารดาเด็ก

²¹ ibid., p. 200.

²² Uniform Parentage Act 2017 Section 610

3) ธรรมชาติของความสัมพันธ์ระหว่างเด็กและบุคคลผู้จะเป็นบิดามารดา

4) ความเสี่ยงต่อเด็ก หากความสัมพันธ์ระหว่างเด็กและบุคคลใดบุคคลหนึ่งจะไม่ได้รับการตระหนักรู้

5) หลักพื้นฐานสำหรับข้ออ้างของบุคคลใดๆ ต่อบิดามารดาของเด็ก และ

6) ปัจจัยอื่นๆ ที่มีความเป็นกลาง ซึ่งเกิดจากการยุติความสัมพันธ์ระหว่างเด็กและบุคคลใดๆ หรือความเป็นไปได้ที่มีความเสี่ยงอื่นๆเกิดกับเด็ก

หากผู้โต้แย้งความเป็นบิดามารดา อ้างผลตรวจพันธุกรรม นอกจากปัจจัยในข้อ 1 ถึง ข้อ 6 ที่ศาลจะคำนึงถึงแล้ว ศาลจะพิจารณาถึง

1) ข้อเท็จจริงแวดล้อมที่พบว่า บุคคลผู้โต้แย้งอาจจะไม่ได้เป็นบิดาตามพันธุกรรมของเด็ก และ

2) ความยาวนานของช่วงระยะเวลาระหว่างเวลาที่ผู้โต้แย้งได้บอกกล่าวว่าจะตนอาจจะไม่ใช่บิดาทางพันธุกรรม และระยะเวลาที่เริ่มต้นกระบวนการ

ในการวินิจฉัยของศาล กฎหมาย Uniform Parentage Act 2017 ได้ให้ทางเลือกศาลในการวินิจฉัยไว้สองทาง คือ ทางเลือก A ศาลจะไม่วินิจฉัยให้เด็กคนหนึ่งมีบิดามารดามากกว่า 2 คน หรือทางเลือก B ศาลอาจจะวินิจฉัยให้เด็กคนหนึ่งมีบิดามารดามากกว่า 2 คนก็ได้ ตามกฎหมายนี้ ถ้าศาลพบว่ากรณีไม่ให้มีบิดามารดามากกว่า 2 คนเกิดความเสียหายต่อเด็ก คำวินิจฉัยเรื่องความเสียหายต่อเด็กไม่ต้องการให้วินิจฉัยเรื่องความไม่เหมาะสมของบิดามารดาหรือบุคคลใดๆ ศาลจะตัดสินโดยปัจจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมด รวมทั้งความเสี่ยงถ้าเด็กต้องเสียสถานะต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งซึ่งเต็มเต็มสิ่งจำเป็นในการดำรงชีพด้านร่างกายและจิตใจของเด็ก ในการให้ความดูแลและความรัก และได้ยอมเอาบทบาทและหน้าที่ความเป็นบิดามารดาเป็นเวลายาวนาน

ในการร่างกฎหมาย Uniform Parentage Act 2017 มาตรา 613 ได้มีข้อคิดเห็นสนับสนุนการร่างโดยเห็นว่า Uniform Parentage Act 2002 ละทิ้งเงื่อนไขและไม่กำหนดว่าศาลควรแก้ไขปัญหายังไรในคดีที่เกี่ยวข้องกับการต่อสู้กับข้อสันนิษฐานหรือข้อกล่าวอ้างความเป็นบิดามารดา อย่างไรก็ตาม Uniform Parentage Act 2002 ได้ครอบคลุมถึงเงื่อนไขหนึ่งที่รับรองความเป็นไปได้ในกรณีที่มีผู้เรียกร้องหลายคน ใน มาตรา 608 ให้อำนาจศาลที่จะปฏิเสธคำร้องในการตรวจสอบพันธุกรรมในคดีซึ่งคู่ความคนหนึ่งพยายามที่จะโต้แย้งข้อสันนิษฐานความเป็นบิดามารดา มาตรานี้ชี้ถึงปัจจัยที่ศาลจะใช้ตัดสินในคดี อย่างไรก็ตามในความเป็นจริงไม่ว่าศาลจะสั่งให้ตรวจสอบพันธุกรรมหรือไม่ คู่กรณีก็รู้อยู่แล้วว่าผลของการตรวจจะเปิดเผย ดังนั้นมาตรานี้ได้ปกป้องวัตถุประสงค์

บทบัญญัติซึ่งเป็นการให้แนวทางต่อศาลที่เจอกับข้อเรียกร้องความเป็นบิดามารดา ระหว่างบิดามารดาตามพันธกรรมและบิดามารดาตามข้อสันนิษฐาน

กฎหมาย Uniform Parentage Act 2017 ได้จัดการวิธีการแก้ปัญหา ระหว่างผู้มีสิทธิเรียกร้องในการฟ้องคดีโดยตรง ขณะที่วางกรอบปัญหาไว้อย่างแตกต่าง โดยประกอบด้วยพื้นฐานของ มาตรา 608 ดังนั้นปัจจัยก็จะรวมอยู่ในมาตรานี้โดยยกข้อมูลไปด้วย และได้แสดงถึงการจัดการกับปัญหาอื่นๆด้วย ที่ศาลอาจจะให้เด็กมีผู้ปกครองได้มากกว่าสองคน โดยทางเลือก B เชื่อมโยงกับแนวโน้มที่เกิดขึ้นใหม่ การอนุญาตให้ศาลวินิจฉัยว่าบุคคลมากกว่า 2 คนเป็นบิดามารดาของเด็ก มี 4 มลรัฐที่อนุญาตให้ศาลวินิจฉัยว่าเด็กมีบิดามารดาตามกฎหมายมากกว่าสองคนได้โดยมลรัฐบัญญัติดังนี้ Cal. Fam. Code 7612(c), Del. Code Ann. tit. 13, มาตรา 8-201(a)(4),(b)(6),(c) , D.C. Code มาตรา 16-909(e) และ Me. Rev. Stat. tit. 19-a, มาตรา 1853(2) ทั้งนี้ทางเลือก B สะท้อนแนวทางในการยอมรับความเป็นไปได้ที่เด็กอาจจะมียุติบัตรตามกฎหมายมากกว่าสองคน อย่างไรก็ตามการอ้างสิทธิมีลักษณะอย่างแคบ จำกัดการตัดสินใจให้ศาลสามารถตัดสินว่าเด็กคนหนึ่งมีบิดามารดาตามกฎหมายมากกว่าสองคน ในกรณีที่จะเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่เด็กหากไม่ตัดสินเช่นนั้น

การถอนรับรองบุตรในแต่ละมลรัฐได้รับเอากฎหมาย Uniform Parentage Act 2017 มาใช้แตกต่างกันไป ดังนี้

มลรัฐ Illinois

บิดามารดาจะปฏิเสธความเป็นบิดามารดาได้โดยการลงชื่อยื่นคำร้องต่อหน่วยงานบริการสาธารณสุขและครอบครัวเพื่อดำเนินการตามกฎหมาย การปฏิเสธสามารถกระทำก่อนเด็กเกิดได้ และแม้บิดามารดาเป็นผู้เยาว์ก็สามารถทำได้²³

กระบวนการถอนการรับรองโดยสมัครใจ ผู้เป็นคู่สัญญาในการรับรองอาจจะถอนการรับรองโดยยื่นเอกสารลงลายมือชื่อ พร้อมพยาน โดยกระทำตาม มาตรา 12 of the Vital Records Act ก่อนระยะเวลาที่กำหนด คือ ภายใน 60 วันหลังจากวันที่การรับรองโดยสมัครใจมีผล หรือวันที่มีกระบวนการทางศาลหรือกระบวนการทางปกครองเกี่ยวกับเด็กซึ่งเป็นคู่สัญญาในการรับรอง ได้เป็นคู่ความในกระบวนการดังกล่าว ทั้งนี้รวมถึงกระบวนการที่ศาลสั่งในเรื่องค่าอุปการะเลี้ยงดูด้วย²⁴ หากพ้นระยะเวลาดังกล่าวคู่สัญญาในการรับรองจะโต้แย้งการรับรองได้โดยกระบวนการยื่นคำร้องต่อศาลเท่านั้น โดยเหตุถูกฉ้อฉล ถูกข่มขู่ หรือสำคัญผิดในสาระสำคัญ การยื่นคำร้องต่อศาลต้องกระทำภายใน 2 ปี นับแต่วันที่การรับรองมีผล ระยะเวลาซึ่งอยู่ภายใต้การถูกฉ้อฉล ถูกข่มขู่ หรือเป็นคนไร้

²³ Illinois Parentage Act of 2015 Section 304

²⁴ Illinois Parentage Act of 2015 Section 307

ความสามารถ ระยะเวลา 2 ปีจะยังไม่เริ่มนับ การยื่นคำร้องต่อศาลให้ยื่นในเขตท้องที่ซึ่งกระบวนการโต้แย้งการรับรองนั้นเกี่ยวข้อง เช่น ในเขตท้องที่ซึ่งเด็กอาศัยอยู่เป็นท้องที่ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียกค่าอุปการะเลี้ยงดู คู่ความที่โต้แย้งมีหน้าที่ในการนำสืบเพื่อพิสูจน์ให้เกิดความชัดเจนและมีพยานหลักฐานที่น่าเชื่อถือมาประกอบ การเสนอต่อศาลที่มีเขตอำนาจเพื่อให้มีผลต่อไปยังการรับรองที่มีอยู่ต่อหน่วยงานบริการสาธารณสุขและครอบครัวในทางทะเบียน โดยในระหว่างที่ศาลพิจารณาตามกระบวนการโต้แย้งการรับรอง ศาลจะไม่ระงับหน้าที่ตามกฎหมายของคู่สัญญาที่เกิดจากการรับรองโดยสมัครใจรวมถึงหน้าที่ของคู่สัญญาในการจ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดู และเมื่อกระบวนการพิจารณาทางศาลสิ้นสุดลงศาลจะส่งผลการพิจารณาไปยังกระทรวงสาธารณสุขเพื่อแก้ไขบันทึกทะเบียนเกิดของเด็ก และแจ้งสำเนาคำพิพากษาไปยังหน่วยงานบริการสาธารณสุขและครอบครัวด้วย²⁵

ข้อจำกัดของเด็กที่มีบิดาผู้รับรองบุตร หรือมีบิดาตามคำพิพากษานั้น คู่สัญญาที่รับรองบุตรหรือผู้เป็นบิดาตามคำพิพากษาอาจเป็นผู้เริ่มกระบวนการในการโต้แย้งได้การรับรองหรือการปฏิเสธหรือโต้แย้งความเป็นบิดาได้ โดยฟ้องคดีไม่เกิน 2 ปีนับแต่วันที่การรับรองหรือคำพิพากษามีผล โดยกระบวนการดังกล่าวนำหลักกฎหมายปิดปากมาใช้บังคับ²⁶

องค์กรของรัฐซึ่งมีหน้าที่ให้ความช่วยเหลือในมลรัฐจะพัฒนารูปแบบการถอนการรับรอง โดยรูปแบบจะถูกนำไปใช้ใน สถาบัน นายทะเบียนของมลรัฐ และนายทะเบียนท้องถิ่น บิดามารดาอาจจะลงชื่อ และมีพยานในการถอนและเก็บรักษาไว้ที่ฝ่ายทะเบียน²⁷

การปฏิเสธความเป็นบิดามารดาที่ได้รับรองโดยสมัครใจ ต่อหน่วยงานบริการสาธารณสุขและครอบครัวซึ่งถูกตั้งขึ้นโดยกฎหมายนั้น มีผลเท่ากับการที่ศาลมีคำพิพากษาในเรื่องความเป็นบิดามารดาและเป็นการปลดเปลื้องสิทธิและหน้าที่ของบิดามารดา²⁸

มลรัฐ Iowa CHULALONGKORN UNIVERSITY

มลรัฐ Iowa เป็นมลรัฐที่เริ่มใช้การถอนโดยกระบวนการทางปกครองนี้ โดยกระทรวงสาธารณสุขมีหน้าที่ในการพัฒนารูปแบบการถอนการรับรองบุตรที่มีมาตรฐาน เป็นรูปแบบเดียว และไม่เกิดความสับสนในแนวทางการถอน รูปแบบในการถอนนี้จะใช้กับการถอนการรับรองความเป็นบิดาโดยสมัครใจเท่านั้น รูปแบบประกอบด้วยเนื้อหาการแจ้งสถานะว่าผู้ลงชื่อรับรองนั้นไม่ใช่บิดาที่แท้จริง และคำแถลงโดยนายทะเบียนจะจดทะเบียนระบุตัวคู่สัญญาที่จะถอนการรับรอง และลง

²⁵ Illinois Parentage Act of 2015 Section 309

²⁶ Illinois Parentage Act of 2015 Section 609

²⁷ Paula Roberts, "Establishing Paternity through Voluntary Acknowledgement," *Clearinghouse Review Journal of poverty Law and Policy* 579.

²⁸ Illinois Parentage Act of 2015 Section 305

ลายมือชื่อของตนเพื่อยืนยันตัวตนของคู่สัญญาที่ลงลายมือชื่อในการถอน รูปแบบซึ่งลงชื่อสมบูรณ์ และจดทะเบียนแล้วจะถูกเก็บไว้กับนายทะเบียนรัฐผู้จดทะเบียนเพิกถอนให้ หลังจากนั้นนายทะเบียนจะส่งคำบอกกล่าวเป็นหนังสือไปยังคู่สัญญาอื่นที่ทราบที่อยู่ ทำให้คู่สัญญาอื่นทราบถึงการเปลี่ยนแปลง นายทะเบียนจึงถอนชื่อบิดาออกจากการรับรอง การดำเนินการดังกล่าวมีค่าธรรมเนียมในการถอนการรับรอง²⁹

มลรัฐให้สิทธิแก่มารดาหรือบิดาผู้ลงลายมือชื่อรับรองบุตรนั้นเป็นผู้ยื่นแบบการถอนทางทะเบียน โดยระยะเวลาในการยื่นนั้นต้องกระทำภายใน 60 วัน หลังจากวันที่มารดาหรือบิดาผู้รับรองได้จดทะเบียน หรือนับแต่วันที่ศาลได้มีคำสั่งในกระบวนการที่ผู้เป็นคู่สัญญาได้เป็นคู่ความในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเด็กหรือสิ่งในเรื่องค่าอุปการะเลี้ยงดู และเมื่อได้มีการถอนทางทะเบียนแล้วมีข้อกำหนดห้ามไม่ให้นายทะเบียนรับจดทะเบียนต่อคู่กรณีเดิมอีก เพื่อไม่เกิดความสับสนว่าใครเป็นบิดา ถ้าการรับรองถูกถอนแล้ว นายทะเบียนจะไม่ยอมรับการรับรองจากบิดาที่เคยถอนการรับรองมาแล้วได้ เนื่องจากบิดาผู้รับรองบุตรมีเจตนาไม่แน่นอน ทำให้เป็นการเพิ่มงานแก่นายทะเบียนและสร้างความสับสนในสถานะของเด็ก³⁰

หลังจาก 60 วันมาแล้ว บิดามารดา เด็ก หรือผู้แทนตามกฎหมาย สามารถฟ้องคดีเพื่อล้มเลิกการรับรองความเป็นบิดาได้ก่อนที่เด็กจะบรรลุนิติภาวะ โดยคำฟ้องต้องแถลงว่าเหตุใดผู้ร้องจึงเชื่อว่าผู้รับรองความเป็นบิดาไม่ใช่บิดาตามพันธุกรรม และต้องการจะเพิกถอนการรับรอง ต้องมีการตรวจพันธุกรรม และผู้ฟ้องคดีจะได้รับอนุญาตเมื่อการรับรองความเป็นบิดานั้นได้กระทำไปโดยบิดามารดาถูกฉ้อฉล ถูกข่มขู่ หรือสำคัญผิดในข้อเท็จจริง และหากผลการตรวจพิสูจน์ได้ว่าไม่ใช่บิดา ศาลจะต้องสั่งให้เยียวยาบิดาผู้มีหน้าที่จ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูและค่าอุปการะที่ยังค้างชำระอยู่ ศาลจะยกคำร้องได้หากพบว่า 1) บิดาผู้รับรองความเป็นบิดายังคงต้องการเป็นบิดาอยู่ต่อไปและยังคงมีความสัมพันธ์กับเด็กอยู่อย่างต่อเนื่อง หรือ 2) ก่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดกับเด็ก 3) บิดาตามพันธุกรรมเป็นคู่ความในคดีและไม่มีความต้องการที่จะยุติสิทธิความเป็นบิดาของตน และศาลจะต้องสั่งในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบิดาที่ไม่มีความสัมพันธ์ตามพันธุกรรมกับเด็ก³¹

มลรัฐ Oklahoma

การถอนการรับรองใช้ทั้งระบบกระบวนการทางศาลและกระบวนการทางปกครอง คู่สัญญาผู้รับรองบุตรคนหนึ่งอาจจะถอนการรับรองความเป็นบิดาได้ภายในกำหนดเวลา 60 วันหลังจากการรับรองมีผล หรือวันที่ทราบในครั้งแรกถึงกระบวนการที่ผู้เป็นคู่สัญญาเป็นคู่ความก่อนที่ศาลจะวินิจฉัย

²⁹ Paula Roberts, "Establishing Paternity through Voluntary Acknowledgement," *Clearinghouse Review Journal of poverty Law and Policy* 583.

³⁰ Iowa Code § 252A.3A 12 (2016)

³¹ Iowa Code § 600B.41a

ในเรื่องที่เกี่ยวกับเด็กหรือวินิจัยเรื่องค่าอุปการะเลี้ยงดู หากผู้รับรองบุตรเป็นผู้เยาว์การรับรองอาจถอนได้ภายใน 60 วัน นับแต่ผู้รับรองอายุ 18³² ในส่วนการถอนภายในระยะเวลา 60 วันกระทำโดยยื่นแบบฟอร์มการถอนต่อนายทะเบียนแห่งมลรัฐซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวกับทะเบียนสถานะ ซึ่งมลรัฐจะให้องค์กรซึ่งให้บริการเกี่ยวกับมนุษยชนเป็นผู้พัฒนาแบบฟอร์มการถอน³³

หากระยะเวลา 60 วันสิ้นสุดลง คู่สัญญาผู้รับรองความเป็นบิดาอาจเริ่มกระบวนการโต้แย้งได้ภายในระยะเวลา 2 ปี นับแต่การรับรองเป็นผลโดยการฟ้องคดีบนฐานของเหตุถูกฉ้อฉล ข่มขู่ หรือสำคัญผิดในข้อเท็จจริง โดยคู่ความผู้โต้แย้งมีหน้าที่ในการพิสูจน์ให้ชัดแจ้งและนำเสนอพยานหลักฐาน³⁴

มลรัฐ Michigan

ไม่มีวิธีการถอนการรับรองบุตรต่อนายทะเบียน ต้องฟ้องคดีเพิกถอนเท่านั้น เดิมใช้กฎหมายของมลรัฐ Mich. Comp. Laws Ann. มาตรา 772.1011 และ 772.1012 ซึ่งมีหลักการใกล้เคียงกับ Revocation of the Paternity Act 2012 แต่ไม่มีกำหนดระยะเวลาในการฟ้องคดีเอาไว้³⁵ ต่อมาได้นำกฎหมาย Revocation of the Paternity Act 2012 มาใช้ซึ่งกำหนดให้การฟ้องเพิกถอนการรับรองความเป็นบิดา ผู้มีสิทธิฟ้องคดีขอเพิกถอน คือ มารดา บิดาซึ่งจดทะเบียนรับรองบุตร บิดาโดยพฤติการณ์ หรือเจ้าพนักงานอัยการ อาจฟ้องเพิกถอนได้ โดยการฟ้องต้องกระทำภายในระยะเวลา 3 ปี นับแต่เด็กเกิด หรือภายใน 1 ปี นับแต่จดทะเบียน³⁶ การฟ้องเพื่อเพิกถอนต้องยื่นส่งเอกสารเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อสนับสนุนข้ออ้างของตน ดังนี้

- (1) ข้อเท็จจริงที่ทำให้หลงผิดไป
- (2) พยานหลักฐานที่เกิดขึ้นใหม่ ซึ่งไม่พบพยานดังกล่าวก่อนมีการรับรองบุตรโดยใช้ความระมัดระวังตามสมควรแล้ว
- (3) กลฉ้อฉล
- (4) ข้อความอันเป็นเท็จ หรือการกระทำอันไม่ชอบ
- (5) การข่มขู่ให้ลงชื่อรับรองบุตร

หากการฟ้องคดีต่อศาลภายใต้บทบัญญัตินี้ พบว่าพยานหลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษรข้างต้นไม่เพียงพอศาลจะสั่งให้ตรวจเลือดหรือเนื้อเยื่อเพื่อพิสูจน์ DNA ผู้ฟ้องมีภาระในการพิสูจน์โดยพยานหลักฐานที่ชัดเจนและน่าเชื่อถือว่าเป็นบิดาผู้รับรองนั้นไม่ใช่บิดาที่แท้จริงของเด็ก³⁷ เสมียนใน

³² Oklahoma Statutes Title 10 § 7700-307

³³ Oklahoma Statutes Title 10 § 7700-312

³⁴ Oklahoma Statutes Title 10 § 7700-308

³⁵ John J. Sampson, "State Statutory Provisions on Rescission of Voluntary Paternity Acknowledgment," *Family Law Quarterly* 85.

³⁶ Revocation of the Paternity Act 2012 Section 722.1437 (1)

³⁷ Revocation of the Paternity Act 2012 Section 722.1437 (5)

ศาลจะส่งสำเนาคำสั่งเพิกถอนไปให้นายทะเบียนมลรัฐ นายทะเบียนแห่งมลรัฐจะยกเลิกการรับรองความเป็นบิดามารดา และอาจแก้ไขใบรับรองการเกิดให้เป็นตามที่กำหนดไว้ในการเพิกถอน³⁸ การฟ้องคดีเพิกถอนตามมาตรา นี้ อาจทำเป็นคำฟ้องหรือคำร้องตั้งต้น ศาลจะนัดพนักงานอัยการมาศาล แต่ไม่ต้องแสดงหรือเรียกคู่ความที่เกี่ยวข้องเข้ามาในคดี³⁹

การดำเนินคดีเบื้องต้นภายใต้ Revocation of the Paternity Act 2012 อยู่ในเขตอำนาจของศาลเยาวชนที่แม่หรือเด็กอาศัยอยู่ หรือศาลเยาวชนที่เด็กเกิด ศาลมีอำนาจในการสั่งถอนการรับรองความเป็นบิดามารดา ตัดสินว่าบิดาตามพันธกรรมไม่ใช่บิดาที่แท้จริง สั่งยุติการสั่งสถานะความเป็นบิดา พิพากษาให้เป็นบุตรนอกสมรส พิจารณาเรื่องความเป็นบิดาและสั่งเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับบุตร ศาลอาจปฏิเสธที่จะเข้ายุติการพิจารณาได้หากศาลพบพยานหลักฐานว่าการสั่งจะไม่เป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็ก⁴⁰

(ง) ผลของการถอนการรับรองบุตร

1) ผลของการถอนการรับรองบุตรโดยร้องขอต่อนายทะเบียน

เมื่อบิดาได้กรอกแบบฟอร์มภายในกำหนดระยะเวลาแล้ว จะทำให้การรับรองความเป็นบิดาที่มีมาแต่แรกเป็นโมฆะ⁴¹ ชายผู้รับรองความเป็นบิดาจะไม่ใช่บิดาตามกฎหมายอีกต่อไป และจะไม่มีชื่อเป็นบิดาในหนังสือรับรองการเกิดของเด็ก⁴² โดยการถอนการรับรองบุตรจะมีผลหลากหลายในทางทะเบียน เช่น มลรัฐ California เมื่อบิดาผู้ลงลายมือชื่อถอนการรับรองบุตร การยื่นแบบดังกล่าวต่อนายทะเบียนจะไม่เป็นการถอนชื่อออกจากทะเบียนเกิดของเด็กโดยอัตโนมัติ ต้องร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่ง จึงขอให้แก้ไขทางทะเบียนได้⁴³ มลรัฐ Illinois หน่วยงานสาธารณสุขจะได้รับการแจ้งให้ถอนชื่อของบิดาออกจากทะเบียนเกิด และใส่ชื่อบิดามารดาตามข้อสันนิษฐานแทน⁴⁴

2) ผลของการถอนการรับรองบุตรโดยคำพิพากษา

³⁸ Revocation of the Paternity Act 2012 Section 722.1437 (6)

³⁹ Revocation of the Paternity Act 2012 Section 722.1437 (7)

⁴⁰ Revocation of the Paternity Act 2012 Section 722.1443

⁴¹ Uniform Parentage Act 2017 Section 308 (b)

⁴² The Iowa Department of Human Services, [Online] Accessed: 12 May 2019. Available from: http://www.idph.iowa.gov/Portals/1/userfiles/68/CRPortal/establish_paternity_affidavit_flyer_ENG-201706.pdf

⁴³ State of California Health and Human Services Agency, "Declaration of Paternity Rescission," [Online] Accessed: 12 may 2019. Available from: http://www.childsup.ca.gov/portals/0/cp/docs/cs915_english.pdf

⁴⁴ Illinois Department of Healthcare and Family Services, "Rescission of Illinois Voluntary Acknowledgment of Paternity or Rescission of Denial of Parentage," [Online] Accessed: 12 may 2019. Available from: <https://www.illinois.gov/hfs/ChildSupport/Documents/hfs3416e.pdf>

กระบวนการที่จะวินิจฉัยความเป็นบิดาอาจจะเริ่มต้นก่อนเด็กเกิดได้ และคำสั่งหรือคำพิพากษาในเรื่องดังกล่าวอาจจะถูกเสนอขึ้นก่อนเด็กเกิด แต่การบังคับตามคำสั่งหรือคำพิพากษายังมีผลย้อนไปถึงวันที่เด็กเกิด เป็นกรณีที่อนุญาตให้ศาลออกคำสั่งก่อนการเกิดเนื่องจากมีบางสถานการณ์ที่การออกคำสั่งหรือคำพิพากษาก่อนเด็กเกิดจะเป็นประโยชน์สำหรับคู่ความ แม้ว่าคำสั่งหรือคำพิพากษาจะไม่มีผลจนกว่าเด็กจะเกิดมาแล้ว⁴⁵ ผลของการตัดสินความเป็นบิดา การตัดสินความเป็นบิดาจะผูกมัด ผู้ลงลายมือชื่อรับรองความเป็นบิดามารดาหรือผู้ปฏิเสธความเป็นบิดา และคู่ความทั้งหมดในคำชี้ขาดตัดสินโดยศาลจะส่งตามการกระทำภายใต้พฤติการณ์แวดล้อมซึ่งเป็นไปตามข้อกำหนดกฎหมาย

ในส่วนความผูกพันต่อเด็คนั้น เด็กคนหนึ่งจะไม่ผูกพันตามการตัดสินความเป็นบิดาภายใต้กฎหมายนี้ ถ้าหากไม่เป็นไปตาม 3 กรณีดังนี้ คือ กรณีที่หนึ่ง การตัดสินบนพื้นฐานของการรับรองความเป็นบิดาที่ไม่อาจถอนได้และการรับรองนั้นเป็นผลมาจากการตรวจพันธุกรรม หรือ กรณีที่สอง คำตัดสินชี้ขาดความเป็นบิดามารดาบนฐานของความสอดคล้องกับผลตรวจพันธุกรรมและความสอดคล้องถูกแสดงไว้ในคำตัดสินหรือแสดงไว้ในสิ่งอื่น หรือ กรณีที่สาม เด็กเป็นคู่ความหรือได้รับการทำการแทนในกระบวนการโดยอัยการ ผู้แทนเฉพาะคดี หรือบุคคลอื่นใดที่มีลักษณะเดียวกัน นอกจากการพิจารณาความผูกพันต่อเด็คนั้น การตัดสินความเป็นบิดาอาจถูกปฏิเสธตามกระบวนการในภายหลังจากการตัดสินความเป็นบิดามารดา โดยบุคคลใดบุคคลหนึ่งซึ่งไม่ใช่คู่ความในการพิจารณาคดีก่อน และคู่ความคนหนึ่งตามคำตัดสินความเป็นบิดาอาจจะโต้แย้งคำตัดสินได้ภายใต้กฎหมายของมลรัฐในเรื่องการอุทธรณ์ การถอนคำพิพากษา หรือการพิจารณาคดีใหม่เท่านั้น⁴⁶

ศาลจะออกคำสั่งชั่วคราวเพื่อการอุปการะเลี้ยงดูเด็กได้ ถ้าหากคำสั่งสอดคล้องกับกฎหมายของมลรัฐในเรื่องดังกล่าว โดยให้บุคคลใดๆ ตามคำสั่งจะต้องจ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดู เช่น บิดามารดาตามข้อสันนิษฐาน ผู้ต่อสู้เพื่อเป็นบิดามารดาตามคำวินิจฉัย ผู้ที่ถูกบ่งชี้เป็นบิดามารดาตามพันธุกรรมโดยผลตรวจพันธุกรรมตาม มาตรา 506 ผู้ถูกกล่าวอ้างว่าเป็นบิดาตามพันธุกรรมซึ่งปฏิเสธที่จะเข้ารับการตรวจ ผู้ซึ่งมีพยานหลักฐานแสดงโดยชัดเจนและน่าเชื่อว่าเป็นบิดามารดาของเด็ก หรือ บิดามารดาภายใต้กฎหมายนี้ เป็นต้น คำสั่งชั่วคราวอาจรวมเงื่อนไขในอำนาจปกครองและการเข้าเยี่ยมพบบุตรภายใต้กฎหมายของมลรัฐหรือกฎหมายอื่น⁴⁷ และเมื่อสิ้นสุดความเป็นบิดามารดา ศาลสามารถพิจารณาในเรื่องค่าอุปการะเลี้ยงดูเด็กได้หากมีการร้องขอ⁴⁸

⁴⁵ Uniform Parentage Act 2017 Section 617

⁴⁶ Uniform Parentage Act 2017 Section 637 (a)(b)(d)(e)

⁴⁷ Uniform Parentage Act 2017 Section 615

⁴⁸ Uniform Parentage Act 2017 Section 616 (a)

ตามบทบัญญัติในเรื่องการรับมรดก ตามหลักของกฎหมาย The Uniform Probate Code และ The Uniform Parentage Act เมื่อถอนการรับรองบุตรแล้ว เด็กจะไม่มีความสัมพันธ์ต่อชายผู้รับรองบุตรซึ่งใช้บิดาตามพันธุกรรม แต่เด็กยังมีโอกาสที่จะรับมรดกของผู้เป็นบิดาตามธรรมชาติได้ UPA ได้ออกแบบมาให้ศาลเป็นผู้วินิจฉัยทั้งในเรื่องการอุปการะ และอำนาจปกครองบุตร แต่ไม่ได้กำหนดในเรื่องการรับมรดก ซึ่งไม่อาจคาดหมายได้ว่าการฟ้องคดีความเป็นบิดานั้นเป็นจุดกำเนิดให้มีการกล่าวอ้างสิทธิในการรับมรดกของเด็ก แต่เนื้อหาภาพรวมมีแนวทางที่อนุญาตให้เด็กฟ้องคดีความเป็นบิดาเพื่อวัตถุประสงค์ในการรับมรดกได้ตาม มาตรา 607 (a) เพื่อให้สิทธิเด็กที่ไม่มีบิดา เริ่มฟ้องคดีได้แม้หลังจากบรรลุนิติภาวะแล้ว เพื่อวินิจฉัยความเป็นบิดาซึ่งก่อให้เกิดสิทธิที่สำคัญในทางแพ่งและไม่ควรถูกจำกัดสิทธิ เพื่อให้ได้รับการก่อตั้งความเป็นบิดาและมีสิทธิในการกล่าวอ้างเพื่อรับมรดกของบิดาตามพันธุกรรม⁴⁹

คำวินิจฉัยของศาลในเรื่องผู้มีสิทธิโต้แย้งการรับรองบุตร

ผู้มีสิทธิฟ้องคดีโต้แย้งการรับรองบุตรซึ่งไม่ใช่ผู้ลงลายมือชื่อในการรับรองบุตร รวมถึงบิดาตามพันธุกรรม เจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถโต้แย้งการรับรองได้ในบางสถานการณ์ เช่น มลรัฐ Minnesota ให้เจ้าหน้าที่ฟ้องคดีเพื่อถอนการรับรองได้ เนื่องจากต้องการขจัดเขยสวัสดิการจากชายผู้ที่กำลังจะถูกตัดสินให้เป็นบิดา และเด็กอาจโต้แย้งการรับรองได้เช่นกัน⁵⁰

คดี In re A.A.⁵¹ ศาลสูงของมลรัฐ Illinois ได้วินิจฉัยว่าให้ผู้แทนเฉพาะคดีที่ศาลตั้งสามารถร้องขอถอนการรับรองบุตรเนื่องจากขาดความเชื่อมโยงทางพันธุกรรมระหว่างบิดาผู้รับรองกับบุตร โดยข้อเท็จจริงในคดี ชายผู้เป็นสามีของมารดาได้ปฏิเสธบุตรและยินยอมให้ Matthew A. รับรองบุตรแทนหลังจากบุตรเกิด ซึ่งต่อมามารดาทราบว่าผู้รับรองไม่ใช่บิดา และมารดาได้ฟ้องบิดาที่แท้จริงแต่บิดาที่แท้จริงปฏิเสธบุตร ศาลได้ตั้งผู้แทนเฉพาะคดีขึ้น โดยผู้แทนได้โต้แย้งการรับรองบุตรดังกล่าว แม้ผู้รับรองมีเจตนาที่จะปกครองบุตร ศาลได้พิจารณาให้ยุติการรับรองบุตรและให้เด็กเป็นบุตรของบิดาที่แท้จริง โดยศาลไม่ได้สวนถึงประโยชน์สูงสุดของบุตร เนื่องจากเห็นว่าเด็กควรได้รับประโยชน์ในการดำรงชีวิตจากบิดาที่แท้จริง และไม่มีการพิจารณาในประเด็นฉ้อฉล ช่มชู้ หรือสำคัญผิด

ในคดีดังกล่าวมีข้อสังเกตว่า สมาชิกครอบครัวของชายผู้รับรอง เป็นผู้มีส่วนได้ประโยชน์ในการพิสูจน์ความจริง เนื่องจากหากไม่มีการรับรองบุตรจะมีผลให้สมาชิกในครอบครัวคนอื่นได้รับมรดกมากขึ้น สมาชิกในครอบครัวบางครั้งจึงโต้แย้งการรับรองว่าบิดาผู้รับรองไม่ใช่บิดาตามพันธุกรรม

⁴⁹ Megan Pendleton, "Intestate Inheritance Claims: Determining a Child's Right to Inherit When Biological and Presumptive Paternity Overlap," *Cardozo Law Review*: 2842.

⁵⁰ Jeffrey A. Parness and David a. Saxe, "Reforming the Processes for Challenging Voluntary Acknowledgements of Paternity," *Chicago-kent Law Review*: 188.

⁵¹ In re A.A., 43 N.E.3d 947,952 (Ill. 2015)

คดี Wilson v. Cramer ศาลอุทธรณ์ของมลรัฐ Missouri ได้อยู่ในสถานการณ์ซึ่งไม่มีบิดาตามข้อสันนิษฐาน เนื่องจากมารดาไม่ได้สมรส แต่มีการรับรองความเป็นบิดาโดยสมัครใจแทน ในคดีนี้ชายคนหนึ่งได้รับอนุญาตให้ดำเนินการอ้างสิทธิความเป็นบิดา แม้ว่าในข้อเท็จจริงมารดาจะได้ลงนามในข้อตกลงเพื่อรับรองความเป็นบิดาแล้ว ในการรับรองบิดาผู้รับรองบุตรตกลงที่จะยอมรับเอาหน้าที่ตามกฎหมายที่มีต่อเด็ก แต่ศาลถือว่าข้อตกลงนี้จะไม่สามารถเพิกถอนสิทธิของชายอื่นที่จะโต้แย้งความเป็นบิดา นอกจากนี้ แม้ว่าจะมีคำสั่งทางปกครองของมลรัฐ ก็ไม่สามารถทำลายสิทธิการโต้แย้งของบิดาได้⁵²

นอกจากนี้ศาลแห่งมลรัฐ Florida ถือว่าบิดาทางพันธุกรรมมีสิทธิที่จะชี้แจงการยกคดีขึ้นโต้แย้งความเป็นบิดา หากเป็นกรณีที่มารดามีคู่สมรสขณะเด็กเกิด แม้ว่าเด็กจะมีบิดาตามกฎหมายแล้ว แต่ขณะตั้งครรภ์มารดาอยู่ในระหว่างฟ้องคดีหย่ากับชายผู้เป็นสามีแต่ไม่ใช่บิดาของบุตรในครรภ์ โดยประเด็นหลักที่พิจารณาศาลมุ่งไปที่ขณะที่อนุญาตให้โต้แย้งความเป็นบิดา เมื่อมีการตัดสินคดีจะทำให้เกิดความแตกแยกให้ครอบครัวซึ่งเป็นหน่วยที่สมบูรณ์หรือไม่ เมื่ออาจจะมีบิดาตามข้อสันนิษฐานของกฎหมายอยู่แล้ว ศาลอาจจะยอมรับฟังข้อกล่าวอ้างของชายอื่นหากการโต้แย้งไม่ทำให้ระบบครอบครัวเสียหาย⁵³

กรณีที่ศาลวินิจฉัยให้การโต้แย้งตกไป การสมรสของมารดาเด็กไม่มีส่วนทำให้ชายเกิดสิทธิที่จะโต้แย้งหรือยืนยันความเป็นบิดา ในคดี Cravens v. Cravens ศาลปฏิเสธ ไม่อนุญาตให้สามีคนหลังของหญิงกล่าวอ้างความเป็นบิดา แม้การตรวจพันธุกรรมพบว่า สามีคนก่อนจะไม่ใช่บิดาทางพันธุกรรมของเด็ก โดยข้อสำคัญศาลถือว่าถ้าบิดาตามข้อสันนิษฐานทำให้เห็นประจักษ์ถึงความตั้งใจที่จะเป็นบิดาตามกฎหมายของเด็กต่อไป ก็ไม่มีใครจะโต้แย้งความเป็นบิดาของเขาไม่ว่าผู้โต้แย้งจะมีความเชื่อมโยงทางพันธุกรรมต่อเด็กหรือได้สมรสกับมารดา และแม้ว่าจะไม่มีคู่ความคนอื่นๆเลยที่อ้างสิทธิที่จะเป็นบิดาตามข้อสันนิษฐาน บิดาผู้รับรองบุตร หรือบิดาประเภทใดๆ ศาลอาจจะพิจารณาว่าชายไม่มีความสามารถที่จะฟ้องคดียืนยันความเป็นบิดาไม่ว่าจะทางใดก็ตาม⁵⁴

คำพิพากษาเกี่ยวกับมารดาผู้มีสิทธิยกคดีขึ้นโต้แย้ง ในศาลหลายๆมีข้อกำหนดให้คัดค้านการอนุญาตให้มารดานำคดีสู่ศาลแทนเด็ก เป็นผลมาจากคดีหนึ่ง ในมลรัฐ Colorado ซึ่งมารดาพยายามที่จะยืนยันสิทธิของเด็กในการเข้าร่วมเป็นคู่ความในคดี แต่อย่างไรก็ตามศาลแห่งมลรัฐ Colorado พิจารณาโดยยึดเอาคำตัดสินในคดีก่อนๆซึ่งขัดขวางบิดาตามพันธุกรรมจากการกระทำเช่นเดียวกันนี้ นอกจากนี้มารดายังไม่มีสิทธิเสนอคดีเพื่อโต้แย้งความเป็นบิดาผู้ซึ่งยังคงอ้างความเป็นบิดาของตนอยู่

⁵² Stephanie Anderson, "Comment, Standing as a Child's Father," *Journal of the American Academy of Matrimonial Lawyers* 244.

⁵³ *ibid.*, p. 245.

⁵⁴ *ibid.*

ตามข้อสันนิษฐานของกฎหมาย ในคดี Cravens ก็เช่นกันมารดาโต้แย้งว่าชายผู้เป็นสามีไม่ใช่บิดาในระหว่างพิจารณาคดีหย่า แต่มารดาก็ไม่มีสิทธิเสนอคดีเนื่องจากชายผู้เป็นสามียังคงเป็นผู้ที่มีความเป็นบิดาอยู่แม้ว่าในข้อเท็จจริงชายผู้เป็นสามีจะไม่ใช่บิดาตามพันธกรรมของเด็ก⁵⁵

กรณีเด็กเป็นผู้ยกคดีขึ้นโต้แย้ง แม้ว่า UPA 2000 จะลำดับสถานการณ์ไว้เพียง 3 พฤติการณ์ แวดล้อม ทำให้เด็กคนหนึ่งถูกขัดขวางในการฟ้องคดีความเป็นบิดา ในคดี Cravens เป็นการเรียกร้องตัวอย่างของกฎหมายที่ว่าเด็กไม่สามารถโต้แย้งความเป็นบิดาได้ หากว่าบิดาตามข้อสันนิษฐานไม่ได้ละทิ้งสถานะความเป็นบิดาตามกฎหมายของเขา โดยทั่วไปแล้ว แม้ว่าสิทธิของเด็กที่ฟ้องคดีความเป็นบิดานั้นจะเป็นอิสระออกจากสิทธิของมารดาหรือคู่ความคนอื่น ๆ แต่เด็กต้องมีจุดยืนในการฟ้องป้องกันตามความสามารถของตนเพื่อบังคับใช้สิทธิในการอุปการะเลี้ยงดูต่อบิดา แม้ว่าจะมีการฟ้องคดีของคู่ความคนอื่น ๆ ด้วย ในบางคดีเด็กอาจฟ้องคดีต่อบิดาตามข้อสันนิษฐานเพื่อยืนยันว่าเขาไม่ใช่บิดา แม้ว่าบิดาตามข้อสันนิษฐานจะได้ลงลายมือชื่อรับรองบุตรโดยสมัครใจ เมื่อผลการตรวจออกมาว่าเขาไม่ใช่บิดาตามพันธกรรม⁵⁶

ในกรณีคู่ความที่เป็นบุคคลที่สามยกคดีขึ้นฟ้องร้อง UPA 2000 ได้จัดให้ตัวแทนมลรัฐสามารถเสนอคดีในกระบวนการกล่าวอ้างความเป็นบิดาได้ในบางคดี ซึ่งตัวแทนมลรัฐอาจได้รับอนุญาตให้เสนอคดี แม้ว่าจะมีชายผู้เป็นบิดาตามข้อสันนิษฐานอยู่แล้วก็ตาม ศาลแห่งมลรัฐ Hawaii ยืนยันให้ตัวแทนมลรัฐผู้อุปการะเด็กที่จะโต้แย้งความเป็นบิดาตามข้อสันนิษฐานของกฎหมาย ในคดี Child Support Enforcement Agency v. Doe ซึ่งตรงกันข้ามกับคดี Cravens ที่บิดาตามข้อสันนิษฐานของกฎหมายได้กำจัดคู่ความอื่นที่ยกคดีขึ้นโต้แย้งความเป็นบิดาของเขา แต่โดยหลักแล้วศาลจะปฏิเสธที่จะขยายความให้บุคคลที่สามยกคดีขึ้นฟ้องร้อง ไม่ว่าจะเป็ญาติทางฝ่ายบิดาตามพันธกรรม ปล่อยให้ตาย แม้ว่าจะแม่ของเด็กจะเสียชีวิต หากญาติคนอื่น ๆ ไม่อาจยกคดีขึ้นฟ้องร้องได้ หากเด็กยังมีบิดามารดาคนอื่นที่ยังมีชีวิตอยู่⁵⁷

คำวินิจฉัยของศาลในประเด็นเหตุฉ้อฉล ช่มชู้ หรือสำคัญผิด

สิทธิในการฟ้องคดีของมารดา เมื่อบิดาตามพันธกรรมมีหน้าที่จะอุปการะเลี้ยงดูเด็กแต่ไม่อุปการะ จึงไม่ยุติธรรมต่อชายที่ไม่ใช่บิดาตามพันธกรรมที่จะอุปการะเด็กที่ไม่ใช่บุตรของเขา ในส่วนผลต่อหญิงนั้นแม้ไม่เป็นสิทธิของหญิงที่จะเลือกกว่าใครเป็นบิดา แต่ก็มีสิทธิในการฟ้องคดีตามกฎหมาย โดยมีแนวคิดในบางทฤษฎี เช่น ทฤษฎี labor-with-consent ของ Gary Spitko และ June Carbone กล่าวว่าหญิงควรมีสิทธิในการเลือกบิดาเนื่องจากเป็นผู้ตั้งครรภ ซึ่งชายผู้ที่ได้รับความยินยอมจึงเป็นบิดา และต้องเป็นชายผู้ได้กระทำการลงแรงเป็นบิดาในการอุปการะเลี้ยงดูและพัฒนา

⁵⁵ ibid., p. 246.

⁵⁶ ibid., p. 247.

⁵⁷ ibid., p. 247.

ความผูกพันด้านอารมณ์กับเด็ก ซึ่งภายใต้ทฤษฎีนี้ข้อเท็จจริงทางพันธุกรรมเพียงอย่างเดียวจึงไม่เพียงพอ ชายต้องมีการแสดงออกถึงความเป็นบิดาด้วย เห็นว่าความยินยอมของมารดานี้ควรเป็นเหตุผลสำคัญต่อคำตัดสินของศาล ซึ่งข้อถกเถียงดังกล่าวนำไปสู่การขยายความถึงเรื่องการถอนการรับรองบุตรและการอ้างว่ากระทำละเมิดโดยฉ้อฉลความเป็นบิดา⁵⁸

คดีที่ศาลอนุญาตให้มารดาฟ้องขอถอนการรับรองบุตรได้⁵⁹

คดี Gordon v. Hedrick ศาลสูงของมลรัฐ Idaho ได้วินิจฉัยว่า มารดาโต้แย้งการรับรองบุตร ต้องพิสูจน์ว่าได้มีการกระทำฉ้อฉลต่อมารดาในเวลาที่ได้ทำการรับรองบุตร ดังนั้นการที่มารดาสำคัญผิดในตัวบุคคลผู้ลงลายมือชื่อรับรองบุตรจึงเป็นเหตุในการอ้างเพื่อถอนการรับรองได้

คดี Flores v. Sanchez ศาลมลรัฐ Florida ได้วินิจฉัยว่า กลฉ้อฉลโดยมารดามีส่วนร่วมในการกระทำผิด ทำให้บิดาผู้ไม่ได้เป็นบิดาตามพันธุกรรมรับรองบุตร มารดาจะถูกเพิกถอนสิทธิในการโต้แย้งการรับรองบุตร

การถอนการรับรองบุตร โดยอ้างเหตุฉ้อฉล ข่มขู่ หรือสำคัญผิด ตามสหรัฐอเมริกา นำหลักเรื่องละเมิดมาใช้บังคับ โดยเป็นการละเมิดโดยฉ้อฉลความเป็นบิดา (Paternity Fraud Torts) มีการถกเถียงถึงแนวทางของคำพิพากษาที่ไม่สอดคล้องกัน และมีข้อน่าสังเกตว่า เรื่องการถอนการรับรองบุตรกฎหมายไม่ได้ให้คำนิยามของคำว่า ฉ้อฉล ข่มขู่ หรือสำคัญผิดในข้อเท็จจริง โดยแบ่งเป็นแนวคิดเก่า และแนวคิดใหม่ โดยแนวคิดเก่ายึดหลักกฎหมายปิดปากและผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ เมื่อศาลตัดสินแล้วจะถึงที่สุดวันแต่จะมีการอุทธรณ์ และแนวคิดใหม่ไม่ยึดถือหลักกฎหมายปิดปากและผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก แต่ยึดถือในเรื่องข้อเท็จจริงทางวิทยาศาสตร์ในผลตรวจทางพันธุกรรม ในบางคดีเห็นว่าชายไม่ต้องรับผิดชอบในค่าอุปการะเลี้ยงดู เมื่อเขาหลุดพ้นจากความเป็นบิดา และฟ้องละเมิดต่อมารดาหรือคู่รักของมารดาเพื่อเรียกค่าเสียหายต่อจิตใจได้หากได้ร่วมกันปกปิดความเป็นบิดา⁶⁰

ตัวอย่างคดีตามแนวคิดเก่า คดี Westchester DSS v. Robert W.R., 25 A.D.3d 62, 63 (N.Y. App. Div. 2005) ซึ่งกฎหมายมลรัฐ New York กำหนดให้ถอนการรับรองได้หากศาลรับฟังได้ว่ามีกลฉ้อฉล สำคัญผิด หรือข่มขู่ ศาลเห็นว่าการจะสั่งให้ตรวจพันธุกรรมเมื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดต่อเด็ก คดีนี้เมื่อชายผู้รับรองบุตรได้ก่อตั้งความสัมพันธ์กับเด็กแล้ว เขาจึงถูกกฎหมายปิดปาก

⁵⁸ Susan Ayres, "Paternity Un(Certainty): How the Law Surrounding Paternity Challenges Negatively Impacts Family Relationships and Women's Sexuality," *Journal of Gender, Race, and Justice* 20, 2 (2017): 246.

⁵⁹ Jeffrey A. Parness and David a. Saxe, "Reforming the Processes for Challenging Voluntary Acknowledgements of Paternity," *Chicago-kent Law Review*: 195.

⁶⁰ Susan Ayres, "Paternity Un(Certainty): How the Law Surrounding Paternity Challenges Negatively Impacts Family Relationships and Women's Sexuality," *Journal of Gender, Race, and Justice*: 248.

ไม่ให้ปฏิเสธความเป็นบิดา และศาลจึงได้ปฏิเสธที่จะสั่งให้ตรวจพันธุกรรม เนื่องจากเมื่อเด็กได้ก่อตั้งความสัมพันธ์จะมีความผูกพันต่อชายผู้เป็นบิดาและครอบครัวของชาย หากให้ตรวจพันธุกรรมจะไม่เป็นประโยชน์ต่อเด็ก⁶¹

ตัวอย่างคดีตามแนวคิดใหม่ คดี Turner v. Suggs, 653 N.W.2d 458, 465 (Minn. App. 2002) มารดาได้หลอกลวงว่าชายเป็นบุตรตั้งแต่เด็กอายุ 2 ปี และได้ลงชื่อรับรองบุตรเมื่อเด็กอายุ 5 ปี ซึ่งชายผู้รับรองบุตรได้สละสิทธิในการตรวจพันธุกรรมและศาลได้พิพากษาว่าเป็นบิดา ต่อมาทราบภายหลังว่าเด็กนั้นไม่ใช่บุตร ชายผู้รับรองบุตรได้นำคดีสู่ศาลเพื่อเพิกถอนการรับรองบุตร ศาลชั้นต้นยกคำร้อง ศาลอุทธรณ์ได้ให้ย้อนพิจารณาใหม่ เห็นว่าไม่มีเหตุจำกัดสิทธิในการเพิกถอนความเป็นบิดาตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย และหลักผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นเรื่องนอกประเด็นเนื่องจากประเด็นที่ต้องพิจารณาในกระบวนการของศาล คือ การพิจารณาเพื่อบ่งชี้บิดาตามพันธุกรรมที่ถูกต้อง และเห็นว่าบิดาไม่ควรถูกลงโทษทางอาญาเมื่อไม่พบผลตรวจทางพันธุกรรมในขณะที่รับรองบุตรเพราะบิดาควรจะเชื่อในคำสาบานของมารดาซึ่งตนมีความสัมพันธ์เป็นผลให้มีเด็กเกิดขึ้น จึงเป็นการเปลี่ยนแนวคิดเก่าที่เห็นว่าการถอนการเป็นบิดาเป็นเรื่องที่เห็นแก่ตัว ไปสู่แนวคิดที่ว่าควรให้มีการเปิดเผยพันธุกรรมเพื่อต่อสู้กับมารดาที่ฉ้อฉลความเป็นบิดา⁶²

3.1.1.2 กฎหมายประเทศอังกฤษ

(ก) วิธีการรับรองบุตร

ในกรณีที่มารดามีคู่สมรส ทั้งคู่ก็เป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติในการให้ข้อมูลในการจดทะเบียนเกิด เนื่องจากเป็นเจ้าบ้านและเด็กจะได้รับการรับรู้ว่าเป็นผู้เกิดในบ้าน บุคคลอื่นนอกจากบิดามารดาจะจดทะเบียนเกิดได้ต่อเมื่อบิดามารดาตายหรือเป็นคนไร้ความสามารถเท่านั้น ซึ่งการจดทะเบียนเกิดบุตรในสมรส ไม่ได้ใช้คำว่ามารดาผู้สมรส จึงอาจมีความเห็นไปได้ว่าเด็กที่จดทะเบียนอาจไม่ใช่บุตรตามพันธุกรรมของคู่สมรส โดยผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดในการจดทะเบียนโดยเฉพาะมารดาและชายผู้เป็นสามีมีหน้าที่ต้องแจ้งความจริงในการจดทะเบียน การแจ้งความเท็จจะเป็นการกระทำความผิดอาญาเกี่ยวกับการแจ้งความเท็จต่อนายทะเบียน ตามกฎหมาย the Perjury Act 1911 ซึ่งเป็นความผิดของมารดาหรือสามีที่รู้ว่าตนไม่ใช่บิดาและชายอื่นเป็นบิดา

หากมารดาคลอดบุตรขณะไม่ได้สมรสและจดทะเบียนเกิดโดยไม่มีรายละเอียดของบิดา แต่ได้สมรสในภายหลังและจะมาจดทะเบียนเกิดซ้ำ ชายผู้เป็นสามีได้มาที่สำนักทะเบียนเพื่อจดทะเบียน นายทะเบียนจะต้องพิจารณาโดยพิสูจน์ถึงการสมรสโดยแสดงหนังสือรับรอง

⁶¹ Ibid., p. 251.

⁶² Ibid., p. 253.

การสมรส และต้องทำให้นายทะเบียนพอใจว่าสามีนั้นเป็นบิดาไม่ใช่เพียงต้องการรับเอาหน้าที่ความเป็นบิดาผ่านการสมรส แต่หากมารดาแจ้งว่าได้สมรสกันขณะเด็กเกิด การจดทะเบียนซ้ำจะไม่มีปัญหา แต่หากจดภายหลังอาจนำไปสู่ความสงสัยของนายทะเบียน นายทะเบียนอาจเรียกให้ตรวจพันธุกรรม เมื่อผลการตรวจพบว่าชายผู้เป็นสามีไม่ใช่บิดาการจดทะเบียนซ้ำจะถูกปฏิเสธ นายทะเบียนจะไม่ให้คู่สมรสมีหน้าที่พิสูจน์หากไม่มีความสงสัยเกิดขึ้น การบันทึกข้อมูลตามกฎหมายนี้เกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กันเป็นสิ่งสำคัญนำไปสู่การจดทะเบียนร่วมกันในกรณีไม่มีการสมรส⁶³

ความเป็นบิดามารดาของบิดาซึ่งไม่ได้ทำการสมรสใน The Children Act 1989 มาตรา 4 ได้นำมาทบทบัญญัติไว้ในกฎหมาย The Adoption and Children Act 2002 ในส่วนที่ 2 มาตรา 111 ให้สิทธิแก่ชายซึ่งได้จดทะเบียนการเกิดบุตร มีหน้าที่ความเป็นบิดาเช่นเดียวกับบิดาที่ชอบด้วยกฎหมายของบุตร แต่พระราชบัญญัติดังกล่าวมีข้อจำกัดว่ามารดาและบิดานั้นต้องร่วมกันจดทะเบียนเกิด แต่อย่างไรก็ตามมารดาก็ยังคงมีอำนาจปกครองบุตรเว้นแต่ศาลจะได้มีคำสั่งเป็นอย่างอื่น⁶⁴

The Adopt and Children Act 2002 มาตรา 111 (2) บัญญัติเรื่องการได้มาซึ่งหน้าที่ความเป็นบิดาในกรณีที่บิดาไม่ได้ทำการสมรส ไว้ 3 วิธี คือ

วิธีแรก บิดาอาจเปลี่ยนมาจดทะเบียนเป็นบิดาภายใต้กฎหมายเฉพาะคือ the Births and Deaths Registration Act 1953 มาตรา 10 (1) และ 10A (1) นับตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม ค.ศ. 2003⁶⁵

ได้มีบทบัญญัติ the Adopt and Children Act 2002 มาตรา 111 (3) ซึ่งกำหนดการให้มีการปรับปรุงการได้มาวิธีแรกให้เป็นไปตามกฎหมาย the Births and Deaths Registration Act 1953 มาตรา 10 (1) และ 10A (1) ซึ่งบัญญัติเงื่อนไขไว้ในกรณีที่บิดามารดาไม่ได้สมรสกัน หากไม่มีใครเป็นบิดาของเด็กซึ่งนายทะเบียนได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการเกิด นายทะเบียนจะไม่จดชื่อบุคคลใดๆ เป็นบิดา เว้นแต่กรณีอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

a. มีคำร้องขอของมารดาและบุคคลผู้แถลงตนเองเพื่อที่จะเป็นบิดาของเด็กเพื่อจะลงชื่อในทะเบียนร่วมกัน

b. มีคำร้องขอของมารดา โดยทำคำแถลงของมารดาในรูปแบบตามกฎหมาย ว่าผู้จดทะเบียนเกิดเป็นบิดาของเด็ก และมีการแถลงตามกฎหมายโดยผู้จดทะเบียนว่าตนเป็นบิดา

⁶³ Andrew Bainham, "What Is the Point of Birth Registration," *Child and Family Law Quarterly* 453-454.

⁶⁴ Stephen cretney, *Family Law in the Twentieth Century a History*, p. 565.

⁶⁵ "Parental Rights and Responsibilities," [Online] Accessed: 12 may 2019. Available from: <https://www.gov.uk/parental-rights-responsibilities/who-has-parental-responsibility>

c. คำร้องของบุคคลใดๆ ผู้แถลงตนตามรูปแบบว่าตนเป็นบิดา และมารดาแถลงว่าบุคคลดังกล่าวเป็นบิดา

d. คำร้องขอของมารดาหรือบุคคลใดๆ โดยทำสำเนาความตกลงระหว่างกันเรื่องหน้าที่ในความสัมพันธ์กับเด็ก และคำแถลงตามรูปแบบของผู้ร้องตามข้อตกลงดังกล่าว

e. คำร้องขอของมารดาหรือบุคคลใดๆ โดยให้สัตยาบันสำเนาคำสั่งศาลซึ่งกำหนดหน้าที่ความเป็นบิดาของบุคคลต่อเด็ก และผู้ร้องทำคำแถลงตามรูปแบบบอกกล่าวว่าคำสั่งศาลยังไม่เป็นที่ยุติ

f. คำร้องขอของมารดาหรือบุคคลใดๆ โดยทำสำเนาความตกลงระหว่างกันเรื่องหน้าที่ในความสัมพันธ์กับเด็ก และคำแถลงตามรูปแบบของผู้ร้องตามข้อตกลงดังกล่าว

g. คำร้องขอของมารดาหรือบุคคลใดๆ โดยให้สัตยาบันตามคำสั่งใดๆ ภายใต้กฎหมายอื่นที่ก่อความสัมพันธ์กับเด็ก และผู้ร้องทำคำแถลงตามรูปแบบและบอกกล่าวว่าคำสั่งศาลยังไม่เป็นที่ยุติ หรือยังไม่ถูกถอนโดยคำสั่งใดของศาล

ในการร้องขอจดทะเบียนร่วมกันเป็นการร้องขอร่วมกันของมารดาและบุคคลซึ่งแถลงตนเองว่าเป็นบิดา ยื่นคำร้องต่อนายทะเบียนร่วมกันและลงชื่อในทะเบียนเกิด หากเป็นคำร้องของมารดาฝ่ายเดียวต้องมีคำแถลงการรับรองตามแบบของกฎหมายในการรับรองความเป็นบิดา หากเป็นคำร้องของบิดาฝ่ายเดียวก็ต้องมีคำแถลงการของมารดารับรองว่าชายเป็นบิดาเช่นกัน หากเป็นการร้องขอฝ่ายเดียวและไม่มีคำแถลงของอีกฝ่ายหนึ่ง ต้องมีสำเนาข้อตกลงหน้าที่ในการเป็นบิดามารดาด้วยกัน คำสั่งศาลในเรื่องหน้าที่ในการเป็นบิดามารดาดังกล่าว หรือสำเนาคำสั่งศาลเรื่องหน้าที่ในการเป็นบิดามารดาที่ได้รับรองแล้ว และยืนยันว่าคำสั่งศาลยังไม่ถูกยกเลิกหรือสิ้นสุด ดังนั้น ในกฎหมายอังกฤษจะเห็นได้ว่า มารดาเป็นผู้ควบคุมกระบวนการในการจดทะเบียน และอาจจะเลือกจดทะเบียนโดยลำพังซึ่งไม่ระบุหรือบันทึกบิดาในทางทะเบียน ซึ่งเป็นทางเลือกและกฎหมายไม่มีเงื่อนไขให้ระบุชื่อของบิดาในทะเบียนเกิด ซึ่งการจดทะเบียนดังกล่าวอาจแก้ไขได้โดยการจดทะเบียนร่วมกันของบิดามารดานอกสมรส⁶⁶

กฎหมายอังกฤษได้มีการพัฒนาหลักการจดทะเบียนเกิดร่วมกันตามเอกสารราชการในการวิจัยเรื่องการจดทะเบียนเกิดร่วมกันในปี ค.ศ. 2007⁶⁷ โดยมีวัตถุประสงค์ใน

⁶⁶ Andrew Bainham, "What Is the Point of Birth Registration," *Child and Family Law Quarterly* 456.

⁶⁷ The Rt Hon John Hutton, "Joint Birth Registration: Promoting Parental Responsibility," [Online] Accessed: 4 July 2019. Available from: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/228776/7160.pdf

การจดทะเบียนเพื่อให้บิดายอมรับว่าตนต้องมีหน้าที่ในความเป็นบิดาต่อบุตรซึ่งเป็นทายาทตาม พันธกรรม เพื่อให้บิดามีหน้าที่ในการจดทะเบียน รับรู้การเกิดของบุตร และมีบทบาทต่อการอยู่อาศัย ของเด็กเช่นเดียวกับมารดา โดยรัฐเชื่อว่าการจดทะเบียนเกิดร่วมกันจะเป็นหลักในการตัดสินใจและ พัฒนาสวัสดิการของเด็กอย่างสูงสุด⁶⁸ การจดทะเบียนร่วม ชื่อบิดาจะถูกบันทึกลงในทะเบียนเกิด เว้น แต่กรณีมารดาไม่สามารถระบุได้ว่าใครเป็นบิดา หรือรู้สึกว่าการระบุชื่อบิดาจะเป็นอันตรายต่อบุตร จะได้รับการยกเว้นเป็นพิเศษให้มารดาจดทะเบียนเกิดเองได้ หลังจากนั้นนายทะเบียนจะให้ชายผู้นั้น มาลงชื่อในทะเบียนเกิด หากบิดาปฏิเสธหรือโต้แย้งความเป็นบิดานายทะเบียนจะสั่งให้ทดสอบความ เป็นบิดา⁶⁹

วิธีที่สอง บิดาและมารดาของเด็กทำข้อตกลง เกี่ยวกับหน้าที่ของความ เป็นบิดามารดา เพื่อให้บิดามีหน้าที่ต่อบุตร เนื่องจากบิดานอกสมรสไม่มีสิทธิในการจดทะเบียนเกิดให้ ตนเองเป็นบิดาได้ฝ่ายเดียว แต่การจดทะเบียนจะต้องได้รับอนุญาตจากมารดา ดังนั้นจึงมีวิธีอื่นที่ทำให้บิดา นอกสมรสได้รับหน้าที่ในความเป็นบิดา คือการทำข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับหน้าที่ความ เป็นบิดาระหว่าง มารดาและบิดา การทำข้อตกลงต้องทำตามแบบที่กฎหมายบังคับ และมีการลงลายมือชื่อของเจ้าหน้าที่ ศาล แต่ไม่ได้มีการพิจารณาอย่างเป็นทางการ โดยกระบวนการทำข้อตกลงจะสมบูรณ์เมื่อคู่สัญญาทำขึ้น โดยมีการลงลายมือชื่อคู่สัญญาและพยานในศาลและส่งข้อตกลงดังกล่าวไปจดทะเบียนที่สำนักทะเบียน จะเห็นได้ว่ารูปแบบการทำข้อตกลงอย่างง่าย ไม่มีการสืบสวนสอบสวนว่าการทำข้อตกลงดังกล่าว นั้น เป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กหรือไม่⁷⁰

วิธีที่สาม ศาลมีคำสั่งตามคำร้องขอของบิดาว่า ให้บิดามีหน้าที่ความ เป็นบิดาต่อเด็ก หรือศาลมีคำสั่งเรื่องอื่นที่อยู่ บิดาจะแสดงถึงความผูกพันทางความรู้สึกและหน้าที่ ความรับผิดชอบที่มีต่อเด็ก หลังจากนั้นศาลจะสั่งโดยคำนึงถึงสวัสดิการของเด็กเป็นหลักในการตัดสินใจ เป็นลำดับสูงสุด ความขัดแย้งของบิดามารดาเป็นอุปสรรคในการทำคำสั่ง เช่น บิดาปฏิเสธที่จะติดต่อกับเด็กแสดงให้เห็นว่าบิดาไม่มีความสามารถในการบังคับใช้สิทธิ บิดาเป็นผู้ใช้ความรุนแรง⁷¹

นอกจากบิดาร้องขอให้ศาลมีคำสั่งแล้ว ตามกฎหมาย the Adopt and Children Act 2002 ได้อนุญาตให้บุคคลอื่น เช่น พ่อเลี้ยง แม่เลี้ยงที่ได้ทำการสมรสเป็นบิดามารดา เด็ก มีหน้าที่ของความเป็นบิดามารดา โดยต้องมีการทำความตกลงหรือโดยคำสั่งศาล เป็นกลวิธีที่รับ

⁶⁸ Julie Wallbank, "Bodies in the Shadows: Joint Birth Registration, Parental Responsibility and Social Class," *Child and Family Law Quarterly* 21, 3 (2009): 268.

⁶⁹ *Ibid.*, p. 270.

⁷⁰ N.V. Lowe, "The Meaning and Allocation of Parental Responsibility - a Common Lawyer's Perspective," *International Journal of Law, Policy and the Family* 11, 2 (1997): 205.

⁷¹ *ibid.*, p. 206.

บุคคลซึ่งไม่ได้เป็นบิดามารดาที่ได้จดทะเบียนเป็นคู่สมรสเข้ามาในความสัมพันธ์ และในกรณีที่พ่อเลี้ยงแม่เลี้ยงได้รับหน้าที่ของความเป็นบิดาจากคำสั่งในเรื่องถิ่นที่อยู่ ดังนั้นหากพ่อเลี้ยงแม่เลี้ยงได้แยกกันอยู่แล้ว หน้าที่ของความเป็นบิดามารดาจะยุติตามคำสั่งในเรื่องถิ่นที่อยู่⁷²

(ข) ผลของการรับรองบุตร

กฎหมายกำหนดให้บิดามารดาสมรสกันในเวลาที่เกิด ทั้งบิดาและมารดาจะได้รับความรับผิดชอบในการเป็นบิดามารดาโดยอัตโนมัติ และบิดามารดาซึ่งไม่ได้สมรสกันในเวลาที่เกิด เป็นผลให้บุตรเป็นบุตรไม่ชอบด้วยกฎหมาย โดยมารดาเท่านั้นมีความรับผิดชอบในการเป็นมารดา ส่วนบิดานั้นจะมีหน้าที่ความเป็นบิดาต่อเมื่อได้กระทำตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด⁷³

ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในการจดทะเบียนเกิดของมารดาที่ได้สมรส คือ ได้รับข้อสันนิษฐานความเป็นบิดาซึ่งเกิดขึ้นจากการสมรส ซึ่งรากฐานความเป็นบิดาควรจะเป็นพันธกรรมไม่ใช่การสมรสในการตัดสินใจความเป็นบิดา ในกรณีที่มารดาไม่ได้สมรสจะไม่ได้รับข้อสันนิษฐานจากการสมรส แต่หากมารดาได้มีความสัมพันธ์กับชายคนหนึ่งหรืออยู่ร่วมกับชายคนหนึ่ง การจดทะเบียนจะชักนำไปสู่ข้อสันนิษฐานความเป็นบิดา และผลการจดทะเบียนความเป็นบิดาจะนำไปสู่การได้รับหน้าที่ความเป็นบิดา (Parental Responsibility) ซึ่งในทางตรงกันข้ามบิดาที่ไม่ได้จดทะเบียนสมรสและยังคงไม่จดทะเบียนเกิดให้กับบุตรจะไม่ได้รับหน้าที่ความเป็นบิดาโดยคำสั่งศาล การจดทะเบียนเป็นบิดาในปัจจุบันจึงเป็นทางเลือกที่สำคัญในการก่อตั้งความเป็นบิดาจนกว่าจะถูกโต้แย้ง บิดาผู้จดทะเบียนจะเป็นผู้มีสถานะที่ดีเทียบเท่ากับบิดาในสมรส⁷⁴

ในกรณีที่บิดาที่ไม่ได้สมรสได้จดทะเบียนเกิดร่วมกับมารดาของเด็ก ทำให้ได้รับมอบหมายหน้าที่ความเป็นบิดาโดยอัตโนมัติ ซึ่งกฎหมาย The Children Act 1989 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดย the Adoption and Children Act 2002 ได้กำหนดวิธีการให้บิดาที่ไม่ได้สมรสก่อตั้งความเป็นบิดาตามกฎหมายได้โดยการให้ศาลสั่งว่าเป็นผู้ได้รับหน้าที่ความเป็นบิดาได้ด้วย ซึ่งอาจถอนได้โดยดุลพินิจของศาลเช่นกัน

The Children Act 1989 มาตรา 3 (1)(2)(3) ได้นิยามความหมายของคำว่า Parental Responsibility หมายถึง สิทธิ หน้าที่ ผู้มีความสามารถ ความรับผิดชอบ และผู้มีอำนาจกระทำการ ซึ่งโดยกฎหมายบิดามารดาจะมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับเด็กและทรัพย์สินของ

⁷² N.V. Lowe, "The Allocation of Parental Rights and Responsibilities - the Position in England and Wales," *Family Law Quarterly* 270-271.

⁷³ Children Act of 1989 Section 2(2)

⁷⁴ Andrew Bainham, "What Is the Point of Birth Registration," *Child and Family Law Quarterly* 455.

เด็ก สิทธิหน้าที่ดังกล่าวนั้นรวมถึงอำนาจปกครองดูแลทรัพย์สินของเด็กด้วย ซึ่งสิทธินั้นรวมถึงสิทธิของผู้ปกครองดูแลที่จะได้รับหรือติดตามเอาคืนผลประโยชน์ของเด็กในนามของตนเอง และทรัพย์สินใดๆ ซึ่งเด็กมีสิทธิที่จะได้รับหรือสิทธิที่จะเรียกคืนในสถานการณ์ใดๆ ก็ตาม

โดยข้อเท็จจริงที่บุคคลจะมีหรือไม่มีซึ่งหน้าที่ความเป็นบิดามารดาต่อเด็กนั้น จะไม่มีผลต่อหน้าที่ใดๆที่ผู้ันนี้อาจจะมีในความสัมพันธ์ต่อเด็ก เช่น หน้าที่ในการดูแลเด็ก หรือสิทธิใดๆ ซึ่งในกรณีนี้เด็กถึงแก่ความตายผู้ันนี้อาจจะมีสิทธิในทรัพย์สินของเด็ก

หากบุคคลใดมีหน้าที่ความเป็นบิดามารดาจะมีบทบาทสำคัญในการจัดหาที่อยู่แก่เด็ก ปกป้องและดูแลเด็ก หากผู้ันนี้ไม่ได้อาศัยอยู่ร่วมกับเด็กจะไม่มีสิทธิในการติดต่อ แต่ผู้ปกครองดูแลเด็กยังคงต้องแจ้งให้ทราบในเรื่องความเป็นอยู่และการเติบโตของเด็ก นอกจากนี้ยังมีหน้าที่ในการอบรมสั่งสอนเด็ก จัดหาการศึกษา ดูแลทางการแพทย์ การใช้ชื่อและข้อตกลงใดๆในการเปลี่ยนชื่อ และดูแลทรัพย์สินของเด็ก⁷⁵

สิทธิในการใช้ชื่อสกุลของบิดา หากบิดามารดาทำการสมรสกัน เด็กมีสิทธิใช้ชื่อสกุลของบิดาได้ แต่หากบิดามารดาไม่ได้สมรสกัน เด็กมีสิทธิใช้ชื่อสกุลของมารดาเท่านั้น แต่หากบิดาได้จดทะเบียนเกิดร่วมกับมารดาทำให้เป็นผู้มีหน้าที่ความเป็นบิดา เด็กสามารถใช้ชื่อสกุลของบิดาได้ และการที่เด็กจะไปใช้ชื่อสกุลของบุคคลอื่นจะต้องได้รับความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรจากบิดาหรือโดยคำสั่งศาล⁷⁶

สิทธิในการได้สัญชาติ ในอดีตก่อนปี ค.ศ. 1981 บิดาในสมรสเท่านั้นที่สามารถถ่ายทอดสิทธิให้เด็กมีสัญชาติอังกฤษเช่นเดียวกับบิดาได้ ต่อมากฎหมายสัญชาติในปี ค.ศ. 1981 ยึดถือหลักดินแดนและมีแนวคิดว่าการได้สัญชาติโดยสืบเชื้อสายเป็นพื้นฐานของการได้สิทธิพลเมืองและสัญชาติของบุตรนอกสมรสซึ่งไม่มีจุดเกาะเกี่ยวกับประเทศเพื่อให้เกิดการแบ่งแยกระหว่างเด็กที่เป็นบุตรในสมรสและนอกสมรส แต่ยังเป็นแนวคิดที่ยังไม่ยุติ ดังนั้นจึงไม่มีกฎหมายให้บุตรนอกสมรสที่เกิดนอกประเทศและสืบเชื้อสายจากบิดา ได้รับสัญชาติผ่านบิดา⁷⁷

ต่อมามีแนวคิดในการแก้ไขกฎหมายเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมทางเพศ ในระหว่างบิดามารดาและเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็ก ควรให้บิดาได้สิทธิที่เท่าเทียมกันบนฐานของพันธกรรมมากกว่าพยานหลักฐานในเรื่องการอุปการะดูแล แต่ก็มีแนวคิดที่ไม่ควรพิจารณาความ

⁷⁵ "What Is Parental Responsibility?," [Online] Accessed: 12 may 2019. Available from: <https://www.gov.uk/parental-rights-responsibilities>

⁷⁶ Children and Families Act 2014 Section 22 (1)

⁷⁷ Sally Sheldon, "Unmarried Fathers and British Citizenship: The Nationality, Immigration and Asylum Act 2002 and British Nationality (Proof of Paternity) Regulations 2006," *Child and Family Law Quarterly* 19, 1 (2007): 5.

เชื่อมโยงในด้านพันธุกรรมเท่านั้นควรพิจารณาการดูแลเด็กด้วย โดยกฎหมายสัญชาติมี 3 แนวความคิดในเรื่องดังกล่าว และมีแนวโน้มในการเปลี่ยนแปลงเข้าหาหลักการพิจารณาจากพันธุกรรมเพียงอย่างเดียว ตามแนวคิดตามบริบทต่างกันในการรับรองสัญชาติ 3 แนวทาง⁷⁸ ดังนี้

1) พิจารณาจากพันธุกรรมที่แท้จริงเพียงอย่างเดียว เนื่องจากบิดาผู้ไม่ได้สมรสจะถูกรับรองบนพื้นฐานของความเชื่อมโยงทางพันธุกรรมเท่านั้น อาจมีข้อยกเว้นในกรณีการตั้งครรภ์จากอสุจิที่ได้รับการบริจาคในคลินิกที่ได้รับอนุญาต หรือการรับเป็นบุตรบุญธรรม

2) พิจารณาจากพันธุกรรมและการกระทำของบุคคล สิทธิจะได้รับการยอมรับโดยอัตโนมัติเมื่อเข้าเงื่อนไขตามกฎหมายที่กำหนดให้บิดาต้องกระทำการบางอย่าง เช่น ต้องถูกเรียกให้จดทะเบียนในทะเบียนเกิดของเด็ก ทำให้ชายนอกสมรสได้มาซึ่งหน้าที่ในความเป็นบิดา (Parental Responsibility)

3) พิจารณาจากพันธุกรรมและการปกครองบุตรในทางกายภาพ โดยสิทธิจะไม่ถูกตัดสินโดยอัตโนมัติ อาจนำคำตัดสินของศาลในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิติดต่อกับบุตร และหน้าที่ความรับผิดชอบที่มีต่อบุตรมาพิจารณาด้วย

ปัจจุบันเด็กที่เกิดตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 2006 หากบิดาสามารถพิสูจน์ได้ว่าตนเป็นบิดาโดยการจดทะเบียนในทะเบียนเกิดว่าตนเป็นบิดาภายในระยะเวลา 12 เดือนนับแต่เด็กเกิด หรือมีพยานหลักฐานอื่น เช่น รายงานการตรวจพันธุกรรม คำสั่งศาล หรือทะเบียนเกิดซึ่งแสดงความเป็นบิดามาแสดง เด็กสามารถได้สัญชาติโดยผ่านบิดาที่ไม่ได้สมรสหากได้จัดหาหลักฐาน และเด็กที่เกิดหลังจากวันที่ 10 กันยายน ค.ศ. 2015 จะต้องมีหลักฐานการตรวจพันธุกรรม หรือคำสั่งศาลเท่านั้น⁷⁹

(ค) วิธีการถอนการรับรองบุตร

การร้องขอถอนการรับรองบุตรอาจกระทำได้ โดยการฟ้องคดีต่อศาลเพื่อถอนหน้าที่ความเป็นบิดา

กรณีชายผู้เป็นสามีได้จดทะเบียนเกิดและได้รับหน้าที่ความเป็นบิดา หากได้มีกระบวนการโต้แย้งชี้ว่าเขาไม่ใช่บิดา แต่มีชายอื่นเป็นบิดา ชื่อของชายผู้เป็นสามีอาจถูกถอนจากทะเบียนได้โดยวิธีการแก้ไขให้ถูกต้อง ซึ่งสามารถจดทะเบียนซ้ำชื่อชายผู้เป็นบิดาแทนชายผู้เป็นสามีได้ อย่างไรก็ตามหากชายอื่นไม่สามารถจะจดทะเบียนร่วมกับหญิงได้ และชายอื่นรับรองว่าตนเองเป็นบิดา นายทะเบียนจะเรียกให้พิสูจน์ความเป็นบิดาก่อนจดทะเบียนได้ กฎหมายอังกฤษไม่ได้กำหนดระยะเวลาหลังจากหย่าในการจดทะเบียนสมรสครั้งต่อไป เด็กที่เกิดจะได้รับการสันนิษฐานให้

⁷⁸ Ibid., p. 13.

⁷⁹ The British Nationality Act 1981 Section 4J and Section 50(9A)

เป็นบุตรของชายผู้เป็นสามีคนที่สอง และจะได้รับอนุญาตให้เปิดเผย หากสามีคนแรกไม่ได้แย้ง ข้อสันนิษฐานดังกล่าวมาจากความเป็นบิดาตามพันธกรรม ชายผู้เป็นสามีถูกสันนิษฐานว่าเป็นบิดาตามพันธกรรม และเมื่อมีความสงสัยว่าไม่ใช่บิดา แม้ได้จดทะเบียนเกิดแล้วปรากฏข้อเท็จจริงในเวลาต่อมา ชายผู้เป็นสามีจะถูกลบชื่อจากทะเบียนได้⁸⁰

การถอนชื่อออกจากทะเบียนในความเป็นบิดา ตามกฎหมาย กฎหมาย the Births and Deaths Registration Act 1953 มาตรา 29 (3) ซึ่งได้ปรับปรุงแก้ไขในปี ค.ศ. 2002 กำหนดเรื่องการแก้ไขข้อผิดพลาดในการจดทะเบียนว่า ข้อผิดพลาดในข้อเท็จจริงหรือเนื้อหาสาระในการจดทะเบียนใดๆ อาจจะถูกแก้ไขได้โดยการกรอกข้อมูลใหม่ด้านข้าง โดยไม่แก้ไขข้อมูลดั้งเดิม เจ้าหน้าที่ในการกระทำการโดยมีค่าธรรมเนียมในการแก้ไข โดยผู้แถลงตนว่าเป็นบิดาตามกฎหมายเป็นผู้เริ่มฟ้องคดีแถลงข้อผิดพลาดและข้อเท็จจริงที่ถูกต้องในคดี โดยผู้ให้ข้อมูลที่มีคุณสมบัติได้ให้ข้อมูลผิดพลาดไป หรือความเพิกเฉยของผู้ให้ข้อมูลในการรับรองข้อเท็จจริงในคดี

ในการให้ข้อเท็จจริงเรื่องความเป็นบิดาในการจดทะเบียนเกิด ในกรณีที่จดทะเบียนที่ระบุชื่อบุคคลที่มีความสัมพันธ์เป็นบิดาของเด็กโดยผิดพลาด บุคคลผู้มีความสัมพันธ์ในการให้ข้อมูลคนหนึ่ง หรือบุคคลใดๆ ที่น่าเชื่อถือในการรับรองข้อเท็จจริง เป็นผู้ร้องขอต่อศาล และมีการแถลงข้อเท็จจริงในการพิจารณาประกอบกับพยานเอกสารที่ค้นพบว่าบุคคลที่จดทะเบียนนั้นไม่ใช่บิดา⁸¹ การแก้ไขความเป็นบิดาจะกระทำได้เมื่อพิสูจน์โดยการตรวจพันธกรรมหรือโดยคำสั่งของศาลว่าชื่อของชายผู้จดทะเบียนไม่ใช่บิดาตามธรรมชาติของเด็ก โดยการแก้ไขจะถูกกระทำโดยนายทะเบียนซึ่งรับผิดชอบในท้องที่ซึ่งได้มีการจดทะเบียน อย่างไรก็ตามการแก้ไขที่เกี่ยวข้องกับความเป็นบิดามีความจำเป็นจะต้องจดลงในทะเบียน⁸²

การยุติหน้าที่ความเป็นบิดามารดาตามกฎหมายอังกฤษ โดยหน้าที่ความเป็นบิดามารดาในส่วนที่ต้องรับผิดชอบต่อเด็ก ยังคงมีอยู่ตามธรรมชาติและจะไม่หายไปเพราะเหตุที่มีคนอื่นได้สิทธิ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน้าที่ความเป็นบิดามารดาโดยอัตโนมัติที่เป็นหน้าที่ของทั้งบิดามารดาตั้งแต่เด็กเกิด ซึ่งหน้าที่ดังกล่าวจะสิ้นไปใน 3 กรณีคือ เด็กบรรลุนิติภาวะ (ในประเทศอังกฤษเมื่ออายุ 18 ปี) เด็กถึงแก่ความตาย และกรณีมีการรับบุตรบุญธรรม หน้าที่ความเป็นบิดามารดาจะไม่หายไปด้วยเหตุที่บิดามารดาทำสิ่งที่ชั่วร้าย และการที่บิดานอกสมรสซึ่งได้มาซึ่งหน้าที่ไม่ว่า

⁸⁰ Andrew Bainham, "What Is the Point of Birth Registration," *Child and Family Law Quarterly* 454-455.

⁸¹ the Births and Deaths Registration Act 1953 Section 29 (A)

⁸² "Correct a Birth Registration ", [Online] Accessed: 12 may 2019. Available from: <https://www.gov.uk/correct-birth-registration>

ทางการจดทะเบียนเกิด การทำข้อตกลงร่วมกันหรือศาลมีคำสั่ง จะยุติหน้าที่ความเป็นบิดาได้โดยคำสั่งศาลซึ่งอยู่ในสถานการณ์เดียวกันกับกรณีบิดามารดาที่สมรสหรือมารดาที่ไม่ได้สมรส⁸³

ตามกฎหมาย The Children Act 1989 ประกอบกับ Adopt and Children Act 2002 มาตรา 111(4) บุคคลที่ได้รับหน้าที่บิดามารดา จะหยุดหน้าที่ความเป็นบิดามารดาได้ต่อเมื่อศาลมีคำสั่ง โดยศาลจะมีคำสั่งตามคำร้องของบุคคลใดๆ ผู้ซึ่งมีหน้าที่ความเป็นบิดามารดาต่อเด็ก หรือ ศาลหรือตัวเด็กเองได้ยกขึ้นในคดี ในเรื่องในคดีเกี่ยวกับหน้าที่ความเป็นบิดา โดยศาลจะไม่ออกคำสั่งเป็นการยุติหน้าที่ความเป็นบิดา ในขณะที่คำสั่งจัดการเรื่องเกี่ยวกับเด็กยังคงมีผลอยู่เพื่อเป็นการจัดให้เด็กได้อยู่กับบิดามารดาคนนั้นก่อน

ศาลจะพิจารณาถึงประโยชน์ของเด็กและสวัสดิการสูงสุด และเป็นอำนาจของศาลในการที่จะสั่งให้ตรวจสอบข้อเท็จจริงในทางพันธุกรรม อำนาจของศาลจะถูกจำกัดหากเป็นไปได้เพื่อยกเว้นบุคคลใดๆจากการเป็นบิดา

หน้าที่ในความเป็นบิดาในการอุปการะบุตรนอกสมรสในประเทศอังกฤษนั้นเกิดขึ้นภายใต้ 2 ทฤษฎี⁸⁴ คือ

1) ทฤษฎีความรับผิดชอบ หน้าที่ในความเป็นบิดาขึ้นอยู่กับการกระทำ ความผิดในการร่วมประเวณีของบิดาต่อมารดา ตามทฤษฎีนี้ ชายคนหนึ่งซึ่งได้ร่วมประเวณีกับมารดา ในระหว่างระยะเวลาที่จะถูกวิภาควิจารณ์ถือว่ามีความรับผิดชอบเต็มจำนวนในการจ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูแก่เด็ก เพราะความรับผิดชอบขึ้นอยู่กับการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายจะต้องถูกให้รับผิดชอบโดยผู้กระทำคนหนึ่ง ในคดีที่มีบิดาเพียงคนเดียวจึงสามารถจัดอยู่ในทฤษฎีความผิดได้

2) ทฤษฎีทายาท มีมูลฐานจากเรื่องหนี้ในความสัมพันธ์ทางสายเลือดที่บิดามีต่อเด็ก ใช้กับคดีที่มีชายมากกว่า 1 คนมีเพศสัมพันธ์กับมารดาในระหว่างระยะเวลาที่มารดาอาจตั้งครรภ์ได้ ในอีกทางหนึ่งทฤษฎีทายาทเป็นการเยียวยาสถานการณ์ในการต่อสู้คดีเรื่องความเป็นบิดา โดยชายมีความเชื่อมโยงทางสายเลือดกับเด็ก แต่ไม่สามารถได้รับการตัดสินให้เป็นบิดาได้

อย่างไรก็ตามทั้งสองทฤษฎีอาจนำไปสู่ผลเดียวกัน แต่มีวิธีการที่แตกต่างกัน

กฎหมายอังกฤษมีความกระตือรือร้นในการนำหลักข้อเท็จจริงทางพันธุกรรมมาใช้ในการตัดสินความเป็นบิดาโดยพิจารณาจากสวัสดิการของเด็ก ต่อมาจึงเป็นเงื่อนไขในเรื่องข้อเท็จจริงในการก่อตั้งความเป็นบิดา เป็นที่เห็นได้ชัดว่าศาลมองว่าความเป็นบิดาปัจจุบันก่อตั้ง

⁸³ N.V. Lowe, "The Allocation of Parental Rights and Responsibilities - the Position in England and Wales," *Family Law Quarterly* 272.

⁸⁴ Donald C. Hubin, "Daddy Dilemmas: Untangling the Puzzles of Paternity," *Cornell Journal of Law and Public Policy*: 48-49.

โดยข้อเท็จจริงทางวิทยาศาสตร์ไม่ใช่ข้อสันนิษฐานตามกฎหมาย ในส่วนน้อยที่ศาลจะพิจารณาถึงผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก แต่ก็ได้รับการพิจารณาโดยตัดสินที่เป็นความจริงออกไป ในคดีหนึ่งศาลพิจารณาโดยเห็นว่าเด็กมีสิทธิที่จะได้รับความจริงตามพันธกรรมของตนเอง แม้การตรวจสอบจะไม่เป็นประโยชน์กับเด็กในทันทีแต่จะเป็นประโยชน์กับเด็กในระยะยาวที่จะรู้ความจริงเกี่ยวกับการเป็นบิดาที่ถูกโต้แย้ง⁸⁵

ตัวอย่างคำพิพากษาในการยุติหน้าที่ความเป็นบิดามารดา ในคดีของศาลครอบครัว No. LV16P00543 ที่เมือง Manchester ระหว่าง M เป็นมารดา และ F เป็นบิดาที่ไม่ได้ทำการสมรส มีบุตรสองคนคือ A อายุ 9 ปีและ R อายุ 5 ปี F ได้รับหน้าที่ความเป็นบิดาโดยการจดทะเบียนรับรองการเกิด M ได้ร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งให้หน้าที่ความเป็นบิดาลิ้นสุดลง เนื่องจาก F ได้กระทำความผิดอาญาข่มขืน A บุตรสาว โดยเห็นว่าไม่เหมาะสมที่สวัสดิการของเด็กจะถูกอนุญาตโดยชายดังกล่าว ความหดหู่ของมารดา อันตรายที่ทำให้ A ได้รับความทุกข์ทรมาน ความเสี่ยงที่จะเกิดกับเด็กในอนาคต เด็กจะยังรู้สึกอันตรายหาก F ยังคงเข้ามาเนื่องจากมีเหตุในการมีหน้าที่ความเป็นบิดาอยู่ ศาลจึงสั่งให้ยุติหน้าที่ความเป็นบิดา⁸⁶

ประเทศอังกฤษปรากฏเรื่องกลั่นแกล้งผลความเป็นบิดาโดยนำหลักละเมิดมาปรับใช้ และแนวการวินิจฉัยของศาลเห็นควรพิจารณาโดยเน้นแนวคิดเรื่องพันธกรรมมากกว่าผลในความสัมพันธ์ทางสังคมจึงจะเป็นการสะท้อนถึงประโยชน์สูงสุดของเด็ก โดยมีองค์ประกอบ ดังนี้⁸⁷

- (1) การแสดงออกโดยคำพูด หรือการกระทำ
 - (2) ผู้แสดงออกต้องรู้ถึงความเท็จในขณะที่ได้แสดงออกมา
 - (3) ผู้กระทำต้องแสดงออกโดยฉ้อฉล ไม่ว่าจะโดยเจตนาหรือประมาท
- เล็กน้อยเนื่องจากไม่ได้สนใจว่าสิ่งที่แสดงออกไปเป็นความจริงหรือไม่
- (4) ผู้แสดงต้องแสดงออกโดยตั้งใจว่าจะได้มีการกระทำขึ้นมาโดยผู้มีสิทธิเรียกร้อง

- (5) ต้องได้รับการพิสูจน์ว่า ผู้เรียกร้องกระทำการไปโดยถูกหลอกลวง และได้รับความเสียหายจากการนั้น

ตัวอย่างคำพิพากษาที่ยุติความเป็นบิดา เนื่องมาจากกลั่นแกล้งผลความเป็นบิดา ในคดี No. IHQ/07/0243 ระหว่าง A เป็นบิดา และ B เป็นมารดาในคดีนี้คู่ความไม่ได้สมรสกัน

⁸⁵ Andrew Bainham, "What Is the Point of Birth Registration," *Child and Family Law Quarterly* 328.

⁸⁶ England and Wales Family Court Decisions, "In the Family Court Case No. Lv16p00543 Sitting at Manchester in the Matter of the Children Act 1989," [Online] Accessed: 12 may 2019. Available from: <http://www.bailii.org/ew/cases/EWFC/OJ/2016/B59.html>

⁸⁷ Ursula Connolly, "Paternity Fraud and the Tort of Deceit," *Quarterly Review of Tort Law* 3, 1 (2008): 24.

แต่อยู่ร่วมกันมาเป็นระยะเวลา 6 ปี ซึ่งต่อมา B ได้ให้กำเนิด Y ซึ่ง B ถูกฉ้อฉลให้เชื่อว่าเป็นบุตรของตนมาตลอด และได้จ่ายค่าดูแลให้กับทั้ง B และ Y ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1997 ถึง ค.ศ. 2002 A ได้ฟ้องคดีโต้แย้งความเป็นบิดาและร้องขอต่อศาลให้ยังคงเป็นผู้มีสิทธิในการติดต่อกับเด็ก และมีการตรวจ DNA ผลออกมาว่า A ไม่ใช่บิดาที่แท้จริงของเด็ก จึงได้ฟ้องมารดาว่าเป็นการกระทำการหลอกลวง ศาลยอมรับเหตุผลว่าเป็นการกระทำละเมิดโดยหลอกลวง มาปรับใช้กับความสัมพันธ์ B จึงต้องชดใช้ความเสียหาย⁸⁸

(ง) ผลของการถอนการรับรองบุตร

ประเทศอังกฤษไม่มีบทบัญญัติกฎหมายกำหนดไว้ว่าการถอนการรับรองบุตรมีผลย้อนหลังไปนับแต่เด็กเกิดหรือไม่

มีผลยุติหน้าที่ความเป็นบิดา และมีเพียงมารดาเท่านั้นที่มีหน้าที่ความเป็นมารดาและเนื่องจากการถอนหน้าที่ความเป็นบิดาจะเกิดจากการกระทำที่ไม่ชอบอันเป็นเหตุผลโดยทั่วไป เช่น การกระทำไม่ชอบในทางเพศ การละเลยครอบครัว การป่วยทางจิตเป็นระยะเวลานาน การกลายเป็นคนไร้ความสามารถ ซึ่งบิดาจะเสียสิทธิในหน้าที่ความเป็นบิดาได้หากการกระทำดังกล่าวมีผลต่อเด็กหรือสมาชิกในครอบครัวและยุติหน้าที่ความเป็นบิดา และในกรณีที่บิดาถูกจำคุกเป็นระยะเวลานาน ซึ่งทำให้เด็กจะต้องได้รับการดูแลจากผู้อุปการะ เนื่องจากเด็กไม่มีทางเลือกอาจสูญเสียสิทธิในความเป็นบิดา โดยการส่งเด็กไปอยู่กับผู้อุปการะ เมื่อสิ้นสุดสิทธิของบิดามารดาโดยไม่มีผู้มีหน้าที่เป็นบิดามารดาและไม่มีผู้ปกครองดูแล⁸⁹

สิทธิในการรับมรดก เมื่อผู้รับรองบุตรได้ถอนการรับรองบุตร และถึงแก่ความตาย เด็กอาจยังคงมีสิทธิในการร้องขอมรดกต่อศาลได้ เนื่องจากกฎหมายอังกฤษได้กำหนดสิทธิให้บุคคลในหลายสถานะสามารถร้องขอมรดกของผู้ตายต่อศาลได้ เช่น คู่สมรส คู่สมรสคนก่อน เด็ก บุคคลใดๆที่มีความสัมพันธ์ในการสมรส หรือในครอบครัวซึ่งผู้ตายมีบทบาทเป็นบิดามารดา หรือได้รับการดูแลเช่นเดียวกับบุตรของผู้ตาย บุคคลใดๆ ซึ่งก่อนตายผู้ตายได้รับการอุปการะเลี้ยงดู⁹⁰

สิทธิในสัญชาติของเด็ก เมื่อได้รับการจดทะเบียนว่าเป็นบิดาตามทะเบียนเกิด แต่ต่อมาได้ฟ้องพิสูจน์ว่าเด็กนั้นไม่ใช่บุตรของบิดา อาจมีผลต่อสัญชาติของเด็กที่จะได้รับจากบิดาในกรณีที่เด็กนั้นไม่ได้เกิดในราชอาณาจักรและมีมารดาเป็นชาวต่างชาติ โดยกฎหมายในเรื่องสัญชาติกำหนดไว้ว่ารัฐสามารถถอนสัญชาติอังกฤษจากบุคคลใดๆ หากปรากฏว่าบุคคลใดๆ ได้รับ

⁸⁸ *ibid.*, p. 25.

⁸⁹ FindLaw's team of attorney writers and editors, "Terminating Parental Rights," [Online] Accessed: 12 may 2019. Available from: <https://family.findlaw.com/parental-rights-and-liability/terminating-parental-rights.html>

⁹⁰ Inheritance (Provision for Family and Dependents) Act 1975 Section 1 (1)

สัญชาติไปโดยกลฉ้อฉล การรับรองเท็จ การปกปิดข้อเท็จจริงในสาระสำคัญ⁹¹ โดยหลักเด็กที่เกิดนอกราชอาณาจักร หากไม่มีบิดามารดาเป็นชาวอังกฤษจะไม่ได้รับสัญชาติโดยการสืบเชื้อสาย และจะไม่มีสิทธิมีถิ่นที่อยู่ในประเทศอังกฤษ แต่หากบิดาหรือมารดาชาวอังกฤษได้จดทะเบียนเด็กเป็นสัญชาติอังกฤษ โดยระบุตัวตนผิด การจดทะเบียนอาจเป็นโมฆะ และแม้ว่าการได้มาซึ่งความเป็นบิดามารดาจะไม่มีผลในทางกฎหมาย ซึ่งอาจไม่เหมาะสมในการที่จะฟ้องคดีในเรื่องสัญชาติ⁹²

3.1.2 ระบบกฎหมาย Civil Law

3.1.2.1 ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน

เดิมประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันไม่รับรู้ความสัมพันธ์ทางครอบครัวระหว่างบิดาและบุตรที่เกิดนอกสมรส ตามมาตรา 1589 (2) บุตรดังกล่าวไม่มีความเกี่ยวพันทางครอบครัวกับบิดา ไม่มีสิทธิรับมรดก แต่บิดายังต้องรับผิดชอบการเลี้ยงดู และค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงชีพ ต่อมาเมื่อองค์การสหประชาชาติได้ประกาศปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 25 (2) ซึ่งระบุว่า “มารดาและบุตรชอบที่จะได้รับการดูแลและความช่วยเหลือเป็นอย่างดี เด็กทุกคนไม่ว่าจะเป็นบุตรในหรือนอกสมรส ย่อมได้รับความคุ้มครองทางสังคมเช่นเดียวกัน”⁹³ การรับรองบุตรตามกฎหมายแพ่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี แบ่งเป็น 2 วิธี คือ รับรองโดยสมัครใจ และรับรองโดยคำพิพากษาของศาล

(ก) วิธีการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร

บุคคลที่สามารถรับรองบุตรได้มีเพียงบิดาที่แท้จริงเท่านั้น ไม่มีแนวคิดให้มารดาสามารถรับรองบุตรได้ การรับรองนี้มีลักษณะเป็นแบบตามกฎหมาย การรับรองและการยินยอมจะต้องถูกบันทึกไว้ในทางทะเบียน โดยวิธีการทำเป็นเอกสารและนำไปยื่นต่อเจ้าหน้าที่เพื่อให้เจ้าหน้าที่จดลงในทะเบียน⁹⁴ การส่งสำเนาเอกสารการรับรองหรือการยืนยันทั้งหลายทั้งปวงไปยังบิดามารดา และเด็ก รวมถึงนายทะเบียนที่จดทะเบียนการเกิด การตาย และการสมรส เป็นสิ่งสำคัญที่เป็นเงื่อนไขให้การรับรองมีผลสมบูรณ์⁹⁵

⁹¹ The British Nationality Act 1981 Section 40

⁹² "Chapter 55: Deprivation and Nullity of British Citizenship," [Online] Accessed: 12 may 2019. Available from: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/631643/deprivation-nullity-Chapter-55.pdf

⁹³ วีรวรรณ จิตรากร, "การรับรองบุตร," หน้า 36.

⁹⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 38

⁹⁵ German Civil Code section 1597(2)

การรับรองบุตรของบิดาตามกฎหมายสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี จะมีผลบังคับได้ตามกฎหมายต้องมีลักษณะดังนี้⁹⁶

1) การรับรองจะมีผลตามกฎหมายให้เข้าถือเอาสิทธิได้ ต่อเมื่อถึงวันที่ การรับรองมีผลบังคับแล้วเท่านั้น

2) การรับรองบุตรซ้อนเนื่องจากมีผู้อื่นรับรองอยู่ก่อนแล้วจะไม่มีผล บังคับ

3) การรับรองโดยมีเงื่อนไขเงื่อนไขจะไม่มีผลบังคับ

4) การรับรองบุตรในครรภ์สามารถกระทำได้

บิดาที่รับเด็กเป็นบุตรต้องได้รับความยินยอมจากมารดา แต่ในกรณีที่ มารดาไม่มีอำนาจปกครอง บิดาที่รับเด็กเป็นบุตรต้องได้รับความยินยอมจากตัวเด็กด้วย⁹⁷

ผู้รับรองบุตรซึ่งถูกจำกัดความสามารถอาจรับรองบุตรได้เองโดยไม่ต้อง ผ่านผู้แทน แต่ผู้รับรองบุตรซึ่งเป็นบุคคลไร้ความสามารถจะต้องให้ผู้แทนเป็นผู้เข้าทำการรับรอง ผู้แทนอาจรับรองโดยยืนยันข้อเท็จจริงต่อศาลเยาวชนและครอบครัว ถ้าผู้แทนตามกฎหมายนั้นมี อำนาจปกครองก็ต้องแถลงต่อศาลที่พิจารณาอำนาจปกครองด้วย มารดาที่ต้องให้ความยินยอมในการ รับรองบุตรก็ใช้หลักนี้เช่นเดียวกัน⁹⁸ ส่วนบุตรที่ได้รับการรับรอง ในกรณีที่บุคคลไร้ความสามารถ หรือเป็นเด็กที่อายุไม่ถึง 14 ปี ต้องให้ผู้แทนตามกฎหมายเท่านั้นเป็นผู้ให้ความยินยอมในการรับรองบุตร ตามมาตรา 1596 วรรคหนึ่ง (2) แต่หากบุตรอายุ 14 ปี ถึง 18 ปี สามารถให้ความยินยอมได้เองโดย ไม่ต้องผ่านผู้แทน แต่ผู้แทนโดยชอบธรรมต้องให้ความเห็นชอบด้วย⁹⁹

(ข) ผลของการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร

ผลในทางกฎหมายแบ่งออกเป็น 3 เรื่อง¹⁰⁰ คือ

(1) ผลในเรื่องความสัมพันธ์กับบิดา ด้วยการรับรองความเป็นบิดา ก่อให้เกิดความสัมพันธ์กันทางสายเลือดระหว่างบิดากับเด็ก นำไปสู่ผลในการมีหน้าที่ต่อกันและการ

⁹⁶ German Civil Code section 1594

⁹⁷ German Civil Code section 1595

⁹⁸ German Civil Code section 1595 (1)

⁹⁹ German Civil Code section 1596

¹⁰⁰ Embassy of the Federal Republic of Germany, "Acknowledgement of Paternity," [Online] Accessed: 12 may 2019. Available from: <https://kigali.diplo.de/blob/1472018/aa8bf99d4e879d23c9aae77198164835/paternity-d-data.pdf>

รับมรดกในทางกฎหมาย สิทธิในการใช้ชื่อ โดยหลักเด็กจะถือเอาชื่อสกุลของมารดาขณะเกิด มารดาสามารถให้ใช้ชื่อสกุลบิดาได้หากตกลงกันในเวลาต่อมา¹⁰¹

(2) ผลในเรื่องอำนาจปกครอง หลังจากการรับรองความเป็นบิดามีผล บิดามารดาอาจจะใช้อำนาจปกครองร่วมกันโดยแจ้งต่อเจ้าหน้าที่ด้านสวัสดิการเยาวชน หากไม่มีการแจ้งผู้มีอำนาจปกครองจะคงเดิมไม่เปลี่ยนแปลง จึงไม่อาจสรุปได้ว่าการการรับรองบุตรเป็นการมอบหมายให้บิดามีอำนาจปกครองร่วมกับมารดา เนื่องจากข้อตกลงการรับรองเด็กเป็นบุตรของบิดาที่มารดาให้ความยินยอมนั้นไม่มีผลโดยอัตโนมัติในการแสดงเจตจำนงที่จะใช้อำนาจปกครองร่วมกัน¹⁰²

(3) ผลในเรื่องสัญชาติ คือ หากบิดาเป็นผู้มีสัญชาติเยอรมัน เด็กคนหนึ่งเกิดหลังจากวันที่ 30 มิถุนายน ค.ศ. 1993 จะมีสัญชาติเยอรมันโดยการเกิด อย่างไรก็ตามเด็กจะไม่สามารถอ้างสัญชาตินี้ได้จนกว่าความเป็นบิดาโดยการรับรองจะมีผล หากเกิดก่อนวันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 1993 เด็กจะได้สัญชาติต่อเมื่อบิดาได้แถลงรับรองเด็กต่อเจ้าพนักงาน¹⁰³

นอกจากนี้เด็กจะได้มาซึ่งสิทธิพลเมือง หากในขณะเกิดบิดามีสัญชาติเยอรมันและพิสูจน์ได้ว่าบุตรเป็นบุตรที่ได้รับรองตามกฎหมายเยอรมัน หรือมีคำพิพากษาให้เป็นบิดาตามกฎหมายสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี การกล่าวอ้างซึ่งสิทธิจะต้องมีการรับรองหรือมีคำพิพากษาที่มีผลตามกฎหมายก่อนเด็กอายุครบ 23 ปีบริบูรณ์¹⁰⁴

(ค) วิธีการถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร

เนื่องจากการก่อตั้งความเป็นบิดาโดยการรับรองบุตร ตามมาตรา 1595 (2) นั้น เป็นการแสดงเจตนาฝ่ายเดียวโดยสมัครใจซึ่งจะมีผลเมื่อได้จดลงในทะเบียน ตามมาตรา 1597 (1) และต้องให้มารดายินยอม ตามมาตรา 1595 (1) โดยไม่ได้คำนึงถึงการสืบเชื้อสายทางพันธุกรรมอย่างแท้จริง เนื่องจากความเชื่อที่ว่าเด็กเป็นทายาทและความรักที่มีต่อมารดา การรับรองเป็นผลให้แยกความเป็นบิดาตามกฎหมายออกจากบิดาตามพันธุกรรม จึงก่อให้เกิดกระบวนการยกเลิกความเป็นบิดาตามกฎหมาย ดังนั้นเพื่อปกป้องสวัสดิการของเด็กจึงมีข้อจำกัดในการเพิกถอนความเป็นบิดา ตามเงื่อนไขเรื่องบุคคล เนื้อหา และระยะเวลา¹⁰⁵ วิธีการถอนการรับรองบุตรตาม

¹⁰¹ "The Youth Welfare Office Informs About the Acknowledgement of Paternity", [Online] Accessed: 12 may 2019. Available from:

https://www.duesseldorf.de/fileadmin/Amt51/jugendamt/PDF/English/acknowledgement_of_paternity.pdf

¹⁰² Kirchhof and others, "Headnotes to the order of the first Sanate of 17 December 2013," Federal constitutional court – 1 BvL 6/10-“ : 9-10

¹⁰³ Nationality Act 1913 Section 5

¹⁰⁴ Nationality Act 1913 Section 4 (1)

¹⁰⁵ Nina Dethloff, "Germany Equality, Access to Justice and the Prevention of Misuse in Family Law," *International Survey of family law 2006* (2010): 134.

กฎหมายสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีอาจแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือการถอนการรับรองบุตรต่อนายทะเบียน และการถอนการรับรองบุตรโดยฟ้องคดีต่อศาล

การถอนโดยวิธีการทางปกครองต่อนายทะเบียน เนื่องจากการจดทะเบียนรับรองนั้นต้องทำตามแบบ และต้องมีการแจ้งไปยังบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยวิธีการส่งสำเนาคำรับรอง ดังนั้นหากคำรับรองไม่ได้ดำเนินการส่งสำเนาให้ครบถ้วน การรับรองบุตรจะยังไม่มีผลตามกฎหมาย ผู้รับรองบุตรอาจถอนการรับรองได้ภายใน 1 ปีหลังจากบันทึกทางทะเบียน เช่น มารดาไม่ตกลงยินยอมในการรับรองบุตรภายใน 1 ปี ชายผู้รับรองบุตรอาจถอนคำรับรองได้ การถอนต้องไม่มีเงื่อนไขเงื่อนไข และกระทำให้ถูกต้องตามหลักในเรื่องความสามารถด้วย¹⁰⁶ การรับรองจะไม่เป็นผลหากไม่กระทำตามเงื่อนไขบทบัญญัติในหมวดนี้ แต่อย่างไรก็ตามหากระยะเวลาผ่านไป 5 ปีนับแต่ได้มีการจดทะเบียนสถานะเรียบร้อยแล้ว แม้จะไม่ได้กระทำตามเงื่อนไขบทบัญญัติหมวดนี้ การจดทะเบียนรับรองดังกล่าวก็จะมีผลบังคับ จะขอถอนอีกไม่ได้¹⁰⁷

การถอนการรับรองบุตรโดยวิธีการฟ้องคดีต่อศาล เมื่อการรับรองมีผลสมบูรณ์แล้วโดยมีการแจ้งการรับรองไปยังผู้เกี่ยวข้อง หรือเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลา 1 ปี นับแต่ได้จดทะเบียน ผู้จดทะเบียนรับรองจะไม่สามารถใช้สิทธิในการถอนการรับรองต่อนายทะเบียนได้อีก การถอนการรับรองบุตรจะต้องกระทำโดยวิธีการทางศาลเท่านั้น

ผู้มีสิทธิโต้แย้งการจดทะเบียนรับรองบุตรโดยการฟ้องคดีต่อศาล¹⁰⁸ ได้แก่

- 1) ชายผู้เป็นสามีของมารดาเด็ก ในขณะที่เด็กเกิด
- 2) ชายผู้ได้รับรองความเป็นบิดา
- 3) ชายผู้สาบานว่าตนได้หลับนอนกับมารดาเด็กในช่วงเวลาที่มารดาอาจตั้งครรภ์ได้
- 4) มารดาเด็ก
- 5) ตัวเด็กเอง
- 6) เจ้าหน้าที่รัฐผู้มีอำนาจที่มีความสามารถในการโต้แย้งการรับรองโดยสมัครใจ

การโต้แย้งนั้นผู้โต้แย้งกระทำได้โดยตรงไม่ต้องกระทำผ่านผู้แทนโดยชอบธรรม กรณีที่ผู้โต้แย้งเป็นชายผู้เป็นสามีของมารดาเด็กในขณะที่เด็กเกิด ชายผู้สาบานว่าตนได้หลับนอนกับมารดาเด็กในช่วงเวลาที่มารดาอาจตั้งครรภ์ได้ และมารดาของเด็กอาจโต้แย้งความเป็น

¹⁰⁶ German Civil Code section 1597

¹⁰⁷ German Civil Code Section 1598

¹⁰⁸ German Civil Code Section 1600 (1)

บิดาโดยตนเอง แม้จะเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถก็ไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ในการโต้แย้งนี้ แต่ถ้าหากเป็นคนไร้ความสามารถผู้นั้นจะเป็นผู้โต้แย้ง กรณีผู้โต้แย้งเป็นตัวเอง หากตกเป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ ผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์เท่านั้นที่อาจโต้แย้งได้ การโต้แย้งโดยผู้แทนนั้นจะยอมรับได้ในกรณีเดียวคือเพื่อการรักษาผลประโยชน์ของผู้มีสิทธิโต้แย้งเท่านั้น¹⁰⁹

ชายผู้เป็นสามีของมารดาเด็กขณะเด็กเกิด และชายผู้สาบานว่าตนได้หลบหนีกับมารดาเด็กในช่วงเวลาที่มารดาอาจตั้งครรภ์ได้ โดยบุคคลดังกล่าวนั้นเป็นบิดาตามธรรมชาติของเด็กฟ้องคดีถอนการรับรองบุตร ต้องอ้างเหตุว่าบิดาผู้รับรองบุตรและเด็กไม่มีความสัมพันธ์ในทางสังคมและครอบครัวต่อกัน¹¹⁰ โดยระยะเวลาในการฟ้องคดีถอนการรับรองกำหนดไว้ 2 ปี นับแต่วันที่ผู้มีสิทธิโต้แย้งได้รู้ถึงเหตุแห่งการยกขึ้นโต้แย้งนั้น หรือรู้ถึงความคงอยู่ในความสัมพันธ์ทางสังคมและครอบครัวระหว่างบุตรและบิดา โดยในการรับรู้ทางใดทางหนึ่งก่อนระยะเวลาที่จะเริ่มนับ¹¹¹

ในกรณีผู้มีสิทธิถอนการรับรองบุตร อ้างเหตุว่าไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างบิดาผู้รับรองกับบุตรในทางสังคมและครอบครัว และการรับรองได้กระทำได้โดยแสดงชัดว่าเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายในการได้รับอนุญาตให้เข้าประเทศหรือได้รับสิทธิในการอยู่อาศัยของเด็กหรือของบิดามารดาเอง¹¹² การรับรองดังกล่าวมีลักษณะเป็นการรับรองโดยขัดแย้งกับความจริงและเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ผู้รับรองทราบแต่แรกแล้วว่าไม่มีความสัมพันธ์กันในทางพันธุกรรมแต่สร้างกระทำโดยการรับรองบุตรเพื่อให้เป็นบิดาตามกฎหมาย ทำให้ได้ประโยชน์สำหรับบิดา เด็กหรือมารดาในเงื่อนไขตามกฎหมายของการได้สัญชาติ และสิทธิอยู่อาศัย ซึ่งปัจจุบันจำกัดผู้มีอำนาจฟ้องคดี คือ บิดาตามกฎหมาย บิดาตามพันธุกรรม มารดา เด็ก และเจ้าหน้าที่รัฐ¹¹³ ระยะเวลาในการฟ้องคดีโต้แย้งความเป็นบิดาต่อศาลด้วยเหตุดังกล่าว ผู้มีสิทธิโต้แย้งต้องฟ้องคดีภายใน 1 ปี นับแต่ทราบข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับการโต้แย้งและในกรณีเมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐได้รับสิทธิเป็นผู้มีอำนาจในการโต้แย้งความเป็นบิดาได้รู้ถึงข้อเท็จจริงที่แสดงถึงข้อสันนิษฐานอันเป็นเงื่อนไขสำหรับสิทธิที่จะโต้แย้งจนเป็นที่พอใจแล้ว สามารถโต้แย้งต่อศาลได้ภายใน 1 ปี การโต้แย้งจะ

¹⁰⁹ German Civil Code Section 1600 a

¹¹⁰ German Civil Code Section 1600 (2)

¹¹¹ German Civil Code Section 1600 b (1)

¹¹² German Civil Code Section 1600 (3)

¹¹³ Nina Dethloff, "Germany Equality, Access to Justice and the Prevention of Misuse in Family Law," *International Survey of family law 2006*: 135.

ได้รับการยกเว้นเมื่อพ้นระยะเวลา 5 ปี นับแต่รับรองบุตรที่มีผล หรือนับแต่วันที่เด็กเข้ามาในประเทศ¹¹⁴

ในการพิจารณาความหมายของการมีความสัมพันธ์ในทางสังคมและครอบครัว กรณีบิดารับผิดชอบต่อเด็กตามความเป็นจริงในเวลานั้น ให้ถือว่าความสัมพันธ์ทางสังคมและครอบครัวระหว่างเด็กและบิดายังคงมีอยู่¹¹⁵

ความสัมพันธ์ทางสังคมและครอบครัว โดยทั่วไปศาลพิจารณาจากการให้สิทธิที่จะติดต่อกับเด็กของผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นญาติตามมาตรา 1685 โดยสิทธิที่จะติดต่อ หมายถึง การให้ความช่วยเหลือสวัสดิการของเด็ก หากผู้มีความสัมพันธ์ทางสังคมและครอบครัวมีความรับผิดชอบในการดูแลเด็ก หรือผู้ที่มีความสัมพันธ์ทางสังคมและครอบครัวนั้นมีคุณสมบัติเป็นบิดามารดาที่อยู่ร่วมกันกับเด็ก อาจเป็นการยอมรับในคดีได้ว่าบุคคลดังกล่าวได้อยู่ร่วมในครัวเรือนเดียวกันกับเด็ก เป็นระยะเวลาที่ยาวนาน และเนื่องจากความสัมพันธ์ของครอบครัวมีความซับซ้อนมากขึ้นจึงมีการขยายกลุ่มบุคคลที่มีสิทธิติดต่อ การลำดับบุคคลให้กว้างขึ้นอาจจะช่วยให้เกิดการรับผิดชอบต่อกันอย่างแท้จริงของบิดาตามพันธกรรมที่ไม่ใช่บิดาตามกฎหมาย อย่างไรก็ตามสิทธิที่จะติดต่อซึ่งเป็นผลมาจากความผูกพันทางสังคมและครอบครัวซึ่งการขยายออกไปไกลในกรณีการเป็นพ่อเลี้ยงหรือแม่เลี้ยงขณะอยู่ร่วมกับเด็กและบิดามารดาเด็กตามกฎหมายแต่ไม่ได้สมรส ซึ่งหากต่อมาได้แยกกันอยู่กับบิดามารดาของเด็ก บุคคลเหล่านี้จะไม่มีสิทธิติดต่อกับเด็ก พัฒนาการเรื่องสิทธิติดต่อนี้นำไปสู่หลักประโยชน์ของเด็ก เพราะทำให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมอย่างต่อเนื่องกับบุคคลซึ่งตนผูกพันทางอารมณ์อย่างใกล้ชิด แม้ไม่เกี่ยวข้องกันตามสถานะทางกฎหมาย ซึ่งก่อให้เกิดคดีเพิ่มขึ้นในศาลเนื่องจากหลักการดังกล่าวนี้ไม่มีข้อจำกัดที่จะระบุกลุ่มบุคคลที่แน่นอน เช่น ปู่ย่า ตายาย ลูกพี่ลูกน้อง คู่ชีวิตของบิดามารดา ที่จะสามารถมีความสัมพันธ์ในทางสังคมและครอบครัวต่อเด็ก โดยหลักต้องพิจารณาว่าเป็นบุคคลในครัวเรือนที่มีอยู่ หรือได้มีอยู่แล้วก่อนที่เด็กจะมีความสัมพันธ์ทางสังคมและครอบครัว แต่บุคคลที่เป็นพี่เลี้ยงดูในแต่ละวันจะไม่มีสิทธิติดต่อกัน¹¹⁶

หากเด็กยังไม่เกิดระยะเวลาในการโต้แย้งจะไม่เริ่มนับ ไม่ว่าจะก่อนการรับรองบุตรจะมีผลสมบูรณ์ หรือในกรณีชายคู่สมรสตาย ระยะเวลาจะยังไม่เริ่มนับ หากยังไม่มีคำวินิจฉัยถึงที่สุดว่าสามีใหม่ของมารดาไม่ใช่บิดาของเด็ก¹¹⁷

¹¹⁴ German Civil Code Section 1600 b (1a)

¹¹⁵ German Civil Code Section 1600 (4)

¹¹⁶ Nina Dethloff, "Redefining the Position of Fathers in German Family Law," *International Survey of family law* 2006: 261.

¹¹⁷ German Civil Code Section 1600 b (2)

หากผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้เยาว์ไม่ได้โต้แย้งความเป็นบิดาภายในระยะเวลา ผู้เยาว์อาจโต้แย้งความเป็นบิดาได้หลังจากที่บรรลุนิติภาวะแล้ว กรณีนี้ระยะเวลาจะยังไม่เริ่มนับก่อนที่ผู้เยาว์จะมีอายุครบไม่ว่าก่อนที่ผู้เยาว์จะอายุครบนั้น ผู้เยาว์ได้ทราบถึงเหตุแห่งการโต้แย้งความเป็นบิดาก็ตาม ส่วนกรณีผู้อนุบาลของคนไร้ความสามารถไม่ได้โต้แย้งความเป็นบิดาภายในระยะเวลา ผู้มีสิทธิโต้แย้งอาจโต้แย้งเองได้เมื่อเหตุที่ทำให้เป็นคนไร้ความสามารถสิ้นสุดลง หากคนไร้ความสามารถได้ทราบเหตุแห่งการโต้แย้งความเป็นบิดาก่อนที่เหตุที่ทำให้เป็นคนไร้ความสามารถสิ้นสุดลง อายุความยังไม่เริ่มนับ¹¹⁸

การนับระยะเวลาที่บุคคลผู้มีสิทธิโต้แย้งนั้นถูกข่มขู่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย อายุความ 2 ปีนั้นจะไม่นำมาใช้ผู้ถูกข่มขู่จะคัดค้านหลังจากพ้นระยะเวลา 2 ปีนั้นไปแล้วได้ โดยจะเริ่มนับระยะเวลา 6 เดือน นับแต่พ้นจากการข่มขู่ตาม มาตรา 210 แต่หากมีการฟ้องคดีในเรื่องการข่มขู่มาตรา 204(2) กำหนดให้ระยะเวลาฟ้องคดีสะดุดหยุดลง โดยให้นำระยะเวลานับแต่ 6 เดือนภายหลังจากได้มีคำตัดสินถึงที่สุดในกระบวนการเรื่องดังกล่าว หากกระบวนการไม่ถึงที่สุดเนื่องจากคู่ความไม่ได้ดำเนินคดี ให้เริ่มนับแต่วันสุดท้ายที่ได้กระทำการให้เป็นเหตุฟ้องร้อง ศาลต้องรับผิดชอบต่อการกระบวนการที่จะเกิดขึ้นในวันที่กระบวนการพิจารณาที่เป็นเหตุให้ยุติสิ้นสุดลง โดยการยุติระยะเวลาจะเริ่มขึ้นอีกหากคู่ความฝ่ายหนึ่งยังคงดำเนินกระบวนการพิจารณาที่เป็นเหตุให้ยุตินั้นต่อไป¹¹⁹

ระยะเวลาในการโต้แย้งนี้ใช้กับการโต้แย้งข้อสันนิษฐานความเป็นบิดาตามกฎหมายตามกฎหมายด้วย โดยอ้างว่าไม่ใช่บิดาตามพันธกรรมโดยแท้ของเด็ก คำสั่งศาลจะมีผลกระทบอย่างมากต่อเด็กที่ถูกตัดสายสัมพันธ์และสิ้นสุดหน้าที่บิดามารดาในการจ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดู อำนาจปกครองหรือการเลี้ยงดู เนื่องจากสายสัมพันธ์มีผลต่อการปกป้องสวัสดิการของเด็ก การฟ้องคดีจึงจำเป็นที่จะต้องมีการฟ้องคดีระยะเวลาฟ้องคดีภายในกำหนด 2 ปี ตามมาตรา 1600 b เนื่องจากเป็นกระบวนการเริ่มต้นตั้งนั้นชายมีหน้าที่ที่จะพิสูจน์ความมีอยู่ของพฤติการณ์ว่ามีน้ำหนักเพียงพอที่จะให้ปรากฏความสงสัยในความเป็นบิดาขึ้น¹²⁰

นอกจากนี้ตามมาตรา 1600 c ในการพิจารณาคดีเรื่องความเป็นบิดาเด็กได้รับการสันนิษฐานให้เป็นทายาทของชายผู้เป็นสามีหรือชายผู้รับรองบุตรตามมาตรา 1592 ด้วย แต่ข้อสันนิษฐานนี้จะไม่นำมาใช้หากบิดาผู้รับรองได้โต้แย้งความเป็นบิดาโดยอ้างเจตนาอันเป็น

¹¹⁸ German Civil Code Section 1600 b (3) (4)

¹¹⁹ German Civil Code Section 1600 b (5)

¹²⁰ Nina Dethloff and Kathrin Kroll, "Strengthening Children's Rights in German Family Law," *International Survey of family law 2006* (2008): 128.

โมฆียกรรมจากเหตุสำคัญผิด น้อยลง และข่มขู่ ซึ่งการพิจารณาจะกลับไปใช้หลักข้อสันนิษฐานว่าชาย ได้มีความสัมพันธ์ทางเพศในระยะเวลาที่หญิงอาจตั้งครรภ์ได้ โดยปรับใช้ตามความจำเป็น

สิทธิและประโยชน์ที่เกี่ยวข้องในการตัดสินใจความเป็นบิดา

เนื่องจากกระบวนการพิจารณาสะท้อนถึงชีวิต สิทธิ ประโยชน์ ของ บิดาตามกฎหมาย บิดาตามพันธุกรรม มารดา และเด็ก ที่จะต้องมีความสมดุลซึ่งกันและกัน โดยรัฐ ต้องดำรงไว้ซึ่งโครงสร้างครอบครัวและสิทธิในการอุปการะบุตร โดยบิดาตามกฎหมายอาจร้องขอถอน การรับรองบุตรเพื่อย้ายภาระในการอุปการะไปยังบิดาตามพันธุกรรม สิทธิของมารดาในเรื่องส่วนตัว ในความสัมพันธ์ทางเพศมักขัดแย้งกับสิทธิของบิดาตามกฎหมายและบิดาตามพันธุกรรมในการสืบสวน ข้อเท็จจริงให้เปิดเผยในคดี สิทธิที่จะรับรู้และควบคุมข้อมูลตามพันธุกรรมของบิดาตามพันธุกรรม มักจะขัดแย้งกับบิดาตามกฎหมาย แต่อย่างไรก็ตามเด็กจะต้องมีสิทธิที่จะมีชีวิตครอบครัวที่เป็นสุขและ ได้รับการอุปการะเลี้ยงดู¹²¹

คำวินิจฉัยของศาลที่ 1 BvR 421/05 เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2007 ในคดี Herrn S. ซึ่งเขาเป็นชายที่อยู่กินกับมารดาในช่วงระยะเวลาที่อาจตั้งครรภ์ได้ ต่อมาในปี ค.ศ. 1994 เขาได้รับรองเด็กหญิงเป็นบุตรโดยสมัครใจหลังจากเด็กเกิด ต่อมาในปี ค.ศ. 2001 ได้โต้แย้งสถานะความเป็นบิดาโดยขอด้วยกฎหมาย โดยอ้างผลการตรวจทางการแพทย์ว่าตนเป็นหมัน ในอัตราร้อยละ 90 ศาลเห็นว่ารายงานทางการแพทย์ดังกล่าวไม่เพียงพอในการถอนการรับรองความเป็นบิดาและให้ยกคำร้องขอโต้แย้ง แม้ว่าจะมีรายงานผลการตรวจแต่ศาลก็ไม่ยอมรับผลดังกล่าวอย่างเป็นทางการเนื่องจาก Herrn S. ไม่มีเหตุผลน่าเชื่อได้ว่ามีชายอื่นเป็นบิดาตามพันธุกรรมของเด็ก จึงไม่มีเหตุตามกฎหมายที่จะโต้แย้งความเป็นบิดาของเด็ก ศาลยึดหลักว่าบิดาตามกฎหมายไม่สามารถ ยืนยันว่าตนไม่ใช่บิดาตามพันธุกรรมโดยผลตรวจของผู้เชี่ยวชาญในการพิสูจน์สิทธิ แต่เขาต้องแสดง หลักฐานอย่างหนักแน่นที่เป็นไปได้โดยระบุเจาะจงชายที่เป็นบิดาตามพันธุกรรม¹²²

ศาลจะไม่รับฟังผลการตรวจพันธุกรรม หากเป็นพยานหลักฐานที่ได้มา จากการได้รับหลักฐานที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย และไม่อาจนำไปสู่การร้องขอให้ศาลสั่งให้ตรวจ พันธุกรรม ศาลอาจเห็นว่าพยานหลักฐานนั้นไม่ได้มาตรฐานเนื่องจากศาลไม่อาจพิสูจน์ได้ว่าตัวอย่างที่ ใช้ในการตรวจพันธุกรรมมาจากบิดาและเด็กหรือไม่ อย่างไรก็ตามแม้ว่าศาลเห็นว่าพยานหลักฐาน น่าเชื่อถือ แต่อาจถูกห้ามมิให้รับฟังเนื่องจากขัดรัฐธรรมนูญ ในสิทธิของเด็กที่จะควบคุมข้อมูลทาง พันธุกรรม ที่จะมีชีวิตครอบครัวที่ราบรื่น และได้รับการอุปการะเลี้ยงดู โดยศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า สิทธิของบิดาที่จะทราบถึงความเป็นบิดาตามพันธุกรรมของตนเองนั้นอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าการปกป้อง

¹²¹ Shelly Kamei, "Partitioning Paternity: The German Approach to a Disjuncture between Genetic and Legal Paternity with Implications for American Courts" *San Diego International Law Journal* 11, 2 (2010): 525.

¹²² Ibid.

สิทธิของเด็ก ศาลจึงอาจละเว้นการตรวจพันธุกรรมเมื่อมีการร้องขอได้ในทุกๆคดีเพื่อที่จะรักษาครอบครัวของเด็กไว้¹²³

(ง) ผลของการถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร

ผลในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาต่อบุตร การถอนการรับรองบุตรจะมีผลย้อนหลังหรือไม่นั้น ไม่ปรากฏกฎหมายลายลักษณ์อักษรไว้อย่างชัดเจน แต่ปรากฏแนวคิดในคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเห็นควรให้มีผลย้อนหลังไปนับแต่เด็กเกิด

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ ที่ 1 BvL 6/10 เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม ค.ศ. 2013 มีประเด็นในเรื่องการโต้แย้งความเป็นบิดาตามประมวลกฎหมายแพ่งตาม มาตรา 1600 ขัดรัฐธรรมนูญซึ่งมีผลทำให้เสียสิทธิพลเมือง โดยศาลท้องถิ่น Hamburg-Altona ได้ตัดสินคดีเมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม ค.ศ. 2013 ในกระบวนการโต้แย้งความเป็นบิดาว่าไม่มีความสัมพันธ์ความเป็นบิดา ระหว่างผู้รับรองกับบุตร และคดีถึงที่สุดแล้ว ความเป็นบิดาจึงสิ้นสุดลง และสิทธิพลเมืองอันเป็นผลที่ได้มาจากการรับรองบุตร โดยผลตามกฎหมายนี้มีผลย้อนหลังไปถึงเวลาที่เด็กเกิด

เรื่องการใช้ชื่อสกุล นั้นจะถูกพิจารณาตามลักษณะการใช้อำนาจปกครองร่วมกันประมวลกฎหมายแพ่ง มาตรา 1617 และมาตรา 1617a หากความเป็นบิดาถูกโต้แย้งสำเร็จ และเด็กได้ถือเอานามสกุลของชายผู้ไม่ใช่บิดา เด็ก มารดา หรือชายร้องขอ ชื่อสกุลของเด็กจะถูกเปลี่ยนไปใช้ชื่อสกุลของมารดา โดยเจ้าพนักงานทะเบียนเป็นผู้มีอำนาจในการเปลี่ยนชื่อสกุลดังกล่าว¹²⁴ ส่วนการรับมรดกในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี บุตรที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายมีสิทธิอย่างเดียวกันกับบุตรชอบด้วยกฎหมาย ในการรับมรดกจากทั้งบิดามารดา ตามมาตรา 1924¹²⁵

เรื่องอำนาจปกครองบุตร ยังมีความเป็นไปได้ที่จะมีอำนาจปกครองร่วมกันหากมารดายินยอม อย่างไรก็ตาม ในกรณีเกือบทั้งหมดมารดาจะเห็นว่าไม่สามารถที่จะใช้อำนาจปกครองร่วมกันได้หากบิดามารดานั้นแยกกันอยู่และไม่มีพื้นฐานการใช้ชีวิตร่วมกันมาก่อน

เรื่องสิทธิพลเมืองนั้น การสูญเสียสิทธิพลเมืองเยอรมันอาจเกิดขึ้นได้ในหลายกรณี การเสียสิทธิโดยการถอนการกระทำทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายถือเป็นกรณีหนึ่ง ซึ่งการถอนการกระทำทางปกครองจะไม่มีผลต่อเด็กซึ่งเป็นบุคคลที่สามที่ได้รับสิทธิโดยกฎหมาย เมื่อ

¹²³ Ibid., p. 537.

¹²⁴ Birgit Feldtmann and others, "Facilitating Life Events Part I : Country Reports : Final Report for the European Commission, Directorate-General for Justice, Freedom and Security," [Online] Accessed: 12 may 2019. Available from: http://ec.europa.eu/civiljustice/publications/docs/study_ms_legislation_synthesis_report_en.pdf

¹²⁵ Joerg C. Moddelmog, "Kaiserslautern Legal Services Center Legal Assistance Information : Illegitimate Paternity Rules in Germany," [Online] Accessed: 29 may 2019. Available from: <https://www.scribd.com/.../Illegitimate-Paternity-Rules-in-Germany>

เด็กอายุครบ 5 ปี ซึ่งกรณียกเว้นให้ไม่มีผลต่อเด็กดังกล่าวจะนำมาปรับใช้โดยอนุโลมกับการกระทำอื่นๆ ซึ่งมีผลให้เสียสิทธิพลเมืองย้อนหลัง ในกรณีศาลวินิจฉัยไม่มีความเป็นบิดาอยู่อีกต่อไปตามประมวลกฎหมายแพ่ง มาตรา 1599 หรือ กรณีที่ความเป็นบิดาถูกโต้แย้งตามมาตรา 1600 (1) ข้อ 5 โดยชายซึ่งเป็นผู้รับรองบุตรเอง หรือบุคคลที่มีความสัมพันธ์ทางสังคมและทางครอบครัวต่อเด็กตามมาตรา 1600 (3) ทั้งสามกรณีเมื่อมีการถอนการรับรองบุตรเมื่อบุตรอายุครบ 5 ปีแล้ว บุตรจะได้รับยกเว้นให้ไม่เสียสิทธิพลเมืองเยอรมันไปโดยการถอนสิทธิที่มีผลต่อบุคคลที่สามซึ่งได้พิจารณาเรื่องกลฉ้อฉล ช่มชู้ หรือการให้สินบนรางวัลในการให้ข้อมูลเท็จ จะถูกนำมาชั่งน้ำหนักในการวินิจฉัย และพิจารณาถึงสวัสดิการของเด็กด้วย¹²⁶ เนื่องจากผู้ร่างกฎหมายเห็นว่าอายุ 5 ปี เป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาการรับรู้ในเรื่องสัญชาติ การร่างกฎหมายจึงอ้างถึงอายุการเข้าศึกษาในโรงเรียนในการอ้างอิง¹²⁷

สิทธิในเรื่องความเป็นพลเมือง โดยศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า การปกป้องไม่ให้เกิดการเสียสิทธิพลเมืองนั้น ครอบครัวไปถึงเด็กซึ่งได้สิทธิมาโดยผลของการรับรองบุตรด้วย แต่สิทธิในการโต้แย้งการรับรองบุตรของผู้มีอำนาจนั้นได้ขัดขวางการปกป้องสิทธิตามรัฐธรรมนูญดังกล่าว เนื่องจากการเป็นบิดาโดยการรับรองบุตรตาม ประมวลกฎหมายแพ่ง มาตรา 1592 ข้อ 2 นั้น ต่อมา มีการฟ้องคดีโต้แย้งและคดีถึงที่สุดแล้วว่าไม่ใช่บิดา ความเป็นบิดาที่ก่อตั้งโดยการรับรองนี้เป็นบิดาตามกฎหมายจึงควรให้เด็กได้รับสิทธิพลเมืองด้วย และการเสียสิทธิพลเมืองนี้เป็นไปตามโครงสร้างของกฎหมายซึ่งขึ้นกับการเป็นโมฆะของความเป็นบิดาเป็นสำคัญ และการลบล้างสิทธินี้ไม่กระทบต่อการปกป้องสิทธิความเป็นพลเมืองตามรัฐธรรมนูญซึ่งก็ยังคงมีอยู่ในเวลาเดียวกัน เป็นวิธีการทางกฎหมายที่จะแก้ไขการเสียสิทธิที่มีผลย้อนหลังโดยเฉพาะเจาะจง¹²⁸

3.1.2.2 ประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น

(ก) วิธีการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร

กรณีที่เด็กเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น คือ บุตรที่เกิดในระหว่างสมรสเช่นเดียวกับกฎหมายไทย โดยเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของชายผู้เป็นสามี ตามมาตรา 772(1) และบุตรที่เกิดหลังจากสมรส แต่ภายใน 200-300 วันนับจากสิ้นสุดการสมรสจะถูกสันนิษฐานว่าเป็นบุตรในระหว่างสมรส ตามมาตรา 772(2) ข้อสันนิษฐานนี้จะถูกกลับโดย

¹²⁶ Nationality Act 1913 Section 17 (2) (3), 35

¹²⁷ Andrea Kirsch, "The Loss of Citizenship by Revolution of Naturalization or Ex Lege: Overview of German Case Law and Legislative Changes of 2009," *German Law Journal* 12, 8 (2011): 1679.

¹²⁸ Kirchhof and others, "Headnotes to the order of the first Sanate of 17 December 2013," Federal constitutional court – 1 BvL 6/10-“ : 5

คำสั่งศาลเท่านั้น หากบิดาร้องขอ ตามมาตรา 775 โดยบิดาอาจเป็นผู้เริ่มฟ้องโต้แย้งต่อเด็กหรือมารดาเพื่อปฏิเสธบุตรได้ แต่หากชายผู้เป็นสามีได้ให้การรับรู้ความเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายแก่เด็กแล้วหลังจากเด็กเกิด ชายจะเสียสิทธิที่จะเพิกถอนข้อสันนิษฐานความเป็นบุตรตามมาตรา 776

การจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรโดยความสมัครใจตามกฎหมายญี่ปุ่นนั้น มิใช่เป็นเรื่องของเงื่อนไขแห่งการเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย แต่เป็นเรื่องของการยอมรับหรือยืนยันข้อเท็จจริง¹²⁹ โดยการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรอาจเกิดโดยความสมัครใจไม่นำมาใช้กับมารดาผู้ทำการสมรส และแม้ว่ากฎหมายให้สิทธิมารดาจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรไว้ตามประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นซึ่งกำหนดให้ผู้มีสิทธิรับรองบุตรนั้นไม่ว่าบิดาหรือมารดาก็สามารถจดทะเบียนรับเด็กที่เกิดนอกสมรสเป็นบุตรได้¹³⁰ แต่ศาลสูงในคดี Supreme Court, 27 April 1962, Minshu 16, 1247 ได้ตัดสินว่ามารดาซึ่งเป็นผู้ให้กำเนิดบุตร จึงไม่จำเป็นต้องจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร¹³¹ การรับรองโดยมารดาอาจมีได้ในกรณีที่มารดาทอดทิ้งเด็ก และต่อมาได้กลับมายอมรับว่าเด็กเป็นบุตรของตน¹³²

การรับรองเด็กในกรณีมารดา บิดาอาจรับรองเด็กในกรณีมารดาได้หากมารดาให้ความยินยอม หรือเด็กที่ถึงแก่ความตายแล้วสามารถรับรองได้ โดยมีเงื่อนไขว่าบุตรที่ตายแล้วนั้นจะต้องมีผู้สืบสันดานโดยตรงที่ยังมีชีวิตอยู่ และผู้สืบสันดานได้ให้ความยินยอมในการรับผู้ตายเป็นบุตรด้วย การจดทะเบียนรับเด็กซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้วเป็นบุตรต้องได้รับความยินยอมจากเด็ก¹³³ การจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรบิดามารดาไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนตามกฎหมายในการรับรองบุตร แม้ว่าบิดามารดาจะเป็นผู้เยาว์หรือผู้ไร้ความสามารถ¹³⁴

วิธีการรับรองบุตรตามกฎหมายญี่ปุ่นอาจแบ่งได้เป็น 2 วิธี คือ การรับรองบุตรโดยสมัครใจและการรับรองบุตรโดยถูกบังคับ

¹²⁹ ซาดิซาย อัครวิบูลย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2552), หน้า 487.

¹³⁰ Japanese Civil Code Article 779

¹³¹ Melissa Ahlefeldt, "Less Than Family : Surrogate Birth and Legal Parent-Child Relationships in Japan," [Online] Accessed: 12 may 2019. Available from:

<https://pdfs.semanticscholar.org/a151/d7b9d13a62458dcffe8505ba4a6c27b4eedb.pdf>

¹³² เบญจพล สาดิตสมิตพงษ์, "เรื่องสิทธิของบุตรนอกสมรส," หน้า 60.

¹³³ Japanese Civil Code Article 782,783

¹³⁴ Japanese Civil Code Article 780

1) วิธีการรับรองบุตรโดยสมัครใจ สามารถกระทำได้โดยการแจ้งต่อนายทะเบียนให้ทำการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร การแจ้งต้องดำเนินการตามเงื่อนไขใน the Family Registration Act 1947 หรือ อาจกระทำโดยพินัยกรรมก็ได้¹³⁵

วิธีการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรต่อนายทะเบียน ตาม the Family Registration Act 1947 มาตรา 60 บัญญัติให้บุคคลที่ต้องการจะรับรองความเป็นบิดามารดาต่อบุตร จะต้องแจ้งข้อความเป็นลายลักษณ์อักษรต่อนายทะเบียน โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) หากบิดาเป็นผู้รับรองความเป็นบิดา ต้องใส่ชื่อ และถิ่นที่อยู่ของมารดาซึ่งได้จดทะเบียนไว้ด้วย

(2) หากเด็กถึงแก่ความตายแล้ว ผู้รับรองความเป็นบิดา นอกจากต้องใส่ชื่อ วันเกิด และถิ่นที่อยู่ของทายาทผู้สืบสายโลหิตโดยตรงของเด็กแล้ว ต้องใส่วันที่เด็กถึงแก่ความตายด้วย

วิธีการรับรองบุตรโดยพินัยกรรม ผู้จัดการมรดกจะต้องยื่นแจ้งการรับรองต่อนายทะเบียนภายใน 10 วันนับแต่วันที่ตนได้รับหน้าที่เป็นผู้จัดการมรดก และแนบสำเนาพินัยกรรมมาด้วย การรับรองเด็กที่คลอดออกมาแล้วเสียชีวิต บุคคลที่มีหน้าที่แจ้งเกิดจะต้องยื่นการแจ้งการรับรองภายใน 14 วัน นับจากวันที่ได้รู้ข้อเท็จจริงในท้องที่ซึ่งได้แจ้งการรับรอง อย่างไรก็ตาม หากเป็นผู้จัดการมรดกตามพินัยกรรมยังต้องแจ้งการรับรองภายใน 10 วันตามมาราก่อน ดังที่บัญญัติไว้ใน the Family Registration Act 1947 มาตรา 64 และมาตรา 65

ในกรณีบิดาจดทะเบียนรับเด็กในครรภ์เป็นบุตร ต้องได้รับความยินยอมจากมารดา ก่อน และกรณีเด็กถึงแก่ความตายบิดาหรือมารดาอาจยังคงจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรได้ แต่จำกัดว่าเด็กนั้นต้องมีผู้สืบสันดานโดยตรงซึ่งหากผู้สืบสันดานบรรลุนิติภาวะแล้วจะต้องให้ผู้สืบสันดานยินยอมด้วย¹³⁶ และ the Family Registration Act 1947 มาตรา 61 หากบุคคลใดๆ จะรับรองเด็กที่ยังไม่เกิด ผู้นั้นจะต้องยื่นคำร้องในท้องที่ที่เป็นถิ่นที่อยู่ซึ่งมารดาได้จดทะเบียนไว้ การยื่นคำร้องจะเป็นผลเมื่อมีการแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรและได้รับการจดลงในทะเบียนมารดา

2) วิธีการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรโดยถูกบังคับ กรณีไม่มีบิดามารดาจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร บุตรหรือผู้สืบสันดานโดยตรงอาจเริ่มฟ้องคดีต่อบิดาให้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย¹³⁷ การฟ้องคดีนี้ เป็นการฟ้องคดีให้ชายรับรองบุตร (forceful affiliation law suits) มีค่าเท่ากับกรกล่าวอ้างยืนยันความมีอยู่ของความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับบุตรที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย การฟ้องคดีนี้ไม่สามารถนำคดีสู่ศาลได้หากเกินระยะเวลา 3 ปี นับแต่บิดามารดาถึงแก่

¹³⁵ Japanese Civil Code Article 781

¹³⁶ Japanese Civil Code Article 783

¹³⁷ Japanese Civil Code Article 787

ความตาย บุตรที่บิดารับรองมีสิทธิเช่นเดียวกับบุตรอื่นๆ เว้นแต่สิทธิในแบ่งส่วนเฉลี่ยในการรับมรดก จะได้ครึ่งหนึ่งของบุตรอื่น¹³⁸

(ข) ผลของการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร

ตามกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นกำหนดให้การจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร มีผลแตกต่างจากการทำให้เด็กเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย โดยการทำให้เด็กเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายนั้น จะเกิดขึ้นเมื่อบิดามารดาได้สมรสกันและมีการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร

การรับรองบุตรจะมีผลย้อนหลังนับแต่เวลาเกิด ทั้งนี้ ไม่สามารถส่งผลกระทบต่อสิทธิที่บุคคลที่สามได้รับมาแล้ว¹³⁹ การรับรองบุตรก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาและบุตรตามกฎหมายซึ่งเป็นผลให้บิดามารดาและบุตรมีหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูซึ่งกันและกัน¹⁴⁰ แต่มีสิทธิในการรับมรดกเพียงครึ่งหนึ่งของบุตรชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น

หากบิดามารดาสมรสกันและได้มีการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรด้วย มีผลให้เด็กได้รับสถานะบุตรชอบด้วยกฎหมาย ความเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายจะมีผลนับแต่เมื่อใด แบ่งได้เป็น 2 กรณี¹⁴¹ คือ

1) บุตรที่ได้รับการรับรองโดยบิดาแล้ว จะได้รับสถานะของการเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายจากการสมรสระหว่างบิดาและมารดา

2) บุตรที่ได้รับการรับรองโดยบิดาและมารดาขณะที่สมรสกันอยู่ในขณะนั้น จะได้รับสถานะเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย นับแต่เวลาที่ได้รับการรับรองบุตร

บทบัญญัติทั้งข้อ 1) และ ข้อ 2) อนุโลมให้ใช้กรณีที่บุตรเสียชีวิตแล้ว เมื่อบิดาจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรให้นำบทบัญญัติในมาตรา 766 ซึ่งกำหนดให้การสิ้นสุดของอำนาจปกครองบุตรภายหลังการหย่าให้นำมาใช้แก่การจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรด้วยโดยอนุโลม¹⁴² ซึ่งได้กำหนดผลในเรื่องอำนาจปกครองบุตรไว้ในกรณีที่มีการตกลงกันได้ให้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรโดยสมัครใจไม่ต้องฟ้องคดีเรื่องอำนาจปกครองบุตร ตรวจตรา และ

¹³⁸ Hiroshi Oda, *Japanese Law*, 2 ed. (New York Oxford University Press 1992), p. 239.

¹³⁹ Japanese Civil Code Article 784

認知の効力
第七百八十四条 認知は、出生の時にさかのぼってその効力を生ずる。ただし、第三者が既に取得した権利を害することはできない。

¹⁴⁰ Japanese Civil Code Article 877

¹⁴¹ Japanese Civil Code Article 789

1 父が認知した子は、その父母の婚姻によって嫡出子の身分を取得する。
2 婚姻中父母が認知した子は、その認知の時から、嫡出子の身分を取得する。
3 前二項の規定は、子が既に死亡していた場合について準用する。

¹⁴² Japanese Civil Code Article 788

การติดต่อบุตร ค่าใช้จ่ายในการปกครองดูแลและค่าใช้จ่ายที่จำเป็นอื่นๆ ให้ทำความตกลงกันด้วย การทำความตกลงกระทำโดยพิจารณาจากประโยชน์ของเด็ก

ถ้ากรณีเป็นการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรโดยไม่สมัครใจเนื่องจากไม่สามารถตกลงกันได้ ในเรื่องอำนาจปกครองดังกล่าวข้างต้นจะต้อง ถูกตัดสินโดยศาลครอบครัว ศาลครอบครัวอาจจะเปลี่ยนข้อตกลงหรือคำตัดสินภายใต้เงื่อนไขและสั่งให้จัดการอย่างเหมาะสมเกี่ยวกับอำนาจปกครองเหนือเด็กได้หากจำเป็น และสิทธิหน้าที่ของบิดามารดาที่เกินกว่าขอบของอำนาจปกครองอาจจะไม่ถูกปรับเปลี่ยนภายใต้ข้อตกลงดังกล่าว

การใช้ชื่อสกุลของเด็กตามกฎหมายแยกออกเป็นบุตรในสมรสและบุตรนอกสมรส หากเป็นกรณีบุตรในสมรสมีสิทธิใช้ชื่อสกุลของบิดาหรือมารดาก็ได้ แต่หากเป็นบุตรนอกสมรสมีสิทธิใช้ชื่อสกุลมารดาเท่านั้น¹⁴³ บุตรที่ได้รับการรับรอง แล้วถือเป็นทายาทมีสิทธิในการรับมรดกของบิดามารดาตาม มาตรา 887 แต่การมีสิทธิในการรับมรดกของบุตรนั้นแม้จะเป็นบุตรที่ได้รับการรับรองแล้วแต่ยังไม่ได้เป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายเนื่องจากบิดามารดาไม่ได้สมรสกัน จึงมีสิทธิเพียงรับมรดกครั้งหนึ่งของบุตรชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น¹⁴⁴

การได้รับสัญชาติกรณีเด็กซึ่งเป็นบุตรไม่ชอบด้วยกฎหมายของชาย สัญชาติญี่ปุ่นและมารดาชาวต่างชาติอาจได้รับสัญชาติญี่ปุ่นได้หากว่าได้รับการรับรองโดยบิดาก่อนการเกิด การได้สัญชาติต้องกระทำตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด โดยเด็กอายุไม่เกิน 20 ปี บิดาหรือมารดาได้รับรองความเป็นบิดาหรือมารดา และร้องขอให้จัดแจ้งลงในทะเบียนต่อกระทรวงยุติธรรม ถ้าบิดาหรือมารดาที่ได้รับการรับรองนั้นมีสัญชาติญี่ปุ่นในขณะที่เด็กเกิด และบิดาหรือมารดานั้นยังคงมีสัญชาติญี่ปุ่นอยู่ในปัจจุบันหรือจนถึงแก่ความตาย¹⁴⁵

(ค) วิธีการถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร

เนื่องจากบุตรตามประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นมีได้ 2 กรณี คือ บุตรโดยการเกิด หมายถึง บุตรที่แท้จริงอาจชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ก็ได้ และบุตรโดยบทบัญญัติของกฎหมาย หมายถึง บุตรบุญธรรม¹⁴⁶ ในการพิจารณาคดีในความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับบุตร มีความขัดแย้งระหว่างทฤษฎีความเชื่อมโยงทางสายเลือดและทฤษฎีความเชื่อมโยงทางทะเบียน ทฤษฎีความเชื่อมโยงทางทะเบียน หากคู่สมรสซึ่งบิดามารดาตามกฎหมายไม่มีความสัมพันธ์ตามพันธกรรมจะผูกพันรับเด็กเป็นบุตรได้ ต้องจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมตามกฎหมาย แต่ก็ส่งผลให้มีคู่สมรส

¹⁴³ Japanese Civil Code Article 790

¹⁴⁴ Japanese Civil Code Article 900

¹⁴⁵ The National Law 1984 Article 3

¹⁴⁶ เบญจพล สาธิตสมิตพงษ์, "เรื่องสิทธิของบุตรนอกสมรส," หน้า 60.

ที่ไม่จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม แต่รายงานการเกิดเท็จว่าเด็กเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย แทนเพื่อหลีกเลี่ยงกระบวนการพิจารณาทางศาล¹⁴⁷

การตีความกฎหมายที่ว่า ความสัมพันธ์บิดามารดากับบุตรเกี่ยวพันกัน ตามสายเลือดสามารถถูกโต้แย้งได้ในการฟ้องคดีเรื่องความสัมพันธ์นั้น อาจเป็นเพราะการมีความสัมพันธ์ทางกฎหมายแต่ไม่เกี่ยวพันทางสายเลือด ความสัมพันธ์ทางสายเลือดจึงไม่ถูกคำนึงถึง แต่มีนัยกฎหมายที่ตระหนักถึงโดยแสดงข้อเท็จจริงในเรื่องดังกล่าวไว้ในความเห็นรองตามคำพิพากษาว่า การถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรอาจจะเปลี่ยนความสัมพันธ์บิดามารดากับบุตรได้โดยวิธีการแก้ไขทางปกครองในการแก้ไขทะเบียนโดยไม่จำเป็นต้องฟ้องศาล¹⁴⁸

กฎหมายญี่ปุ่นให้บิดาหรือมารดาผู้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรแล้วไม่อาจถอนได้¹⁴⁹ อย่างไรก็ตามเด็กหรือผู้มีส่วนได้เสียอาจฟ้องคดียืนยันข้อเท็จจริงโต้แย้งการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร การฟ้องคดีดังกล่าวไม่มีอายุความ สามารถยกขึ้นอ้างได้ตลอดเวลา¹⁵⁰ ข้อเท็จจริงในการฟ้องคดีโต้แย้งการรับรองบุตร เช่น ข้อเท็จจริงที่ว่า การรับรองบุตรนั้นไม่ได้เกิดจากเจตนาที่แท้จริงของบิดา ผู้ขอรับรองบุตรไม่ใช่บิดาที่แท้จริง การรับรองเกิดจากความสำคัญผิด หรือเพื่อผลประโยชน์อื่นใด¹⁵¹

ระยะเวลาในการฟ้องคดี ไม่ได้จำกัดไว้ในการฟ้องหลังจากเด็กเกิด ไม่ว่าจะต่อบุคคลใดๆ จึงเป็นไปได้ว่าเมื่อพ้นระยะเวลามานานมากแล้วจะมากล่าวอ้างว่ามีความสัมพันธ์กันได้ ขณะที่การฟ้องร้องเพื่อขอให้ความสัมพันธ์เป็นโมฆะไม่กำหนดเวลา แต่อย่างไรก็ตามการฟ้องยืนยันว่าไม่มีความสัมพันธ์อยู่เป็นสิ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ของบุคคลในการดำรงชีวิต จะมีผลกระทบที่สำคัญต่อความปลอดภัยทางสถานะของเด็กมากกว่าการฟ้องคดียืนยันว่ามีความสัมพันธ์¹⁵²

สิทธิในการฟ้องคดีโต้แย้งในความสัมพันธ์ที่ได้จดทะเบียนว่าไม่มีอยู่จริง ประเภทนี้ไม่ได้จำกัดอยู่กับบิดามารดา แต่เด็กหรือบุคคลผู้มีส่วนได้เสียอาจยืนยันข้อเท็จจริงโต้แย้งการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรได้ โดยการให้ฟ้องคดีโต้แย้งดังกล่าวจึงมีลักษณะไม่จำกัดในเรื่องของบุคคล การฟ้องคดีอาจจะถูกฟ้องได้โดยบุคคลใดๆ ในเวลาใดๆ เรียกการฟ้องคดีว่า การฟ้องคดีให้

¹⁴⁷ Ryoko Yamagushi, "Recent Development in Parent-Child Relationships Parental Rights, and Child Custody in Japan," *The International Survey of Family Law* (2008): 223.

¹⁴⁸ Noriko Mizuno, "Parent-Child Relationship in Japanese Civil Code," *Japanese Yearbook of International Law* 399.

¹⁴⁹ Japanese Civil Code Article 785

¹⁵⁰ Japanese Civil Code Article 786

¹⁵¹ วีรธรรม จิตรากร, "การรับรองบุตร," หน้า 47.

¹⁵² Noriko Mizuno, "Parent-Child Relationship in Japanese Civil Code," *Japanese Yearbook of International Law* 398.

ความสัมพันธ์เป็นโมฆะ (nullifying affiliation law suits) มีผลล้มล้างสาระสำคัญและชีวิตที่มีมาเป็นระยะเวลายาวนานสำหรับบิดามารดาและบุตร เนื่องจากสถานะของบิดาตามกฎหมายไม่สัมพันธ์กับบุตรตามสายเลือด คดีหนึ่งอาจมีผู้เสียชีวิตหรือไม่ก็ได้ คดีหนึ่งบุตรได้ฟ้องคดียื่นยันต่อญาติ เรื่องความสามารถในการเป็นบุคคลผู้รับบำนาญของผู้ตาย ศาลชั้นต้นเคยพิพากษายกเว้นความสัมพันธ์ต่อผู้ตาย โดยจำกัดการดำเนินคดีไว้เพียงต่อความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ยังมีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน แต่ต่อมาศาลสูงได้พิพากษากลับคำพิพากษาของศาลล่างโดยขยายกรอบของการฟ้องคดีให้รวมถึงความสัมพันธ์ต่อผู้ตายด้วย¹⁵³

การพิจารณาว่าชายผู้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรนั้นสามารถร้องขอเพิกถอนการรับรองบุตรได้หรือไม่ ได้มีความเห็นของนักกฎหมาย โดย J.E. De Becker ได้ให้ความเห็นไว้ในตำรากฎหมายว่า ในบางกรณีอาจมีการเพิกถอนการรับรองเด็กเป็นบุตรได้ โดยผู้ซึ่งให้การรับรองบุตรนั่นเอง เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้ให้การรับรองมิได้เป็นบิดาหรือมารดาของเด็ก¹⁵⁴

ศาลญี่ปุ่นได้พิจารณาในประเด็นว่าชายผู้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรนั้นเป็นผู้มีส่วนได้เสียหรือไม่ แตกต่างกัน

ในอดีตได้มีความเห็นที่มีลักษณะการตีความตามตัวอักษรว่า ผู้มีส่วนได้เสียไม่ควรรวมถึงผู้รับรองบุตร อ้างอิงจากประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 785 ซึ่งเห็นว่าบุคคลในตำแหน่งบิดา เข้าใจว่าตนสามารถเริ่มต้นก่อตั้งความสัมพันธ์ได้โดยตกลงร่วมกันในการรับรอง บุตร ต่อมากลับเปลี่ยนใจยกขึ้นอ้างว่าการรับรองนั้นไม่สมบูรณ์ ควรเป็นสถานการณ์ที่แตกต่างจากการกำหนดขอบเขตของผู้มีส่วนได้เสียตามมาตรา 786 การตีความมาตรา 786 อนุญาตให้เด็กและผู้มีส่วนได้เสียใดๆ ก่อข้อเท็จจริงในทางตรงข้ามกับการรับรองขึ้นอ้าง ส่วนบิดาผู้รับรองไม่ได้รับอนุญาตให้ยกข้อเท็จจริงดังกล่าว และเป็นที่เข้าใจว่าบิดาผู้รับรองไม่ได้รับอนุญาตให้ยืนยันว่าการรับรองไม่สมบูรณ์ตามมาตรา 785 เพื่อคุ้มครองสถานะของเด็กที่ได้รับการรับรองซึ่งอาจเกิดความไม่แน่นอนขึ้นกับเจตนาของผู้รับรอง และเห็นว่าสถานะของบิดาผู้รับรองนั้นแตกต่างจากเด็กหรือผู้มีส่วนได้เสีย¹⁵⁵

ต่อมาได้มีคำพิพากษาศาลสูง เมื่อวันที่ 14 มกราคม ค.ศ. 2011¹⁵⁶ ว่าบุคคลผู้รับรองความเป็นบิดานั้นถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสียตามประมวลกฎหมายแพ่ง มาตรา 786 และได้รับอนุญาตให้ยืนยันว่าการรับรองที่ตนได้กระทำนั้นไม่สมบูรณ์ โดยเหตุผลข้างต้นนี้นำมาใช้กับกรณี

¹⁵³ ibid.

¹⁵⁴ J.E. De Becker, *The Principle and Practice of the civil code of japan*, Vol. 2 London : Butterworth & Co., 1921: อ้างถึงใน รัชฎา เอกบุตร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วย ครอบครัว บิดามารดา และบุตร, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2555), หน้า 48.

¹⁵⁵ Case Number 1936 (O) 2702

¹⁵⁶ Case Number 2011 (Ju) 1561 Date of the Judgement 14 January 2014

ที่ผู้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรรู้ข้อเท็จจริงว่าตนไม่มีความสัมพันธ์ตามสายเลือดขณะรับรองด้วย ซึ่งมีความเห็นแย้งกับคำตัดสินดังกล่าว

ศาลญี่ปุ่นได้ให้ความเห็นไว้ในการพิจารณาคดี ซึ่งศาลตีความว่า ผู้มีส่วนได้เสียว่าควรรวมถึงผู้รับรองบุตรด้วยไว้ 3 เหตุผล คือ

1) เนื่องจากการรับรองบุตรมีสถานการณ์ที่หลากหลาย จึงไม่สมควรที่จะห้ามไม่ให้ผู้รับรองบุตรยืนยันว่าการรับรองนั้นไม่สมบูรณ์ ไม่ว่าในกรณีใดๆ

2) เมื่อไม่มีความสัมพันธ์ทางสายเลือด จึงไม่มีเหตุผลในการจำกัดสิทธิผู้รับรองบุตร

3) แม้ผู้รับรองเป็นผู้มีส่วนได้เสียในการยืนยันความไม่สมบูรณ์ แต่อาจถูกจำกัดสิทธิจากหลักการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต

หมายเหตุท้ายคำพิพากษาได้อธิบายว่า ความเห็นหลักที่เห็นว่าอาจจะมีกรณีซึ่งบิดาถูกจำกัดไม่ให้ยืนยันว่าการรับรองไม่สมบูรณ์หากบิดากระทำการไม่สุจริตโดยทฤษฎีการใช้สิทธิไม่สุจริตนี้ ส่วนมากเกิดในคดีซึ่งบิดาผู้รับรองมีความสัมพันธ์ตามกฎหมายนั้นไม่สอดคล้องกับสายเลือดซึ่งได้รับการยอมรับในคดีดังกล่าว ดังนั้นศาลไม่ควรอนุญาตให้บิดาผู้รับรองบุตรถอนการรับรองได้

การวินิจฉัยของศาลในการเพิกถอนการรับรองบุตรนอกจากพิจารณาว่าใครเป็นผู้มีส่วนได้เสียแล้ว ยังพิจารณาความเชื่อมโยงทางสายเลือดและหลักการใช้สิทธิโดยสุจริตด้วย

โดยทฤษฎีความเชื่อมโยงทางสายเลือด เกิดจากการแก้ไขปัญหาเด็กที่ไม่ได้รับการสันนิษฐานให้เป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย เนื่องจากบิดานั้นไม่ได้เป็นผู้คลอดบุตร และหากบิดาอยู่ต่างประเทศ อยู่ในเรือนจำ หรือบิดาแยกกันอยู่กับมารดาตามความเป็นจริง เด็กจะไม่ถูกสันนิษฐานว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย กฎหมายจึงกำหนดให้ฟ้องคดีเพื่อพิสูจน์ความเชื่อมโยงทางสายเลือดได้ ทฤษฎีความเชื่อมโยงทางสายเลือดจึงมีเหตุผลความจำเป็นเพื่อให้เด็กมีบิดาตามกฎหมาย และเพื่อความปลอดภัยในอัตลักษณ์และสถานะทางสังคม¹⁵⁷ การโต้แย้งสายสัมพันธ์อ้างเหตุที่เป็นข้อเท็จจริงในทางตรงกันข้ามกับการจดทะเบียนรับรองบุตรในการฟ้องคดี ศาลพิจารณาโดยหลักจะอนุญาตให้ได้แย้งความสัมพันธ์ทางทะเบียนระหว่างบิดามารดากับบุตรที่ไม่สัมพันธ์กับข้อเท็จจริงตามพันธูกรรม¹⁵⁸ ซึ่งได้มีการตีความที่แตกต่างออกไปเล็กน้อยในการถอนการรับรองบุตร หากมีข้อเท็จจริงว่าชายได้ทราบอยู่ก่อนแล้วว่าตนไม่มีความสัมพันธ์กับบุตรและเข้าใจว่ามาตรการรับรอง

¹⁵⁷ Noriko Mizuno, "Parent-Child Relationship in Japanese Civil Code," *Japanese Yearbook of International Law* 401.

¹⁵⁸ *Ibid.*, p. 393.

ความเป็นบิดานี้ขึ้นอยู่กับคำร้องขอของความสัมพันธ์ทางสายเลือด ศาลอาจจะยกฟ้องในข้อกล่าวอ้างของบิดาที่ขอให้การรับรองบุตรเป็นโมฆะ ด้วยเหตุว่าบิดาใช้สิทธิไม่สุจริตโดยพิจารณาจากสภาวะแวดล้อมในคดี¹⁵⁹

ศาลพิพากษายึดหลักทฤษฎีความเชื่อมโยงทางสายเลือด โดยไม่ยอมรับข้อโต้แย้งที่ว่า การจดทะเบียนการเกิดควรจะได้รับปฏิบัติเช่นเดียวกับการจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรม และไม่ยอมรับเหตุผลที่ว่าบิดามีเจตนาจดทะเบียนเกิดอันเป็นเท็จในเวลาที่จดทะเบียนจึงควรจะได้รับ การแก้ไขทางทะเบียนเกิดโดยจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรม ผลการพิจารณาของศาลทำให้ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับบุตร¹⁶⁰ ศาลยึดหลักการนี้มากกว่า 50 ปี ซึ่งศาลสูงในอดีตได้พิจารณาหลักการนี้ไว้ในคำตัดสินในคดีที่เป็นบรรทัดฐานในปี ค.ศ. 1936¹⁶¹

ศาลได้มีคำวินิจฉัยเปลี่ยนแปลงไป เมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม ค.ศ. 2006 ศาลสูงญี่ปุ่นมีคำพิพากษาที่มีความสำคัญอย่างมากในความรู้สึก เนื่องจากเป็นครั้งแรกที่มีการปฏิเสธว่าไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตร โดยศาลเห็นว่าการปฏิเสธเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริตในการฟ้องคดี แนวโน้มในทางทฤษฎีจะเน้นไปที่ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตรตามกฎหมาย ซึ่งจะเห็นได้จากคำพิพากษาในคดีนี้ด้วย ข้อเท็จจริงคดีนี้คือ บิดามารดาได้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรโดยการรายงานการเกิดด้วยข้อมูลเท็จเกี่ยวกับบิดามารดาที่เรียกกันว่าการรับเอาเด็กเป็นส่วนหนึ่งของครัวเรือนในขณะที่เด็กเกิด และเด็กได้รับการเลี้ยงดูเหมือนบุตรคนหนึ่งในครอบครัวตั้งแต่ปี ค.ศ. 1939 จนถึงปี ค.ศ. 2002 เมื่อบิดามารดาตายที่สาวคนโตฟ้องผู้ที่ได้รับการจดทะเบียนรับเป็นบุตรเป็นจำเลยในคดีมรดก ทะเบียนครอบครัวถูกนำเข้าสู่การฟ้องคดีโดยที่สาวเพื่อยืนยันว่าไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างบุตรต่อบิดามารดาของพวกเขา เพื่อให้สิทธิในการรับมรดกของบุตรเป็นโมฆะ ศาลยกคำร้องขอถอนการรับรองบุตร¹⁶²

ศาลเห็นว่า ชายผู้ไม่ใช่บิดาที่แท้จริงปฏิเสธว่าการจดทะเบียนรับบุตรนอกสมรส เป็นการใช้สิทธิไม่สุจริต โดยพิจารณาข้อเท็จจริงในคดี เช่น ในคดีหนึ่งโต้แย้งกันเรื่องมรดก

¹⁵⁹ Satoshi Minamikata, "Wednesday's Child or Friday's Child? Recent Developments in Children Law in 2014," *The International Survey of Family Law* (2015): 188.

¹⁶⁰ Ryoko Yamagushi, "Recent Development in Parent-Child Relationships Parental Rights, and Child Custody in Japan," *The International Survey of Family Law*: 223-224.

¹⁶¹ Case Number 15 Minshu 1946 Date of judgement 4 November 1936

¹⁶² Noriko Mizuno, "Parent-Child Relationship in Japanese Civil Code," *Japanese Yearbook of International Law* 402.

ระหว่างทายาทคนโต อ้างว่าจำเลยซึ่งเป็นทายาทคนหนึ่งไม่มีความสัมพันธ์ในฐานะเป็นบิดามารดาโดยธรรมชาติ โดยคดีดังกล่าวมีข้อเท็จจริงปรากฏ¹⁶³ ดังนี้

1) มีพฤติการณ์ว่าเด็กได้อยู่อาศัยร่วมกับบิดามารดาเสมือนว่าเป็นบุตรโดยธรรมชาติเป็นเวลานานกว่า 50 ปี

2) มีการโต้แย้งความสัมพันธ์เมื่อมีข้อพิพาทเรื่องมรดกเกิดขึ้น

3) หากบิดามารดาและบุตรไม่มีความสัมพันธ์กันตามธรรมชาติ จะมีผลผูกพันเมื่อศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุด โดยผู้ที่ถูกโต้แย้งความสัมพันธ์มีแนวโน้มที่จะได้รับความเสียหายต่อจิตใจและเสียเปรียบในฐานะทางเศรษฐกิจอย่างมาก

4) แม้ว่าบิดามารดาจะได้รับการสันนิษฐานให้ต้องรักษาความสัมพันธ์ต่อผู้ถูกโต้แย้งให้เป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย ก็เป็นไปได้ที่จะให้รับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมเพื่อให้ได้รับฐานะบุตรชอบด้วยกฎหมาย

5) แรงจูงใจของผู้ร้องขอที่ไม่น่าเชื่อว่ามีเหตุผล

หลักทฤษฎีความเชื่อมโยงทางสายเลือดนี้นำมาใช้ทั้งการถอนการรับรองบุตรและการถอนความเป็นบิดาตามข้อสันนิษฐานตามประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 722 โดยศาลเห็นว่าชายผู้เป็นสามีได้ทราบมาแต่ต้นในขณะรับรองว่าไม่มีความสัมพันธ์ตามพันธกรรมต่อเด็ก แม้ว่าปรากฏชัดว่าเด็กที่คลอดออกมาเป็นไปไม่ได้เลยที่จะเป็นบุตรของชายผู้เป็นสามี แต่โครงสร้างตามประมวลกฎหมายแพ่งจำกัดการโต้แย้งความสัมพันธ์ที่เกิดในสมรส เนื่องจากวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการปกป้องความสงบสุขภายในบ้านและป้องกันผลประโยชน์ของเด็กที่เกิดมา ดังนั้นข้อสันนิษฐานความเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายไม่ควรถูกโต้แย้ง หากมีสถานการณ์พิเศษและเป็นที่ยืนยันว่าไม่มีความสัมพันธ์ในทางพันธกรรมระหว่างเด็กกับบิดามารดา เช่นในคดีหนึ่งพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ได้พิสูจน์แล้วว่าไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างบิดาตามข้อสันนิษฐานกับบุตร และบิดากับมารดาได้หย่ากันแล้ว แยกกันอยู่ โดยบุตรอยู่ในความดูแลของมารดาผู้มีอำนาจปกครอง ในสถานการณ์นี้ศาลเห็นว่าเหมาะสมที่ข้อสันนิษฐานความเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายไม่ควรถูกโต้แย้งและคดีนี้ควรจะถูกตัดสินให้เป็นไปตามกฎหมาย¹⁶⁴

อย่างไรก็ตามได้มีความเห็นของศาลในอีกทางหนึ่งตีความว่า บุคคลหนึ่งผู้ซึ่งได้รับรองความเป็นบิดาโดยรู้ว่าไม่มีความสัมพันธ์กันทางสายเลือดควรจะได้รับอนุญาตให้

¹⁶³ Ryoko Yamagushi, "Recent Development in Parent-Child Relationships Parental Rights, and Child Custody in Japan," *The International Survey of Family Law*: 224.

¹⁶⁴ Case Number 2012 (Ju) 1402 Date of the Judgement 17 July 2014

ยืนยันความไม่สมบูรณ์ในการรับรอง และได้รับการตัดสินตามข้อเรียกร้องอย่างเท่าเทียม ซึ่งเป็นมุมมองตามทัศนคติในเรื่องสวัสดิการของเด็ก¹⁶⁵

(ง) ผลของการถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร

เมื่อศาลได้พิพากษาถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรแล้ว การรับเด็กเป็นบุตรนั้นก็จะถูกเพิกถอนไป การเพิกถอนดังกล่าวไม่มีทบทวนกำหนดไว้ให้มีผลย้อนไปนับแต่รับรองบุตรหรือนับแต่เด็กเกิด แต่จากการศึกษาแนวคิดเรื่องการถอนการรับรองบุตรมีลักษณะในการฟ้องคดีเพื่อให้การรับรองนั้นเป็นโมฆะ มีลักษณะเป็นการฟ้องคดีเพื่อล้มล้างความสัมพันธ์ที่มีมาในอดีต¹⁶⁶ อีกทั้งในคำพิพากษา Case Number 2011 (Ju) 1561 Date of the Judgement 14 January 2014 ได้มีผู้พิพากษาให้ความเห็นไว้ในคดีดังกล่าวว่า การรับรองบุตรมีผลให้เด็กได้รับสัญชาติจากผู้รับรองตลอดมาจนถึงปัจจุบัน หากจำเลยกล่าวอ้างว่าการรับรองนั้นไม่สมบูรณ์ อาจทำให้เด็กเสียสัญชาติได้ ลักษณะการถอนการรับรองดังกล่าวจึงน่าจะมีผลย้อนหลัง

การเพิกถอนการรับรองบุตรมีผลให้เด็กนั้นไม่เป็นบุตรของผู้รับรองอีกต่อไป ไม่มีสิทธิหน้าที่ต่อกันในการอุปการะเลี้ยงดูซึ่งกันและกันเพราะไม่ใช่ผู้ที่มีความเกี่ยวพันกันทางสายเลือด ตามมาตรา 877 และไม่มีสิทธิในการรับมรดกในฐานะทายาทของผู้รับรองตามมาตรา 887

คำพิพากษาในเรื่องมรดกเป็นคดี Saiko Saibansho [Supreme Court] Sept. 4, 2013 (ku) no. 984 & 985,67 โดยวินิจฉัยเรื่องความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ภายใต้หลักความเท่าเทียมกันตามรัฐธรรมนูญ มีประเด็นว่าประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 900(iv) ซึ่งบัญญัติให้บุตรที่เกิดนอกสมรสได้รับมรดกเพียงกึ่งหนึ่งของบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายนั้นไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ

เมื่อชายผู้เป็นบิดาได้ถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรแล้ว ถือได้ว่าเด็กเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของหญิงเท่านั้น ถือว่าเด็กเป็นบุตรนอกสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มีสิทธิใช้นามสกุลของมารดาเท่านั้น¹⁶⁷ โดยการบันทึกทางทะเบียนครอบครัวของบุตรนอกสมรสนั้น นายทะเบียนจะสร้างทะเบียนครอบครัวใหม่ซึ่งมีมารดาเป็นบุคคลแรกของครอบครัว เด็กซึ่งใช้นามสกุลมารดาจะได้รับการจดทะเบียนลงในทะเบียนครอบครัวของมารดา¹⁶⁸

¹⁶⁵ Case Number 2011 (Ju) 1561 Date of the Judgement 14 January 2014

¹⁶⁶ Noriko Mizuno, "Parent-Child Relationship in Japanese Civil Code," *Japanese Yearbook of International Law* 400.

¹⁶⁷ Japanese Civil Code Article 790 (2)

¹⁶⁸ the Family Registration Act 1947 Article 17, 18(2)

การได้สัญชาติญี่ปุ่นนั้นจะถูกตัดสินโดยเงื่อนไขตามกฎหมาย ซึ่งหลักของการได้สัญชาติโดยบิดานั้นเด็กจะได้รับสัญชาติในกรณีเดียวเท่านั้น คือ เป็นเด็กที่เกิดจากบิดาสัญชาติญี่ปุ่น ซึ่งหากเด็กเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายแล้วจะก็ได้รับสิทธิความเป็นพลเมืองญี่ปุ่นโดยอัตโนมัติ อย่างไรก็ตามบุตรไม่ชอบด้วยกฎหมายก็ได้รับสิทธิความเป็นพลเมืองโดยอัตโนมัติหากมารดามีสัญชาติญี่ปุ่น แต่หากเป็นบุตรไม่ชอบด้วยกฎหมายจะได้รับสัญชาติจากบิดาต่อเมื่อบิดาได้จดทะเบียนรับรองแล้ว¹⁶⁹ แต่หากได้เพิกถอนความเป็นบิดาไปก็อาจทำให้บุตรเสียสัญชาติไป

คำพิพากษาในเรื่องสัญชาติเป็นคดี Saiko Saibansho [Supreme Court] Jun. 4, 2008,2006 (Gyo-Tsu) 135,62 โดยวินิจฉัยว่า การเลือกปฏิบัติตามเงื่อนไขในกฎหมายเรื่องสัญชาติซึ่งบัญญัติว่า บุตรที่เกิดนอกสมรสโดยบิดาชาวญี่ปุ่น มีคุณสมบัติที่จะเป็นพลเมืองญี่ปุ่นจากบิดาเมื่อบิดาได้รับรองความเป็นบิดาก่อนเด็กเกิดแล้ว แต่หากรับรองความเป็นบิดาภายหลังเกิดหรือสมรสกันในภายหลังจะไม่ได้เป็นพลเมืองแต่ได้เพียงสัญชาติเท่านั้น¹⁷⁰

3.1.2.3 ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส

(ก) วิธีการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร

ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสได้บัญญัติเรื่องการรับรองบุตรนอกสมรสโดยวิธีการก่อตั้งสายสัมพันธ์ (Filiation) การก่อตั้งความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับบุตรไว้ว่าจะถูกก่อตั้งได้ 3 วิธี¹⁷¹

วิธีแรก โดยผลตามกฎหมาย เช่น ข้อเสนอพื้นฐานความเป็นบิดา ข้อเสนอพื้นฐานการเกิด

วิธีที่สอง การรับรองโดยสมัครใจ (Voluntary Acknowledgement) หรือ การรับรองโดยปริยาย (Possession of Apparent Status) จะเกิดในกรณีที่ไม่มี การก่อตั้งความสัมพันธ์โดยผลของกฎหมาย

วิธีที่สาม โดยผลของคำพิพากษา

ในกรณีที่บิดามารดาไม่อาจสมรสกันได้เนื่องจากความเป็นญาติ หากบิดามารดาคนหนึ่งได้ก่อความสัมพันธ์ขึ้นแล้ว อีกคนจะไม่อาจก่อความสัมพันธ์ได้ไม่ว่าโดยวิธีใดก็ตาม¹⁷²

¹⁶⁹ Shigenori Matsui, "Never Had a Choice and Have No Power to Alter : Illegitimate Children and the Supreme Court of Japan," *Georgia journal of International and comparative Law* 44 (2016): 596.

¹⁷⁰ Colin P.A. Jones, "Legitimacy-Based Discrimination and the Development of the Judicial Power in Japan as Seen through Two Supreme Court Cases," *U. of Pennsylvania East Asia Law Review*: 114.

¹⁷¹ The French Civil Code Article 310-1

¹⁷² The French Civil Code Article 310-2

การจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 62 วิธีการจดทะเบียนการรับรองบุตรที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย จะต้องบ่งชี้ชื่อต้น ชื่อวันเกิดของผู้รับรองบุตร แต่อาจไม่มีอายุ สถานที่เกิด หรือภูมิลำเนาของผู้รับรองก็ได้ การจดทะเบียนจะต้องระบุวันที่เกิด สถานที่เกิด เพศ ชื่อต้นของบุตร และข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งหมดเกี่ยวกับการเกิดตามเงื่อนไขที่กำหนด ทะเบียนการรับรองบุตรจะได้รับการบันทึกวันที่มีการจดทะเบียนสถานะทางแพ่งไว้ด้วย โดยข้อมูลทั้งหมดจะถูกบันทึกไว้ในทะเบียนเกิด

การก่อตั้งสายสัมพันธ์โดยการรับรองโดยสมัครใจ จะกระทำโดยบิดาหรือมารดาก็ได้ ซึ่งกระทำก่อนหรือหลังการเกิด โดยกระทำลงในทะเบียนเกิดโดยนายทะเบียนรับจดทะเบียนตามกฎหมายอื่น ตามบทบัญญัติของกฎหมาย¹⁷³ การจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรจึงเป็นการรักษาสัมพันธ์ภาพบุตรนอกสมรสซึ่งใช้กับเด็กทุกคนที่เกิดในและนอกสมรส เช่น ชายผู้สมรสจะจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรก่อนการเกิดและกำหนดความเป็นบิดาจะทำให้ไม่เกิดความเสี่ยงที่จะคลอดโดยไม่มีบิดา หรือในกรณีสามีแยกกันอยู่กับภริยาเพื่อยกเว้นข้อสันนิษฐานความเป็นบิดา ซึ่งทำให้ลดความแตกต่างระหว่างเด็กที่เกิดในสมรสและนอกสมรส¹⁷⁴

การก่อตั้งสายสัมพันธ์โดยการรับรองโดยปริยาย เป็นผลมาจากการรวบรวมข้อเท็จจริงที่สำคัญมาเชื่อมความสัมพันธ์และความเป็นเครือญาติระหว่างบุคคลหนึ่งและครอบครัวของเขา โดยมีข้อเท็จจริงหลักๆ ดังนี้

- 1) บุคคลใดๆ ได้รับการดูแลโดยผู้ซึ่งเรียกว่าเป็นทายาทของเขา และได้ดูแลทายาทเหมือนเป็นบิดามารดาคนหนึ่ง
- 2) ผู้ซึ่งมีความสามารถให้การศึกษา การอุปการะเลี้ยงดู และให้ที่อยู่อาศัย
- 3) บุคคลใดๆ ที่ได้แสดงการยอมรับต่อสังคมและครอบครัวว่าเด็กเป็นบุตร
- 4) ผู้ที่ทางราชการถือว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างกัน
- 5) ผู้ที่ให้ชื่อแก่บุคคลที่เป็นทายาท¹⁷⁵

โดยการรับรองโดยปริยายต้องกระทำโดยต่อเนื่อง สงบ เปิดเผยและปราศจากความสงสัย¹⁷⁶ ซึ่งหากมีข้อเท็จจริงดังกล่าวข้างต้นก็จะถือได้ว่าเด็กได้รับการรับรองโดยปริยาย โดยมีลักษณะเป็นข้อสันนิษฐานที่สามารถสืบทอดได้ โดยบิดามารดาหรือบุตรคนใดคนหนึ่งสามารถร้องขอต่อศาลให้ดำเนินคดีในโอกาสแรกเพื่อให้นายทะเบียนจดทะเบียนยืนยันว่ามีพฤติการณ์

¹⁷³ The French Civil Code Article 316

¹⁷⁴ Hugues Fulchiron, "The New French Filiation Law after the Ordonnance of 4 July 2005," *International Survey of family law* 2006_208.

¹⁷⁵ The French Civil Code Article 311-1

¹⁷⁶ The French Civil Code Article 311-2

รับรองว่าเป็นบุตรจริง โดยนายทะเบียนจดทะเบียนต่อหน้าพยานอย่างน้อยสามคน หากศาลเห็นว่าจำเป็น อาจต้องมีเอกสารสำคัญใดๆที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงที่เป็นสาระสำคัญในการรับรองปริยายด้วย โดยการร้องขอต้องกระทำการภายใน 5 ปี นับแต่สิ้นสุดพฤติการณ์รับรองโดยปริยาย หรือนับแต่ผู้กล่าวอ้างว่าเป็นบิดามารดาถึงแก่ความตาย สายสัมพันธ์ที่ก่อตั้งนี้จะถูกบันทึกไว้ตรงด้านข้างของทะเบียนเกิด¹⁷⁷

การอ้างความเป็นบิดาโดยการฟ้องคดีต่อศาล การฟ้องคดีเพื่อก่อความเป็นบิดาถูกสงวนไว้ให้แก่เด็ก¹⁷⁸ ระยะเวลาในการฟ้องคดีหากไม่ถูกจำกัดไว้โดยกฎหมายอื่น การฟ้องคดีอ้างความเป็นบิดาจะต้องยกขึ้นอ้างภายใน 10 ปี นับแต่ผู้กล่าวอ้างสิ้นสถานะบิดาหรือนับแต่ถูกโต้แย้งสถานะ กรณีเด็กเป็นผู้ยกขึ้นอ้างให้พ้นระยะเวลา 10 ปี นับแต่พ้นจากการเป็นผู้เยาว์แล้ว¹⁷⁹ แต่หากผู้มีสิทธิได้ยกคดีขึ้นอ้างภายในระยะเวลาแล้ว หากคดียังไม่ถูกถอนหรือยังไม่ถึงที่สุด ผู้มีสิทธิตายทายาทอาจดำเนินคดีต่อไปได้¹⁸⁰ สิทธิดังกล่าวไม่อาจสละได้¹⁸¹

(ข) ผลของการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร

เมื่อบิดากับบุตรได้ก่อตั้งความสัมพันธ์ระหว่างกันขึ้นในทางกฎหมายแล้ว จะทำให้บุตรมีสิทธิและหน้าที่เช่นเดียวกับความสัมพันธ์ต่อบิดามารดาที่แท้จริง โดยบุตรจะเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในครอบครัว¹⁸² หากเป็นการฟ้องคดี ศาลจะพิจารณาสั่งในเรื่องผู้ใช้อำนาจปกครองบุตร การอุปการะเลี้ยงดูบุตร การให้การศึกษาบุตร และผู้มีอำนาจกำหนดชื่อบุตรด้วย¹⁸³ โดยเด็กจะมีสิทธิในการรับมรดกเหมือนบุตรชอบด้วยกฎหมาย¹⁸⁴ และเมื่อศาลได้พิพากษาในประเด็นแห่งคดีแล้วว่าใครเป็นบิดามารดา จะมีผลบังคับต่อบุคคลโดยทั่วไปไม่เพียงแต่คู่สัญญา โดยหากผู้ใดจะโต้แย้งต้องร้องขอให้พิจารณาคดีใหม่ภายในระยะเวลา 10 ปี นับแต่ถูกโต้แย้งสถานะเช่นกัน¹⁸⁵

เมื่อสายสัมพันธ์ได้ถูกก่อตั้งขึ้นทั้งบิดาและมารดา โดยการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรในเวลาที่เกิดหรือได้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรหลังจากเกิดพร้อมกันทั้งบิดาและมารดา บิดามารดาจะเลือกชื่อครอบครัวซึ่งจะตกทอดไปยังบุตรจากชื่อครอบครัวของบิดาหรือชื่อ

¹⁷⁷ The French Civil Code Article 317

¹⁷⁸ The French Civil Code Article 327

¹⁷⁹ The French Civil Code Article 321

¹⁸⁰ The French Civil Code Article 322

¹⁸¹ The French Civil Code Article 323

¹⁸² The French Civil Code Article 310

¹⁸³ The French Civil Code Article 331

¹⁸⁴ The French Civil Code Article 733

¹⁸⁵ The French Civil Code Article 324

ครอบครัวของมารดา หรือถือเอาชื่อครอบครัวทั้งบิดาและมารดาทั้งสองชื่อซ้อนกันเป็นชื่อครอบครัว แต่ถูกจำกัดให้ชื่อครอบครัวที่เลือกนั้นเป็นชื่อเดียวซึ่งใช้ร่วมกันทั้งครอบครัว กรณีที่ไม่มีการจดทะเบียนรับเด็กบุตรร่วมกันของบิดามารดา นายทะเบียนจะพิจารณาเลือกชื่อครอบครัวเด็กจากสายสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นก่อน และหากสายสัมพันธ์เกิดขึ้นพร้อมกันเด็กจะใช้ชื่อครอบครัวของบิดาที่ก่อสายสัมพันธ์ได้¹⁸⁶ ทางเลือกของบิดามารดานี้สามารถทำได้โดยการตกลงร่วมกันของบิดามารดาก่อนที่นายทะเบียนซึ่งมีหน้าที่จดทะเบียนสถานะทางแพ่งจะจดทะเบียนการเกิดหรือจดทะเบียนการรับรองบุตรร่วมกัน การใช้ชื่อเดียวหรือชื่อซ้อนกันจะถูกนำมาใช้กับบุตรคนอื่นๆของคู่สมรสด้วยตามหลักความเป็นเอกภาพของหน่วยครอบครัว¹⁸⁷ หากสายสัมพันธ์ได้ก่อตั้งขึ้นเพียงบิดาหรือมารดาคนใดคนหนึ่ง เด็กจะใช้ชื่อครอบครัวของบิดาหรือมารดาคนนั้นเพียงคนเดียว แต่เมื่อต่อมาอีกคนได้ก่อสายสัมพันธ์ในระหว่างเด็กเป็นผู้เยาว์ บิดามารดาอาจเลือกชื่อครอบครัวของฝ่ายหลังได้ แต่หากเด็กอายุเกินกว่า 13 ปี ต้องได้รับความยินยอมจากเด็ก¹⁸⁸

หน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดู เด็กคนหนึ่งผู้ซึ่งไม่ได้รับการก่อตั้งสายสัมพันธ์ความเป็นบิดาตามกฎหมาย อาจเรียกร้องค่าอุปการะเลี้ยงดูจากชายผู้ได้ร่วมประเวณีกับมารดาในระหว่างระยะเวลาที่อาจตั้งครรภ์ได้ตามกฎหมาย การเรียกร้องค่าอุปการะสามารถกระทำได้ แม้ว่าบิดาจะได้ทำการสมรสกับบุคคลอื่นหรือมีสายสัมพันธ์กับบุคคลอื่น¹⁸⁹

อำนาจปกครองบุตร อำนาจปกครองก่อให้เกิดสิทธิหน้าที่โดยมุ่งผลไปทีประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ ไม่เพียงแต่เพื่อป้องกันความปลอดภัย สุขภาพ และจิตใจของเด็ก แต่ยังรวมถึงการให้การศึกษาและให้การได้รับการพัฒนา กรณีบิดามารดาสมรสกันหรือไม่ได้สมรสกัน โดยหลักจะมีอำนาจปกครองบุตรร่วมกัน หากทั้งบิดามารดาทั้งคู่ได้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร¹⁹⁰ อย่างไรก็ตาม มีข้อยกเว้นในสองกรณีที่มีอำนาจปกครองบุตรเพียงคนเดียวเท่านั้น คือ กรณีแรก เมื่อบุคคลหนึ่งได้ก่อความเป็นบิดาหรือมารดาขึ้นมาเป็นระยะเวลาเกินกว่า 1 ปีนับแต่เด็กเกิด แต่เด็กได้รับการจดทะเบียนเป็นบุตรอยู่ก่อนแล้ว บิดาหรือมารดาผู้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรนั้นยังคงมีอำนาจปกครองบุตรอยู่ต่อไป กรณีที่สอง เมื่อความเป็นบิดาหรือมารดาได้ก่อตั้งขึ้นในภายหลังโดยคำพิพากษาแล้ว¹⁹¹

¹⁸⁶ The French Civil Code Article 311-21

¹⁸⁷ Sylvie Ferre-Andre and the others, "Work in Hand for the Reform of French Family Law," *International Survey of family law 2006* (2003): 184.

¹⁸⁸ The French Civil Code Article 311-23

¹⁸⁹ The French Civil Code Article 342

¹⁹⁰ The French Civil Code Article 372

¹⁹¹ Frederique Ferrand, "Report : Parental Responsibilities - France," [Online] Accessed: 12 may 2019.

สาธารณรัฐฝรั่งเศส เป็นไปได้ที่มารดาซึ่งไม่ได้สมรสนั้นจะคลอดบุตรโดยไม่เปิดเผยชื่อ ดังนั้นบิดาอาจจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรเพียงคนเดียวได้ บิดาจะเป็นผู้มีอำนาจปกครองบุตรโดยอัตโนมัติ¹⁹²

เมื่อได้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรแล้ว หากเด็กไม่ได้เกิดในสาธารณรัฐฝรั่งเศส เด็กสามารถได้สัญชาติฝรั่งเศสโดยสายสัมพันธ์ หากเด็กมีบิดาหรือมารดาอย่างน้อยคนหนึ่งเป็นชาวฝรั่งเศส แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าบิดาคคนหรือมารดาคนหนึ่งเป็นชาวฝรั่งเศส แต่มีบิดาหรือมารดาอีกคนเป็นชาวต่างชาติ มีทางเลือกที่จะปฏิเสธสัญชาติภายใน 6 เดือน ก่อนบรรลุนิติภาวะหรือภายใน 12 เดือนหลังจากบรรลุนิติภาวะแล้ว¹⁹³ สายสัมพันธ์ของเด็กจะมีผลต่อสัญชาติ เมื่อสายสัมพันธ์ได้ก่อตั้งขึ้นในระหว่างที่เด็กเป็นผู้เยาว์¹⁹⁴

(ค) วิธีการถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร

การโต้แย้งการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรกระทำได้โดยการฟ้องคดีโดยมารดาผู้จดทะเบียนอาจถูกโต้แย้งโดยการพิสูจน์ว่าหญิงนั้นไม่ให้กำเนิดบุตร และบิดาอาจถูกโต้แย้งได้โดยพิสูจน์ว่าบิดาหรือผู้รับรองบุตรนั้นไม่ใช่พ่อของเด็ก¹⁹⁵ การโต้แย้งทำโดยผู้มีส่วนได้เสียในการนำสืบพิสูจน์ว่าการจดทะเบียนนั้นไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริงที่ว่าเด็กเป็นบุตร สายสัมพันธ์สามารถถูกโต้แย้งได้โดยบุคคลผู้มีส่วนได้เสีย ภายในระยะเวลา 10 ปี นับแต่ได้เสียสถานะความเป็นบิดามารดาหรือบุตร หรือนับแต่วันที่สถานะดังกล่าวถูกโต้แย้ง¹⁹⁶

การโต้แย้งกรณีที่มีการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรและมีพฤติการณ์รับรองโดยปริยายด้วย มีวิธีการที่แตกต่างกันแบ่งออกได้ 2 กรณี ดังนี้

กรณีที่แรก บิดามารดาจดทะเบียนรับรองบุตรและมีพฤติการณ์รับรองบุตรโดยปริยายที่สอดคล้องกัน การโต้แย้งสายสัมพันธ์สามารถโต้แย้งโดยพิสูจน์ถึงข้อเท็จจริงในทางตรงกันข้าม ซึ่งการโต้แย้งในเรื่องดังกล่าวไม่ใช่การโต้แย้งในเนื้อหาว่าการรับรองโดยพฤติการณ์มีอยู่หรือไม่ แต่เป็นการปฏิเสธความจริงในเรื่องสายสัมพันธ์ โดยพิจารณาจากข้อเท็จจริงตามพันธกรรมเหนือพฤติการณ์รับรองบุตร¹⁹⁷ ผู้มีสิทธิโต้แย้ง คือ เด็ก บิดา มารดา หรือผู้กล่าวอ้างว่าเป็นบิดาที่แท้จริง ระยะเวลาในการโต้แย้งต้องกระทำภายใน 5 ปี โดยนับตั้งแต่วันที่พฤติการณ์รับรองได้สิ้นสุด

¹⁹² Ibid.

¹⁹³ The French Civil Code Article 18 , 18-1

¹⁹⁴ The French Civil Code Article 20-1

¹⁹⁵ The French Civil Code Article 332

¹⁹⁶ The French Civil Code Article 321

¹⁹⁷ Hugues Fulchiron, "The New French Filiation Law after the Ordonnance of 4 July 2005," *International Survey of family law* 2006_210.

ลง หรือ นับจากวันที่บิดามารดาที่ถูกโต้แย้งถึงแก่ความตาย ในกรณีแรกนี้ หากมีพฤติการณ์รับรองบุตรมาเกินกว่า 5 ปีแล้ว นับแต่เด็กเกิดหรือจดทะเบียนรับรองบุตรการรับรองดังกล่าวจะไม่อาจถอนได้ เว้นแต่พนักงานอัยการเป็นผู้ถอนซึ่งต้องกระทำภายใน 5 ปี นับแต่เด็กเกิดหรือนับแต่ได้จดทะเบียนรับรอง¹⁹⁸

ในเรื่องการพิจารณาผลพันธูกรรม ศาลสามารถปฏิเสธผลตรวจพันธูกรรมของผู้เชี่ยวชาญได้ โดยพื้นฐานต้องเป็นเหตุผลที่ชอบด้วยกฎหมาย แต่การพิจารณาเหตุผลศาลจะใช้ดุลพินิจในการตัดสินใจเป็นรายคดีไป เป็นอำนาจศาลที่จะพิจารณาอย่างระมัดระวังโดยให้เหตุผล¹⁹⁹ ดังนี้

1) ภายใต้กฎหมายสาธารณรัฐฝรั่งเศส มีระยะเวลาในการโต้แย้งการรับรองบุตรไม่ยาวนานนัก หากทะเบียนเกิดของเด็กสอดคล้องกับพฤติการณ์รับรองบุตร และยังคงมีพฤติการณ์รับรองบุตรอยู่ตลอดมา อย่างสงบ ต่อเนื่อง และชัดเจน ศาลจะปฏิเสธรายงานผลทางพันธูกรรมได้ และจะไม่สั่งให้ตรวจพันธูกรรมได้ ศาลจะไม่สั่งให้ตรวจพันธูกรรมหากไม่มีเหตุผลที่หนักแน่น

The Court of Cassation on 30 September 2009 no. 08-18.398 บุตรชายโต้แย้งการรับรองความเป็นบิดาของชายผู้เป็นบิดาตนเองซึ่งได้ให้การรับรองบุตรสาวตามธรรมชาติมาเป็นเวลากว่า 60 ปี คดีดังกล่าวการตรวจพันธูกรรมเนื่องมาจากเรื่องทรัพย์สิน ศาลยืนยันตามศาลชั้นต้นซึ่งปฏิเสธการสั่งให้ตรวจพันธูกรรม

2) ศาลจะปฏิเสธการตรวจพันธูกรรมหากเป็นการก่อให้เกิดคำถามอันนำมาซึ่งการสูญเสียความสัมพันธ์

ศาลจะนำหลักผลประโยชน์สูงสุดของเด็กมาปรับโดยใช้หรือไม่ เป็นไปตามกลไก 2 ลักษณะ²⁰⁰

1) หลักประโยชน์สูงสุดสามารถพิสูจน์การปฏิเสธที่จะสั่งให้ใช้ผลการตรวจพันธูกรรมในการพิจารณาโดยไม่ว่าเด็กจะรับรู้ถึงข้อเท็จจริงตามพันธูกรรมหรือไม่ ศาลอาจออกคำสั่งเพื่อปกป้องสถานะความแน่นอนของครอบครัวโดยปฏิเสธผลทางพันธูกรรม เพื่อรักษาความมั่นคงในครอบครัว แม้ว่าเงื่อนไขตามกฎหมายจะต้องสั่งให้นำผลตรวจมาแสดง

¹⁹⁸ The French Civil Code Article 333

¹⁹⁹ Solenn Briand and the others, "Filiation, Genetics and the Judge: Conciliating Family Stability and the Right to Biological Truth," [Online] Accessed: 26 may 2019. Available from: http://www.ejtn.eu/PageFiles/14775/Written%20paper_France.pdf

²⁰⁰ Ibid.

2) หลักประโยชน์สูงสุดจะไม่นำมาปรับใช้ โดยเห็นว่าสายสัมพันธ์สามารถรักษาไว้ได้แม้ว่าจะมีพยานหลักฐานตามพันธุกรรมที่ไม่สอดคล้องกับพฤติการณ์รับรองความเป็นบิดามารดาตามความจริง

The Court of Cassation on 10 June 2015, no. 14-20.790 เกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1992 ชายผู้เป็นสามีของมารดาเป็นบิดาตามข้อสันนิษฐานความเป็นบิดา และได้มีพฤติการณ์รับรองบุตรมาเป็นเวลา 14 ปี แล้ว ต่อมาบิดามารดาได้หย่ากันในปี ค.ศ. 2010 มารดาได้แจ้งว่าเด็กไม่ใช่บุตรที่แท้จริงของชายผู้เป็นบิดาตามข้อสันนิษฐาน แต่เป็นบุตรของสามีใหม่ ในปี ค.ศ. 2011 มารดาอ้างต่อพนักงานอัยการเพื่อให้โต้แย้งความเป็นบิดาและเข้ารับการตรวจพันธุกรรม โดยชายผู้เคยเป็นสามี บิดาที่แท้จริง และบุตรยินยอม ต่อมาบิดาที่แท้จริงถึงแก่ความตาย ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส เมื่อพฤติการณ์รับรองบุตรสอดคล้องกับข้อเท็จจริงทางทะเบียน การฟ้องคดีโดยเด็ก บิดาตามกฎหมาย มารดา หรือผู้กล่าวอ้างว่าเป็นบิดาที่แท้จริง ต้องฟ้องภายใน 5 ปีนับแต่พฤติการณ์รับรองบุตรสิ้นสุดลงหรือนับจากวันที่บิดามารดาผู้ถูกโต้แย้งถึงแก่ความตาย เมื่อพ้น 5 ปีแล้วจะไม่มีใครฟ้องคดีได้นอกจากพนักงานอัยการเท่านั้น ตามมาตรา 333 ศาลสูงสุดกลับคำตัดสินศาลชั้นต้นที่รับคดีไว้พิจารณาโดยเห็นว่าศาลชั้นต้นวินิจฉัยโดยไม่ประเมินคุณค่าในสัดส่วนระหว่างสิทธิที่จะได้รับมรดกและเสรีภาพของบุคคลที่จะทราบถึงที่มาของตนและก่อตั้งความเป็นบิดา²⁰¹

กรณีที่สอง มีบิดามารดาได้จดทะเบียนรับรองบุตรและมีบิดามารดาผู้พฤติการณ์รับรองบุตรโดยปริยายที่ไม่สอดคล้องกัน ผู้มีสิทธิโต้แย้ง คือ ผู้มีส่วนได้เสีย ต้องฟ้องคดีภายใน 10 ปี นับแต่วันที่สิ้นสุดสิทธิความเป็นบิดามารดาเนื่องจากพฤติการณ์รับรองบุตรโดยปริยายหรือวันที่ผู้มีส่วนได้เสียถูกโต้แย้งสถานะ²⁰²

ความเป็นบิดามารดาซึ่งก่อตั้งตามกฎหมายอาจจะถูกโต้แย้งโดยพนักงานอัยการได้ หากเห็นว่าการจดทะเบียนนั้นไม่เป็นความจริง หรือเกิดโดยกลฉ้อฉลตามกฎหมาย²⁰³ ศาลจะรับพิจารณาคดีโต้แย้งเรื่องสายสัมพันธ์ โดยวางมาตรการกำหนดเงื่อนไขในการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างผู้ที่เลี้ยงดูเด็กต่อไป และผู้ที่เลี้ยงดูมาแต่ต้น โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของเด็กเป็นสำคัญ²⁰⁴

²⁰¹ Bastien Baret and others, "France a Chronicle of French Family Law," *International Survey of Family Law* (2016): 206.

²⁰² The French Civil Code Article 334

²⁰³ The French Civil Code Article 336

²⁰⁴ The French Civil Code Article 337

(ง) ผลของการถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร

เมื่อฟ้องโต้แย้งสายสัมพันธ์ของชายผู้รับรองบุตร มีผลเช่นเดียวกับการปฏิเสธความเป็นบิดา หมายความว่า เด็กจะกลายมาเป็นบุตรนอกสมรส ซึ่งในกรณีที่การโต้แย้งกระทำโดยบุคคลใดๆ ซึ่งไม่ใช่บิดาที่แท้จริง จะมีผลให้เด็กเป็นบุตรนอกสมรสที่ไม่ทราบว่ามีบิดาที่แท้จริง²⁰⁵ การถอนการรับรองบุตรไม่มีบทบัญญัติกฎหมายกำหนดไว้ว่าการถอนการรับรองบุตรมีผลย้อนหลังไปนับแต่เด็กเกิดหรือไม่ แต่จากการศึกษาพบว่า การฟ้องคดีโต้แย้งการรับรองบุตรไม่ว่าจะรับรองโดยบิดาหรือมารดา ศาลจะวินิจฉัยให้การรับรองบุตรเป็นโมฆะ²⁰⁶

การใช้ชื่อของเด็ก บุคคลซึ่งสามารถพิสูจน์ว่ามีส่วนได้เสียตามกฎหมาย อาจร้องขอเปลี่ยนชื่อของตนได้ การร้องขอเปลี่ยนชื่ออาจจะถูกกระทำขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการป้องกันการสิ้นสุดของชื่อซึ่งถือโดยบรรพบุรุษหรือญาติสืบสายโลหิตขึ้นไปสืบชั้น การเปลี่ยนชื่อจะต้องกระทำโดยคำสั่งศาล²⁰⁷ ผู้มีส่วนได้เสียอาจจะต้องคัดค้านก่อนที่ศาลจะสั่งเปลี่ยนชื่อ ภายใน 2 เดือนนับจากประกาศโฆษณาทางหนังสือพิมพ์ หากไม่มีผู้คัดค้านเมื่อสิ้นระยะเวลาแล้ว มีผู้คัดค้านเมื่อพ้นกำหนดเวลาซึ่งศาลไม่รับไว้พิจารณา หรือศาลยกคำร้องคัดค้านแล้ว ศาลจะสั่งให้การเปลี่ยนชื่อมีผลบังคับ²⁰⁸ การเปลี่ยนชื่อเด็กที่อายุเกินกว่า 13 ปี ต้องได้รับความยินยอมจากเด็กเมื่อการเปลี่ยนนี้ไม่ใช่ผลมาจากการก่อตั้งหรือเปลี่ยนแปลงสายสัมพันธ์ และแม้การก่อตั้งหรือเปลี่ยนแปลงสายสัมพันธ์ที่เกิดขณะเด็กบรรลุนิติภาวะแล้ว ก่อให้เกิดการเปลี่ยนชื่อต้องได้รับความยินยอมจากผู้นั้นก่อนเช่นกัน²⁰⁹

เรื่องหน้าที่อุปการะเลี้ยงดู เมื่อมีการโต้แย้งเรื่องสายสัมพันธ์ ผู้ถูกกล่าวอ้างว่ามีสายสัมพันธ์กับเด็กอาจโต้แย้งโดยปฏิเสธว่าตนไม่อาจเป็นบิดาของเด็กได้²¹⁰ อย่างไรก็ตามคำพิพากษาในเรื่องหน้าที่จ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูจะไม่ขัดขวางต่อกระบวนการฟ้องคดีความเป็นบิดาใน

²⁰⁵ Octavian Harceaga, "The Right to Bring Proceeding to Deny Paternity and the Legal Term for Bringing Proceeding, from the Point of View of the Amendments of the Family Code Pursuant to Law," *Annales Universitatis Apulensis Series Jurisprudentia* 10(2007): 154.

²⁰⁶ Francisco Munoz-Pérez, "Losses and Changes of Filiation among Children Born in France since the 1960s," [Online] Accessed: 5 June 2019. Available from: https://www.cairn-int.info/article-E_POPU_903_0611--losses-and-changes-of-filiation-among-ch.htm

²⁰⁷ The French Civil Code Article 61

²⁰⁸ The French Civil Code Article 61-1

²⁰⁹ The French Civil Code Article 61-3

²¹⁰ The French Civil Code Article 342-2

เวลาต่อมา และหน้าที่จ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูจะยุติลงเมื่อมีคำตัดสินชี้ขาดให้บุคคลอื่นซึ่งมีความเชื่อมโยงกับเด็กเป็นผู้มีหน้าที่จ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูแทน²¹¹

กรณีอำนาจปกครองเมื่อบิดามารดามีชีวิตอยู่และมีอำนาจปกครองร่วมกัน จะมีกรณีพิเศษเท่านั้นที่สามารถจะมีบุคคลที่สามเป็นผู้มีอำนาจปกครองได้ ดังนั้นกรณีที่ทั้งบิดามารดาตายหรือไม่สามารถใช้อำนาจปกครองได้ หรือเมื่อไม่มีทั้งบิดาและมารดาเป็นผู้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรโดยสมัครใจประมวลกฎหมายแพ่ง ตามมาตรา 373-5 และมาตรา 390 ศาลเยาวชนและครอบครัวจะสั่งให้มีผู้ปกครองเป็นผู้มีสิทธิและหน้าที่ในอำนาจปกครอง แต่อยู่ภายใต้การตรวจตราและการสั่งการของคณะกรรมการที่มีหน้าที่ปกครองผู้เยาว์²¹²

การเสียดสัญชาติอาจเกิดขึ้นได้โดยคำพิพากษาเมื่อคู่กรณีที่เกี่ยวข้องกันทางสายสัมพันธ์ไม่มีสถานะที่ชัดเจน และไม่ได้มีถิ่นที่อยู่ประจำในสาธารณรัฐฝรั่งเศส หากบรรพบุรุษไม่มีสัญชาติฝรั่งเศสโดยชัดแจ้งและไม่ได้อาศัยอยู่ในสาธารณรัฐฝรั่งเศสมาเป็นเวลา 50 ปีแล้ว ศาลจะตัดสินให้เสียดสัญชาติได้ และถือว่าไม่เคยมีสัญชาติฝรั่งเศสมาก่อน²¹³

3.2 การจดทะเบียนและการถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรตามกฎหมายครอบครัวไทย

การจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรจะมีได้แต่เด็กที่เกิดนอกสมรสเท่านั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1547 วิธีที่จะทำให้กลายเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายมี 3 วิธี คือ บิดามารดาสมรสกันในภายหลัง บิดาจดทะเบียนว่าเป็นบุตรและ ฟ้องคดีขอให้รับเด็กเป็นบุตรและศาลได้พิพากษาว่าเด็กเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย เนื่องจากเด็กเกิดขึ้นมาโดยไม่ได้ร้องขอแต่บิดามารดาเป็นผู้ทำให้เกิดขึ้น กฎหมายจึงบัญญัติให้ทางออกไว้ 3 กรณีไม่จำกัดเพียงต้องจดทะเบียนว่าเป็นบุตรเท่านั้น²¹⁴ แต่อย่างไรก็ดีเด็กย่อมเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของมารดาเสมอ ไม่ว่าจะทราบหรือไม่ว่าใครคือบิดาของเด็ก เป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1546 ที่บัญญัติว่า เด็กเกิดจากหญิงที่มีได้มีการสมรสกับชายให้ถือว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของหญิงนั้น เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น

3.2.1 วิธีการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร

ทะเบียนครอบครัวสำหรับจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร คือ ทะเบียน คร.9 ออกตามกฎหมายกระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2478 ฉบับที่ 2 การจดทะเบียนครอบครัวจึงไม่ใช่การจดทะเบียนบ้านซึ่ง

²¹¹ The French Civil Code Article 342-8

²¹² The French Civil Code Article 449 , 450

²¹³ The French Civil Code Article 23-6

²¹⁴ เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวมรดก พุทธศักราช 2508 หน้า 268.

กำหนดไว้เพื่อเก็บสถิติคนย้ายเข้าหรือย้ายออกในบ้านหนึ่งๆ หรือการจดทะเบียนเกิดซึ่งจัดเก็บสถิติคนเกิดตามพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534²¹⁵

บุตรตามธรรมชาติจะมีสถานะเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายโดยการรับรองนั้น ในทางกฎหมายอาจจำแนกได้ 2 ประการ คือ การรับรองโดยสมัครใจ ทำได้ด้วยการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร และการรับรองโดยถูกบังคับ ซึ่งเป็นกรณีที่บิดาไม่ประสงค์จะรับเด็กเป็นบุตร แต่มีการฟ้องคดีบังคับให้รับเด็กเป็นบุตรโดยกฎหมายกำหนดให้คู่ความได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานตามมาตรา 1555²¹⁶ ในการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรตามกฎหมายครอบครัวไทยนั้น ถือว่าเป็นการจดทะเบียนครอบครัวตามพระราชบัญญัติจดทะเบียนครอบครัว พ.ศ. 2478²¹⁷ ซึ่งตราออกมาใช้บังคับใกล้เคียงกับการตราประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 (เก่า) ว่ามีแบบฟอร์มการจดทะเบียนอย่างไร จะต้องเสียค่าธรรมเนียมเท่าใด เป็นต้น ส่วนสิทธิที่จะจดทะเบียนนั้นมีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ทั้งในเรื่องความยินยอมจากทั้งเด็กและมารดาต่อหน้านายทะเบียน การคัดค้าน การไม่ให้ความยินยอม ไม่อาจให้ความยินยอมได้ การพิพากษาว่าเด็กเป็นบุตร²¹⁸

3.2.1.1 แบบของการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1548 บัญญัติว่า บิดาจะจดทะเบียนเด็กเป็นบุตรชอบด้วย กฎหมายได้ต่อเมื่อได้รับความยินยอมของเด็กและมารดาเด็ก จึงเป็นกรณีที่กฎหมายกำหนดให้บิดาเท่านั้นเป็นผู้มีสิทธิร้องขอจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรของตน โดยไม่เปิดช่องให้บุคคลอื่นจดทะเบียนได้จึงเป็นสิทธิเฉพาะตัวของบิดา ถ้ากระทำโดยผู้ที่มีใช้บิดา การจดทะเบียนไม่ทำให้เด็กกลายเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย (คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 46/2501,2414/2519) แม้ว่าบิดาจะยังไม่บรรลุนิติภาวะก็ไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมก่อน²¹⁹

กฎหมายครอบครัวไทยมีวิธีการจดทะเบียนรับรองบุตร 3 วิธี คือ

1) วิธีการจดทะเบียนรับรองบุตรในสำนักทะเบียน

1.1) บิดายื่นคำร้องขอจดทะเบียนรับรองบุตร ต่อนายทะเบียน ณ สำนักทะเบียน อำเภอ กิ่งอำเภอ หรือเขต โดยนำมารดาเด็กและเด็กมาให้ความยินยอมในการจดทะเบียน นายทะเบียนจะดำเนินการตรวจสอบคำร้องและลงรายการในทะเบียนรับรองบุตร (คร. 11)

²¹⁵ รัชฎา เอกบุตร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วย ครอบครัว บิดามารดา และบุตร, หน้า 33.

²¹⁶ ขาดิชาย อัครวิบูลย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว, หน้า 474.

²¹⁷ ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจดทะเบียนครอบครัว พ.ศ. 2541 ข้อ 5

²¹⁸ ประสพสุข บุญเดช, คำอธิบายกฎหมายครอบครัว, หน้า 593.

²¹⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 596.

ให้ครบถ้วน ให้ผู้ร้อง ผู้ให้ความยินยอมและพยานลงลายมือชื่อในทะเบียนรับรองบุตร และให้นายทะเบียนลงลายมือชื่อเมื่อเห็นว่าดำเนินการถูกต้องแล้ว²²⁰

1.2) กรณีที่เด็กและมารดาเด็กไม่ได้มาให้ความยินยอมต่อนายทะเบียนให้นายทะเบียนแจ้งการขอจดทะเบียนของบิดาไปยังเด็กและมารดาเด็กว่าจะให้ความยินยอมหรือไม่ ถ้าเด็กหรือมารดาไม่คัดค้าน หรือไม่ให้ความยินยอมภายใน 60 วัน นับแต่การแจ้งนั้นถึงเด็กหรือมารดาเด็กให้นายทะเบียนแจ้งให้ผู้ร้องทราบ ถ้าเด็กหรือมารดาเด็กอยู่นอกประเทศไทย ให้ขยายเวลานั้นเป็น 180 วัน²²¹

1.3) กรณีที่เด็กหรือมารดาคัดค้านว่าผู้ขอจดทะเบียนไม่ใช่บิดาหรือไม่ให้ความยินยอม หรือไม่อาจให้ความยินยอมได้ การจดทะเบียนรับรองบุตรต้องมีคำพิพากษาของศาล

(2) วิธีการจดทะเบียนรับรองบุตรนอกสำนักทะเบียนในเขตอำนาจของนายทะเบียน ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2522) ออกตามความในพระราชบัญญัติจดทะเบียนครอบครัว พุทธศักราช 2478 กำหนดไว้ว่าในกรณีที่มีผู้ร้องขอ นายทะเบียนจะออกไปจดทะเบียนรับรองบุตรนอกสำนักทะเบียนก็ได้ ทั้งนี้ต้องเสียค่าธรรมเนียมรายละ 200 บาท และให้ผู้ขอจัดพาหนะให้ ถ้าผู้ขอไม่จัดพาหนะให้ผู้ขอต้องชดใช้ค่าพาหนะให้แก่นายทะเบียนตามสมควร และถ้าบุตรหรือมารดาทั้งสองไม่มาด้วยตนเองให้นายทะเบียนแจ้งไปให้ผู้ที่ไม่มาทราบ หากยินยอมด้วยก็ให้นายทะเบียนรับจดทะเบียน แต่หากนายทะเบียนไม่ได้รับแจ้งยินยอมภายใน 1 เดือนนับแต่รู้หรือควรรู้การแจ้ง ก็ให้นายทะเบียนจดทะเบียนได้ เว้นแต่บุตรหรือมารดาอยู่นอกราชอาณาจักร ให้ขยายเวลาเป็น 6 เดือน²²²

การจดทะเบียนรับรองบุตรนอกสำนักทะเบียนในเขตอำนาจของนายทะเบียน สำหรับทะเบียนรับรองบุตร (คร.11) ให้แยกใช้ต่างหาก โดยกำหนดอักษร “ก” นำหน้าเลขทะเบียน หากมีผู้ร้องขอให้ไปจดทะเบียนในวัน เวลา เดียวกันหรือใกล้เคียงกัน ให้แยกให้ทะเบียนต่างหากโดยกำหนดอักษรหน้าเลขทะเบียนเป็น “ข” หรือ “ค” หรือ “ง” หรือ “จ” เพิ่มเติมไปตามลำดับ และบันทึกเพิ่มเติมว่าได้รับจดทะเบียนรับรองบุตร ณ สถานที่ใด²²³

(3) วิธีการจดทะเบียนรับรองบุตรนอกสำนักทะเบียนในท้องที่ห่างไกล ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2522) ออกตามความในพระราชบัญญัติจดทะเบียนครอบครัว พุทธศักราช 2478 กำหนดให้การจดทะเบียนวิธีนี้ไว้เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนส่วนรวม ซึ่ง

²²⁰ ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจดทะเบียนครอบครัว พ.ศ. 2541 ข้อ 23

²²¹ ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจดทะเบียนครอบครัว พ.ศ. 2541 ข้อ 24

²²² สอาด นาวิเจริญ, คำบรรยายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว, หน้า 317.

²²³ ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจดทะเบียนครอบครัว พ.ศ. 2541 ข้อ 26

ผู้ว่าราชการจังหวัด อนุมัติให้ทำได้ โดยให้นายทะเบียนเรียกเก็บค่าธรรมเนียมรายละเอียด 1 บาท การรับจดทะเบียนวิธีนี้ อำเภอกิ่งอำเภอ จะจัดให้มีขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนพร้อมกับการจัดหน่วยบริการอำเภอเคลื่อนที่ก็ได้ และทะเบียนรับรองบุตร (คร.11) ให้แยกใช้ต่างหาก โดยกำหนดอักษร “ท” นำหน้าเลขทะเบียน²²⁴

การจดทะเบียนรับรองบุตรนี้ เมื่อได้บันทึกการรับรองบุตรลงในทะเบียนและเก็บทะเบียนดังกล่าวไว้ที่ว่าการอำเภอแล้ว ยังต้องส่งสำเนาทะเบียนรับรองบุตรไปเก็บไว้ที่สำนักทะเบียนกลาง กระทรวงมหาดไทยด้วย หากผู้ที่มีชื่อในทะเบียนหรือผู้มีส่วนได้เสียต้องการคัดสำเนาทะเบียนการรับรองบุตรเพื่อใช้เป็นหลักฐาน สามารถยื่นคำร้องต่อสำนักทะเบียนอำเภอได้ โดยหากเป็นการยื่นคำร้องต่ออำเภออื่นที่ไม่ได้จดทะเบียน อำเภอดังกล่าวต้องร้องขอข้อมูลไปยังสำนักทะเบียนกลางเพื่อนำมาจัดเก็บต่อไป²²⁵

3.2.1.2 ความยินยอมในกรณีจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรโดยสมัครใจ

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1548 กำหนดให้การจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรต้องได้รับความยินยอมจากเด็กและมารดา และความยินยอมต้องกระทำต่อหน้านายทะเบียน การที่กฎหมายบัญญัติให้เด็กและมารดายินยอม เนื่องจากกฎหมายค้ำประกันว่า หากยอมให้มีการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรโดยไม่ได้รับความยินยอมจากบุคคลทั้งสองแล้ว ผู้ขอจดทะเบียนอาจมีใจบิดาที่แท้จริงก็ได้²²⁶

เมื่อบิดาที่แท้จริงไปยื่นคำร้องขอจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรต่อหน้าทะเบียน หากเด็กและมารดาไปด้วย นายทะเบียนจะให้บิดา เด็ก และมารดาเด็กลงนามให้ความยินยอมต่อหน้านายทะเบียน หากเด็กหรือมารดาไม่มาแสดงตนเพื่อให้ความยินยอมต่อหน้านายทะเบียน นายทะเบียนจะต้องสอบถามบิดาว่า เด็กหรือมารดานั้นมีภูมิลำเนาอยู่ที่ใด แล้วมีหนังสือแจ้งการขอจดทะเบียนนั้นไปยังเด็กและมารดาเพื่อสอบถามว่าจะให้ความยินยอมหรือไม่ หากไม่ทราบที่อยู่นายทะเบียนจะประกาศหนังสือพิมพ์หรือโดยวิธีการใดๆ ก็ได้ โดยขั้นตอนนี้นายเด็กและมารดาทราบการแจ้ง สามารถให้ความยินยอมโดยมาแสดงตนหรือทำเป็นหนังสือแจ้งมายังนายทะเบียนก็ได้²²⁷ แต่ในทางปฏิบัติการแจ้งความทางหนังสือพิมพ์นั้น โอกาสที่จะได้รับแจ้งความยินยอมกลับมาจากบุตรหรือมารดามีน้อยมาก กรณีดังกล่าวน่าจะถือว่าบุตรหรือมารดาที่ไม่ทราบที่อยู่ไม่น่าจะให้

²²⁴ ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจดทะเบียนครอบครัว พ.ศ. 2541 ข้อ 27

²²⁵ รัชฎา เมธาวิกุล, "เรื่องบุตรนอกสมรส" (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2522), หน้า 264.

²²⁶ รัชฎา เอกบุตร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วย ครอบครัว บิดามารดา และบุตร, หน้า 33.

²²⁷ ชาติชัย อัครวิบูลย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว, หน้า 475.

ความยินยอมได้ บิดาผู้ขอจดทะเบียนควรนำคดีมาสู่ศาลเลยในทันทีจะรวดเร็วยิ่งกว่า โดยทำเป็นคำร้องขอไม่ต้องทำเป็นคำฟ้องก็ได้²²⁸

ในกรณีที่เด็กและมารดาเด็กไม่ได้มาให้ความยินยอมต่อหน้านายทะเบียนและนายทะเบียนแจ้งการจดทะเบียนของบิดาไปยังเด็กและมารดาเด็ก ถ้าเด็กหรือมารดาเด็กไม่คัดค้านหรือไม่ให้ความยินยอมภายในหกสิบวันนับแต่การแจ้งนั้นถึงเด็กหรือมารดาเด็ก ให้สันนิษฐานว่าเด็กหรือมารดาเด็กไม่ให้ความยินยอม ถ้าเด็กหรือมารดาเด็กอยู่นอกประเทศไทยให้ขยายเวลานั้นเป็นหนึ่งร้อยแปดสิบวัน การคัดค้านหรือไม่ให้ความยินยอมของเด็กหรือมารดาแค่เพียงฝ่ายเดียวมีผลให้นายทะเบียนรับจดทะเบียนให้ไม่ได้ รวมถึงฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่คัดค้านหรือไม่ให้ความยินยอม นายทะเบียนก็จะรับจดทะเบียนให้ไม่ได้เช่นกัน ต้องแจ้งให้ชายผู้จดทะเบียนและนำเรื่องฟ้องคดีต่อศาลให้พิพากษาจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรต่อไป²²⁹

ความยินยอมเป็นเรื่องเฉพาะตัวของเด็กและมารดา หากเด็กยังเป็นผู้เยาว์ไม่อาจให้ความยินยอมได้ด้วยตัวเอง เช่น เด็กยังเยาว์วัยไม่รู้เตียงสา เด็กหรือมารดาวิกลจริตหรือถึงแก่กรรม เด็กและมารดาถึงแก่กรรมไปแล้วทั้งคู่ บุคคลอื่นแม้จะเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองของเด็กก็ไม่อาจให้ความยินยอมแทนเด็กได้ นายทะเบียนจะรับจดทะเบียนให้ไม่ได้²³⁰ เนื่องจากเมื่อเด็กและมารดาเด็กไม่อาจให้ความยินยอมได้แล้ว หากให้มีการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรได้อาจเป็นผลเสียแก่เด็กยิ่งกว่าการที่จะนำคดีมาสู่ศาล เพราะศาลพิจารณาและกลั่นกรองได้รับกุมและรอบคอบเป็นประโยชน์แก่เด็กมากกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่ต้องพิจารณาว่าผู้ขอจดทะเบียนเป็นบิดาหรือไม่ กรณีนี้ชายผู้จดทะเบียนจะต้องฟ้องต่อศาลเพื่อให้มีคำพิพากษาให้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร²³¹

พระราชบัญญัติจดทะเบียนครอบครัว พ.ศ. 2478 มาตรา 19 บัญญัติว่า “ในกรณีที่บิดาร้องขอรับรองบุตรเมื่อบุตรและมารดา ถ้าหากมี มารดามาแจ้งด้วยตนเองว่า ยินยอมด้วยแล้ว ก็ให้นายทะเบียนรับจดทะเบียน”

คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 2054/2524 การวางระเบียบให้เด็กและมารดาเด็กมาให้ความยินยอมด้วย เป็นระเบียบภายในเพื่อความสะดวกของเจ้าหน้าที่เท่านั้น เมื่อโจทก์ขอจดทะเบียนเด็กเป็นบุตร และแจ้งว่าไม่ทราบที่อยู่ของมารดาเด็ก จำเลยซึ่งเป็นนายทะเบียนท้องถิ่นก็อาจจะแจ้งความการขอจดทะเบียนให้ทราบโดยปิดประกาศหรือแจ้งความทางหนังสือพิมพ์ โดยให้โจทก์เป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย จำเลยจะไม่รับจดทะเบียนให้โดยอ้างว่าโจทก์ไม่ทราบว่ามารดาของเด็กอยู่ที่ใด ไม่สามารถติดตามมาให้ความยินยอมไม่ได้ จำเลยต้องรับคำร้องไว้ดำเนินการต่อไป

²²⁸ ประสพสุข บุญเดช, คำอธิบายกฎหมายครอบครัว, หน้า 595.

²²⁹ รัชฎา เอกบุตร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วย ครอบครัว บิดามารดา และบุตร, หน้า 35.

²³⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 36

²³¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 38

3.2.1.3 ศาลมีคำสั่งหรือคำพิพากษาให้มีการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร

เหตุที่ศาลมีคำสั่งหรือคำพิพากษาให้มีการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร อาจเริ่มต้นมาจากกรณีบิดาสมัครใจจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร แต่มารดาและเด็กไม่ให้ความยินยอม หรือไม่อาจให้ความยินยอมได้ ผู้จดทะเบียนต้องร้องขอต่อศาลให้มีคำพิพากษาให้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร ตามมาตรา 1548 วรรคสาม หรือกรณีบิดาไม่สมัครใจรับเด็กเป็นบุตร เด็กอาจฟ้องคดีโดยอาศัยเหตุตามข้อสันนิษฐานของกฎหมายตามมาตรา 1555 ให้ชายจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรได้

(1) กรณีบิดาสมัครใจจดทะเบียนตั้งแต่แรก ตามมาตรา 1548 วรรคสาม

การจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร เด็กหรือมารดาเด็กคัดค้านว่าผู้จดทะเบียนไม่ใช่บิดา เด็กหรือมารดาเด็กไม่ให้ความยินยอม หรือเด็กหรือมารดาเด็กไม่อาจให้ความยินยอมได้ ชายผู้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรต้องร้องขอต่อศาลให้มีคำพิพากษาให้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร ตามมาตรา 1548 วรรคสาม²³² ผู้ที่จะคัดค้านการจดทะเบียนเด็กเป็นบุตรนั้นมีได้แต่เฉพาะเด็กและมารดาของเด็กเท่านั้น บุคคลอื่นไม่มีสิทธิคัดค้าน ไม่ว่าจะเป็นผู้มีส่วนได้เสียในการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรหรือไม่ สำหรับเด็กที่จะให้ความยินยอมหรือคัดค้านการจดทะเบียนนี้ แม้จะอายุไม่ถึง 15 ปี ก็อาจดำเนินการได้โดยลำพังโดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากมารดาผู้ใช้อำนาจปกครองแต่อย่างใด แต่บุตรนี้จะต้องโตพอที่จะรู้เดียงสา คือ มีอายุกว่า 10 ปี ที่ต้องมีความรับผิดชอบทางอาญาแล้ว²³³

การคัดค้านดังกล่าวอาจมาจากสาเหตุที่ว่าเด็กมีบิดาที่ชอบด้วยกฎหมายอยู่แล้วและผู้จดทะเบียนไม่ใช่บิดาของเด็ก โดยอ้างเหตุว่าผู้นั้นมีใช่บิดาของเด็กเพียงเหตุเดียวเท่านั้น หากเป็นบิดาสืบสายโลหิตกันแท้ๆจะคัดค้านไม่ได้ และ เด็กหรือมารดาจะคัดค้านโดยอ้างเหตุอย่างอื่น เช่น มีความประพฤติเสื่อมเสีย ไม่เคยอุปการะเลี้ยงดูเด็ก หรือไม่เคยมาเยี่ยมเยียนเด็กเลยไม่ได้ ส่วนบิดาที่แท้จริงของเด็กนั้น ตามมาตรา 1548 ไม่ได้ให้สิทธิในการคัดค้านไว้ด้วย²³⁴ และถ้ามีการคัดค้านหรือไม่ให้ความยินยอมโดยการนิ่งเฉยไม่แจ้งความยินยอมให้นายทะเบียนทราบหรือไม่อาจให้ความยินยอมได้ผู้จดทะเบียนจะต้องเสนอคดีต่อศาล โดยศาลจะพิจารณาพยานหลักฐานของผู้ร้องขอจดทะเบียนและมีคำพิพากษาว่าเด็กเป็นบุตรของผู้ร้องขอจริงหรือไม่ มิใช่พิจารณาว่าควรจดทะเบียนหรือไม่ควรจดทะเบียน หากศาลพิพากษาว่าเด็กเป็นบุตรจริง นายทะเบียนต้องดำเนินการจดทะเบียนให้เมื่อบิดาได้นำคำพิพากษาไปขอจดทะเบียน ตามมาตรา 1548 วรรคท้าย²³⁵

²³² สมชัย จีท่าอุตุมากร, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว ฉบับสมบูรณ์ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พลสยาม พรินต์ติ้ง, 2554), หน้า 393.

²³³ ประสพสุข บุญเดช, คำอธิบายกฎหมายครอบครัว, หน้า 594-595.

²³⁴ เสณี ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวมรดก พุทธศักราช 2508 หน้า 276.

²³⁵ ไพโรจน์ กัมพูสิริ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ครอบครัว, หน้า 345.

เมื่อได้ความชัดเจนแล้วว่าเด็กและมารดาคัดค้าน หรือไม่อาจให้ความยินยอมได้อย่างใดอย่างหนึ่ง นายทะเบียนจะต้องแจ้งชายผู้จดทะเบียนทราบ หากชายยังคงต้องการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรจะต้องไปร้องขอต่อศาล โดยจะร้องขอต่อศาลได้เมื่อเด็กและมารดาคัดค้านแล้วเพราะถือว่ามิชอบโต้แย้งสิทธิอันจะทำให้เกิดอำนาจฟ้อง หากข้อเท็จจริงบิดานำคดีมาฟ้องโดยไม่เคยไปยื่นคำร้องต่อนายทะเบียนมาก่อนย่อมไม่มีอำนาจฟ้องคดี²³⁶

(2) กรณีบิดาไม่สมัครใจรับเด็กเป็นบุตร

(2.1) มาตรา 1555 ได้เปลี่ยนแปลงภาระการพิสูจน์ในคดีฟ้องขอให้รับเด็กเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายจากเดิมที่เด็กผู้เป็นโจทก์มีภาระการพิสูจน์ตามข้ออ้างของตนว่าชายผู้เป็นจำเลยเป็นบิดาของโจทก์ เปลี่ยนมาเป็น ชายผู้เป็นจำเลยมีภาระการพิสูจน์ว่าชายมิได้เป็นบิดาของโจทก์ โดยวางข้อสันนิษฐานไว้ที่เด็กจะใช้เป็นข้ออ้างในคำฟ้อง ชายผู้เป็นจำเลยมีช่องทางนำสืบหักล้างข้อสันนิษฐานกฎหมายที่ง่ายที่สุด คือ ขอให้ศาลตรวจพิสูจน์ทางพันธุกรรม ของชาย มารดา และเด็ก²³⁷ การฟ้องคดีของเด็กจึงสามารถอาศัยเหตุข้อสันนิษฐานว่าเป็นบุตรได้ ดังนี้

มาตรา 1555 (1) เมื่อมีการข่มขืนกระทำชำเรา ฉุดคร่าหรือหน่วงเหนี่ยวกักขังหญิงมารดาโดยมิชอบด้วยกฎหมายในระยะเวลาซึ่งหญิงนั้นอาจตั้งครรภ์ได้ ระยะเวลาซึ่งหญิงอาจตั้งครรภ์ได้ คือ ระยะเวลาระหว่าง 180 วันถึง 310 วันก่อนเด็กเกิด โดยการหน่วงเหนี่ยวกักขังจะต้องกระทำโดยมิชอบด้วยกฎหมายจึงจะฟ้องชายให้รับเด็กเป็นบุตรได้ หากเป็นการกระทำโดยชอบด้วยกฎหมาย เช่น หญิงเป็นนักโทษถูกกักขังในเรือนจำ แม้อยู่ในช่วงระยะเวลาตั้งครรภ์ ย่อมไม่อาจฟ้องพ่อดีหรือผู้คุมให้รับเด็กเป็นบุตรได้²³⁸

มาตรา 1555 (2) เมื่อมีการลักพาหญิงมารดาไปทางซู้สาว หรือมีการล่อลวงร่วมประเวณีกับหญิงมารดาในระยะเวลาซึ่งหญิงนั้นอาจตั้งครรภ์ได้

มาตรา 1555 (3) เมื่อมีเอกสารของบิดาแสดงว่าเด็กนั้นเป็นบุตรของตน เอกสารต้องมีเนื้อหาชัดเจนว่าเด็กเป็นบุตรของชายผู้เป็นบิดา โดยไม่ว่าชายผู้เป็นบิดาจะทำได้กระทำโดยจงใจหรือไม่ก็สามารถใช้เป็นหลักฐานในการฟ้องร้องได้ เอกสารของบิดานี้อาจเป็นเอกสารที่บิดาทำขึ้นเอง หรือเป็นเอกสารอื่นซึ่งบิดามีได้ทำขึ้นเอง เช่น เอกสารขอลดหย่อนภาษี เอกสารของบิดาดังกล่าวนี้ชายผู้เป็นบิดาอาจจะทำไว้ให้แก่หญิงมารดาหรือเด็ก หรือทำไว้ให้แก่ผู้อื่นก็ได้ เช่น เอกสารเข้าโรงเรียน หรือจดหมายที่เขียนถึงเพื่อน เป็นต้น²³⁹

²³⁶ ชาดิชาย อัครวิบูลย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว, หน้า 476.

²³⁷ ประสพสุข บุญเดช, คำอธิบายกฎหมายครอบครัว, หน้า 627.

²³⁸ รัชฎา เอกบุตร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วย ครอบครัว บิดามารดา และบุตร, หน้า 52.

²³⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 52

มาตรา 1555 (4) เมื่อปรากฏในทะเบียนคนเกิดว่าเด็กเป็นบุตร โดยมีหลักฐานว่าบิดาเป็นผู้แจ้งการเกิด หรือรู้เห็นยินยอมในการแจ้งนั้น เมื่อเด็กเกิดในบ้าน เจ้าบ้านหรือบิดามารดาต้องแจ้งเกิดต่อนายทะเบียนผู้รับแจ้งแห่งท้องที่ที่เด็กเกิดภายใน 15 วันนับแต่เด็กเกิด เมื่อนายทะเบียนได้รับแจ้งการเกิดแล้วจะต้องออกสูติบัตรหรือทะเบียนคนเกิดให้เป็นหลักฐาน ตามพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 มาตรา 18 และมาตรา 20 หากชายผู้เป็นบิดาได้แจ้งการเกิดของเด็กต่อนายทะเบียนด้วยตนเอง หรือรู้เห็นยินยอมในการแจ้งการเกิดว่าเด็กเป็นบุตร ก็ย่อมเป็นเหตุให้ฟ้องคดีต่อชายได้

มาตรา 1555 (5) เมื่อบิดามารดาได้อยู่กินด้วยกันอย่างเปิดเผยในระยะเวลาซึ่งหญิงมารดาอาจตั้งครรภ์ได้ การอยู่กินกันอย่างเปิดเผยอาจเป็นพฤติการณ์ที่ได้อยู่ด้วยกันหรือได้แสดงออกโดยเปิดเผยถึงความสัมพันธ์ของเขาต่อบุคคลทั่วไป ในระหว่างระยะเวลา 180 วันถึง 310 วันก่อนเด็กเกิด

มาตรา 1555 (6) เมื่อได้มีการร่วมประเวณีกับหญิงมารดาในระยะเวลาซึ่งหญิงนั้นอาจตั้งครรภ์ได้และมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเด็กนั้นมีได้เป็นบุตรของชายอื่น การร่วมประเวณีกับหญิงมารดาต้องกระทำโดยความยินยอมของหญิง ไม่มีการข่มขืน ฉุดคร่า ลักพา ล่อลวง ไม่เป็นการร่วมประเวณีโดยลักลอบได้เสียกันอย่างลับๆ และไม่มีแรงจูงใจหรือตกอยู่ในภาวะจำยอม หากชายฉุดคร่าหญิงไปแต่หญิงสมัครใจร่วมประเวณีกับชาย ต้องฟ้องร้องโดยอาศัยเหตุตาม (1) แต่อย่างไรก็ตามการฟ้องร้องต้องยกเหตุอันเป็นข้ออ้างว่าเด็กนั้นมีได้เป็นบุตรของชายอื่น²⁴⁰

มาตรา 1555 (7) มีพฤติการณ์ที่รู้กันทั่วไปตลอดมาว่าเป็นบุตร พฤติการณ์ที่รู้กันอยู่ทั่วไป หมายถึง พฤติการณ์ทั่วไปที่บิดาได้ปฏิบัติต่อบุตรอันวิญญูชนจะพึงเห็นได้ว่าเป็นการปฏิบัติต่อบุตรชอบด้วยกฎหมายของเขา เช่น บิดาพาบุตรไปฝากเข้าโรงเรียน การแนะนำกับญาติเพื่อนฝูงว่าเป็นบุตร ให้การอุปการะเลี้ยงดู ยอมให้ใช้ชื่อสกุล²⁴¹ การแสดงออกกระหว่างบิดากับบุตรต้องเป็นการแสดงออกในฐานะที่เป็นบุตร มิใช่การปฏิบัติเนื่องจากเมตตาสงสารเด็กในฐานะอื่น การบอกให้ผู้อื่นรู้ต้องเป็นการบอกให้ทราบเป็นการทั่วไปไม่ใช่แจ้งต่อคนบางกลุ่ม และพฤติการณ์ดังกล่าวยังถือได้ว่าเป็นพฤติการณ์ที่บิดาได้รับรองโดยปริยายแล้วตามมาตรา 1627 อันจะมีผลให้เด็กเป็นผู้มีสิทธิรับมรดกของบิดาในฐานะผู้สืบสันดานได้เท่านั้น แต่ไม่มีสิทธิหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูซึ่งกันและกัน²⁴²

²⁴⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 58

²⁴¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 61.

²⁴² เรื่องเดียวกัน, หน้า 62.

(2.2) ผู้ยื่นฟ้องคดีขอให้รับเด็กเป็นบุตร ตามมาตรา 1556 แบ่งเป็น
4 กรณี²⁴³

กรณีที่หนึ่ง เมื่อเด็กยังอายุไม่ครบ 15 ปีบริบูรณ์ ให้ผู้แทนโดยชอบธรรมของเด็กเป็นผู้ฟ้องคดีแทน ผู้แทนโดยชอบธรรมอาจมีคำขอเรียกค่าอุปการะเลี้ยงดูผู้เยาว์รวมเข้าไว้ในคดีได้ด้วย หากเด็กไม่มีผู้แทนโดยชอบธรรมหรือมีแต่ไม่สามารถทำหน้าที่ได้ ญาติสนิทของเด็กหรืออัยการอารักขาของศาลให้ตั้งผู้แทนเฉพาะคดีเพื่อทำหน้าที่ฟ้องคดีแทนได้ ญาติสนิทนี้รวมถึงน้าซึ่งเป็นน้องร่วมบิดามารดาเดียวกันกับมารดาของผู้ไร้ความสามารถ นับได้ว่าใกล้ชิดและเป็นญาติสนิทกว่าลูกพี่ลูกน้องเสียอีก (คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 936/2516)

กรณีที่สอง เมื่อเด็กอายุครบ 15 ปีบริบูรณ์ เด็กต้องฟ้องคดีเอง ไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม

กรณีที่สาม เมื่อเด็กบรรลุนิติภาวะแล้ว จะต้องฟ้องคดีภายใน 1 ปี นับแต่วันบรรลุนิติภาวะ กำหนดระยะเวลานี้เป็นอายุความฟ้องคดี ศาลจะหยิบยกขึ้นพิจารณาได้ต่อเมื่อผู้คัดค้านได้ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้เป็นประเด็นข้อพิพาทในคดี

คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 3304/2528 อายุความ 1 ปี ตามมาตรา 1556 นี้ คู่ความจะต้องยกขึ้นเป็นประเด็นในคดี ศาลจึงจะวินิจฉัยให้ตามมาตรา 193/29 ศาลจะยกขึ้นวินิจฉัยเองโดยไม่มีคู่ความฝ่ายใดยกขึ้นเป็นประเด็นไม่ได้

กรณีที่สี่ เด็กตายในระหว่างที่เด็กนั้นยังมีสิทธิฟ้องคดีขอให้รับเด็กเป็นบุตรอยู่ ผู้สืบสันดานของเด็กจะฟ้องคดีขอให้รับเด็กเป็นบุตรก็ได้ มารดาจะฟ้องคดีไม่ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 1371-1372/2493) โดยหากผู้สืบสันดานรู้เหตุที่อาจขอให้รับเด็กเป็นบุตรก่อนวันที่เด็กตาย จะต้องฟ้องคดีภายใน 1 ปีนับแต่วันที่เด็กตาย แต่หากผู้สืบสันดานรู้เหตุในภายหลังหลังจากที่เด็กตาย ผู้สืบสันดานจะต้องฟ้องคดีภายใน 1 ปีนับแต่วันที่รู้เหตุดังกล่าว แต่ต้องไม่พ้น 10 ปี นับแต่วันที่เด็กตาย

หากเป็นกรณีบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายร้องขอต่อศาลให้อนุญาตให้จดทะเบียนรับเด็กที่ถึงแก่ความตายแล้วเป็นบุตร เพื่อที่ตนจะได้มีสิทธิรับบำเหน็จตกทอดในฐานะบิดา เมื่อศาลได้มีคำสั่งอนุญาตให้บิดาจดทะเบียนบุตรที่ตายเป็นบุตรและบิดาได้จดทะเบียนแล้ว บิดาจึงมีฐานะเป็นทายาทมีสิทธิได้รับบำเหน็จตกทอดของบุตร ตามผลของมาตรา 1547 ประกอบมาตรา 1557²⁴⁴

²⁴³ สมชัย ชีฆาอุตมากร, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว ฉบับสมบูรณ์, หน้า 407.

²⁴⁴ บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องเสร็จ ที่ 445/2553

เมื่อศาลได้พิพากษาให้ผู้ใดเป็นบิดาแล้ว ผู้มีส่วนได้เสียสามารถร้องขอให้บันทึกความเป็นบิดานั้นลงในทะเบียนครอบครัวได้ตามพระราชบัญญัติจดทะเบียนครอบครัว พ.ศ. 2478 มาตรา 20 บัญญัติว่า “เมื่อศาลได้พิพากษาว่าผู้ใดเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายแล้ว ผู้มีส่วนได้เสียจะยื่นสำเนาคำพิพากษาอันถึงที่สุดซึ่งรับรองถูกต้องแล้วมาไว้บันทึกในทะเบียนก็ได้”

เมื่อบิดานำคำพิพากษาไปขอจดทะเบียนต่อนายทะเบียน ให้นายทะเบียนดำเนินการจดทะเบียนให้ ตามแบบทะเบียนรับรองบุตร (คร. 11) โดยผู้ร้องต้องแนบสำเนาคำพิพากษาและคำรับรองถูกต้อง และรายการในทะเบียนให้ครบถ้วน รวมทั้งบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับคำพิพากษา เลขที่คดี วันเดือนปีที่พิพากษา และสาระสำคัญของคำพิพากษานั้น ให้ผู้ร้องและพยานลงลายมือชื่อไว้ในทะเบียน และให้นายทะเบียนลงลายมือชื่อเมื่อเห็นว่าดำเนินการถูกต้องแล้ว²⁴⁵

3.2.2 ผลของการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร

บิดามารดาที่ไม่ได้สมรสกันและบิดาได้จดทะเบียนว่าเด็กเป็นบุตรมีผลให้เด็กเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1547 การเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 1547 นี้ให้มีผลย้อนหลังไปนับแต่วันที่เด็กเกิด ตามมาตรา 1557 แต่ผลของการเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายดังกล่าวจะนำมาอ้างเป็นเหตุให้เสื่อมสิทธิของบุคคลภายนอกผู้สุจริตในระหว่างที่เด็กเกิดจนถึงวันที่จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรไม่ได้ เท่ากับว่าบุตรมีบิดามารดามาตั้งแต่แรกถือกำเนิดเกิดมา บิดามารดาและบุตรต่างมีสิทธิหน้าที่และความสัมพันธ์ต่อกัน เช่น บุตรมีสิทธิใช้นามสกุลของบิดา อาจได้สัญชาติไทยตามบิดา และบิดาเองก็เป็นผู้ใช้อำนาจปกครองบุตรร่วมกับมารดา ย้อนหลังไปตั้งแต่วันที่เด็กเกิด อย่างไรก็ตามไม่เป็นเหตุให้กระทบสิทธิบุคคลภายนอก เช่น สิทธิในการรับมรดกของบิดาซึ่งถึงแก่ความตายไปก่อนและได้แบ่งมรดกไปแล้วซึ่งได้รับมาโดยสุจริต เด็กผู้ได้รับการจดทะเบียนเป็นบุตรก็จะมีสิทธิในการรับมรดกดังกล่าวเนื่องจากกระทบสิทธิทายาทซึ่งเป็นบุคคลภายนอกผู้สุจริต²⁴⁶

สำหรับกรณีที่บิดาเสนอคดีต่อศาลให้พิพากษาว่าเด็กเป็นบุตร หรือมารดาคัดค้านการจดทะเบียนหรือไม่ให้ความยินยอมในการจดทะเบียนหรือไม่อาจให้ความยินยอมได้และศาลได้มีคำพิพากษาว่าเด็กเป็นบุตร ความเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายนี้มีผลนับแต่วันเกิดของเด็กเช่นเดียวกัน ไม่ได้มีผลนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุด²⁴⁷

บิดาและบุตรมีหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูซึ่งกันและกันตามมาตรา 1563 และมาตรา 1564 มารดาที่เลี้ยงดูบุตรมีสิทธิเรียกให้ผู้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรจ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูตั้งแต่วันที่เด็ก

²⁴⁵ ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจดทะเบียนครอบครัว พ.ศ. 2541 ข้อ 25

²⁴⁶ ประสพสุข บุญเดช, คำอธิบายกฎหมายครอบครัว, หน้า 603.

²⁴⁷ รัชฎา เอกบุตร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วย ครอบครัว บิดามารดา และบุตร, หน้า 46.

เกิดจนกว่าจะบรรลุนิติภาวะ²⁴⁸ ทั้งนี้สิทธิเรียกร้องค่าอุปการะเลี้ยงดูมีกำหนดอายุความ 5 ปี ตาม มาตรา 193/33 (4) และอายุความอาจสะดุดหยุดลงได้หากมีการฟ้องคดี ฉะนั้น การกำหนดให้จ่ายค่า อุปการะเลี้ยงดูบุตรจึงย้อนหลังจากวันฟ้องคดีเรียกค่าอุปการะเลี้ยงดูไปได้เพียง 5 ปี เท่านั้น เว้นแต่ กรณีที่จำเลยไม่ได้ยกอายุความ 5 ปีนี้ขึ้นเป็นข้อต่อสู้ ศาลมีอำนาจสั่งให้จ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดู ย้อนหลังไปได้ถึงวันที่บุตรเกิด²⁴⁹ และหากมีบุคคลใดทำละเมิดเป็นเหตุให้บิดาหรือบุตรถึงแก่ความ ตาย บุตรหรือบิดาสามารถเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากผู้ทำละเมิดได้ ในฐานค่าขาดอุปการะเลี้ยงดู โดยไม่คำนึงว่าบิดาและบุตรจะได้อุปการะเลี้ยงดูซึ่งกันและกันอยู่ตามความเป็นจริงหรือไม่ สิทธิ เรียกร้องนี้เป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 443

บิดาและบุตรต่างมีสิทธิรับมรดกซึ่งกันและกัน หากบิดาถึงแก่ความตาย บุตรที่ได้รับการ จดทะเบียนรับรองถือว่าเป็นผู้สืบสันดานซึ่งเป็นทายาทตามโดยธรรมลำดับแรก ตามมาตรา 1629 (1) อย่างไรก็ดีบุตรดังกล่าวหากบิดามีพฤติการณ์รับรองว่าเป็นบุตรก่อนการจดทะเบียน บุตรนอก กฎหมายที่บิดาได้รับรองแล้วนั้นให้ถือว่าเป็นผู้สืบสันดานเหมือนกับบุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย ตาม มาตรา 1627 มีสิทธิได้รับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมลำดับแรก ตามมาตรา 1629 (1) และบิดาก็ เช่นกันเมื่อได้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร ถือว่าเป็นบิดาที่ชอบด้วยกฎหมายแล้วมีสิทธิได้รับมรดกหาก บุตรถึงแก่ความตายก่อน โดยเป็นทายาทโดยธรรมตามมาตรา 1629 (2) อย่างไรก็ดีตามแม่บุตรได้รับ การจดทะเบียนรับรองจะมีสิทธิได้รับมรดก แต่จะอ้างเป็นเหตุเสื่อมเสียสิทธิของบุคคลภายนอกผู้ทำ การโดยสุจริตในระหว่างเวลาดังตั้งแต่เด็กเกิดจนถึงเวลาที่บิดาได้จดทะเบียนว่าเป็นบุตรไม่ได้ เช่น มีคำ พิพากษาว่าเด็กเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายหลังจากบิดาถึงแก่ความตายไปแล้ว เด็กที่ได้รับการจด ทะเบียนรับรองบุตรจะมาขอแบ่งมรดกไม่ได้ เว้นแต่จะได้ยื่นฟ้องขอให้รับรองบุตรภายในอายุความ มรดกตามมาตรา 1558 ถ้าศาลพิพากษาว่าเด็กเป็นบุตรด้วยกฎหมาย เด็กจะมีสิทธิได้รับมรดกใน ฐานะทายาทโดยธรรม และหากมีการแบ่งมรดกกันไปแล้ว ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยเรื่องลาภมิควรได้มา ใช้บังคับโดยอนุโลม²⁵⁰ หากชายถึงแก่ความตายระหว่างพิจารณาคดี เมื่อเด็กฟ้องคดีขอให้ชายรับเด็ก เป็นบุตรแล้วชายถึงแก่ความตายไปก่อนศาลจะมีคำพิพากษา กรณีเช่นนี้หากมีการตั้งผู้จัดการมรดก ของชายเพื่อแบ่งปันทรัพย์มรดก เด็กต้องไปยื่นคำร้องขอคุ้มครองชั่วคราวมิให้แบ่งมรดกของชาย เพราะกระทบกระเทือนต่อสิทธิของเด็กในการรับมรดกของชายหากต่อมาศาลพิพากษาให้เด็กเป็น บุตร²⁵¹

²⁴⁸ สมชัย วิชาอุตมากร, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว ฉบับสมบูรณ์, หน้า 413.

²⁴⁹ ประสพสุข บุญเดช, คำอธิบายกฎหมายครอบครัว, หน้า 628.

²⁵⁰ สมชัย วิชาอุตมากร, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว ฉบับสมบูรณ์, หน้า 414.

²⁵¹ ประสพสุข บุญเดช, คำอธิบายกฎหมายครอบครัว, หน้า 629.

ศาสตราจารย์ จิตติ ดิงศภัทย์ ได้อธิบายหมายเหตุท้ายคำพิพากษาฎีกาที่ 46/2501 ไว้ว่า การรับรองบุตรโดยจดทะเบียน ตามมาตรา 1526 กับการรับรองโดยข้อเท็จจริงตาม มาตรา 1627 นั้น ต่างก็รับรองบิดาได้เหมือนกันก็จริง แต่ข้อแตกต่างที่สำคัญนั้นคือ การรับรองบุตรโดยจดทะเบียนตาม มาตรา 1526 นั้น เด็กเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายเต็มตามกฎหมายครอบครัว ไม่ผิดกับบุตรที่เกิดในสมรส ส่วนการรับรองตาม มาตรา 1627 นั้น ไม่มีผลทำให้เป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมาย เป็นแต่ให้ถือว่าเป็นผู้สืบสันดานเหมือนบุตรโดยชอบด้วยกฎหมาย ที่เป็นผู้สืบสันดานก็มีผลเพียงแต่รับมรดกได้เท่านั้น หาใช่เป็นบุตรตามกฎหมายครอบครัวไม่²⁵²

การใช้อำนาจปกครอง ก่อนจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร บุตรที่เป็นผู้เยาว์ย่อมอยู่ในอำนาจปกครองของมารดาแต่ผู้เดียว เมื่อบิดาจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรมีผลให้เด็กมีสถานะเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของบิดานับแต่วันที่เด็กเกิด บิดาย่อมมีอำนาจปกครองบุตรร่วมกับมารดาได้ ตามมาตรา 1566 วรรคแรก ซึ่งบัญญัติให้ บุตรซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะต้องอยู่ใต้อำนาจปกครองของบิดามารดา²⁵³ อย่างไรก็ตามกฎหมายได้กำหนดให้การจดทะเบียนรับรองบุตรอาจมีข้อสงวนเกี่ยวกับการใช้อำนาจของบิดาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ใน 4 กรณี²⁵⁴ คือ กรณีที่ 1 เด็กหรือมารดาคัดค้านว่าบิดามีความประพฤติหรือพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการใช้อำนาจปกครอง ตามมาตรา 1549 กรณีที่ 2 เด็กหรือมารดาเด็กคัดค้านว่า ผู้ขอจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรไม่ใช่บิดาที่แท้จริง ตามมาตรา 1551 กรณีที่ 3 หากมารดาถึงแก่ความตายหรือสูญหายหรือถูกถอนอำนาจปกครองศาลอาจตั้งให้บุคคลอื่นเป็นผู้ปกครอง เนื่องจากบุตรนอกสมรสจะอยู่ในอำนาจปกครองของมารดาผู้เดียว เมื่อบิดาได้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร บิดาไม่อาจเข้ามาเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองบุตรร่วมกับผู้ปกครองได้จึงต้องดำเนินการร้องขอต่อศาลให้ถอนความเป็นผู้ปกครองแล้วสั่งให้บิดาเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองตามมาตรา 1552

ในกรณีที่มีการร้องขอต่อศาลให้พิพากษาว่าผู้ขอจดทะเบียนไม่สมควรใช้อำนาจปกครองบางส่วนหรือทั้งหมด ไม่ว่าจะกรณีที่เกิดและมารดาคัดค้านการใช้อำนาจปกครองบุตรหรือคัดค้านการขอจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร ศาลอาจจะพิพากษาให้บิดาผู้ขอจดทะเบียนเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองบุตร หรือให้ผู้ขอไม่สมควรใช้อำนาจปกครองบุตร หรือให้ผู้ใดเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองบุตรทั้งหมดหรือบางส่วนก็ได้ โดยพิเคราะห์ถึงความเหมาะสมและประโยชน์ของเด็กเป็นสำคัญ²⁵⁵

²⁵² ไพโรจน์ กัมพูสิริ, กฎหมายลักษณะครอบครัว รวมหมายเหตุท้ายคำพิพากษาฎีกา ของ ศาสตราจารย์ จิตติ ดิงศภัทย์ (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554), หน้า 242.

²⁵³ รัชฎา เอกบุตร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วย ครอบครัว บิดามารดา และบุตร, หน้า 41.

²⁵⁴ ไพโรจน์ กัมพูสิริ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ครอบครัว, หน้า 346-347.

²⁵⁵ รัชฎา เอกบุตร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วย ครอบครัว บิดามารดา และบุตร, หน้า 44.

บิดามีอำนาจจัดการแทนบุตรได้ในคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 5(1) ประกอบมาตรา 3 เมื่อบิดาได้รับรองบุตรแล้วมีผลให้บิดาเป็นผู้แทนโดยชอบธรรมตามกฎหมาย โดยกฎหมายกำหนดให้ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาล เป็นโจทก์ฟ้องคดี ถอนฟ้องร้องทุกข์ ยอมความในคดีความผิดต่อส่วนตัว เฉพาะแต่ในความผิดซึ่งได้กระทำต่อผู้เยาว์หรือผู้ไร้ความสามารถซึ่งอยู่ในความดูแล ดังนั้นจึงอาจจัดการแทนบุตรได้ในความผิดอาญาที่กระทำต่อบุตร แต่หากบิดาไม่ได้ทำการรับรองบุตร ตามมาตรา 5(2) บิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายมีอำนาจจัดการแทนบุตรได้ในฐานะบุพการี แต่จัดการได้เฉพาะแต่ในกรณีความผิดอาญาซึ่งผู้เสียหายถูกทำร้ายถึงตายหรือบาดเจ็บจนไม่สามารถจัดการเองได้เท่านั้น

3.2.3 วิธีการถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร

บทบัญญัติมาตรา 1559 กำหนดห้ามผู้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรว่า เมื่อได้จดทะเบียนเด็กเป็นบุตรแล้วจะถอนไม่ได้ ทั้งการจดทะเบียนโดยสมัครใจและการจดทะเบียนโดยคำพิพากษา ในกรณีที่ศาลได้พิพากษาให้จดทะเบียนรับรองบุตรแล้ว เท่ากับรับว่าเป็นบิดาโดยชอบของบุตรและเป็นผู้ประสงค์จะจดทะเบียนรับรองบุตร จึงไม่สมควรให้เพิกถอนได้²⁵⁶ เพราะกฎหมายต้องการให้มีความแน่นอนในฐานะบุคคล เมื่อชายใดรับเด็กซึ่งเป็นบุตรของตนเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายแล้ว แม้ต่อมาารู้สึกว่าการรับเด็กเป็นบุตรนี้เป็นการเพิ่มภาระความรับผิดชอบ ก็ไม่อาจเพิกถอนได้ การจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรจึงต้องกระทำโดยบิดาที่แท้จริง หากมีการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรโดยผู้ที่ไม่ใช่บิดาก็อาจมีการเพิกถอนได้²⁵⁷ ตามบทบัญญัติมาตรา 1554 โดยบุคคลผู้มีส่วนได้เสียจะร้องขอต่อศาลให้ถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรเพราะเหตุว่าผู้จดทะเบียนไม่ใช่บิดาที่แท้จริง

3.2.3.1 แบบของการถอนการจดทะเบียน

ผู้มีส่วนได้เสียต้องร้องขอต่อศาลถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร การกำหนดการถอนดังกล่าวนี้เป็นการทดแทนหลักเกณฑ์ในเรื่องที่ให้เด็กหรือมารดาเด็กคัดค้านว่าผู้ร้องขอจดทะเบียนไม่ใช่บิดา เพื่อให้ผ่านการพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง ต้องทำในรูปคำร้องขอต่อศาล จะขอถอนต่อนายทะเบียนไม่ได้ เนื่องจากการเพิกถอนการรับรองบุตรเป็นเรื่องสำคัญที่สามารถเปลี่ยนสถานะของเด็กได้ จึงไม่ให้เพิกถอนกันได้ง่าย นอกจากนี้ข้อตกลงที่ตกลงให้มารดาไปร้องขอต่อศาลให้ถอนทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร เป็นข้อตกลงที่ขัดต่อกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย มีผลให้

²⁵⁶ วารี นาสกุล และเบญจวรรณ ธรรมรัตน์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย ครอบครัว, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พลสยาม พรินติ้ง, 2554), หน้า 261.

²⁵⁷ ขาดิชาชัย อัครวิบูลย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว, หน้า 484.

ข้อตกลงเป็นโมฆะ²⁵⁸ ดังนั้นการถอนทางทะเบียนจึงต้องการทำการโดยยื่นคำร้องต่อศาลโดยบุคคลผู้มีส่วนได้เสียเพื่อให้พิจารณาว่าเด็กเป็นบุตรของผู้รับรองหรือไม่ เมื่อศาลได้พิจารณาแล้วพิพากษาว่าเด็กไม่ใช่บุตร โจทก์จะนำคำพิพากษานั้นมาใช้แทนการแสดงเจตนาในการเพิกถอนทางทะเบียนได้²⁵⁹ โดยนำคำพิพากษามายื่นต่อนายทะเบียนเพื่อให้จดทะเบียนเพิกถอนการรับรองบุตร

เมื่อนายทะเบียนได้รับคำร้องของผู้มีส่วนได้เสียเพื่อขอให้บันทึกการหย่าหรือการเลิกรับบุตรบุญธรรมหรือเพิกถอนทะเบียนในใดๆ ซึ่งรวมถึงทะเบียนการรับรองบุตรด้วย โดยมีสำเนาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอันถึงที่สุดพร้อมคำรับรองถูกต้องมาแสดงให้นายทะเบียนบันทึกข้อความในช่องบันทึกของทะเบียนสมรส ทะเบียนรับบุตรบุญธรรมหรือทะเบียนอื่นๆ แล้วแต่กรณี ให้ปรากฏรายละเอียดเกี่ยวกับศาล เลขที่คดี วันเดือนปี ที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่ง และสาระสำคัญของคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นแล้วลงลายมือชื่อกำกับไว้²⁶⁰

การแก้ไขบันทึกทางทะเบียนใดๆ จากที่ได้บันทึกไว้แล้ว ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจดทะเบียนครอบครัว พ.ศ. 2541 ได้บัญญัติว่า เมื่อคู่กรณีฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายร้องขอบันทึกเพิ่มเติมหรือแก้ไขรายการต่างๆในทะเบียน ที่ได้ลงรายการไว้แล้วให้นายทะเบียนบันทึกเพิ่มเติมในช่องบันทึกให้ปรากฏรายละเอียดเกี่ยวกับผู้ร้อง เรื่องที่ขอให้บันทึก และเอกสารหลักฐาน แล้วให้ผู้ร้องและนายทะเบียนลงลายมือชื่อกำกับไว้โดยไม่ต้องแก้ไขรายการเดิม ทั้งนี้ การบันทึกเพิ่มเติมที่อาจกระทบถึงสิทธิของคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ห้ามมิให้นายทะเบียนรับบันทึกไว้ เว้นแต่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งศาล²⁶¹ การเพิกถอนทะเบียนการรับรองบุตรเป็นการแก้ไขบันทึกทางทะเบียนรับรองบุตร เมื่อนายทะเบียนได้รับคำร้องพร้อมสำเนาคำพิพากษาของศาลแล้วแล้วต้องบันทึกเพิ่มเติมเข้าไปในทะเบียนโดยไม่แก้ไขทะเบียนเดิม โดยนายทะเบียนสามารถแก้ไขบันทึกการรับรองบุตรได้เนื่องจากผู้ร้องขอแก้ไขได้นำคำพิพากษาของศาลมายื่นต่อนายทะเบียน

3.2.3.2 ผู้มีส่วนได้เสียที่สามารถร้องขอให้ถอนการจดทะเบียน

ผู้มีส่วนได้เสียที่กฎหมายให้สิทธิฟ้องเพิกถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร ท่านศาสตราจารย์เสนีย์ ปราโมช ได้ให้ความเห็นว่า ผู้มีส่วนได้เสียที่จะฟ้องคดีขอเพิกถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร ไม่จำกัดเฉพาะบิดามารดาเด็กและตัวเด็กเท่านั้น แต่ขยายไปถึงผู้มีส่วนได้เสียคนอื่นด้วย โดยเฉพาะผู้มีส่วนได้เสียที่จะรับมรดกร่วมกับเด็ก หรือต้องเสียสิทธิในการรับมรดกเพราะ

²⁵⁸ ขาดิชาชัย อัครวิบูลย์ และสมบุญรณ์ ชัยเดชสุริยะ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว (ที่ได้ตรวจชำระใหม่ พ.ศ. 2519), หน้า 358.

²⁵⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 357

²⁶⁰ ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจดทะเบียนครอบครัว พ.ศ. 2541 ข้อ 41

²⁶¹ ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจดทะเบียนครอบครัว พ.ศ. 2541 ข้อ 38

การรับรองเด็กเป็นบุตร²⁶² โดยทายาทผู้มีสิทธิได้รับมรดกร่วมกับเด็ก หรือผู้จะเสียสิทธิในการรับมรดก เพราะการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรนั้นน่าจะหมายความเช่นเดียวกับผู้มีสิทธิได้รับมรดกร่วมกับเด็ก หรือเสียสิทธิในการรับมรดกเพราะการเกิดของเด็กตามมาตรา 1543 และมาตรา 1544 ซึ่งมีสิทธิ ดำเนินคดีแทนชายที่ต้องบพสันนิษฐานตามกฎหมายว่าเป็นบิดา²⁶³

มีข้อถกเถียงในการใช้สิทธิเพิกถอนการจดทะเบียนของเด็ก มารดา และ บิดาผู้จดทะเบียน ดังนี้

1) เด็กผู้ได้รับการจดทะเบียนว่าเป็นบุตรและมารดาของเด็กผู้ให้ความ ยินยอมในการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร ถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสียหรือไม่ อาจแบ่งได้ออกเป็น 2 แนวความคิดเห็น คือ

1.1) เด็กและมารดาเด็กยินยอมด้วยในการจดทะเบียนนั้นไม่ใช่ผู้มี ส่วนได้เสีย แต่หากมารดาคัดค้านแล้วในการจดทะเบียนแต่ไม่สำเร็จย่อมถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสีย²⁶⁴ ซึ่งมีความเห็นนักกฎหมายในทำนองเดียวกันว่า เด็กและมารดาได้ให้ความยินยอมแล้วย่อมไม่เป็นผู้มีส่วนได้เสีย โดยพิจารณาจากคำพิพากษาของศาลฎีกา²⁶⁵ ที่วินิจฉัยว่า การที่มารดายินยอมให้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรแล้ว ได้ทำสัญญาประนีประนอมยอมความกำหนดให้ไปเพิกถอนการจดทะเบียนนั้นจึงเป็นการกระทำที่ขัดกับมาตรา 1554 สัญญาประนีประนอมยอมความดังกล่าวขัดต่อ กฎหมายอันเกี่ยวข้องด้วยความสงบเรียบร้อยของประชาชน อีกทั้งการที่ข้อสัญญากำหนดให้ไปเพิกถอน ทางทะเบียนของเด็กก็ไม่ใช่เรื่องของหนี้ จะเป็นเหตุให้สัญญาประนีประนอมยอมความก่อให้เกิดสิทธิ เรียกร้องในหนี้ใหม่ได้อย่างไร²⁶⁶

1.2) เด็กและมารดาเด็กซึ่งยินยอมในการจดทะเบียนเป็นก็ยังคงเป็นผู้ มีส่วนได้เสียด้วย โดยเห็นว่า ผู้มีส่วนได้เสียที่จะฟ้องขอให้ถอนการจดทะเบียน น่าจะมีความหมาย แคบกว่าผู้มีส่วนได้เสีย ตามมาตรา 1713 ซึ่งมีความหมายกว้างกว่า โดยหมายถึง ผู้มีส่วนได้เสียทาง มรดกหรือในทางพินัยกรรมหรือเกี่ยวกับทรัพย์สินในกองมรดก ส่วนมารดาเด็กและตัวเด็กแม่ให้ความ ยินยอมเมื่อบิดาขอจดทะเบียน ก็ถือเป็นผู้มีส่วนได้เสียเช่นกัน ไม่น่าจะตีความตัดสิทธิในการถอน²⁶⁷ และมีนักกฎหมายให้ความเห็นว่า การให้เด็กและมารดาซึ่งยินยอมเป็นผู้มีส่วนได้เสียย่อมเป็นการ

²⁶² เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวมรดก พุทธศักราช 2508 หน้า 279.

²⁶³ ไพโรจน์ กัมพูสิริ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ครอบครัว, หน้า 347.

²⁶⁴ วารี นาสกุล และเบญจวรรณ ธรรมรัตน์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย ครอบครัว, หน้า 262.

²⁶⁵ คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 2414/2519

²⁶⁶ ชาติชาย อัครวิบูลย์ และสมบุญม์ ชัยเดชสุริยะ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วย ครอบครัว (ที่ได้ตรวจชำระใหม่ พ.ศ. 2519), หน้า 358.

²⁶⁷ ประสพสุข บุญเดช และคณะ, เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายแพ่ง 3 ครอบครัว - มรดก = Civil Law 3 : Family - Law of Succession, หน้า 255.

สอดคล้องกับหลักการจดทะเบียนรับรองบุตร เนื่องจากการจดทะเบียนรับรองบุตรที่เด็กและมารดา ยินยอม ซึ่งอาจเป็นการสมยอมระหว่างมารดาและชายผู้จดทะเบียนเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่าง หนึ่ง ชายดังกล่าวไม่ใช่บิดาที่แท้จริงของเด็กนายทะเบียนสามารถจดทะเบียนรับรองได้ แต่หากเด็ก หรือมารดาคนใดคนหนึ่งคัดค้านการจดทะเบียนต้องมีคำพิพากษาของศาล ซึ่งเมื่อได้พิพากษาแล้ว น่าจะร้องขอให้ศาลถอนการจดทะเบียนไม่ได้ เพราะก่อนหน้าการจดทะเบียนศาลได้มีคำพิพากษาไป แล้วว่าผู้จดทะเบียนเป็นบิดาที่แท้จริง ตามมาตรา 1551 หากยอมให้ฟ้องเพิกถอนได้เท่ากับว่าเป็น การฟ้องว่าคำพิพากษาเดิมนั้นไม่ชอบ²⁶⁸

กรณีที่มีการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรโดยกรณีของเด็กและมารดา เด็กได้ให้ความยินยอมในการจดทะเบียนรับรองบุตรด้วยความสำคัญผิดว่า ผู้จดทะเบียนเป็นบิดาที่ แท้จริง เด็กหรือมารดาเด็กสามารถกล่าวอ้างได้ว่าผู้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรนั้นมิใช่บิดาและการ ให้ความยินยอมนั้นกระทำไปนั้นเกิดจากความบกพร่องในการแสดงเจตนา²⁶⁹ เด็กหรือมารดาอย่าม ร้อง ขอต้อศาลให้เพิกถอนการจดทะเบียนได้ ตามมาตรา 1554²⁷⁰

2) ผู้จดทะเบียนรับรองบุตร

ผู้จดทะเบียนรับรองบุตรอาจแบ่งออกได้เป็นกรณีที่ได้รับคามยินยอม ของมารดาและเด็ก จึงทำให้สามารถจดทะเบียนรับรองบุตรได้ โดยไม่จำเป็นต้องมีฟ้องคดีต่อศาล แต่ หากเด็กหรือมารดาคัดค้านว่าผู้จดทะเบียนไม่ใช่บิดาหรือไม่ให้ความยินยอม หรือไม่อาจให้ความ ยินยอมได้ การจดทะเบียนเด็กเป็นบุตรจะต้องมีคำพิพากษา ซึ่งในกรณีหลังนี้ผู้จดทะเบียนรับรองบุตร ซึ่งจะขอลถอนการจดทะเบียนรับรองบุตรไม่ได้ เพราะการที่ศาลยอมให้จดทะเบียนรับรองบุตรก็เท่ากับ รับว่าเป็นบิดาโดยชอบของบุตร และเป็นผู้ประสงค์จะจดทะเบียนรับรองบุตร จึงไม่สมควรจะให้ถอน ได้ ตามมาตรา 1559²⁷¹ แต่ข้อเท็จจริงในกรณีแรกที่มีการรับรองโดยมารดาและเด็กให้ความยินยอม ยังเป็นที่ถกเถียงว่าผู้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรสามารถร้องขอถอนการจดทะเบียนได้หรือไม่ หาก พบว่าเด็กมิใช่บุตรที่แท้จริงของตน มีความเห็นนักกฎหมายที่เห็นด้วยว่าผู้จดทะเบียนรับรองบุตรไม่ อาจถอนการจดทะเบียนได้ เนื่องจากในเรื่องบิดากับบุตรนั้น กฎหมายได้วางข้อสันนิษฐานไว้แทบ ทั้งสิ้น ดังนั้นมาตรา 1559 จึงน่าจะเป็นข้อสันนิษฐานเด็ดขาด หรือเป็นบทปิดปากที่มีให้ผู้จดทะเบียน อ้างได้ในภายหลัง ทั้งการพิสูจน์ความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับบุตรเป็นเรื่องยากลำบากหากเทียบกับ มารดา และความเห็นว่าบิดาผู้จดทะเบียนไม่อาจร้องขอถอนการรับรองบุตรได้นี้ขัดแย้งกับคำ วินิจฉัยของศาลที่ว่า แม้ผู้จดทะเบียนจะได้จดทะเบียนรับรองเด็กนั้นเป็นบุตรก็ดี ก็หาทำให้เด็กเป็น

²⁶⁸ ไพโรจน์ กัมพูสิริ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ครอบครัว, หน้า 347.

²⁶⁹ สมชัย ทีชาอุตมากร, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว ฉบับสมบูรณ์, หน้า 400.

²⁷⁰ รัชฎา เอกบุตร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วย ครอบครัว บิดามารดา และบุตร, หน้า 57.

²⁷¹ วารีน นาสกุล และเบญจวรรณ ธรรมรัตน์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย ครอบครัว, หน้า 261.

บุตรชอบด้วยกฎหมายของบิดาขึ้นมาไม่ โดยศาลเห็นว่าการรับรองบุตรที่ไม่ใช่บุตรที่แท้จริงย่อมไม่ อาจเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายแต่แรก โดยคำพิพากษาน่าจะเป็นการวินิจฉัยที่ไม่สอดคล้องกับ กฎหมายที่ห้ามมิให้ได้แย้งฐานะของบิดากับบุตร²⁷²

มีความเห็นนักกฎหมายในประเด็นเรื่องผู้จดทะเบียนอาจถอนการรับรอง บุตรโดยฟ้องคดีต่อศาลได้ หากการรับรองบุตรได้กระทำการจดทะเบียนเพราะเหตุถูกกลั่นแกล้ง ถูก ช่มชู้ หรือสำคัญผิด ว่าผลจะเป็นประการใด

(1) การจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรมิใช่การทำนิติกรรม แต่เป็นการ บันทึกทางทะเบียนในเรื่องสภาพบุคคล การแสดงเจตนาจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรโดยเหตุถูกกลั่นแกล้ง หรือถูกช่มชู้จึงไม่ใช่เรื่องการกระทำที่เป็นโมฆะหรือโมฆียะ อันจะบอกล้างการแสดงเจตนาได้ ดังนั้นผู้ จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรผู้แสดงเจตนาไปโดยถูกช่มชู้ หรือหลอกลวง จะร้องขอให้ถอนการจด ทะเบียนรับรองบุตรไม่ได้²⁷³ และเหตุผลที่ว่าเมื่อได้จดทะเบียนแล้วแม้จะเป็นการจดทะเบียนโดยเกิด จากกลั่นแกล้งหรือช่มชู้ก็ตาม เมื่อบิดารับว่าเด็กเป็นบุตรของตนแล้วจะมาเปลี่ยนใจในภายหลังเป็นการ ไม่สมควร เพราะกฎหมายมีความมุ่งหมายที่จะทำให้เกิดความแน่นอนในสถานะของบุคคล²⁷⁴

(2) การจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร ผู้ขอจดทะเบียนน่าจะมีสิทธิร้องขอ เพิกถอนได้หากผู้ขอจดทะเบียนไม่ใช่บิดาที่แท้จริง แต่จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรไปเพราะเหตุถูกกล่ น์แกล้ง ถูกช่มชู้ หรือสำคัญผิด จึงเป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงในการฟ้องคดีขอเพิกถอนการจดทะเบียน รับเด็กเป็นบุตรได้ ตามมาตรา 154²⁷⁵ โดยมีนักกฎหมายให้เหตุผลว่า ถ้าเด็กไม่ใช่บุตรของผู้จด ทะเบียนแล้ว ถึงแม้ผู้ขอจดทะเบียนจะได้จดทะเบียนรับรองว่าเด็กเป็นบุตรก็ดี ก็หาทำให้เด็กเป็นบุตร ชอบด้วยกฎหมายของบิดาขึ้นมาไม่ ซึ่งเป็นข้อยกเว้นสำคัญ เพราะเมื่อผู้จดทะเบียนสำคัญผิดไปด้วย ประการต่างว่าตนเป็นบิดาเด็ก แต่ความจริงไม่ใช่ ก็ย่อมเป็นผู้มีส่วนได้เสียที่จะขอให้ศาลเพิกถอน เช่นเดียวกับความสำคัญผิดของเด็กและมารดา²⁷⁶

อย่างไรก็ตามมีความเห็นว่าถ้ามีการจดทะเบียนรับรองบุตรได้เกิดขึ้นระ ะ กลั่นแกล้ง หรือสำคัญผิดว่าเป็นบุตร ซึ่งความจริงเด็กนั้นไม่ใช่บุตรของผู้จดทะเบียนรับรองบุตร ผลใน เรื่องนี้หากพิจารณาตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่วินิจฉัยไว้เป็นบรรทัดฐาน เห็นว่าการจดทะเบียนนั้นไม่

²⁷² ชาติชาย อัครวิบูลย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว, หน้า 487.

²⁷³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 486.

²⁷⁴ ประสพสุข บุญเดช, คำอธิบายกฎหมายครอบครัว, หน้า 603.

²⁷⁵ รัชฎา เอกบุตร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วย ครอบครัว บิดามารดา และบุตร, หน้า 57.

²⁷⁶ ชาติชาย อัครวิบูลย์ และสมบูรณ ชัยเดชสุริยะ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วย ครอบครัว (ที่ได้อัปเดตใหม่ พ.ศ. 2519), หน้า 356.

เป็นเหตุให้บุตรนั้นเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายได้²⁷⁷ หากเป็นไปตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกา การรับรองจะไม่มีผลทำให้เด็กเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย จึงไม่มีความจำเป็นในการร้องขอต่อศาลให้จดทะเบียนถอนการรับรองบุตรอีก

3.2.3.3 เหตุที่อ้างในคำร้องขอถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร

ตามบทบัญญัติมาตรา 1559 “เมื่อได้จดทะเบียนเด็กเป็นบุตรแล้วจะถอนมิได้” เป็นกรณีที่กฎหมายกำหนดห้ามบิดาผู้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรฟ้องร้องเพิกถอนการจดทะเบียน แต่อย่างไรก็ดี มาตรา 1554 ได้กำหนดให้ผู้มีส่วนได้เสียมีสิทธิฟ้องร้องเพิกถอนการจดทะเบียนได้ โดยอ้างเหตุดังนี้

1) ผู้จดทะเบียนนั้นไม่ใช่บิดาที่แท้จริงของเด็ก เป็นข้ออ้างประการเดียวที่กำหนดไว้ในมาตรา 1554²⁷⁸ ส่วนการพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าผู้จดทะเบียนมิใช่บิดาเด็กนั้นขึ้นอยู่กับพยานหลักฐาน โดยอาจพิสูจน์เช่นเดียวกับการพิสูจน์กรณีชายฟ้องคดีไม่รับเด็กเป็นบุตรตามมาตรา 1539 แต่ยังเป็นข้อสังเกตว่าผู้มีส่วนได้เสียจะพิสูจน์ว่าเด็กนั้นเป็นบุตรของตนเองหรือชายอื่นได้หรือไม่ โดยอ้างเหตุตามมาตรา 1555 ซึ่งเป็นคดีเด็กหรือมารดาฟ้องชายขอให้รับเด็กเป็นบุตร²⁷⁹

คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 729/2491 ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1528 บัญญัติว่า ผู้มีส่วนได้เสียจะขอให้ศาลเพิกถอนการจดทะเบียนเด็กเป็นบุตรได้ก็เพราะเหตุว่าผู้จดทะเบียนนั้นมิใช่บิดา แต่คดีนี้โจทก์ได้ยอมรับแล้วว่า จำเลยเป็นบิดาเด็ก กรณีจึงไม่เข้าหลักเกณฑ์มาตรา 1528 นอกจากนี้ ไม่มีกฎหมายมาตราอื่นที่ให้อำนาจฟ้องขอให้เพิกถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร

คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 2414/2519 จำเลยยอมให้เงินโจทก์ 20,000 บาท เป็นค่าตอบแทนให้โจทก์ในการที่โจทก์ยินยอมจะไปเพิกถอนการจดทะเบียนรับรองบุตร ซึ่งไม่มีข้อเท็จจริงว่าจำเลยมิใช่บิดาที่แท้จริงของเด็กนั้น สัญญาประนีประนอมยอมความและคำพิพากษามาตามยอมของศาลจึงขัดกับมาตรา 1554 ซึ่งเป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ใช้บังคับไม่ได้

จากคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าวศาสตราจารย์ จิตติ ดิงศภัทย์ ได้เขียนหมายเหตุไว้ท้ายคำพิพากษาว่า นอกจากปัญหาเรื่องอุทธรณ์ในคดีพิพากษามาตามยอมแล้ว คดีนี้มีปัญหากฎหมายเรื่องครอบครัวอีก เช่น ข้อที่จำเลยให้การว่าโจทก์จำเลยมีคู่สมรสอยู่แล้วในระหว่างที่เด็กเกิด เมื่อเป็นเช่นนี้มีข้อสันนิษฐานว่าเด็กเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของหญิง และคู่สมรสของหญิง

²⁷⁷ วารี นาสกุล และเบญจวรรณ ธรรมรัตน์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย ครอบครัว, หน้า 262.

²⁷⁸ รัชฎา เอกบุตร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วย ครอบครัว บิดามารดา และบุตร, หน้า 47.

²⁷⁹ ไพโรจน์ กัมพูสิริ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ครอบครัว, หน้า 348.

ตาม มาตรา 1519 เดิม ชายผู้เป็นสามีฟ้องมารดากับเด็กไม่รับเป็นบุตรได้ และพิสูจน์ได้เฉพาะข้อที่จำกัดไว้ใน มาตรา 1520 เดิมเท่านั้น ตามนี้ไม่เปิดช่องให้ใครอื่นมาฟ้องว่าเด็กไม่ใช่บุตรในสมรสตาม มาตรา 1519 ของชายหญิงคู่กันนั้นได้ นอกจากผู้มีสิทธิรับมรดกร่วมกับเด็กหรือเสียสิทธิร่วมมรดกเพราะการเกิดของเด็กตาม มาตรา 1523 เดิม เฉพาะในกรณีทีระบุไว้ เมื่อยังไม่มีคำพิพากษาว่าเด็กไม่เป็นบุตรในสมรส จะมีการจดทะเบียนรับรองบุตรโดยชายอื่นได้อย่างไร ถ้าเป็นกรณีฟ้องขอให้รับเด็กเป็นบุตรตาม มาตรา 1529 เดิม ก็อาจเข้าใจได้ว่าเป็นคำพิพากษาที่มีผลแสดงว่าไม่ใช่บุตรในสมรสอยู่ในตัว ซึ่งเด็กเป็นผู้ฟ้องตามที่ระบุไว้ หาใช่ใครอื่นที่มีส่วนได้เสียจะฟ้องได้ไม่

คราวนี้เมื่อจดทะเบียนรับรองบุตรเข้าแล้วจะถอนได้อย่างไร มาตรา 1528 ให้ผู้มีส่วนได้เสียขอถอนการจดทะเบียนได้โดยเหตุที่ระบุไว้ ซึ่งในคดีนี้หญิงซึ่งเป็นโจทก์ก็ไม่ได้ฟ้องให้เพิกถอนทะเบียน แต่ยังอ้างว่าเด็กเป็นบุตร เรียกค่าเลี้ยงดู เป็นแต่ให้ถอนอำนาจปกครองเท่านั้น ชายกลับอ้างว่าไม่ใช่บุตรไม่ยอมจ่ายค่าเลี้ยงดู ทะเบียนรับรองบุตรก็ไม่ได้ขอถอน จะปฏิเสธว่าไม่ใช่บิดาได้อย่างไร ข้อที่ว่าเมื่อจดทะเบียนแล้วถอนไม่ได้ตาม มาตรา 1531 เดิม นั้น คงหมายความว่าเฉพาะ มาตรา 1530 (3) คือมีคำพิพากษาว่าเป็นบุตรตาม มาตรา 1529 ในคดีฟ้องขอให้รับเด็กเป็นบุตรเท่านั้น ไม่ใช่จดทะเบียนรับรองบุตร ตาม มาตรา 1527 เดิม โดยมีคำพิพากษาเมื่อเด็กหรือมารดาคัดค้านตามวรรค 1 เพราะตาม มาตรา 1528 ยังให้ผู้มีส่วนได้เสียขอให้ถอนการจดทะเบียนได้ในกำหนดเวลา โดยอ้างว่าผู้จดทะเบียนไม่ใช่บิดา การประนีประนอมยอมความกันถอนทะเบียนรับรองบุตร มิใช่จะทำให้ได้ตามใจของผู้แสดงเจตนา²⁸⁰

2) ผู้ขอจดทะเบียนได้กระทำการจดทะเบียนโดยสำคัญผิด หรือถูกข่มขู่หรือเพราะเหตุกลฉ้อฉล โดยที่เด็กมิใช่บุตรที่แท้จริง

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 156 และมาตรา 157 การแสดงเจตนาโดยสำคัญผิด เป็นการแสดงเจตนาโดยเข้าใจข้อเท็จจริงคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริง แบ่งออกเป็นสำคัญผิดในสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งนิติกรรม และการสำคัญผิดในคุณสมบัติของบุคคลหรือทรัพย์สิน โดยการสำคัญผิดในสิ่งที่เป็นสาระสำคัญ เช่น ลักษณะของนิติกรรม คู่กรณีทรัพย์สินซึ่งเป็นวัตถุแห่งนิติกรรม เป็นต้น

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 159 กลฉ้อฉลเป็นการกระทำการหลอกลวงเพื่อให้ผู้อื่นหลงเชื่อแล้วกระทำการแสดงเจตนาทำนิติกรรมออกไป การแสดงเจตนาต้องถึงขนาดที่ผู้ถูกหลอกจะได้ทำนิติกรรมขึ้น

²⁸⁰ ไพโรจน์ กัมพูสิริ, กฎหมายลักษณะครอบครัว รวมหมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกา ของ ศาสตราจารย์ จิตติ ติงศภัทย์, หน้า 257.

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 164 การแสดงเจตนา เพราะถูกข่มขู่ นั้นเป็นการแสดงเจตนาโดยจงใจให้ผู้ถูกข่มขู่มีมูลที่ต้องกลัวว่าจะเกิดภัยอันใกล้จะถึง และร้ายแรงถึงขนาด

การแสดงเจตนาทั้งสามกรณีข้างต้นมีผลที่แตกต่างกันและเหมือนกัน โดยการแสดงเจตนาสำคัญผิดในสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งนิติกรรมนั้นมีผลทำให้การแสดงเจตนาเป็นโมฆะ ส่วนการสำคัญผิดในคุณสมบัติของบุคคลหรือทรัพย์สิน การแสดงเจตนาเพราะถูกกลั่นแกล้ง หรือถูกข่มขู่ มีผลเช่นเดียวกันคือ การแสดงเจตนาเป็นโมฆียะ ซึ่งการแสดงเจตนาดังกล่าวเป็นเรื่องการทำนิติกรรม แต่การจดทะเบียนรับรองบุตรนั้นไม่ใช่การแสดงเจตนาทำนิติกรรม แต่เป็นเรื่องสิทธิในความสัมพันธ์จึงไม่อาจนำเรื่องการแสดงเจตนาทำนิติกรรมมาใช้บังคับได้ และมีผลที่แตกต่างกัน เนื่องจากโมฆียกรรมนั้นสามารถบอกกล่าวหรือให้สัตยาบันได้ แต่ในการถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรผู้ร้องต้องกระทำการร้องขอต่อศาลเท่านั้น

มีความเห็นในกรณีผู้จดทะเบียนถูกหลอกลวงว่าเป็นบิดา ว่าผู้จดทะเบียนน่าจะเป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงที่จะร้องขอเพิกถอนการจดทะเบียนได้ ตามมาตรา 1554 โดยการที่มารดา เด็ก หรือบุคคลภายนอก ได้หลอกลวงผู้จดทะเบียนว่าผู้จดทะเบียนนั้นเป็นบิดา จนเกิดความหลงเชื่อตามที่หลอกลวงและได้ทำการจดทะเบียนรับรองบุตร การจดทะเบียนย่อมสมบูรณ์ และมีผลตามกฎหมายแล้ว เพียงแต่สามารถร้องขอถอนได้ เนื่องจากผู้จดทะเบียนไม่ใช่บิดาที่แท้จริง แต่ได้จดทะเบียนไปเพราะหลงเชื่อตามคำหลอกลวง แต่ต้องฟ้องภายในสามเดือนนับแต่วันที่อยู่การจดทะเบียน แต่ห้ามไม่ให้ฟ้องเมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันจดทะเบียน²⁸¹ และในกรณีที่ผู้จดทะเบียนได้รับการข่มขู่จากผู้จดทะเบียนเป็นบิดาที่แท้จริงแล้ว แม้ว่าจะถูกข่มขู่ให้จดทะเบียน ก็ไม่อาจใช้สิทธิเพิกถอนได้ในภายหลัง การที่จะเพิกถอนได้ต้องเป็นกรณีที่ผู้จดทะเบียนนั้นไม่ใช่บิดาที่แท้จริง เพื่อเป็นการคุ้มครองประโยชน์ของเด็ก

3.2.3.4 ระยะเวลาในการร้องขอถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร

การถอนต้องกระทำภายในระยะเวลาตามมาตรา 1554 หากพ้นกำหนดระยะเวลา ต้องถือว่าเด็กนั้นเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของชายผู้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร ทั้งที่ชายอาจไม่ได้เป็นบิดาที่แท้จริง การถอนจึงต้องกระทำภายในกำหนดเวลา 3 เดือนนับแต่ทราบการจดทะเบียน หรืออย่างช้าต้องไม่พ้น 10 ปีนับแต่วันจดทะเบียน และไม่มีบทบัญญัติให้ขยายได้เหมือนมาตรา 1548 วรรคสอง ทั้งนี้ไม่คำนึงถึงว่าจะรู้ถึงการจดทะเบียนหรือไม่ก็ตาม ดังนั้น แม้ผู้มีส่วนได้เสียตาม มาตรา 1554 จะต่อสู้ว่าผู้จดทะเบียนไม่ใช่บิดาก็ต้องยกขึ้นอ้างภายในระยะเวลา

²⁸¹ รัชฎา เอกบุตร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วย ครอบครัว บิดามารดา และบุตร, หน้า 48.

กรณีที่มีการจดทะเบียน โดยผู้จดทะเบียนสำคัญผิดหรือถูกข่มขู่หรือเพราะเหตุกลฉ้อฉล โดยเด็กมิใช่บุตรที่แท้จริง ผู้มีความเห็นของนักกฎหมายเห็นว่า ผู้จดทะเบียนน่าจะเป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงที่จะต้องขอเพิกถอนการจดทะเบียนได้ และกรณีเด็กและมารดาให้ความยินยอมด้วยความสำคัญผิดว่าผู้จดทะเบียนเป็นบิดาที่แท้จริง หรือถูกข่มขู่หรือกลฉ้อฉล เรื่องระยะเวลาในกรณีนี้ ระยะเวลา 3 เดือน นับแต่วันที่รู้ถึงการจดทะเบียนไม่น่าจะใช้บังคับได้เพราะบุคคลดังกล่าวรู้ถึงการจดทะเบียนมาตั้งแต่แรกอยู่แล้ว จึงน่าจะเริ่มนับแต่ รู้ว่าเด็กมิใช่บุตรที่แท้จริง หรือนับแต่วันพ้นจากการข่มขู่ แต่อย่างไรก็ต้องฟ้องภายใน 10 ปีนับแต่วันจดทะเบียน²⁸²

มาตรา 1559 ห้ามมิให้ผู้จดทะเบียนขอถอนการจดทะเบียน อาจเห็นได้ว่าการวางข้อกำหนดในการถอนการจดทะเบียนค่อนข้างเด็ดขาด เนื่องจากวิธีขั้นตอนการจดทะเบียนที่มีหลายขั้นผ่านการคิดทบทวนอย่างดีแล้ว แต่ก็อาจมีการสำคัญผิดทั้งสองฝ่ายได้ คือทั้งฝ่ายบิดาและฝ่ายมารดากับเด็กซึ่งต้องให้ความยินยอมในการจดทะเบียน กฎหมายจึงเปิดช่องให้ถอนได้ภายในเวลาบทบัญญัติวางหลักให้ถือว่าเป็นบุตรไว้ก่อนเพราะไม่มีใครยืนยันได้ชัดว่าแท้จริงแล้วเด็กปฏิเสธมาจากชายคนใด เป็นสิ่งที่มองไม่เห็นพิสูจน์ไม่ได้ แต่เนื่องจากตัวบทเขียนไว้ชัดเจน จึงต้องตีความตามถ้อยคำไม่อาจตีความเป็นไปในทางอื่นได้²⁸³

3.2.4 ผลของการถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร

3.2.4.1 ตามพระราชบัญญัติจดทะเบียนครอบครัว พ.ศ. 2478 มาตรา 16 และ มาตรา 21

ผู้มีส่วนได้เสียจะนำคำพิพากษาซึ่งให้ถอนการจดทะเบียนรับรองบุตรไปขอให้นายทะเบียนทำการบันทึกในทะเบียนได้ เนื่องจากหลักจากศาลพิพากษาแล้วบุคคลภายนอกอาจไม่ทราบ จึงควรนำคำพิพากษาไปยังสำนักทะเบียนซึ่งมีการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร ให้นายทะเบียนบันทึกไว้ในทะเบียน เพื่อให้ทราบโดยทั่วกัน เพื่อคุ้มครองบุคคลภายนอกที่ไม่ทราบเรื่องด้วย

3.2.4.2 ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

เมื่อศาลพิพากษาถอนการจดทะเบียนแล้ว ผลคือ เด็กและบิดานั้นไม่อยู่ในฐานะบิดาและบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของกันและกันอีกต่อไป ไม่มีสิทธิหน้าที่ต่อกันตามกฎหมายกำหนดไว้ ถ้าเด็กยังเป็นผู้เยาว์เด็กก็จะอยู่ใต้อำนาจปกครองของมารดาแต่ผู้เดียว แต่การใดที่บิดาได้กระทำให้ไปแล้วฐานะเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองของเด็กก่อนที่ศาลจะพิพากษาให้ถอนการจดทะเบียนยอม

²⁸² เรื่องเดียวกัน, หน้า 47.

²⁸³ ประสพสุข บุญเดช และคณะ, เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายแพ่ง 3 ครอบครัว - มรดก = Civil Law 3 : Family - Law of Succession, หน้า 244-246.

เป็นอันสมบูรณ์ตามหลักนิติกรรมย่อมผูกพันคู่กรณี จะอ้างว่าศาลพิพากษาเพิกถอนจึงไม่ผูกพันตามสัญญาไม่ได้

การถอนการจดทะเบียนมีผลตั้งแต่เมื่อใด กฎหมายมิได้บัญญัติเรื่องนี้ไว้ แต่หากพิจารณาจากกฎหมายในหมวดเดียวการ คือ มาตรา 1511 มาตรา 1531 วรรคสอง และ มาตรา 1557 นำมาใช้ในฐานะเป็นกฎหมายใกล้เคียงอย่างยิ่ง²⁸⁴ มีผลให้การถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรจะมีผลย้อนหลังไปนับแต่วันที่เด็กเกิด ซึ่งส่งผลให้เด็กที่ถูกถอนการจดทะเบียนไม่มีบิดาตั้งแต่เกิด แต่จะอ้างเป็นเหตุให้เสื่อมสิทธิของบุคคลภายนอกผู้กระทำการโดยสุจริตไม่ได้ เว้นแต่จะได้จดทะเบียนการเพิกถอนนั้น

²⁸⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 257.

บทที่ 4

วิเคราะห์เปรียบเทียบการถอนการรับรองบุตรตามกฎหมายต่างประเทศกับกฎหมาย ครอบครัวไทย และวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร ตามกฎหมายครอบครัวไทย

4.1 วิเคราะห์เปรียบเทียบการถอนการรับรองบุตรตามกฎหมายต่างประเทศ และกฎหมาย ครอบครัวไทย

4.1.1 วิธีการเพิกถอนการรับรองบุตร

วิธีการถอนการรับรองบุตร แบ่งเป็น 2 วิธี คือ การถอนการรับรองบุตรต่อนายทะเบียน และการถอนการรับรองบุตรโดยการฟ้องคดีต่อศาล

(1) การถอนการรับรองบุตรต่อนายทะเบียน มีเพียงสหรัฐอเมริกาและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเท่านั้นที่มีการถอนการจดทะเบียนต่อนายทะเบียนได้โดยไม่ต้องฟ้องคดีต่อศาล ซึ่งทั้งสองประเทศที่กำหนดให้ถอนทางทะเบียนได้เพื่อให้บิดาที่รับรองบุตรมีโอกาสเปลี่ยนใจ หลังจากทำการรับรองไปแล้ว แต่ต้องกระทำการถอนภายในระยะเวลาอันสั้นนับแต่ได้ทำการรับรองบุตร โดยสหรัฐอเมริกาคำหนดให้มีวิธีการทางปกครองขึ้น โดยแต่ละมลรัฐอาจมอบหมายให้หน่วยงานทางทะเบียนด้านสาธารณสุข หรือหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูเด็ก กำหนดและพัฒนาแบบฟอร์มที่ใช้สำหรับถอนการรับรองบุตรให้กับผู้ร้องเพื่อยื่นคำร้องขอถอนการรับรองบุตรต่อหน่วยงานดังกล่าว¹

(2) การถอนการรับรองทางศาล ในสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศญี่ปุ่น และประเทศไทย กำหนดให้สามารถถอนการรับรองบุตรโดยการฟ้องคดีต่อศาลได้ โดยในสหรัฐอเมริกามีเงื่อนไขที่แตกต่างกันในแต่ละมลรัฐ ประเทศอังกฤษยอมรับการถอนการรับรองทางศาลในรูปแบบการถอนหน้าที่ความเป็นบิดา

การถอนการรับรองบุตรต่อนายทะเบียนมีข้อดี สำหรับชายผู้จดทะเบียน เพื่ออำนวยความสะดวกและประหยัดค่าใช้จ่ายในการฟ้องคดีถอนการรับรองบุตรในการกลับใจไม่รับรองบุตรอีกต่อไป มีข้อเสีย สำหรับบุตร ที่สูญเสียสถานะความเป็นบุตรได้ง่าย ดังนั้นหากมีวิธีการถอนดังกล่าวจำเป็นต้องกำหนดระยะเวลาอันสั้นในการถอน

¹ Oklahoma Statutes Title 10 § 7700-312b. , Iowa Code § 252A.3A 12c. , Illinois Parentage Act of 2015

การถอนการรับรองทางศาล มีข้อดี สำหรับคู่กรณีทุกฝ่าย เนื่องจากศาลได้พิจารณาข้อเท็จจริง โดยพิจารณาถึงความมั่นคงของสถานะของเด็ก และสิทธิของบิดามารดา ข้อเสีย สำหรับผู้ฟ้องคดี เนื่องจากต้องเสียค่าขึ้นศาลและค่าใช้จ่ายที่จำเป็นอื่น

4.1.2 บุคคลที่สามารถใช้สิทธิร้องขอให้ถอนการรับรองบุตร

กรณีที่เป็นกรรณร้องขอต่อนายทะเบียน ซึ่งมีสหรัฐอเมริกาและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีที่ให้สิทธิในการร้องขอต่อนายทะเบียนได้ โดยสหรัฐอเมริกา ผู้มีสิทธิร้องขอเพิกถอนทางทะเบียนต่อนายทะเบียน คือ คู่สัญญาผู้ลงลายมือชื่อในการรับรองบุตรต่อนายทะเบียน ได้แก่ ชายผู้จดทะเบียนรับรองบุตร หรือมารดา² ส่วนสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีกำหนดให้ชายผู้จดทะเบียนรับรองบุตรซึ่งแสดงเจตนาถอนการรับรองทางทะเบียนที่ยังไม่มีผลสมบูรณ์ได้ จึงเห็นได้ว่าผู้มีสิทธิถอนการรับรองบุตรของทั้งสองประเทศนี้ค่อนข้างจำกัดไว้เพียงผู้แสดงเจตนาในการรับรองบุตร ซึ่งในสหรัฐอเมริกาการรับรองบุตรกระทำโดยมารดาผู้ให้กำเนิดเด็กและบุคคลใดๆผู้ต้องการก่อตั้งความสัมพันธ์กับเด็กร่วมกันลงลายมือชื่อในบันทึกต่อหน่วยงานของรัฐ หรือโรงพยาบาล ส่วนสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีการรับรองบุตรกระทำโดยบิดาได้ลงลายมือชื่อรับรองโดยมารดาให้ความยินยอมตามแบบที่กฎหมายกำหนดแล้วนำไปยื่นต่อนายทะเบียน จึงมีความแตกต่างกันในบุคคลผู้ร้องขอถอนการรับรองบุตร ในสหรัฐอเมริกาให้สิทธิการร้องขอแก่ชายผู้จดทะเบียนรับรองบุตรและมารดา ส่วนสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีให้สิทธิการร้องขอแก่ชายผู้จดทะเบียนรับรองบุตรเท่านั้น

กรณีที่เป็นกรรณถอนโดยฟ้องคดีต่อศาล

ในสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศส กำหนดให้สิทธิในการฟ้องคดีแก่ชายผู้รับรองบุตรหรือชายผู้แถลงว่าตนเองเป็นบิดา บิดาที่แท้จริง มารดาและเด็ก ส่วนประเทศญี่ปุ่น และประเทศไทย ให้สิทธิในการฟ้องคดีแก่ บิดาที่แท้จริง มารดา เด็ก บุคคลผู้มีสิทธิได้รับมรดก หรือเสียสิทธิในการรับมรดกร่วมกับเด็ก โดยยังมีข้อถกเถียงในการให้สิทธิฟ้องคดีแก่ชายผู้จดทะเบียน

ประเทศที่กำหนดให้ชายผู้เป็นสามีของมารดาสามารถร้องขอถอนการรับรองบุตรของชายอื่นได้ เช่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และประเทศที่กำหนดให้เจ้าหน้าที่รัฐหรือผู้แทนที่มีอำนาจตามกฎหมายของรัฐสามารถร้องขอถอนการรับรองบุตรได้ เช่น สหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และสาธารณรัฐฝรั่งเศส ส่วนประเทศญี่ปุ่นและประเทศไทยไม่มีกฎหมายกำหนดให้เจ้าหน้าที่รัฐสามารถฟ้องคดีเพื่อขอให้ถอนการรับรองบุตรได้

ในสหรัฐอเมริกา การฟ้องคดีต่อศาลนี้กฎหมายในแต่ละมลรัฐอาจกำหนดไว้แตกต่างกันเป็นการเฉพาะ เช่น มลรัฐ Iowa ได้กำหนดให้ เด็ก มารดา บิดาผู้รับรองบุตร หรือผู้แทนตาม

² The Uniform Parentage Act 2017 Section 308

กฎหมาย เป็นผู้มีสิทธิฟ้องคดี มลรัฐ Michigan กำหนดให้ มารดา บิดาผู้รับรองบุตร บิดาโดยพฤตินัย หรือพนักงานอัยการ เป็นผู้มีสิทธิฟ้องคดี โดยผู้มีสิทธิในการฟ้องคดีของมลรัฐ Michigan จะมีความคล้ายกับการฟ้องคดีของสาธารณรัฐฝรั่งเศสในกรณีจดทะเบียนรับรองบุตรและมีพฤติการณ์รับรองบุตร ซึ่งให้สิทธิในการฟ้องคดีแก่ บิดาผู้กล่าวอ้างว่าเป็นบิดาที่แท้จริง มารดา และยังคงกำหนดให้พนักงานอัยการสามารถโต้แย้งได้ในกรณีพิเศษซึ่งพ้นระยะเวลาเนื่องจากมีกลฉ้อฉลน่าเชื่อว่าไม่มีเจตนารับรองบุตรตามกฎหมาย

ในสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และสาธารณรัฐฝรั่งเศส เป็นที่แน่ชัดว่า ชายผู้รับรองบุตรสามารถร้องขอถอนการรับรองได้ โดยบัญญัติไว้ชัดเจนให้สิทธิแก่ บุคคลใดๆ ผู้ซึ่งจะถูกวินิจฉัยความเป็นบิดา บุคคลที่แถลงรับรองความเป็นบิดาตามกฎหมาย ชายผู้ได้รับการรับรองความเป็นบิดา หรือชายผู้ถูกโต้แย้งสถานะเป็นผู้มีสิทธิร้องขอถอนการรับรองบุตร แต่ในประเทศญี่ปุ่นและประเทศไทยยังเป็นที่ถกเถียงกันว่าชายผู้จดทะเบียนรับรองบุตรเป็นผู้มีส่วนได้เสียที่จะร้องขอถอนการรับรองบุตรหรือไม่ เนื่องจากบทบัญญัติกฎหมายของทั้งสองประเทศ กำหนดให้ผู้มีส่วนได้เสียเป็นผู้ร้องขอถอนการรับรองบุตรได้ เมื่อพิจารณาจากคำพิพากษาศาลญี่ปุ่นในอดีตซึ่งตีความตามกฎหมายลายลักษณ์อักษร มาตรา 785 เห็นว่าผู้จดทะเบียนรับรองบุตรไม่ใช่ผู้มีส่วนได้เสียที่จะเปลี่ยนใจยกขึ้นอ้างว่าการรับรองบุตรไม่สมบูรณ์ มีลักษณะเป็นข้อสันนิษฐานอย่างเด็ดขาด³ แต่ปัจจุบันศาลเห็นว่าไม่ควรตัดสิทธิในการฟ้องคดีเพื่อถอนการรับรองบุตรของผู้รับรอง เนื่องจากผู้รับรองและบุตรไม่มีความสัมพันธ์ในทางสายเลือด จึงเป็นผู้มีส่วนได้เสียตาม มาตรา 786 และศาลเห็นว่าแม้ผู้รับรองบุตรจะเป็นผู้มีส่วนได้เสียก็อาจถูกจำกัดสิทธิได้หากเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต⁴ ส่วนในประเทศไทยความเห็นของนักกฎหมายเห็นว่าผู้จดทะเบียนเป็นผู้มีส่วนได้เสียหากได้รับรองบุตรไปโดยฉ้อฉล ช่มชู้ หรือสำคัญผิด และผู้จดทะเบียนนั้นไม่ใช่บิดาที่แท้จริง⁵

ข้อดีข้อเสีย อาจแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มประเทศที่กำหนดผู้มีส่วนได้เสียเอาไว้ชัดเจน เช่น สหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีข้อดี สำหรับบุคคลที่กฎหมายกำหนดให้มีสิทธิฟ้องคดี มีความชัดเจนว่าใครเป็นผู้มีสิทธิในการฟ้องคดี ไม่เกิดการตีความ ข้อเสีย สำหรับผู้มีส่วนได้เสียอื่นที่กฎหมายไม่ได้บัญญัติไว้ให้มีสิทธิฟ้องคดีจะไม่ได้รับสิทธิในการถอนการรับรองบุตร

ส่วนกลุ่มประเทศที่ไม่ได้กำหนดว่าใครเป็นผู้มีส่วนได้เสียเอาไว้ชัดเจน เช่น ประเทศญี่ปุ่น และประเทศไทย ข้อดี คือ ทำให้ครอบครัวบุคคลหลายกลุ่มสามารถใช้สิทธิฟ้องถอนการ

³ Case Number 1936 (O) 2702

⁴ Case Number 2011 (Ju) 1561

⁵ รัชฎา เอกบุตร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วย ครอบครัว บิดามารดา และบุตร, หน้า 57.

รับรองบุตรได้ ข้อเสีย คือ เกิดปัญหาในการตีความว่าใครเป็นผู้มีสิทธิถอนการรับรองบุตร โดยเฉพาะสิทธิของผู้จดทะเบียนรับรอง และการกำหนดบุคคลผู้มีสิทธิฟ้องคดีถอนการรับรองบุตรไว้อย่างกว้าง อาจเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กสูญเสียสถานะเพิ่มขึ้น

4.1.3 เหตุที่จะยกขึ้นอ้างเพื่อขอให้ถอนการรับรองบุตร

กรณีที่เป็นการร้องขอต่อนายทะเบียน ในสหรัฐอเมริกา และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีไม่ได้กำหนดเหตุในการร้องขอถอนการรับรองบุตรต่อนายทะเบียนไว้

กรณีที่เป็นการถอนโดยฟ้องคดีต่อศาล อาจแบ่งเหตุที่จะยกขึ้นอ้างได้ 3 ประการ ดังนี้

4.1.3.1 บิดาผู้รับรองบุตรไม่ใช่บิดาตามพันธุกรรม

ในทุกประเทศยึดถือหลักบิดาตามพันธุกรรม ปราบกฏทั้งในบทบัญญัติกฎหมายและคำวินิจฉัยของศาล

สหรัฐอเมริกา มลรัฐส่วนใหญ่มีรูปแบบการรับรองบุตรซึ่งไม่ได้กำหนดให้มีการยืนยันความผูกพันตามพันธุกรรม มีเพียงบางมลรัฐกำหนดรูปแบบให้ชายผู้รับรองต้องเป็นบิดาตามธรรมชาติ หรือต้องพิสูจน์ว่าเป็นบิดาตามพันธุกรรม แต่อย่างไรก็ดีในมลรัฐต่างๆกำหนดไว้อย่างชัดเจนในรูปแบบการรับรองบุตรว่าห้ามบิดาผู้ไม่ใช่บิดาตามพันธุกรรมลงชื่อรับรองบุตร⁶ ดังนั้น อาจมีการฟ้องคดีต่อศาลจะพิจารณาข้อเท็จจริงที่ว่าบุคคลผู้รับรองไม่ใช่บิดาตามพันธุกรรม และพิจารณาถึงช่วงระยะเวลาที่ผู้ไม่ใช่บิดาตามพันธุกรรมแจ้งคำบอกกล่าวว่าจะตนเองไม่ใช่บิดา และช่วงเริ่มต้นของกระบวนการพิจารณาประกอบด้วย⁷

ประเทศอังกฤษการฟ้องคดีอ้างเหตุว่าผู้จดทะเบียนเด็กเป็นบุตรในทะเบียนเกิดไม่ใช่บิดาที่แท้จริง ศาลจะพิจารณาถึงประโยชน์ของเด็กและสวัสดิการสูงสุด และเป็นอำนาจของศาลในการที่จะสั่งให้ตรวจสอบข้อเท็จจริงในทางพันธุกรรม⁸ และถือหลักทฤษฎีความรับผิดชอบ และทฤษฎีทายาท มีมูลฐานจากเรื่องนั้นในความสัมพันธ์ทางสายเลือดที่บิดามีต่อเด็ก

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีการฟ้องคดีโต้แย้งสายสัมพันธ์ พิจารณาเหตุที่ผู้ร้องขอที่เป็นบิดาตามธรรมชาติของเด็ก⁹ โดยการโต้แย้งมีเงื่อนไขเรื่องความสัมพันธ์ในทางสังคมและครอบครัวด้วย ซึ่งศาลสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีไม่ให้สิทธิบิดาตามพันธุกรรมโต้แย้งความเป็นบิดาได้

⁶ Jeffrey A. Parness and Zachary Townsend, "For Those Not John Edwards: More and Better Paternity Acknowledgements at Birth," *University of Baltimore Law Review* 40(2010): 72.

⁷ The Uniform Parentage Act 2017 Section 613 (b)

⁸ Births and Deaths Registration Act 1953 Section 29A

⁹ German Civil Code Section 1600 (2)

หากเด็กมีความสัมพันธ์ทางสังคมและครอบครัวกับผู้รับรองบุตร โดยเห็นว่าเป็นสิทธิของเด็กที่จะสามารถเติบโตได้ในความผูกพันตามสังคมของกลุ่มคนในครอบครัวซึ่งเด็กได้พบเจอโดยปราศจากการรบกวน แทรกแซง ด้วยเหตุที่ว่าเป็นบิดาตามพันธุกรรม¹⁰

สาธารณรัฐฝรั่งเศสฟ้องคดีเพื่อโต้แย้งสายสัมพันธ์ความเป็นบิดา ต้องอ้างว่าผู้รับรองบุตรนั้นไม่ใช่บิดาที่แท้จริง¹¹ ศาลได้วางหลักไว้ว่า การถอนการเป็นบิดาหรือมารดา คู่กรณีมีสิทธิที่จะตรวจพันธุกรรม หากขัดแย้งว่าไม่มีวิธีอื่นที่จะพิสูจน์ความความจริงของสายสัมพันธ์¹²

ประเทศญี่ปุ่น การฟ้องคดีต่อศาล ต้องอ้างเหตุว่ามีข้อเท็จจริงในทางตรงข้ามกับการรับรองบุตร รวมถึงกรณีของผู้ขอรับรองบุตรไม่ใช่บิดาที่แท้จริงด้วย

ประเทศไทย การฟ้องคดีเพื่อถอนการรับรองบุตรอ้างเหตุเพียงประการเดียวคือ ผู้จดทะเบียนรับรองบุตรไม่ใช่บิดาที่แท้จริง

เมื่อพิจารณาจากตัวบทกฎหมาย สหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศส และประเทศไทย ได้กำหนดให้เหตุที่ชายผู้รับรองบุตรไม่ใช่บิดาที่แท้จริงของเด็ก เป็นเหตุในการฟ้องคดีทั้งสิ้น ส่วนประเทศญี่ปุ่นไม่ได้กำหนดว่าการฟ้องคดีถอนการรับรองบุตรจะต้องอ้างเหตุว่า ผู้จดทะเบียนรับรองบุตรไม่ใช่บิดาที่แท้จริง เพียงแต่กำหนดให้อ้างข้อเท็จจริงในทางตรงกันข้ามกับการรับรองบุตร มีลักษณะกำหนดไว้อย่างกว้าง จึงน่าจะรวมถึงเหตุที่ผู้จดทะเบียนรับรองบุตรไม่ใช่บิดาที่แท้จริงด้วย

เมื่อพิจารณาจากคำพิพากษาในทุกประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศญี่ปุ่นและประเทศไทย ศาลยอมรับข้อเท็จจริงตามพันธุกรรมในการกล่าวอ้างเพื่อถอนการรับรองบุตรเพียงแต่มีการรับฟังที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศ โดยปัจจุบันศาลในสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ มีแนวโน้มที่จะยึดเอาหลักข้อเท็จจริงทางพันธุกรรมมากกว่าหลักผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก¹³ ส่วนศาลสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศส มีแนวทางรับฟังผลตรวจพันธุกรรม แต่ศาลมีสิทธิปฏิเสธการรับฟังพยานที่จะขัดต่อหลักผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก โดยเห็นว่าผลประโยชน์ของเด็กนั้นสำคัญกว่าบิดามารดา โดยเฉพาะศาลสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เห็นว่า เพียงแต่มีข้อเท็จจริงในผลการตรวจพันธุกรรมเพียงอย่างเดียวไม่

¹⁰ Nina Dethloff, "Redefining the Position of Fathers in German Family Law," *International Survey of family law* 2006: 258.

¹¹ French Civil code Article 332

¹² Hugues Fulchiron, "The New French Filiation Law after the Ordonnance of 4 July 2005," *International Survey of family law* 2006 _212.

¹³ Susan Ayres, "Paternity Un(Certainty): How the Law Surrounding Paternity Challenges Negatively Impacts Family Relationships and Women's Sexuality," *Journal of Gender, Race, and Justice*: 248.

เพียงพอต่อการถอนการรับรองบุตร ชายผู้รับรองบุตรต้องสามารถระบุตัวชายผู้สามารถจะเป็นบิดาที่แท้จริงของบุตรได้ด้วย¹⁴ ประเทศญี่ปุ่น ศาลยึดถือหลักทฤษฎีความสัมพันธ์ทางสายเลือดในการถอนการรับรองบุตร เว้นแต่ชายผู้รับรองบุตรจะเป็นผู้ใช้สิทธิโดยไม่สุจริต¹⁵ ส่วนประเทศไทยศาลเคยได้วินิจฉัยด้วยเหตุทางพันธุกรรมไว้เพียงว่า หากชายเป็นบิดาที่แท้จริงแล้วก็ไม่สามารถร้องขอให้ถอนการรับรองบุตรได้

เหตุในการร้องขอถอนการรับรองบุตรโดยข้อเท็จจริงทางพันธุกรรมหรือการอ้างว่าผู้รับรองไม่ใช่บิดาที่แท้จริง มีข้อดี คือ ผู้รับรองซึ่งไม่ใช่บิดาที่แท้จริงไม่จำเป็นต้องรับภาระในการอุปการะบุตรต่อไป บิดาที่แท้จริงได้มีโอกาสในการรับรองบุตร และเด็กได้ทราบถึงที่มาในทางพันธุกรรมของตนเอง

ข้อเสีย คือ ผู้รับรองซึ่งไม่ใช่บิดาที่แท้จริงและเด็กสูญเสียความสัมพันธ์ความรู้สึกระหว่างกัน และเด็กไม่ได้รับสิทธิในการอุปการะเลี้ยงดูจากผู้รับรองอีก

4.1.3.2 ไม่มีความสัมพันธ์ในทางสังคมและครอบครัวระหว่างบิดาผู้รับรองบุตรและบุตร

ในบางประเทศกำหนดให้ความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับบุตรเป็นเงื่อนไขในการถอนการรับรองบุตรด้วย แต่ในบางประเทศกฎหมายไม่ได้กำหนดเป็นเงื่อนไข แต่เป็นเพียงข้อพิจารณาที่ดีของศาลในการวินิจฉัยตัดสินคดีเท่านั้น ในสหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษ ความสัมพันธ์ในทางสังคมและครอบครัวเป็นข้อพิจารณาที่ดีของศาลเมื่อได้ร้องขอถอนการรับรองบุตร โดยอ้างว่าผู้รับรองไม่ใช่บิดาที่แท้จริงแล้ว ศาลจะวินิจฉัยความเป็นบิดาเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็ก ในสหรัฐอเมริกาศาลวินิจฉัยโดยคำนึงถึงระยะเวลาและธรรมชาติของความสัมพันธ์ ความรับรู้ของเด็ก¹⁶ ส่วนประเทศอังกฤษศาลจะวินิจฉัยโดยคำนึงถึงสวัสดิภาพของเด็กเป็นสำคัญ

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและสาธารณรัฐฝรั่งเศสศาลพิจารณาถึงความมั่นคงของสายสัมพันธ์ โดยมีรากฐานมาจากการเคารพต่อความสงบเรียบร้อยของครอบครัว และความปลอดภัยในสถานะของบุคคล ซึ่งข้อเท็จจริงทางพันธุกรรมจะไม่ถูกคำนึงถึงหากบุคคลนั้นมีความสัมพันธ์กันในช่วงระยะเวลาหนึ่งหรือมีความรู้สึกต่อกัน เนื่องจากเหตุผลทางวิทยาศาสตร์อาจขัด

¹⁴ Shelly Kamei, "Partitioning Paternity: The German Approach to a Disjuncture between Genetic and Legal Paternity with Implications for American Courts " *San Diego International Law Journal*: 525.

¹⁵ Case Number 2011 (Ju) 1561

¹⁶ The Uniform Parentage Act 2017 Section 613

กับผลประโยชน์ของเด็กทั้งในด้านครอบครัวและสังคม จึงให้ความสำคัญกับความผูกพันของสายสัมพันธ์ โดยเป็นเงื่อนไขในการถอนการรับรองบุตร¹⁷

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้กำหนดเงื่อนไขว่าการโต้แย้งการรับรองความเป็นบิดาโดยสมัครใจ บิดาผู้รับรองกับบุตรจะต้องไม่มีความสัมพันธ์ทางครอบครัวและสังคมต่อกัน¹⁸ ส่วนสาธารณรัฐฝรั่งเศสได้กำหนดเงื่อนไขในการถอนการรับรองบุตรไว้ว่า หากมีการจดทะเบียนรับรองบุตรสอดคล้องกับการมีพฤติการณ์รับรองบุตรนั้นจะต้องถอนภายในกำหนดระยะเวลาที่สั้นกว่าการจดทะเบียนรับรองบุตรที่ไม่มีพฤติการณ์รับรองบุตร¹⁹ ทั้งสองประเทศมีลักษณะที่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ในทางสังคมและครอบครัวในทางความเป็นจริงที่ชัดเจนกว่าสหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษ

การพิจารณาคดีศาลสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนียึดหลักการความเป็นบิดาตามความสัมพันธ์ในทางสังคมและครอบครัวเหนือความสัมพันธ์ตามพันธกรรม โดยปฏิเสธข้ออ้างของบิดาตามพันธกรรมที่มีหลักฐานชัดเจน ศาลสรุปว่าบิดาตามพันธกรรมไม่มีสิทธิโต้แย้งความเป็นบิดาตามกฎหมายของชายที่อยู่ร่วมกับหญิงและให้การรับรองบุตร เนื่องจากชายนั้นมีความสัมพันธ์ในทางสังคมและครอบครัว²⁰

ประเทศญี่ปุ่นและประเทศไทย ไม่ปรากฏการยึดถือหลักความสัมพันธ์ในทางสังคมและครอบครัว

ข้อดีของเงื่อนไขในเรื่องความสัมพันธ์ คือ เป็นการรักษาครอบครัวและสวัสดิภาพในการดำรงชีวิตตามปกติสุขของเด็กเอาไว้

ข้อเสีย คือ บิดาที่แท้จริงจะไม่มีโอกาสในการอุปการะเลี้ยงดูบุตร

4.1.3.3 การรับรองบุตรกระทำไปโดยถูกฉ้อฉล ข่มขู่ หรือสำคัญผิดตัว

สหรัฐอเมริกายอมให้ถอนการรับรองบุตรได้โดยเหตุฉ้อฉล ข่มขู่ หรือสำคัญผิด ประเทศอังกฤษและสาธารณรัฐฝรั่งเศสยอมให้ถอนการรับรองบุตรโดยเหตุฉ้อฉลความเป็นบิดาโดยสาธารณรัฐฝรั่งเศส กฎหมายกำหนดผู้ที่จะยกเรื่องกลฉ้อฉลไว้เป็นพิเศษ คือ พนักงานอัยการ

¹⁷ Hugues Fulchiron, "The New French Filiation Law after the Ordonnance of 4 July 2005," *International Survey of family law* 2006 214-215.

¹⁸ German Civil Code Section 1600(3)

¹⁹ French Civil Code Article 333

²⁰ Vanessa S. Browne-Barbour, "'Mama's Baby, Papa's Maybe': Disestablishment of Paternity," *Akorn Law Review* 48, 2 (2015): 286.

เท่านั้น²¹ ส่วนสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ประเทศญี่ปุ่นและประเทศไทย กฎหมายไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการอ้างเหตุเรื่องกลฉ้อฉลข่มขู่ หรือสำคัญผิดไว้

สหรัฐอเมริกากำหนดให้การอ้างว่าการรับรองกระทำไปโดยความบกพร่องดังกล่าว โดยถูกฉ้อฉล ข่มขู่ หรือสำคัญผิดในข้อเท็จจริงต่อศาล แม้ว่าจะพ้นระยะเวลา 60 วันที่จะสามารถร้องขอถอนทางทะเบียนโดยใช้กระบวนการทางปกครอง แต่ไม่เกินไปกว่า 2 ปีนับแต่วันที่การรับรองมีผลจะสามารถโต้แย้งการรับรองได้²²

ประเทศอังกฤษ ปรากฏจากคำพิพากษาว่านำหลักเรื่องละเมิดโดยฉ้อฉลความเป็นบิดามาใช้ ในคดีที่ไม่มีการสมรสระหว่างชายหญิงที่อยู่กินร่วมกันมาหลายปี ตั้งแต่เด็กเกิดซึ่งต่อมาพบว่าเด็กไม่ใช่บุตรตามพันธุกรรม ชายได้ฟ้องว่าเป็นการละเมิดโดยหลอกลวง เรียกค่าเสียหายในการเลี้ยงดู ค่าเสียหายต่อจิตใจ ทำให้ห้อยอายและเสื่อมเสียชื่อเสียง ศาลเห็นว่าบิดาผู้อยู่ร่วมกับมารดาตั้งกล่าวต้องทำให้บิดากลับคืนสู่ฐานะเดิมแต่มีความเห็นแย้งว่าการนำมาใช้จะไม่เหมาะสมเนื่องจากกระทบความสัมพันธ์ของคู่ความโดยเห็นว่าการฟ้องคดีละเมิดนี้จะไม่ทำลายความสัมพันธ์แต่ความสัมพันธ์อาจถูกทำลายเนื่องจากกลฉ้อฉล²³

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีกรณีนี้ที่ผู้โต้แย้งการรับรองบุตรถูกข่มขู่ แม้การข่มขู่ไม่เป็นเหตุโดยตรงในการร้องขอให้ถอนการรับรองบุตร แต่การข่มขู่ที่มีผลให้ระยะเวลายังไม่เริ่มนับ²⁴ ดังนั้นหากการรับรองบุตรที่เป็นผลมาจากการข่มขู่ ผู้รับรองก็ไม่อาจร้องขอถอนการรับรองได้เนื่องจากไม่มีเหตุถอน

ประเทศญี่ปุ่นไม่เห็นด้วยกับการให้บุคคลผู้รับรองถอนการรับรองที่ตนได้กระทำไปโดยฉ้อฉลหรือข่มขู่ตามหลักทฤษฎีความผิด ศาลสูงญี่ปุ่นให้ความเห็นไว้ในคำพิพากษาโดยพิจารณาตามหลักทฤษฎีความผิดว่า การเรียกร้องให้การกระทำเป็นโมฆะโดยเหตุที่ได้กระทำการอันเป็นความผิด ถือว่าไม่มีฐานของการปฏิเสธ หลักนี้นำมาใช้กับความสัมพันธ์บิดากับบุตรในรูปแบบวิธีการรับรองความเป็นบิดา เช่น บุคคลผู้ทำความผิดไม่อาจยืนยันความเป็นโมฆะถ้าได้กระทำการโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ในขณะที่บุคคลอาจยืนยันความเป็นโมฆะได้หากการกระทำผิดนั้นไม่รับรู้ข้อเท็จจริงทางสายเลือด จึงไม่เห็นด้วยที่จะให้ผู้รับรองถอนการรับรองที่ตนเองมีข้อบกพร่องโดยเจตนาอย่างชัดแจ้ง เช่น การกระทำโดยฉ้อฉล หรือข่มขู่²⁵

²¹ French Civil Code Article 336

²² The Uniform Parentage Act 2017 Section 309

²³ Ursula Connolly, "Paternity Fraud and the Tort of Deceit," *Quarterly Review of Tort Law*: 25.

²⁴ BGB 1600b (5)

²⁵ Case Number 2011 (Ju) 1561 Date of the Judgement 14 January 2014

ประเทศที่ได้กำหนดเหตุในการร้องขอถอนการรับรองบุตรเพราะเหตุถูกฉ้อฉล ข่มขู่ หรือสำคัญผิด ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ที่กำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษร และในประเทศอังกฤษ ปรากฏในคำพิพากษา โดยทั้งสองประเทศนำหลักในเรื่องละเมิดมาปรับใช้ในการวินิจฉัยคดี ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี การข่มขู่เป็นเพียงเหตุให้ระยะเวลาการฟ้องคดียังไม่เริ่มนับ ส่วนสาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศญี่ปุ่น และประเทศไทย ไม่พบหลักในเรื่องดังกล่าว

ข้อดี เหตุในการถอนการรับรองบุตร ว่าการรับรองบุตรเป็นไปโดยฉ้อฉล ข่มขู่ หรือสำคัญผิด คือ ทำให้ผู้มีสิทธิร้องขอถอนการรับรองบุตรซึ่งอาจจะเป็นชายผู้จดทะเบียนมารดา หรือบุตร ถอนการรับรองที่ตนได้กระทำไปโดยถูกหลอกลวง ถูกทำให้กลัว หรือสำคัญผิด และเพื่อให้ผู้มีสิทธิร้องขอสามารถร้องขอได้ภายหลังจากเวลาที่กฎหมายกำหนด เมื่อทราบข้อเท็จจริงหรือเมื่อพ้นจากการข่มขู่ โดยร้องขอภายในกำหนดเวลานับแต่ทราบข้อเท็จจริงหรือเมื่อพ้นจากการข่มขู่

ข้อเสีย เหตุดังกล่าวอาจเป็นการขยายระยะเวลาในการฟ้องคดี เนื่องจากระยะเวลาขึ้นกับการทราบข้อเท็จจริงหรือเหตุในการข่มขู่ที่ยังไม่พ้นไป ซึ่งหากระยะเวลาดังกล่าวล่วงเลยมาเป็นเวลานานอาจกระทบต่อความสัมพันธ์ในครอบครัวระหว่างเด็กและชายผู้รับรองบุตร

4.1.3.4 เหตุอื่นๆ ที่มีผลต่อการถอนการรับรองบุตร

สหรัฐอเมริกา ในบางรัฐพิจารณารวมไปถึงว่าบิดาเพิ่งจะทราบถึงหลักฐานใหม่ซึ่งตนไม่อาจทราบได้ก่อนรับรองบุตรโดยใช้ความระมัดระวังตามสมควรแล้ว ทราบข้อเท็จจริงโดยผิดพลาดไป มีการแจ้งเท็จ หรือกระทำการอันไม่ชอบด้วยกฎหมาย²⁶

ประเทศอังกฤษศาลจะพิจารณาถึงสวัสดิการและพิจารณาพฤติการณ์ของบิดาในการตัดสินความสัมพันธ์ เช่น บิดาได้กระทำการข่มขืนใจ ใช้ความรุนแรงต่อมารดา หรือเป็นผู้กระทำความผิดในทางเพศ ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ของกฎหมายในการเชื่อมโยงสิทธิและความรับผิดชอบในความเป็นบิดาทัศนคติในทางเพศ ชุมชน และสังคม

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี กำหนดให้เจ้าหน้าที่รัฐฟ้องคดีเพื่อถอนการรับรอง เนื่องจากการรับรองเป็นไปเพื่อให้ได้รับการอนุญาตให้เข้ามาหรืออยู่ในอาศัยประเทศของเด็กหรือมารดา²⁷

เงื่อนไขในการถอนการรับรองบุตร ในบางประเทศนอกจากเหตุว่าบิดาผู้รับรองไม่ใช่บิดาตามพันธุกรรม เหตุที่ไม่มีความสัมพันธ์ในทางสังคมและครอบครัวระหว่างบิดาผู้รับรองและบุตร และเหตุการณรับรองบุตรโดยถูกฉ้อฉล ข่มขู่ หรือสำคัญผิดแล้ว ยังสามารถอ้างเหตุอื่นๆ ในการถอนการรับรองบุตรได้ เช่น สหรัฐอเมริกากฎหมายให้อ้างเหตุว่ามีพยานหลักฐานใหม่

²⁶ Revocation of the Paternity Act 2012 Section 722.1437 (4)

²⁷ German Civil Code Section 1600b (1a)

ประเทศอังกฤษกฎหมายให้อำนาจเหตุเรื่องสวัสดิการของเด็ก และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีกฎหมายให้อำนาจเหตุเรื่องสิทธิในการเข้าประเทศหรืออยู่อาศัย แต่สำหรับประเทศไทยนั้นไม่มีการกำหนดเหตุอื่นๆ ในการถอนการรับรองบุตรไว้อย่างเช่นในต่างประเทศ

ข้อดีของการกำหนดเหตุอื่นๆ คือ เพิ่มเหตุที่จำเป็นในการถอนการรับรองบุตรให้กว้างขึ้น เนื่องจากพฤติการณ์ที่เกิดขึ้น เช่น มีพยานหลักฐานใหม่ หรือให้สิทธิพนักงานอัยการฟ้องถอนการรับรองบุตรเพราะเป็นการรับรองบุตรเพื่อให้ได้สิทธิเข้ามาหรือสิทธิอาศัยในประเทศ

ข้อเสีย คือ การเพิ่มเหตุในการถอนการรับรองบุตร เป็นการเพิ่มโอกาสในการถอนการรับรองบุตร การกำหนดเหตุจึงต้องเป็นเหตุที่มีความสำคัญเพียงพออันจะทำให้บุตรเสียสถานะ

4.1.4 ระยะเวลาในการใช้สิทธิร้องขอถอนการรับรองบุตร

ระยะเวลาในการถอนการรับรองบุตรอาจแบ่งออกได้เป็น 2 กรณี คือ กรณีร้องขอให้เพิกถอนการรับรองบุตรต่อนายทะเบียน และการฟ้องคดีเพื่อให้ศาลพิพากษาเพิกถอนการรับรองบุตรในการฟ้องเพิกถอนการรับรองบุตร แต่ละประเทศได้กำหนดระยะเวลาในการฟ้องคดีไว้ ยกเว้นประเทศอังกฤษและประเทศญี่ปุ่น ซึ่งกฎหมายไม่ได้กำหนดระยะเวลาในการฟ้องเพิกถอนการรับรองบุตร จึงสามารถฟ้องคดีถอนการรับรองบุตรเมื่อใดก็ได้

การถอนการรับรองบุตรต่อนายทะเบียนปรากฏในสหรัฐอเมริกาและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี โดยสหรัฐอเมริกากำหนดให้ผู้เป็นคู่สัญญาสามารถร้องขอให้เพิกถอนทางทะเบียนได้ภายในระยะเวลา 60 วัน นับแต่วันที่การรับรองมีผลบังคับ หรือวันที่ศาลได้มีกระบวนการใดๆ ที่ผู้เป็นคู่สัญญาได้เป็นคู่ความและศาลได้มีคำวินิจฉัยเกี่ยวกับเด็กหรือวินัยในเรื่องการอุปการะเลี้ยงดูเด็ก²⁸ และในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้กำหนดระยะเวลาให้ผู้รับรองบุตรสามารถถอนได้ภายในระยะเวลา 1 ปี นับแต่จดทะเบียน ตราบที่การรับรองบุตรยังไม่มีผลตามกฎหมายโดยยังไม่มีแจ้งบอกกล่าวไปยังผู้เกี่ยวข้อง²⁹ แต่ไม่อาจฟ้องคดีได้หากพ้นระยะเวลา 5 ปี นับแต่มีการรับรองมีผล³⁰ จึงเห็นได้ว่าระยะเวลาในการถอนการรับรองบุตรทางทะเบียนนั้น กฎหมายสหรัฐอเมริกาได้กำหนดระยะเวลาเอาไว้สั้นกว่าสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี โดยการนับแตกต่างกัน ในสหรัฐอเมริกาเริ่มนับแต่วันที่การจดทะเบียนมีผล ซึ่งการรับรองจะไม่มีผลจนกว่านายทะเบียนจะได้จดลงในทะเบียน แต่สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีการรับรองจะยังไม่มีผลเมื่อจดทะเบียนแต่มีผลเมื่อแจ้งไปยังผู้เกี่ยวข้อง

²⁸ The Uniform Parentage Act 2017 Section 308 (a) (1)

²⁹ German Civil Code Section 1597 (3)

³⁰ German Civil Code Section 1598 (2)

ดังนั้นในช่วงเวลานับแต่วันที่จดทะเบียนแต่ยังไม่แจ้งไปยังผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้จดทะเบียนจึงสามารถถอนการรับรองได้

กรณีฟ้องคดีเพื่อให้ศาลเพิกถอนการรับรองบุตร ในสหรัฐอเมริกาเมื่อสิ้นสุดระยะเวลา 60 วันแล้วคู่สัญญาสามารถร้องขอให้เพิกถอนได้โดยการฟ้องคดีต่อศาล ด้วยเหตุว่าตนถูกฉ้อฉล ข่มขู่ หรือสำคัญผิดในสาระสำคัญ ภายในระยะเวลา 2 ปี นับแต่วันที่การรับรองมีผลบังคับ³¹ อย่างไรก็ตามในบางมลรัฐมีการกำหนดระยะเวลาที่แตกต่างออกไป เช่น มลรัฐ Michigan กำหนดให้การฟ้องร้องคดีต่อศาลจะต้องกระทำภายในระยะเวลา 3 ปีหลังจากเด็กเกิด หรือภายใน 1 ปี นับแต่ได้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร ในบางมลรัฐได้มีข้อกำหนดเพิ่มเติม เช่น มลรัฐ Iowa กำหนดให้การฟ้องคดีเพิกถอนความเป็นบิดาจะต้องกระทำก่อนที่เด็กจะบรรลุนิติภาวะ

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี แบ่งระยะเวลาได้เป็น 2 กรณี ได้แก่ กรณีแรกผู้มีสิทธิฟ้องคดีถอนการรับรองบุตรอ้างว่าไม่ใช่บุตรที่แท้จริงตามพันธุกรรมและไม่มีความสัมพันธ์ในทางสังคม และครอบครัวระหว่างบิดากับบุตร กฎหมายกำหนดระยะเวลาในการใช้สิทธิโต้แย้งได้ภายในระยะเวลา 2 ปี นับแต่ทราบเหตุในการโต้แย้งหากเป็นฟ้องคดีโต้แย้งความเป็นบิดา³² กรณีที่สองเจ้าหน้าที่รัฐผู้มีอำนาจเป็นผู้มีสิทธิฟ้องคดีถอนการรับรองบุตรเนื่องจากเหตุที่ได้รับรับรองบุตรโดยไม่ชอบ เพื่อให้บุตรหรือมารดาได้สัญชาติหรือสิทธิอยู่อาศัย ต้องฟ้องคดีภายใน 1 ปี นับแต่รู้ข้อเท็จจริงอันชัดเจนซึ่งเป็นข้อกำหนดให้สิทธิในการฟ้องคดี³³ เป็นการกำหนดระยะเวลาฟ้องคดีด้วยเหตุที่แยกออกมาจากการฟ้องคดีทั่วไป ระยะเวลาจะยังไม่เริ่มนับก่อนเด็กเกิด และยังไม่เริ่มนับเมื่อการรับรองบุตรยังไม่ มีผล และในกรณีที่ผู้เยาว์เป็นผู้ฟ้องคดีผู้เยาว์อาจฟ้องคดีภายใน 2 ปี นับแต่บรรลุนิติภาวะ หรือนับแต่ทราบเหตุในการโต้แย้ง³⁴

ในสาธารณรัฐฝรั่งเศส กำหนดระยะเวลาในการฟ้องคดีเกี่ยวกับความเป็นบิดามารดา กรณีที่มีการจดทะเบียนรับรองบุตรอย่างเดียว หรือกรณีที่มีพฤติการณ์รับรองโดยปริยายด้วยแต่ไม่สอดคล้องกับการจดทะเบียน การฟ้องคดีสามารถกระทำโดยผู้มีส่วนได้เสียภายใน 10 ปี นับแต่วันที่ผู้นั้นเสียสถานะ หรือถูกโต้แย้งสถานะ³⁵ แต่หากมีการจดทะเบียนรับรองบุตรที่สอดคล้องกันกับพฤติการณ์รับรองโดยปริยาย การฟ้องคดีต้องกระทำภายใน 5 ปี นับแต่วันที่พฤติการณ์รับรองโดยปริยายสิ้นสุดลง³⁶ หรือบิดามารดาผู้มีสายสัมพันธ์ถึงแก่ความตาย หากมีพฤติการณ์รับรองโดยปริยาย

³¹ The Uniform Parentage Act 2017 Section 308 , 309

³² German Civil Code Section 1600b (1)

³³ German Civil Code Section 1600b (1a)

³⁴ German Civil Code Section 1600b (3)

³⁵ French Civil Code Article 334, 335

³⁶ French Civil Code Article 333

เกินกว่า 5 ปี การจดทะเบียนรับรองบุตรจะไม่อาจโต้แย้งได้ มีเพียงอัยการเท่านั้นที่สามารถโต้แย้ง นับแต่ระยะเวลาที่เสียสิทธิจากการเป็นบิดามารดาโดยพฤติการณ์ หรือเมื่อถูกโต้แย้งสิทธิ โดยระยะเวลาจะยังไม่เริ่มนับสำหรับเด็กซึ่งเป็นผู้ร้องขอถอนการรับรองบุตรในกรณีที่เด็กผู้ฟ้องคดียังเป็นผู้เยาว์

ดังที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าสาธารณรัฐฝรั่งเศสให้ความสำคัญในการมีพฤติการณ์รับรองบุตรโดยปริยายเนื่องจากก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับเด็กทั้งในด้านร่างกายและจิตใจ จึงกำหนดให้การฟ้องคดีเพื่อโต้แย้งความเป็นบิดากระทำได้ภายในระยะเวลาที่สั้นกว่ากรณีที่ไม่ม่พฤติการณ์รับรองบุตรโดยปริยายหรือมีแต่ไม่สอดคล้องกับการจดทะเบียนรับรองบุตรซึ่งกำหนดระยะเวลาในการเพิกถอนได้ยาวกว่า หากเปรียบเทียบกับกฎหมายสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีซึ่งฟ้องคดีโดยเหตุที่ไม่มีความสัมพันธ์กันในทางสังคมและครอบครัวระหว่างบิดาที่รับรองบุตรกับบุตร ซึ่งต้องฟ้องคดีภายใน 2 ปี นับแต่บิดารู้ถึงเหตุที่จะโต้แย้ง³⁷ ซึ่งเป็นเหตุที่คล้ายคลึงกับกรณีมีพฤติการณ์รับรองบุตรโดยปริยายของสาธารณรัฐฝรั่งเศส จะพบว่ากฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีกำหนดระยะเวลาในการถอนการรับรองบุตรที่สั้นกว่า

ประเทศญี่ปุ่นในเรื่องระยะเวลากฎหมายไม่ได้กำหนดระยะเวลาเอาไว้ แสดงถึงกรอบของกฎหมายที่ต้องการความสัมพันธ์ตามข้อเท็จจริงในเรื่องพันธกรรมอย่างสมบูรณ์ โดยความสัมพันธ์จากการจดทะเบียนเกิดด้วยข้อความอันเป็นเท็จจะต้องถูกแก้ไขให้ถูกต้อง โดยกฎหมายละเอียดเรื่องระยะเวลาในความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาต่อบุตรที่ได้ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในชีวิตจริง จึงทำให้การจดทะเบียนอาจถูกแก้ไขได้ง่ายเพียงการต้องขออนุญาตต่อศาลเพื่อค้นหาความสัมพันธ์ตามความเป็นจริง³⁸ หากเปรียบเทียบระยะเวลาในการฟ้องคดีตามกฎหมายญี่ปุ่น มีกำหนดไว้ในเรื่องการฟ้องคดีให้ชายรับรองบุตร โดยบุตรอาจฟ้องคดีต่อ บิดาผู้อุปการะเลี้ยงดูที่ถึงแก่ความตายได้ ภายใน 3 ปี นับแต่บิดาถึงแก่ความตาย³⁹ แต่หากจะเปรียบเทียบกับกรณีฟ้องเพิกถอนสถานะความเป็นบิดาตามข้อสันนิษฐานนั้น ชายผู้เป็นสามีคนหนึ่งจะนำคดีสู่ศาลเพิกถอนข้อสันนิษฐานของเด็กซึ่งเป็นบุตรในสมรสได้ภายในระยะเวลา 1 ปี นับแต่ทราบถึงการเกิดของเด็ก⁴⁰

เมื่อเปรียบเทียบแล้วจะเห็นว่าระยะเวลาในการฟ้องคดีเพิกถอนการรับรองบุตรในสหรัฐอเมริกา มีระยะเวลาในแต่ละมลรัฐที่แตกต่างกันออกไปโดยระยะเวลาการฟ้องคดีตามกฎหมายกลางกำหนดไว้ 2 ปี นับแต่การรับรองมีผล เท่ากับระยะเวลาในการฟ้องคดีของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีซึ่งพิจารณานับแต่ทราบเหตุในการโต้แย้งการรับรองบุตร ซึ่งเป็นกำหนดเวลาที่สั้นที่สุด ส่วน

³⁷ German Civil Code Section 1600b (1)

³⁸ Noriko Mizuno, "Parent-Child Relationship in Japanese Civil Code," *Japanese Yearbook of International Law* 397.

³⁹ Japanese Civil Code Article 787

⁴⁰ Japanese Civil Code Article 777

ในสาธารณรัฐฝรั่งเศสกำหนดระยะเวลาไว้นานกว่าคือ 5 ปีนับแต่พฤติการณ์รับรองบุตรสิ้นสุดลง และ 10 ปีนับแต่ผู้ร้องขอสิ้นสถานะบิดาหรือนับแต่ถูกโต้แย้งสถานะ ซึ่งพิจารณาจากความสอดคล้องกัน ระหว่างการจดทะเบียนและพฤติการณ์การรับรองบุตรในข้อเท็จจริง

ส่วนในประเทศไทยกำหนดให้ฟ้องคดีต่อศาลภายใน 3 เดือนนับแต่วันที่รู้ถึงการจดทะเบียน ซึ่งเป็นระยะเวลาที่สั้นที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น แม้ทำให้สามารถฟ้องคดีได้ตลอดทราบเท่าที่ผู้ฟ้องคดีไม่รู้ถึงการจดทะเบียน แต่กฎหมายได้กำหนดกรอบระยะเวลาอย่างยาวไว้ให้การฟ้องคดีว่าต้องไม่เกิน 10 ปีนับแต่วันจดทะเบียน เป็นกรอบระยะเวลาที่ยาวที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ประเทศไทยจึงมีกรอบระยะเวลา 2 ช่วงเวลาแตกต่างจากการนับระยะเวลาในการฟ้องคดีของประเทศอื่นๆ ที่จะกำหนดนับในกรอบระยะเวลาเดียว

หากเปรียบเทียบในลักษณะของการนับระยะเวลาอาจแบ่งได้เป็น การนับระยะเวลาที่มีจุดเริ่มต้นที่แน่นอน เช่น สหรัฐอเมริกาเริ่มนับระยะเวลานับแต่การรับรองมีผล และประเทศไทย กรอบระยะเวลาอย่างกว้างเริ่มนับระยะเวลาเมื่อได้จดทะเบียน ส่วนการนับระยะเวลาอีกลักษณะหนึ่ง ไม่มีจุดเริ่มต้นที่แน่นอน ขึ้นกับข้อเท็จจริงหรือการรับรู้ของคู่กรณี เช่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเริ่มนับระยะเวลาเมื่อทราบเหตุในการโต้แย้งการรับรองบุตร และสาธารณรัฐฝรั่งเศสเริ่มนับระยะเวลาเมื่อพฤติการณ์รับรองบุตรสิ้นสุดลง นับแต่เสียสถานะบิดา หรือนับแต่ถูกโต้แย้งสถานะ จึงทำให้สาธารณรัฐฝรั่งเศสมีการเริ่มนับระยะเวลาที่ไม่แน่นอนและอาจเป็นเหตุทำให้ระยะเวลายืดออกไป ส่วนประเทศไทยแม้มีกรอบระยะเวลาอย่างสั้นที่ไม่แน่นอนโดยกำหนดให้เริ่มนับแต่รู้ถึงการจดทะเบียน ซึ่งทำให้การนับระยะเวลาอาจถูกยืดออกไปได้แต่ก็ไม่เกินกว่าระยะเวลาอย่างยาวที่กำหนดไว้

ข้อดีของรูปแบบการนับระยะเวลาที่มีลักษณะแน่นอน คือ สามารถกำหนดได้ว่าภายในระยะเวลาใดที่เด็กจะไม่มี การเปลี่ยนแปลงสถานะ ทำให้สถานะของเด็กมีความแน่นอน ส่วนข้อเสีย คือ ไม่สามารถนำมาปรับใช้ได้กับเหตุถอนการรับรองบุตรโดยฉ้อฉล ช่มชู้ หรือสำคัญผิด และไม่สามารถนำมาใช้กับเงื่อนไขในการถอนการรับรองบุตรเมื่อพฤติการณ์รับรองในความเป็นจริงได้ สิ้นสุดลง เนื่องจากเป็นเหตุที่เกิดจากการรับรู้ของบุคคล หรือสถานการณ์ภายนอก

ข้อดีของรูปแบบการนับระยะเวลาที่มีลักษณะไม่แน่นอน คือ เปิดโอกาสให้มีการถอนการรับรองบุตรได้เมื่อทราบว่าการรับรองบุตรได้กระทำลงโดยฉ้อฉล ช่มชู้ หรือสำคัญผิด และในสถานการณ์ที่ผู้รับรองไม่มีพฤติการณ์รับรองตามความจริงอีกต่อไป โดยให้เริ่มนับเมื่อทราบข้อเท็จจริง พ้นจากการช่มชู้ หรือเมื่อสถานการณ์นั้นสิ้นสุดลง ข้อเสีย คือ อาจทำให้เป็นการขยายระยะเวลาในการฟ้องคดีและกระทบความสัมพันธ์ระหว่างเด็ก และชายผู้รับรองบุตร

หลายประเทศกำหนดให้ระยะเวลาอย่างไม่เริ่มนับในระหว่างเด็กยังเป็นผู้เยาว์ เช่น สหรัฐอเมริกา สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และสาธารณรัฐฝรั่งเศส

ข้อดี คือ เป็นการคุ้มครองสิทธิของเด็ก ข้อเสีย คือ ไม่อาจใช้ได้กับกรณีที่มีรูปแบบการนับระยะเวลาที่แน่นอน เช่น สหรัฐอเมริกา กำหนดให้ฟ้องคดีอ้างเหตุว่าการรับรองเป็นไปโดยฉ้อฉล ช่มชู้ หรือสำคัญผิด ภายในระยะเวลา 2 ปี นับแต่จดทะเบียนรับรองบุตร เนื่องจากกรอบระยะเวลาอย่างยาวกำหนดไว้ว่าต้องฟ้องคดีภายใน 2 ปี นับแต่จดทะเบียนรับรองบุตร จึงเป็นการขัดกับเงื่อนไขซึ่งไม่ให้เริ่มนับระยะเวลาในระหว่างการเป็นผู้เยาว์ได้

4.1.5 ผลของการเพิกถอนการรับรองบุตร

ผลการเพิกถอนการรับรองบุตรต่อนายทะเบียน สหรัฐอเมริกาและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีบทบัญญัติไว้ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร โดยสหรัฐอเมริกา กำหนดให้การถอนมีผลต่อเมื่อได้ถอนชื่อชายผู้รับรองบุตรออกจากทะเบียนเกิดของเด็ก และมีลักษณะเช่นเดียวกับสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีการถอนทางทะเบียนจะมีผลเมื่อได้ปฏิบัติเช่นเดียวกับการจดทะเบียนรับรอง คือ ต้องจดทะเบียนการรับรองลงในทะเบียนและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีเงื่อนไขเพิ่มเติมให้แจ้งบอกกล่าวไปยังบุคคลที่เกี่ยวข้อง⁴¹

การเพิกถอนการรับรองบุตรต่อศาล สหรัฐอเมริกามีบทบัญญัติกำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษรให้มีผลย้อนไปถึงวันที่เด็กเกิด⁴²

ประเทศอังกฤษ สาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ประเทศญี่ปุ่น และประเทศไทย ไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายเป็นลายลักษณ์อักษรกำหนดว่าเมื่อถอนการรับรองบุตรแล้วจะมีผลเมื่อใด

ในสาธารณรัฐฝรั่งเศสและประเทศญี่ปุ่นเมื่อสายสัมพันธ์ที่เป็นเท็จถูกโต้แย้ง สายสัมพันธ์นั้นตกเป็นโมฆะ⁴³ ทำให้ยุติความเป็นบิดาตามกฎหมายที่คลาดเคลื่อนไปและทำให้การรับรองบุตรเป็นโมฆะ หรือไม่มีอยู่ตั้งแต่แรก ในประเทศญี่ปุ่นเห็นได้จากคำพิพากษาของศาลวินิจฉัยว่า ความสัมพันธ์ไม่สมบูรณ์มาตั้งแต่แรก โดยกฎหมายญี่ปุ่นยึดถือหลักพื้นฐานของการมีบิดาตามธรรมชาติไม่ว่าจะเป็นบุตรในสมรสหรือนอกสมรส หลักบิดาตามธรรมชาตินำมาใช้ในการรับรองความเป็นบิดาทำให้เด็กซึ่งมีบิดาที่แท้จริงอยู่แล้วไม่สามารถได้รับการรับรองบุตรได้ เพื่อยับยั้งการมีบิดามากกว่าหนึ่งคน ดังนั้นการมีบิดามากกว่าหนึ่งคนจึงเป็นเรื่องที่ต้องห้ามเนื่องจากขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนในการควบคุมความสัมพันธ์ การให้บิดาโต้แย้งการรับรองบุตรได้นี้เป็นข้อยกเว้นหนึ่งของหลักพื้นฐานของการมีบิดาตามธรรมชาติ นอกจากนี้ยังมีความเห็นจากคำพิพากษา

⁴¹ German Civil Code Section 1598

⁴² The Uniform Parentage Act 2017 Section 304 (c)

⁴³ Hugues Fulchiron, "The New French Filiation Law after the Ordonnance of 4 July 2005," *International*

ว่าในคดีที่มีการสมรส มีหลักว่าการสมรสซ้อนไม่เป็นโมฆะแต่อาจจะถูกถอนได้ และอาจเป็นไปได้ที่จะนำหลักนี้มีปรับใช้กับการรับรองบุตร โดยอาจถูกเพิกถอนได้⁴⁴ ดังนั้นการถอนการรับรองบุตรจึงน่าจะมีผลย้อนหลัง

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีปรากฏคำตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ว่าการถอนการรับรองบุตรให้มีผลย้อนหลังไปนับแต่เด็กเกิด⁴⁵

ประเทศไทยไม่มีบทบัญญัติกฎหมายในผลการถอนการรับรองบุตร หากพิจารณาตามคำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 46/2501 การจดทะเบียนถ้ากระทำโดยผู้ที่มีโชบิดา การจดทะเบียนไม่ทำให้เด็กกลายเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย จึงเป็นลักษณะที่ไม่มีผลให้เด็กเป็นบุตรมาตั้งแต่แรก และหากนำมาปรับใช้กับบทบัญญัติในเรื่องการทำให้เด็กเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายจะมีผลย้อนหลังไปนับแต่วันที่เด็กเกิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1557⁴⁶ อาจเห็นได้ว่าประเทศไทยการถอนการรับรองบุตรน่าจะมีผลย้อนหลังไปนับแต่เด็กเกิด

สรุปได้ว่า แม้ประเทศอังกฤษ สาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ประเทศญี่ปุ่น และประเทศไทย ไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายเป็นลายลักษณ์อักษรกำหนดผลของการถอนการรับรองบุตรไว้ แต่จากการศึกษาหลักกฎหมายในการถอนการรับรองบุตรและคำพิพากษาพบว่า ในสาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ประเทศญี่ปุ่น และประเทศไทย การถอนการรับรองบุตรน่าจะมีผลย้อนหลัง

ข้อดี ของการกำหนดให้การถอนการรับรองบุตรมีผลย้อนหลัง คือ ทำให้ผู้มีส่วนได้เสียในการถอนการรับรองบุตรอาจได้ประโยชน์จากการที่เด็กไม่เป็นบุตรของผู้รับรองอีกต่อไป เช่น ทำให้ทายาทหรือผู้มีสิทธิในการรับมรดกร่วมกับเด็กได้รับส่วนแบ่งที่เพิ่มขึ้น ข้อเสีย คือ เด็กเสียโอกาสตามกฎหมาย เช่น การเสียสิทธิในการได้รับการอุปการะเลี้ยงดู การเสียสัญชาติ เป็นต้น

4.2 วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรตามกฎหมายครอบครัวไทย

4.2.1 ปัญหาผู้มีส่วนได้เสียในการร้องขอให้เพิกถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1554 “ผู้มีส่วนได้เสียจะขอให้ศาลถอนการจดทะเบียนเด็กรับเป็นบุตรเพราะเหตุว่าผู้ขอให้จดทะเบียนนั้นมิใช่บิดาก็ได้ แต่ต้องฟ้องภายในสามเดือนนับแต่วันที่รู้การจดทะเบียนนั้น อนึ่ง ห้ามมิให้ฟ้องเมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันจดทะเบียน” กฎหมายได้กำหนดให้ผู้มีส่วนได้เสียเป็นผู้มีสิทธิขอให้ศาลถอนการจดทะเบียน เมื่อพิจารณาถ้อยคำผู้มีส่วนได้เสียในการถอนการจดทะเบียน คือ ผู้มีส่วนได้เสียในผลแห่งการถอนการจดทะเบียน เนื่องจาก

⁴⁴ Case Number 2011 (Ju) 1561 Date of the Judgement 14 January 2014

⁴⁵ Federal constitutional court 1 BvL 6/10 -17 December 2013

⁴⁶ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1557

เมื่อถอนการรับรองบุตรแล้วจะมีผลให้เด็กนั้นไม่เป็นบุตรของผู้จดทะเบียนอีกต่อไป จึงกระทบต่อสิทธิในความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาและบุตรในครอบครัวที่บิดาจทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร ทั้งสิทธิในการอุปการะเลี้ยงดู และสิทธิในการรับมรดกระหว่างผู้เป็นทายาท และมารดาของเด็กยังได้รับผลกระทบในการแบกรับภาระค่าอุปการะเลี้ยงดูเด็กแต่ผู้เดียว ผู้มีส่วนได้เสียจึงมีความหมายกว้าง ได้แก่ บุตรที่ได้รับการจดทะเบียน บิดาผู้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร คู่สมรสของบิดา บุตรคนอื่นๆของบิดา และมารดา

(1) ปัญหาว่า มารดาและเด็กผู้ให้ความยินยอมในการจดทะเบียนนั้น เป็นผู้มีส่วนได้เสียที่จะร้องขอเพิกถอนการจดทะเบียนได้หรือไม่

แนวคิดของนักกฎหมายส่วนใหญ่เห็นว่ามารดาและเด็กไม่ว่าจะเป็นผู้ยินยอมในการจดทะเบียนหรือไม่ได้คัดค้านการจดทะเบียนยังคงเป็นผู้มีส่วนได้เสียในการจดทะเบียน และเห็นว่าในกรณีที่เด็กและมารดาได้ให้ความยินยอมเพราะเหตุสำคัญผิด ถูกฉ้อฉล หรือถูกข่มขู่ มารดาและเด็กผู้ให้ความยินยอมเป็นผู้มีส่วนได้เสีย⁴⁷ โดยเห็นว่าถ้ามารดาและเด็กหลงเข้าใจผิดไปประการใดๆ ว่าผู้ขอจดทะเบียนเป็นบิดาของเด็ก แต่ความจริงไม่ใช่ ก็ย่อมเป็นผู้มีส่วนได้เสีย แต่หากได้ยินยอมให้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรด้วยเหตุอื่น เช่น บิดาใช้กลฉ้อฉลหลอกลวงมารดาว่าเมื่อจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรแล้วจะเลี้ยงดูแต่กลับไม่เลี้ยงดู ก็ไม่น่าจะมาเพิกถอนการรับรองบุตรได้⁴⁸

ในทางตรงข้ามนักกฎหมายบางท่านเห็นว่า ผู้มีส่วนได้เสียนั้นคงไม่รวมไปถึงเด็กและมารดาที่ได้ยินยอมในการจดทะเบียนแล้ว แต่หากมารดาได้คัดค้านแล้วแต่ไม่ประสบความสำเร็จ เมื่อความจริงปรากฏว่าผู้ขอจดทะเบียนไม่ใช่บิดาที่แท้จริงมารดาย่อมขอถอนการรับรองบุตรได้⁴⁹ โดยตีความจากคำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 2414/2519 ซึ่งศาลวินิจฉัยว่ามารดาที่ได้ให้ความยินยอมในการจดทะเบียนไม่อาจทำสัญญาประนีประนอมยอมความเพื่อยกถอนการรับรองบุตรได้

ผู้เขียนเห็นว่า ตามกฎหมายไทยไม่ได้บัญญัติในเรื่องความหมายของผู้มีส่วนได้เสียเอาไว้ แต่มารดานั้นเป็นผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับบุตร ถึงขนาดการรับรองบุตรยังต้องได้รับความยินยอมจากมารดาด้วย ซึ่งกฎหมายเดิมเพียงแค่มิได้คัดค้านเท่านั้นก็เพียงพอให้รับรองบุตรได้ จึงเห็นได้ว่ามารดามีส่วนสำคัญในกระบวนการรับรองบุตร ดังนี้เมื่อมีการฟ้องให้เพิกถอนการรับรองบุตรก็ไม่ควรตัดสิทธิมารดาในการร้องขอให้เพิกถอน เพียงเพราะเหตุว่ามารดาเคยได้ให้ความยินยอมด้วยในการรับรองในอดีต ส่วนเด็กผู้ให้ความยินยอมในการรับรองบุตร เห็นว่าการรับรองบุตรมีผลโดยตรงต่อ

⁴⁷ รัศภา เอกบุตร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วย ครอบครัว บิดามารดา และบุตร, หน้า 57.

⁴⁸ เส็นีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวมฤตก พุทธศักราช 2508 หน้า 278.

⁴⁹ วารีย์ นาสกุล และเบญจวรรณ ธรรมรัตน์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย ครอบครัว, หน้า 262.

สถานะความเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของเด็ก และการรับรองบุตรย่อมต้องได้รับความยินยอมจากเด็กด้วยกัน ดังนั้นแม่เด็กจะได้ให้ความยินยอมในการจดทะเบียนก็ควรเป็นผู้มีสิทธิในการร้องขอให้เพิกถอนการรับรองบุตรได้ เนื่องจากการถอนนั้นอาจมีข้อเท็จจริงที่เปลี่ยนแปลงไปจากขณะที่ได้ทำการรับรอง หากเปรียบเทียบกับประเทศในระบบประมวลกฎหมาย เช่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีให้สิทธิมารดาในการถอนการรับรองบุตร ซึ่งขณะรับรองบุตรต้องได้รับความยินยอมจากมารดาและเด็กด้วย ตามประมวลกฎหมายแพ่ง มาตรา 1595 (1) (2) ประกอบกับมาตรา 1600 (1) แต่ไม่อาจเปรียบเทียบกับสาธารณรัฐฝรั่งเศสและประเทศญี่ปุ่น เนื่องจากทั้งสองประเทศดังกล่าว การจดทะเบียนรับรองบุตรนั้นไม่ต้องได้รับความยินยอมจากมารดาและเด็ก

เหตุผลที่อนุญาตให้มารดานั้นเป็นผู้มีสิทธิถอนการจดทะเบียน อาจเป็นผลมาจากการจดทะเบียนรับรองบุตรโดยมารดาสำคัญผิด หรือถูกหลอกลวงว่าผู้จดทะเบียนรับรองบุตรเป็นบิดา มารดาจึงได้ให้ความยินยอมในการจดทะเบียนตามมาตรา 1548 ต่อมาทราบภายหลังว่าไม่ใช่บิดาที่แท้จริง จึงควรให้มารดามีสิทธิในการร้องขอต่อศาลให้ถอนการจดทะเบียนรับรองบุตร

(2) ปัญหาว่า ชายผู้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรเอง เป็นผู้มีส่วนได้เสียที่จะร้องขอเพิกถอนการจดทะเบียนได้หรือไม่

แนวความเห็นของนักกฎหมายอาจแบ่งได้เป็น 2 แนวความเห็น ซึ่งมีผลเป็นไปในทางเดียวกัน คือ ชายผู้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรโดยหลักไม่อาจถอนการจดทะเบียนได้ แต่หากสำคัญผิดไปว่าเด็กเป็นบุตรที่แท้จริงสามารถร้องขอถอนการจดทะเบียนได้

แนวความเห็นแรก เห็นว่าชายผู้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรเป็นผู้มีส่วนได้เสียในการร้องขอเพิกถอนการจดทะเบียน เนื่องจากไม่ว่าจะเป็นการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรโดยมารดาและเด็กได้ให้ความยินยอมหรือโดยศาลมีคำพิพากษา หากนำหลักเรื่องสายเลือดมาปรับใช้เพื่อให้เกิดความถูกต้องสมบูรณ์เกี่ยวกับสถานะของบุคคลตามกฎหมายซึ่งมีวัตถุประสงค์ต้องการการทำให้บุตรมีฐานะเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของบิดาที่แท้จริง เพื่อให้ได้รับสิทธิและประโยชน์จากบิดาที่เป็นเลือดเนื้อเชื้อไขสืบสายโลหิตกันมา และไม่ประสงค์จะให้ผู้จดทะเบียนรับรองบุตรต้องถูกบังคับให้ยอมรับความสัมพันธ์โดยไม่สมัครใจ⁵⁰ จึงควรให้ผู้รับรองบุตรมีสิทธิในการร้องขอเพิกถอนการจดทะเบียนรับรองบุตรได้ เนื่องจากเด็กนั้นไม่ใช่บุตรที่แท้จริงของเขา และการที่นำเรื่องขึ้นสู่ศาลเพื่อให้มีการพิจารณาจะก่อให้เกิดความเป็นธรรมกับคู่กรณีทั้งบุตร ผู้จดทะเบียนรับรองบุตร และบิดาที่แท้จริงของเด็ก เป็นการเปิดโอกาสให้บิดาที่แท้จริงของเด็กสามารถจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรได้ และหากมองในทางกลับกันแม้กรณีที่ชายผู้เป็นบิดาเป็นผู้ร้องขอให้ศาลเพิกถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็น

⁵⁰ รัชฎา เมธาวิกุล, "เรื่องบุตรนอกสมรส," หน้า 351.

บุตร เนื่องจากผู้จดทะเบียนไม่ใช่บิดาที่แท้จริง กฎหมายก็มีแนวทางในการเยียวยาผู้ที่ไม่ใช่บิดาหากมีความผูกพันและต้องการรับเด็กเป็นบุตรสามารถจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรมได้

แนวความเห็นที่สอง เห็นว่าชายผู้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรไม่ใช่ผู้มีส่วนได้เสียในเพิกถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร กรณีที่เป็นการจดทะเบียนรับรองบุตรตามคำพิพากษา การยอมให้ถอนการรับรองบุตรดังกล่าวอาจมีผลเป็นการเพิกถอนคำพิพากษาซึ่งขัดกับหลักกฎหมายที่กำหนดให้การโต้แย้งคำพิพากษาจะทำได้โดยวิธีการอุทธรณ์คำพิพากษาเท่านั้น⁵¹ แต่หากเป็นการจดทะเบียนโดยได้รับความยินยอมจากมารดาและบุตรซึ่งกฎหมายให้จดทะเบียนได้โดยไม่ต้องร้องขอต่อศาล ต่อมาผู้จดทะเบียนทราบความจริงว่าเด็กไม่ใช่บุตรที่แท้จริงของตนต้องการเพิกถอนทางทะเบียนมีความเห็นนักกฎหมาย⁵² เห็นว่า ผู้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรไม่ใช่ผู้มีส่วนได้เสีย เนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1559 เป็นบทเคร่งครัด แต่ไม่ใช้กับทุกกรณีข้อยกเว้นได้ เช่น ผู้จดทะเบียนได้สำคัญผิดไปว่าตนเป็นบิดา การสำคัญผิดของผู้จดทะเบียนเช่นเดียวกับที่มารดาและเด็กได้สำคัญผิด ก็ย่อมเป็นผู้มีส่วนได้เสียได้เช่นกัน ซึ่งเป็นข้อยกเว้นที่สำคัญ

อย่างไรก็ดี มีนักกฎหมายที่มีความเห็นต่างออกไป โดยเห็นว่า กรณีที่ชายได้จดทะเบียนรับรองบุตรไปโดยที่ไม่ใช่บิดาที่แท้จริง ย่อมไม่มีผลให้ชายนั้นเป็นบิดาโดยชอบด้วยกฎหมายของบุตร⁵³ ซึ่งหากเป็นเช่นนั้น คงไม่มีเหตุที่จะต้องร้องขอต่อศาลให้ถอนการจดทะเบียนรับรองบุตร น่าจะเป็นการแปลความที่ไม่สอดคล้องกับหลักกฎหมาย

(3) ปัญหาที่ว่าผู้รับรองบุตรเป็นผู้มีส่วนได้เสียสามารถขอเพิกถอนการรับรองบุตรได้หรือไม่

ในประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่น มีลักษณะการบัญญัติกฎหมายเช่นเดียวกัน โดยไม่ได้กำหนดตัวบุคคลผู้ถอนการรับรองบุตรอย่างชัดเจน ทำให้เกิดปัญหาในการตีความตัวบทกฎหมาย ซึ่งกฎหมายไทยรับแนวคิดในการร่างกฎหมายเรื่องการถอนการรับรองบุตรมาจากประเทศญี่ปุ่น เมื่อพิจารณาถึงการตีความกฎหมายของศาล ศาลญี่ปุ่นในอดีตเคยวินิจฉัยไว้ในคำพิพากษาเมื่อปี ค.ศ. 1936 ว่าชายผู้จดทะเบียนรับรองบุตรไม่ใช่ผู้มีส่วนได้เสีย ตามประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 785⁵⁴ แต่ต่อมาในปี ค.ศ. 2011 ได้มีการวินิจฉัยว่าชายผู้จดทะเบียนเป็นผู้มีส่วนได้เสียตามประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 786 แม้ศาลจะเห็นว่าชายผู้จดทะเบียนเป็นผู้มีส่วนได้เสีย แต่ศาลได้นำหลักการใช้สิทธิโดยสุจริตในการร้องขอถอนการรับรองบุตรมาวินิจฉัยประกอบด้วย⁵⁵

⁵¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 223

⁵² ชาตชาย อัครวิบูลย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว, หน้า 487.

⁵³ คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 46/2501

⁵⁴ Case Number 15 Minshu 1946 Date of judgement 4 November 1936

⁵⁵ Case Number 2011 (Ju) 1561 Date of judgement 14 January 2014

ผู้เขียนเห็นด้วยกับแนวความคิดแรก เนื่องจากตัวบทกฎหมายในมาตรา 1554 บัญญัติไว้ชัดเจนแล้วว่าให้ผู้มีส่วนได้เสียสามารถร้องขอให้เพิกถอนการจดทะเบียนเด็กเป็นบุตรได้ โดยเหตุที่ว่าผู้จดทะเบียนไม่ใช่บิดา จึงไม่มีเหตุอะไรที่จะตัดสิทธิผู้จดทะเบียนที่จะร้องขอให้เพิกถอนการจดทะเบียนเด็กเป็นบุตรได้ด้วยเหตุผลดังกล่าว ไม่ว่าจะเหตุผลดังกล่าวนั้นจะเกิดจากผู้จดทะเบียนได้สำคัญผิดไป ซึ่งหากจะตีความว่าการจดทะเบียนไปโดยที่บิดากับบุตรไม่ใช่บิดาที่แท้จริงแล้วจะไม่มีผลให้บิดานั้นเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย เห็นว่าเป็นการตีความที่เกินขอบเขตไป มิเช่นนั้นผู้มีส่วนได้เสียก็ไม่จำเป็นต้องมาร้องขอให้เพิกถอนการจดทะเบียนอีก อย่างไรก็ตามการถอนการจดทะเบียนโดยเหตุที่ผู้จดทะเบียนไม่ใช่บิดาที่แท้จริงนี้ ยังต้องพิจารณาถึงเจตนาของผู้จดทะเบียนมาประกอบด้วย ผู้จดทะเบียนอาจเจตนาจดทะเบียนโดยสำคัญผิดว่าเป็นบุตร หรือทราบอยู่แต่แรกแล้วว่าเด็กนั้นไม่ใช่บุตรของตน หรือจดทะเบียนโดยถูกฉ้อฉล หรือถูกข่มขู่

(4) ปัญหาว่า ผู้จดทะเบียนได้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรทั้งที่รู้ว่าเด็กนั้นไม่ใช่บุตรสามารถร้องขอให้ศาลเพิกถอนการจดทะเบียนได้หรือไม่

มีความเห็นของนักกฎหมายในเรื่องดังกล่าวว่าเป็นหลักกฎหมายปิดปาก เนื่องจากผู้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรได้ยอมรับเอาภาระหน้าที่ในฐานะบิดา จึงไม่มีสิทธิร้องขอให้ศาลเพิกถอนการจดทะเบียนโดยอ้างว่าเด็กไม่ใช่บุตร แต่ผู้มีส่วนได้เสียอื่นๆ ยังสามารถร้องขอให้เพิกถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรได้⁵⁶ ซึ่งกฎหมายไทยยังคงต้องมีการพิจารณาตีความ มาตรา 1554 ว่าผู้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรทั้งที่รู้ว่าเด็กนั้นไม่ใช่บุตรเป็นผู้มีส่วนได้เสียหรือไม่ หรือจะถือว่าผู้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรดังกล่าวไม่อาจถอนการจดทะเบียนนั้นได้เลยตาม มาตรา 1559

หากพิจารณาจากหลักกฎหมายปิดปาก (estoppel) ในระบบกฎหมาย Common Law ซึ่งกฎหมายไทยได้นำมาใช้พิจารณาเป็นข้อห้ามมิให้ชายฟ้องคดีไม่รับเด็กเป็นบุตรตาม มาตรา 1541 อาจนำมาปรับใช้ในกรณีนี้ได้ โดยหลักการดังกล่าวห้ามบุคคลปฏิเสธความมีอยู่ของเหตุการณ์หรือข้อเท็จจริงที่ตนเคยยืนยันไว้ ตนได้แสดงโดยคำพูด หรือกริยาท่าทาง จนทำให้บุคคลอื่นหลงเชื่อและปฏิบัติตามจนได้รับความเสียหาย บุคคลนั้นจะมาปฏิเสธข้อเท็จจริงว่าเป็นอย่างอื่นไม่ได้⁵⁷ ดังนั้น การที่ชายได้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรทั้งที่รู้ว่าเด็กนั้นมิใช่บุตร เป็นการแสดงการยอมรับว่าเด็กเป็นบุตรของตนแล้วจึงต้องห้ามมิให้ปฏิเสธในภายหลังว่าไม่ใช่บุตร

ในสหรัฐอเมริกา การถอนการรับรองบุตรภายในระยะเวลา 2 ปี กฎหมายกำหนดให้อ้างเหตุฉ้อฉล ข่มขู่ หรือสำคัญผิดได้ แต่หากผู้รับรองนั้นทราบอยู่แล้วว่าตนไม่ใช่บิดาที่แท้จริงแต่เข้ารับรองบุตร ผู้รับรองก็ไม่อาจอ้างเหตุว่าตนสำคัญผิดหรือถูกหลอกลวงว่าเด็กนั้นเป็นบุตร

⁵⁶ รัศฎา เมธาวิกุล, "เรื่องบุตรนอกสมรส," หน้า 358.

⁵⁷ ประสพสุข บุญเดช, คำอธิบายกฎหมายครอบครัว, หน้า 580.

ได้ แต่ผู้รับรองอาจอ้างว่าตนเองถูกข่มขู่ได้ อย่างไรก็ตามศาลได้วินิจฉัยความเป็นบิดาโดยนำหลักกฎหมายปิดปากมาปรับใช้ ทำให้ชายผู้รับรองที่ไม่ใช่บิดาตามพันธกรรมแต่ได้มีความสัมพันธ์ทางครอบครัวอย่างต่อเนื่องและหรือมีการจ่ายค่าอุปการะต่อบุตร ไม่มีสิทธิโต้แย้งการรับรองบุตรโดยกฎหมายปิดปาก

ตามหลักกฎหมายประเทศญี่ปุ่นเดิมใช้หลักความแน่นอนในทางทะเบียนว่าเมื่อบิดาหรือมารดาได้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรแล้วผู้จดทะเบียนจะถอนการจดทะเบียนนั้นไม่ได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นมาตรา 785 แต่มีข้อยกเว้นให้ผู้มีส่วนได้เสียอาจยกข้อเท็จจริงโต้แย้งการรับรองได้ ตามมาตรา 786 ซึ่งการยกข้อเท็จจริงในกรณีที่ยังไม่ได้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรโดยที่รู้อยู่แล้วว่าเด็กนั้นไม่มีความสัมพันธ์กับตนทางสายเลือด บิดาจะยกข้อเท็จจริงว่าเด็กนั้นไม่ใช่บุตรของตน ศาลญี่ปุ่นเห็นว่าแม้การพิจารณาถอนการรับรองบุตรนั้นจะพิจารณาข้อเท็จจริงทางสายเลือดเป็นสิ่งสำคัญ แต่มีข้อยกเว้นในกรณีผู้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรทั้งๆที่รู้ว่าเด็กไม่ใช่บุตรได้ฟ้องคดีถอนการรับรองบุตรโดยใช้สิทธิไม่สุจริต ถือว่าผู้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรไม่ใช่ผู้มีส่วนได้เสียในการฟ้องคดี ศาลเห็นว่าหลักการที่ผู้มีส่วนได้เสียที่ได้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรสามารถโต้แย้งการรับรองได้นั้นนำมาปรับใช้กับกรณีที่การรับรองได้กระทำโดยผู้รับรองรู้อยู่แล้วว่าตนไม่มีความสัมพันธ์ทางสายเลือดกับเด็ก⁵⁸

ผู้เขียนเห็นว่า ปัญหาเรื่องผู้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรในประเทศไทย ทั้งๆที่รู้ว่าตนไม่มีความสัมพันธ์กับเด็ก ผู้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรจะร้องขอให้เพิกถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรได้หรือไม่ ต้องพิจารณาตามมาตรา 1554 ที่ยอมให้มีการถอนการจดทะเบียนได้ โดยมาตรา 1554 มีความเป็นมาจากประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นมาตรา 786 จึงนำแนวทางการตีความของประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นมาปรับใช้ โดยหากไม่ยอมให้ผู้จดทะเบียนซึ่งไม่ใช่บิดาที่แท้จริงถอนการรับรองบุตร ก็จะเป็นการตัดโอกาสในการที่บิดาที่แท้จริงจะได้จดทะเบียนรับรองบุตร แต่หากไม่มีบิดาที่แท้จริงประสงค์จะรับรองบุตร และยอมให้ผู้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรนั้นสามารถโต้แย้งการรับรองโดยถอนการรับรองบุตรได้โดยง่าย ก็จะทำให้บุตรต้องกลายเป็นบุตรที่ไม่มีบิดา จึงไม่ควรให้ผู้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรทั้งๆที่รู้ว่าตนไม่ใช่บิดาที่แท้จริงร้องขอเพิกถอนการรับรองบุตรได้ โดยถือว่าการฟ้องคดีเพิกถอนการรับรองบุตรเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต

การฟ้องคดีดังกล่าวจะต้องกำหนดระยะเวลาไว้ในการฟ้องคดีด้วยเนื่องจากตามกฎหมายญี่ปุ่นนั้นไม่ได้กำหนดเวลาในการโต้แย้งการรับรองบุตรไว้ และกฎหมายไทยกำหนดไว้ว่าให้ฟ้องคดีภายในสามเดือนนับแต่วันที่รู้ถึงการจดทะเบียนนั้น แต่ไม่พ้น 10 ปีนับแต่วันจดทะเบียนจึงไม่สามารถนำมาใช้ได้ เนื่องจากผู้จดทะเบียนทราบตั้งแต่จดทะเบียนแล้วว่าตนเองไม่ใช่บิดาที่แท้จริง แต่

⁵⁸ Case Number 2011 (Ju) 1561 Date of the Judgement 14 January 2014

การยินยอมให้ผู้จดทะเบียนถอนการรับรองบุตรของตนเองทั้งๆที่รู้ว่าตนไม่ใช่บิดาที่แท้จริงแต่แรกอาจกระทบต่อประโยชน์ของเด็กมากกว่าจะเป็นผลดี เนื่องจากเมื่อผู้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรมีฐานะเป็นบิดาและมีความสัมพันธ์ต่อเด็กมาเป็นระยะเวลายาวนาน การถอนการรับรองดังกล่าวจึงอาจกระทบต่อจิตใจและชีวิตความเป็นอยู่ของเด็ก การกำหนดระยะเวลาในการเพิกถอนการรับรองบุตรจึงเป็นสิ่งสำคัญ

4.2.2 ปัญหาการจดทะเบียนรับรองบุตรโดยถูกฉ้อฉล ถูกข่มขู่ หรือสำคัญผิด

ปัญหาว่า หากผู้จดทะเบียนนั้นมิใช่บิดาที่แท้จริง แต่ได้ขอจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรไปโดยถูกฉ้อฉล ถูกข่มขู่ หรือสำคัญผิด ผู้จดทะเบียนสามารถร้องขอให้เพิกถอนการจดทะเบียนหรือไม่ เริ่มนับระยะเวลาในการร้องขอเพิกถอนต่อศาลตั้งแต่เมื่อใด

เนื่องจากบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1554 ได้กำหนดเหตุในการร้องขอเพิกถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรไว้เพียงแต่เหตุเดียวคือ ผู้จดทะเบียนไม่ใช่บิดาที่แท้จริง ดังนั้นหากผู้จดทะเบียนเป็นบิดาที่แท้จริง แม้ได้สำคัญผิดไปในเรื่องอื่นๆ นอกจากความเป็นบิดา ถูกข่มขู่ หรือถูกฉ้อฉล ผู้จดทะเบียนไม่ได้จดทะเบียนเพื่อต้องการอุปการะเลี้ยงดูบุตร แต่จดทะเบียนไปโดยหวังผลประโยชน์อื่นใด ผู้จดทะเบียนก็ไม่อาจร้องขอเพิกถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรได้ การจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรยังคงมีผลสมบูรณ์

ในทางตรงกันข้าม หากผู้จดทะเบียนซึ่งไม่ใช่บิดาที่แท้จริง ได้ร้องขอเพิกถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร เนื่องจากตนเองสำคัญผิด ถูกข่มขู่ หรือถูกฉ้อฉล มีแนวความเห็นที่ผู้จดทะเบียนที่ได้สำคัญผิด หรือถูกข่มขู่ หรือถูกฉ้อฉล น่าจะเป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงที่จะร้องขอเพิกถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรได้

กรณีที่มีการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรเกิดขึ้นโดยสำคัญผิดว่าเด็กนั้นเป็นบุตร

- 1) ผู้จดทะเบียนเป็นผู้สำคัญผิดว่าเด็กเป็นบุตร
- 2) เด็กหรือมารดาสำคัญผิดว่าเด็กเป็นบุตรของผู้จดทะเบียน จึงแสดงความยินยอมต่อนายทะเบียนให้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร ในเวลาที่กฎหมายกำหนดในการขอจดทะเบียน โดยผู้จดทะเบียนอาจจะรู้หรือไม่รู้ว่าเป็นบุตรก็ได้

กรณีที่มีการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรเกิดขึ้นโดยถูกข่มขู่ เพื่อผลประโยชน์ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

- 1) ผู้จดทะเบียนข่มขู่ให้เด็กและมารดาเด็กในการให้ความยินยอมในการจดทะเบียนต่อนายทะเบียน เพื่อที่ผู้จดทะเบียนจะได้ไม่ต้องไปร้องขอต่อศาลให้พิจารณาความดังกล่าวอีก

2) เด็ก หรือมารดา ช่มชู้ให้ผู้จดทะเบียนไปดำเนินการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรโดยที่เด็กไม่ใช่บุตรที่แท้จริงของผู้จดทะเบียน ทำให้ผู้จดทะเบียนกลัวว่าจะเกิดอันตรายแก่ชีวิต ทรัพย์สิน จึงยอมไปจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร

กรณีที่มีการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรเกิดขึ้นโดยถูกฉ้อฉล

1) ผู้จดทะเบียนได้หลอกลวงด้วยประการใดๆ ให้เด็กและมารดาเด็กหลงเชื่อว่าเป็นบิดา และยินยอมให้ผู้จดทะเบียน ทั้งๆที่ผู้จดทะเบียนไม่ใช่บิดาที่แท้จริงของเด็ก เช่น หลอกลวงว่าตนได้ร่วมประเวณีกับมารดาในระยะเวลาที่มารดาอาจตั้งครรภ์ได้ ทั้งๆที่ผู้จดทะเบียนเป็นหมัน หรือมารดาเป็นผู้พิการทางสายตาและเด็กยังอายุน้อยไม่รู้จักความ

2) เด็กและมารดาได้หลอกลวงให้ผู้จดทะเบียนเข้าใจว่าเด็กเป็นบุตรของตนและได้มีการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร เช่น การที่มารดาได้ร่วมประเวณีกับชายหลายคนในระยะเวลาใกล้เคียงกันซึ่งเด็กอาจไม่ใช่บุตรของผู้จดทะเบียน

กรณีที่บุคคลภายนอกเป็นผู้หลอกลวงถึงขนาด โดยที่คู่กรณีทั้งสองฝ่ายไม่รู้เห็นด้วย คู่กรณีทั้งสองฝ่ายสามารถร้องขอเพิกถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรได้หรือไม่ เมื่อเปรียบเทียบกับเรื่องการสมรสโดยถูกฉ้อฉล ตามมาตรา 1506 มีความเห็นของนักกฎหมายแตกต่างกันออกไป 2 ความเห็น ฝ่ายแรกเห็นว่าคู่กรณีมีสิทธิร้องขอให้ศาลเพิกถอนการสมรสได้ แต่ฝ่ายที่สองเห็นว่า กลฉ้อฉลนั้นต้องเกิดจากการกระทำของอีกฝ่ายหนึ่ง โดยเมื่อคู่สมรสต่างฝ่ายต่างสุจริตด้วยกัน จึงไม่อาจจะขอให้ศาลเพิกถอนการสมรสได้⁵⁹

กรณีที่ถูกล่อลวงอาจเป็นกลฉ้อฉลจากบุคคลภายนอกได้ ในกรณีที่คู่กรณีทั้งสองฝ่าย คือ ผู้จดทะเบียนรับรองบุตร และมารดากับเด็ก ไม่ทราบเรื่องว่าเด็กไม่ใช่บุตรที่แท้จริงของชายผู้จดทะเบียน โดยบุคคลภายนอกได้หลอกลวงคู่กรณีทั้งสองฝ่ายว่าเด็กเป็นบุตร หรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งทราบข้อเท็จจริงอยู่แล้วว่าเด็กไม่ใช่บุตร โดยบุคคลภายนอกไปหลอกลวงอีกฝ่ายให้หลงเชื่อว่าเป็นบุตร และได้มีการจดทะเบียนไป⁶⁰

ในกรณีดังกล่าวเป็นการแสดงเจตนาจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรที่บกพร่องซึ่งกฎหมายไม่ได้กำหนดผลเอาไว้ แต่หากมีข้อเท็จจริงว่าผู้แสดงเจตนามีใช่บิดาที่แท้จริงก็สามารถร้องขอให้ศาลเพิกถอนการจดทะเบียนนั้นได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1554 แต่หากข้อเท็จจริงพบว่าผู้แสดงเจตนาเป็นบิดาที่แท้จริงก็ไม่อาจบอกถอนการจดทะเบียนรับรองบุตรได้ ผู้แสดงเจตนาจะสามารถถอนการขอจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตามบรรพ 1 อันเป็นหลักทั่วไปได้หรือไม่ ในการเรื่องการแสดงเจตนาที่บกพร่องเกี่ยวกับ

⁵⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 345.

⁶⁰ รัชฎา เมธาวีกุล, "เรื่องบุตรนอกสมรส," หน้า 350.

สถานะ ศาลฎีกาเคยได้วินิจฉัยไว้ในประเด็นเรื่องการจดทะเบียนหย่าโดยการแสดงเจตนาหลง ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5690/2552 ว่าการจดทะเบียนหย่ากันโดยการแสดงเจตนาหลงด้วยสมรู้กันระหว่างกันเพื่อประโยชน์ในการลดจำนวนภาษียอมตกเป็นโมฆะตามประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์ มาตรา 155 ดังนั้น คำฟ้องของโจทก์ที่ขอแบ่งทรัพย์ซึ่งทำมาหาได้ร่วมกัน จึงเป็นการขอเข้าจัดการสินสมรสร่วมกับจำเลยซึ่งโจทก์มีสิทธิร้องขอได้ทราบเท่าที่โจทก์และจำเลยยังคงมีฐานะเป็นสามีภริยากันอยู่

ตามคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าว มีนักกฎหมายให้ความเห็นไว้ว่า เหตุที่นำเอามาตรา 155 เรื่องความเป็นโมฆะมาใช้บังคับ อาจต้องอธิบายย้อนไปเรื่องการสมรสโดยปราศจากความยินยอมตามบรรพ 5 ทะเบียนสมรสย่อมอาจถูกศาลพิพากษาให้เป็นโมฆะได้ตามมาตรา 1458 ประกอบมาตรา 1459 ด้วยเหตุที่ทะเบียนดังกล่าวมิได้เป็นเอกสารที่แสดงหรือสะท้อนเจตนาที่แท้จริงของชายหญิง อาจทำให้บุคคลภายนอกเข้าใจโดยสุจริตว่าชายหญิงคู่นั้นอยู่กินกันฉันสามีภริยาจริง ศาลจึงต้องเป็นผู้แสดงเจตนาหลงนั้นให้ปรากฏในคำพิพากษา และบทบัญญัติมาตรา 1500 คຸ່ມគອງບຸກຄລາຍນອກຜູ້ສຸຈຣິຕຈນກວ່າຈະໄດ້ມີການບັນທຶກความเป็นโมฆะนั้นไว้ในทะเบียนสมรส แต่บรรพ 1 การแสดงเจตนาหลงของสามีภริยาที่แสดงออกมาเพื่อให้บุคคลทั่วไปเข้าใจว่าหย่าขาดจากกันแล้วเป็นโมฆะ เนื่องจากเจตนาที่แท้จริงยังสอดคล้องต้องกับทะเบียนสมรสที่เป็นอยู่ คือมีเจตนาที่จะจดทะเบียนสมรสกันอยู่ แต่ต่อมาได้สมคบกันไปจดทะเบียนหย่าเพื่อลบล้างทะเบียนสมรสการจดทะเบียนหย่าจึงไม่ได้สะท้อนเจตนาที่แท้จริงของสามีภริยา และบรรพ 5 ก็ไม่ได้มีบทบัญญัติเรื่องการฟ้องเพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาว่าทะเบียนหย่าเป็นโมฆะไว้โดยตรง ดังนั้นการที่ศาลฎีกาพิพากษาว่าการแสดงเจตนาหย่าเป็นโมฆะเนื่องจากการแสดงเจตนาหลง ตามหลักทั่วไปในบรรพ 1 นั้นถูกต้องยุติธรรมแล้ว⁶¹

การนับระยะเวลาในการร้องขอต่อศาล ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1554 ได้กำหนดให้ผู้มีส่วนได้เสียร้องขอให้ศาลเพิกถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรภายใน 3 เดือนนับแต่วันที่รู้การจดทะเบียน แต่ห้ามมิให้ฟ้องเมื่อพ้น 10 ปีนับแต่วันจดทะเบียน การเริ่มนับระยะเวลานี้ไม่อาจนำมาปรับใช้กับผู้จดทะเบียนซึ่งมิใช่บิดาที่แท้จริงได้จดทะเบียนไปโดยสำคัญผิด ถูกข่มขู่ หรือถูกฉ้อฉล เนื่องจากบุคคลดังกล่าวได้ทราบถึงการจดทะเบียนตั้งแต่แรกแล้ว แต่ด้วยเหตุที่ยังไม่ได้ร้องขอต่อศาลให้ถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร เนื่องจากยังไม่ทราบข้อเท็จจริงที่สำคัญผิดไป ยังตกอยู่ในสภาวะที่กลัวว่าจะเกิดภัยอันใกล้จะถึง ยังไม่ทราบความจริงที่ถูกหลอกลวง ดังนั้นการเริ่มนับระยะเวลาควรเริ่มหลังจากที่ผู้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรได้ทราบข้อเท็จจริงที่สำคัญผิดไป

⁶¹ ไพโรจน์ กัมพูสิริ, รวมบทความกฎหมายลักษณะครอบครัว, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2555), หน้า 151.

หรือทราบข้อเท็จจริงที่ถูกหลอกลวง คือการทราบความจริงว่าเด็กนั้นมิใช่บุตร หรือนับแต่พ้นจากการ
 ชุ่มชู⁶²

ผู้เขียนเห็นว่า ปัญหาเรื่องการจดทะเบียนสำคัญผิด ถูกชุ่มชู หรือถูกฉ้อฉล จะ
 สามารถร้องขอถอนการจดทะเบียนได้หรือไม่จึงยังคงเป็นปัญหาอยู่ เนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่ง
 และพาณิชย์ไม่ได้เขียนไว้ชัดเจน จึงต้องนำมาตรา 1554 ในการร้องขอถอนการจดทะเบียนเนื่องจาก
 เหตุที่ผู้จดทะเบียนไม่ใช่บิดาที่แท้จริงมาใช้ในการตีความ โดยการที่ผู้จดทะเบียนได้จดทะเบียนไปโดย
 สำคัญผิด ถูกชุ่มชู หรือถูกฉ้อฉล ผู้จดทะเบียนจึงต้องไม่ใช่บิดาที่แท้จริงด้วย หากผู้จดทะเบียนเป็น
 บิดาที่แท้จริงแล้ว แม้ได้จดทะเบียนไปโดยสำคัญผิด ถูกชุ่มชู หรือถูกฉ้อฉล ก็ไม่อาจเพิกถอนการ
 รับรองบุตรได้

จากการศึกษากฎหมายต่างประเทศต่างๆ กำหนดเรื่องการเพิกถอนด้วยเหตุสำคัญผิด
 ถูกชุ่มชู หรือถูกฉ้อฉลไว้ เช่นกัน ในสหรัฐอเมริกาผู้ลงลายมือชื่อรับรองบุตรสามารถเพิกถอนการ
 รับรองบุตรด้วยเหตุสำคัญผิด ถูกชุ่มชู หรือถูกฉ้อฉล ได้ภายในระยะเวลา 2 ปี นับแต่วันที่การรับรองมี
 ผลตามกฎหมาย⁶³ คู่สัญญาที่รับรองบุตรหรือผู้เป็นบิดาตามคำพิพากษาอาจเป็นผู้เริ่มกระบวนการใน
 การโต้แย้งได้การรับรองหรือการปฏิเสธ หรือโต้แย้งความเป็นบิดาได้ โดยฟ้องคดีไม่เกิน 2 ปีนับแต่
 วันที่การรับรองหรือคำพิพากษามีผล โดยกระบวนการดังกล่าวนำหลักกฎหมายปิดปากมาใช้บังคับ⁶⁴
 ผู้เขียนเห็นว่า การจำกัดระยะเวลาในการเพิกถอนด้วยเหตุดังกล่าวเพียงอย่างเดียวอาจกระทบต่อ
 ผลประโยชน์ของเด็กซึ่งได้รับการรับรองไปแล้ว หากให้เพิกถอนได้ศาลจะต้องพิจารณาด้วยความ
 ระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการชั่งน้ำหนักระหว่างข้อจำกัดด้านเงื่อนไขการถอนเพราะการแสดงเจตนาที่
 บกพร่องไป และข้อจำกัดด้านระยะเวลาที่ผู้รับรองบุตรยกขึ้นอ้าง กับผลประโยชน์ที่เด็กจะเสียไปจาก
 การเพิกถอนการรับรองบุตร

ระยะเวลาในการฟ้องคดีถอนการรับรองบุตรของผู้จดทะเบียน ในกรณีที่ผู้จดทะเบียน
 รับเด็กเป็นบุตรได้กระทำไปโดยสำคัญผิด ถูกชุ่มชู หรือถูกฉ้อฉลนั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและ
 พาณิชย์ไม่ได้กำหนดระยะเวลาไว้โดยตรง แต่อาจเปรียบเทียบกับระยะเวลาในเรื่องอื่นตามกฎหมาย
 ครอบครั

เมื่อเปรียบเทียบกับ การรับรองบุตรโดยถูกบังคับซึ่งเป็นระยะเวลาที่เด็กหรือผู้แทน
 สามารถฟ้องร้องคดีเพื่อให้บิดาจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย เนื่องจากเป็นระยะเวลา
 ที่เด็กได้สิทธิเรียกร้องต่อบิดา กฎหมายย่อมกำหนดระยะเวลาในยาวนานที่สุดเพื่อเป็นประโยชน์แก่

⁶² รัชฎา เอกบุตร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วย ครอบครัว บิดามารดา และบุตร, หน้า
 48.

⁶³ Uniform Parentage Act 2017 Section 309

⁶⁴ Illinois Parentage Act of 2015 Section 609

เด็ก ดังนั้นระยะเวลาในการถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรจึงไม่ควรยาวนานไปกว่าระยะเวลาดังกล่าว คือ ระยะเวลา 1 ปี นับแต่วันที่เด็กบรรลุนิติภาวะ⁶⁵

เมื่อเปรียบเทียบกับกรจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรกับ ระยะเวลาใช้สิทธิเพิกถอนการสมรสเพราะสำคัญผิดตัวคู่สมรส จะต้องใช้สิทธิขอเพิกถอนภายในระยะเวลา 90 วัน นับแต่วันสมรส⁶⁶ ระยะเวลาใช้สิทธิเพิกถอนการสมรสโดยถูกข่มขู่ คู่สมรสที่ถูกข่มขู่จะต้องใช้สิทธิขอเพิกถอนภายในระยะเวลา 1 ปี นับแต่วันที่พ้นจากการข่มขู่⁶⁷ ระยะเวลาใช้สิทธิในการเพิกถอนการสมรสเพราะถูกกลั่นแกล้งจะต้องใช้สิทธิขอเพิกถอนภายใน 90 วันนับแต่วันที่รู้หรือควรรู้ถึงกลั่นแกล้ง หรือเมื่อเวลาได้ผ่านพ้นไปแล้วหนึ่งปีนับแต่วันสมรส⁶⁸

4.2.3 ปัญหาการใช้สิทธิเรียกร้องเป็นระยะเวลาหรืออายุความ

ระยะเวลา หมายถึง ช่วงของเวลาที่อาจกำหนดเป็นวัน สัปดาห์ เดือน ปี หรือชั่วโมงก็ได้⁶⁹

อายุความ อาจมีความหมายได้ 2 ความหมาย⁷⁰ คือ

อายุความได้สิทธิ หมายถึง เมื่อระยะเวลาได้ผ่านไปประยะหนึ่งประกอบกับองค์ประกอบอื่นๆ ที่กฎหมายกำหนด อาจทำให้บุคคลได้สิทธิบางประการ

อายุความเสียสิทธิ หมายถึง เมื่อระยะเวลาได้ผ่านไปประยะหนึ่งประกอบกับองค์ประกอบอื่นๆ ที่กฎหมายกำหนด อาจทำให้บุคคลผู้มีสิทธิเสียสิทธิไป หรืออาจกล่าวเข้าใจได้โดยง่ายว่า หมายถึงกำหนดเวลาในการเป็นความกันหรือกำหนดเวลาสำหรับการฟ้องร้องหรือการใช้สิทธิเรียกร้อง

การกำหนดอายุความในคดีแพ่ง แบ่งออกเป็นกรณีทั่วไป และกรณีที่กฎหมายกำหนดไว้เป็นการเฉพาะ เป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/30 บัญญัติว่า อายุความนั้น ถ้าประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นมิได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะให้มีกำหนด 10 ปี หมายความว่า สิทธิเรียกร้องใดๆ ถ้าไม่มีกฎหมายบัญญัติกำหนดอายุความในเรื่องนั้นไว้โดยเฉพาะ ให้มีกำหนดอายุความ 10 ปีตามกฎหมายนี้

กรณีที่กฎหมายกำหนดไว้เป็นการเฉพาะนี้ อาจแยกออกเป็น ลักษณะกึ่งทั่วไป และลักษณะเฉพาะเรื่อง⁷¹ กรณีกำหนดอายุความลักษณะกึ่งทั่วไป เช่น กฎหมายกำหนดอายุความ 10 ปี

⁶⁵ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1556 วรรคสาม

⁶⁶ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1505

⁶⁷ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1507

⁶⁸ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1506

⁶⁹ ศนันท์กรณ โสคติพันธุ์, นิติกรรม-สัญญา, พิมพ์ครั้งที่ 22 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2561), หน้า 257.

⁷⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 264

ในกรณีสิทธิเรียกร้องของรัฐที่จะเรียกเอาค่าภาษีอากร ตามมาตรา 193/31 และสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้น โดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดหรือโดยสัญญาประนีประนอมยอมความ ตามมาตรา 193/32 กฎหมายกำหนดอายุความ 5 ปี ในกรณีเงินค้างจ่าย คือ เงินเดือน เงินปี เงินบำนาญ ค่าอุปการะเลี้ยงดูและเงินอื่นๆ ในลักษณะทำนองเดียวกันที่มีการกำหนดจ่ายเป็นระยะเวลา ตามมาตรา 193/33 (4)

กรณีกำหนดอายุความเฉพาะเรื่อง อาจมีได้ทั้งในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกฎหมายอื่นๆ และมีข้อสงสัยเกิดว่ากำหนดใดเป็นระยะเวลา และกำหนดใดเป็นอายุความ ซึ่งบทบัญญัติอาจเขียนไว้ไม่ชัดเจนทำให้หลงคิดไปได้ว่าระยะเวลาดังกล่าวเป็นอายุความ โดยพิจารณาว่า หากเป็นการกำหนดเวลาให้กระทำการใดการหนึ่งภายในกำหนดระยะเวลานั้น อันไม่ใช่การกำหนดเวลาให้ใช้สิทธิเรียกร้องดำเนินคดีในชั้นศาล จึงเป็นระยะเวลาไม่ใช่อายุความ⁷² เช่น ตามมาตรา 61 เรื่องบุคคลใดไปเสียจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ และไม่มีใครรู้แน่ว่าบุคคลนั้นยังมีชีวิตอยู่หรือไม่ตลอดระยะเวลา 5 ปี เมื่อบุคคลผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการร้องขอ ศาลจะสั่งให้บุคคลนั้นเป็นคนسابสูญก็ได้

เมื่อพิจารณาว่าระยะเวลาถอนการรับรองบุตรตามมาตรา 1554 เป็นอายุความหรือไม่ เมื่อเปรียบเทียบกับระยะเวลาขอให้ศาลเพิกถอนการสมรสตามมาตรา 1508 ตามแนวความเห็นของนักกฎหมาย พบว่าเป็นเรื่องการขอให้ศาลเพิกถอนการสมรสที่เป็นโมฆียะเพราะคู่สมรสสำคัญผิดตัว ถูกข่มขู่ หรือถูกฉ้อฉล ซึ่งหากผู้มีสิทธิขอเพิกถอนการสมรสนั้นเป็นคนวิกลจริตที่ศาลยังไม่สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ จะต้องร้องขอให้ศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถมาพร้อมกับการร้องขอเพิกถอนการสมรส หากศาลสั่งให้ยกคำขอเพิกถอนการสมรสของคนวิกลจริต ไม่กระทบสิทธิการขอเพิกถอนการสมรสของคู่สมรส แต่คู่สมรสต้องใช้สิทธิภายในกำหนดระยะเวลา ซึ่งถ้าเหลืออยู่ไม่ถึง 6 เดือน หรือไม่เหลือเลย ให้ขยายออกไปให้ครบ 6 เดือน หรือ 6 เดือน นับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งยกคำขอเพิกถอนการสมรส จึงน่าสังเกตว่ามีลักษณะเป็นการขยายระยะเวลาหรือไม่ มีนักกฎหมายเห็นว่าในเรื่องดังกล่าวเป็นกรณีที่ระยะเวลาเหลืออยู่ไม่ถึง 6 เดือน จึงกำหนดให้ขยายออกไป และในกรณีที่ขาดอายุความแล้ว ก็ให้มีสิทธิเรียกร้องขอให้ศาลเพิกถอนการสมรสได้อีกภายใน 6 เดือน นับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งให้ยกคำขอเพิกถอนการสมรส⁷³ และเห็นว่านี่เป็นการขยายอายุความขอเพิกถอนการสมรสของคู่สมรสฝ่ายที่สำคัญผิดตัว ถูกข่มขู่ หรือถูกฉ้อฉล ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 1505 มาตรา 1506 และมาตรา 1507⁷⁴

⁷¹ สมพร พรหมพิตร, อายุความแพ่ง-อาญา และคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2541), หน้า 90.

⁷² เรื่องเดียวกัน, หน้า 94.

⁷³ วาริ นาสกุล และเบญจวรรณ ธรรมรัตน์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย ครอบครัว, หน้า 230.

⁷⁴ สมพร พรหมพิตร, อายุความแพ่ง-อาญา และคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญา, หน้า 105.

หากพิจารณาโดยใช้หลักเกณฑ์ในเรื่องการกำหนดเวลาให้ใช้สิทธิเรียกร้องในชั้นศาล ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1554 บัญญัติว่า ผู้มีส่วนได้เสียจะขอให้ศาลถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรเพราะเหตุว่า ผู้ขอจดทะเบียนนั้นมิใช่บิดาก็ได้ แต่ต้องฟ้องภายใน 3 เดือน นับแต่วันที่รู้การจดทะเบียนนั้น อนึ่งห้ามมิให้ฟ้องเมื่อพ้น 10 ปี นับแต่วันจดทะเบียน บทบัญญัติดังกล่าวกำหนดสิทธิให้แก่ผู้มีส่วนได้เสียในการฟ้องคดีเพื่อถอนการจดทะเบียนต่อศาล จะเป็นการกำหนดเวลาให้ใช้สิทธิเรียกร้องในทางศาล เป็นการกำหนดอายุความไม่ใช่การกำหนดระยะเวลา

อย่างไรก็ตาม มีแนวความเห็นของนักกฎหมายในทางตรงกันข้ามว่าระยะเวลาการถอนการรับรองบุตรดังกล่าวไม่ใช่อายุความ

เนื่องจากหลักเกณฑ์การฟ้องคดีต่อศาล ตามมาตรา 1554 มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการขุดเซยหลักเกณฑ์ในเบื้องต้นของการจดทะเบียนโดยความยินยอมของมารดา มาตรา 1548 ให้นายทะเบียนแจ้งการขอจดทะเบียนของบิดาไปยังเด็กและมารดาเด็ก ถ้าเด็กหรือมารดาเด็กไม่คัดค้านหรือไม่ให้ความยินยอมภายในระยะเวลา 60 วันนับแต่การแจ้งนั้นไปถึง ให้สันนิษฐานว่าเด็กหรือมารดาไม่ให้ความยินยอม กฎหมายเดิมก่อนแก้ไขพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2533 ให้มารดาเด็กหรือเด็กคัดค้านว่าผู้ร้องขอจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรมิใช่บิดา เมื่อได้จดทะเบียนรับรองบุตรแล้วก็ให้มีการถอนร้องอีกชั้นหนึ่งโดยผู้มีส่วนได้เสียคัดค้าน แต่การคัดค้านก็ต้องทำในรูปของการขอให้ศาลถอนการจดทะเบียน จะคัดค้านกันเองไม่ได้ ซึ่งการคัดค้านในชั้นศาลต้องทำภายในกำหนดอายุความ 3 เดือน นับแต่วันที่ทราบการจดทะเบียน หรืออย่างช้าไม่พ้น 10 ปี นับแต่วันจดทะเบียน โดยไม่มีบทบัญญัติให้ขยายระยะเวลาเหมือนมาตรา 1548 วรรคสอง⁷⁵

เมื่อเปรียบเทียบเรื่องการจดทะเบียนโดยความยินยอมของมารดากับการร้องขอถอนการจดทะเบียนต่อศาลนั้นแตกต่างกัน ตรงที่การขอความยินยอมในการจดทะเบียนนั้นเป็นเรื่องระหว่างนายทะเบียนกับผู้ขอจดทะเบียนแจ้งไปยังเด็กและมารดาเด็กจึงเป็นเรื่องของระยะเวลาซึ่งสามารถขยายระยะเวลาได้ ถ้าเด็กหรือมารดาเด็กอยู่นอกประเทศไทย ให้ขยายเวลานั้นเป็นหนึ่งร้อยแปดสิบวัน แต่การร้องขอถอนการจดทะเบียนต่อศาล เป็นเรื่องระหว่างผู้ร้องขอศาลที่ผู้ร้องขอถอนการจดทะเบียนจะต้องกระทำภายในกำหนดระยะเวลาตามกฎหมาย โดยมีลักษณะเป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาอย่างหนึ่งที่มีกำหนดระยะเวลา

ศาลฎีกาได้วินิจฉัยในเรื่องการถอนการรับรองบุตรภายในกำหนดระยะเวลาดังกล่าวว่าไม่ใช่อายุความ ซึ่งแตกต่างจากคำวินิจฉัยในเรื่องกำหนดระยะเวลาฟ้องคดีในเรื่องอื่นๆ ของบรรพ 5

⁷⁵ ชาติชาย อัครวิบูลย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว, หน้า 486.

คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 11274/2553 ตามประมวลกฎหมายแพ่ง มาตรา 1554 ที่จะขอให้เพิกถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรเพราะเหตุว่าโจทก์ซึ่งเป็นผู้จดทะเบียนนั้นมิใช่บิดา แต่บทบัญญัติดังกล่าวกำหนดระยะเวลาให้ฟ้องภายใน 3 เดือน นับแต่วันที่รู้การจดทะเบียน และห้ามมิให้ฟ้องเมื่อพ้น 10 ปี นับแต่วันจดทะเบียน ซึ่งกำหนดระยะเวลาดังกล่าวมิใช่สิทธิเรียกร้องอันเป็นอายุความที่ศาลจะยกมาเป็นเหตุยกฟ้องไม่ได้ เมื่อไม่ได้ยกอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้ตาม มาตรา 193/29 เมื่อฟ้องคดีเกินกำหนดเวลา 10 ปี จึงต้องห้ามมิให้ฟ้อง

คำวินิจฉัยดังกล่าวแตกต่างจากคำวินิจฉัยเรื่องกำหนดระยะเวลาฟ้องหย่า ตามมาตรา 1529 ที่ได้กำหนดระยะเวลาใช้สิทธิในการฟ้องหย่า ซึ่งกฎหมายกำหนดให้สิทธิฟ้องคดีระงับไปเมื่อพ้นกำหนด 1 ปี นับแต่วันที่ผู้กล่าวอ้างรู้หรือควรรู้ความจริงซึ่งตนอาจยกขึ้นกล่าวอ้าง ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าเป็นอายุความ (คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 539/2511 และ 1113/2514) เมื่อเป็นอายุความคู่ความ จะต้องเป็นผู้ยกขึ้นต่อสู้เป็นประเด็นในคดี ศาลจะยกขึ้นอ้างเป็นเหตุยกฟ้องไม่ได้⁷⁶

เมื่อได้ศึกษากำหนดระยะเวลาการถอนการรับรองบุตรในต่างประเทศ โดยใช้เกณฑ์การพิจารณาตามกฎหมายไทย จะพบว่ามีส่วนที่เป็นระยะเวลาและอายุความ คือ มีทั้งระยะเวลาที่กำหนดให้กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด และอายุความที่กำหนดให้ใช้สิทธิฟ้องคดีในทางศาล ส่วนที่เป็นระยะเวลาในการถอนการรับรองบุตรจะเกิดในกรณีการถอนการรับรองบุตรต่อนายทะเบียน เช่น สหรัฐอเมริกาคำหนดระยะเวลาในการถอนการรับรองบุตรภายในระยะเวลา 60 วัน นับแต่วันที่ได้จดบันทึกลงในทะเบียน⁷⁷ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีกำหนดระยะเวลาให้ถอนการรับรองบุตรได้ภายในระยะเวลา 1 ปี นับแต่จดทะเบียน หากการรับรองยังไม่มีผลสมบูรณ์โดยการแจ้งให้ยังบุคคลที่เกี่ยวข้องทราบ⁷⁸ ส่วนที่เป็นระยะเวลาในการฟ้องคดี ในประเทศที่มีกำหนดระยะเวลาให้ถอนการรับรองบุตรต่อนายทะเบียนด้วยเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาที่ให้ถอนต่อนายทะเบียนแล้ว บุคคลตามที่กฎหมายกำหนดสามารถฟ้องคดีได้ภายในกำหนดอายุความ เช่น สหรัฐอเมริกาเมื่อพ้นระยะเวลา 60 วัน แล้วสามารถถอนการรับรองบุตรโดยนำคดีฟ้องศาลภายในอายุความ 2 ปี นับแต่การรับรองบุตรมีผล⁷⁹ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเมื่อพ้นระยะเวลา 1 ปีแล้วไม่อาจร้องขอต่อนายทะเบียนได้ ต้องฟ้องคดีต่อศาลภายในอายุความ 2 ปี นับแต่ทราบข้อเท็จจริงอันเป็นเหตุให้ร้องขอถอนการรับรองบุตร⁸⁰ และกรณีการนับอายุความของบุคคลผู้มีสิทธิโต้แย้งที่ถูกข่มขู่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย อายุความ 2 ปี

⁷⁶ ศักดิ์ สอนองชาติ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรมและสัญญา(พร้อมทั้งระยะเวลา และอายุความ) และข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2545), หน้า 534.

⁷⁷ Uniform Parentage Act 2017 Section 308 (a) (1)

⁷⁸ German Civil Code Section 1597 (3)

⁷⁹ Uniform Parentage Act 2017 Section 309 (a)

⁸⁰ German Civil Code Section 1600b (1)

นั้นจะไม่นำมาใช้ผู้ถูกข่มขู่จะคัดค้านหลังจากพ้นระยะเวลา 2 ปีนั้นไปแล้วได้ โดยกำหนดไว้ในมาตรา 204(2) คือ การสะกดหยุดลงของระยะเวลาที่จำกัดไว้ในการฟ้องคดี จึงเห็นชัดเจนว่าในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีการฟ้องคดีใน 2 ปี กำหนดดังกล่าวเป็นอายุความ

4.2.4 ปัญหาเรื่องผลย้อนหลังของการถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้กำหนดว่า เมื่อได้ดำเนินการฟ้องคดีถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร และคู่ความได้นำคำพิพากษาไปแก้ไขทางทะเบียนแล้ว มีผลให้เด็กนั้นไม่เป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของชายผู้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรอีกต่อไป สิ้นสุดทั้งสิทธิและหน้าที่ต่อกันในฐานะบิดาและบุตร รวมถึงสิทธิในการรับมรดกด้วย จึงต้องพิจารณาว่าผลดังกล่าวมีผลย้อนหลังไปตั้งแต่เมื่อเด็กเกิดหรือไม่ หรือคงมีผลนับแต่ศาลมีคำพิพากษาเท่านั้น

หากนำวิธีการทำให้เด็กเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายมาปรับใช้ ตามบทบัญญัติมาตรา 1547 กำหนดว่าเด็กที่เกิดจากบิดามารดาที่ไม่ได้สมรสกัน จะเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายต่อเมื่อบิดามารดาได้สมรสกันในภายหลังหรือบิดาได้จดทะเบียนว่าเป็นบุตร หรือศาลได้พิพากษาว่าเด็กเป็นบุตร ซึ่งเป็นกรณีที่เด็กเปลี่ยนสถานะจากบุตรชอบที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายมาเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย การเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายตามมาตราดังกล่าว ให้มีผลนับแต่วันที่เด็กเกิด แต่ทั้งนี้ จะอ้างเป็นเหตุเสื่อมเสียสิทธิของบุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริตในระหว่างเวลาตั้งแต่เด็กเกิดจนถึงเวลาที่บิดามารดาได้สมรสกันหรือบิดาได้จดทะเบียนว่าเป็นบุตรหรือศาลพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นบุตรไม่ได้⁸¹ ดังนั้นการที่บิดาจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร จึงมีผลตั้งแต่เด็กเกิด

เดิมบทบัญญัติกฎหมายนี้ได้แยกการมีผลของการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรออกจากกัน โดยกำหนดให้เด็กที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย มีผลนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุด จึงมีปัญหว่าเด็กที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายภายหลังที่บิดาถึงแก่กรรมนั้น ไม่มีสิทธิในการรับมรดกของบิดา ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1629 เนื่องจากในขณะที่บิดาถึงแก่กรรม เด็กยังไม่อยู่ในฐานะทายาทโดยธรรม ตามหลักกฎหมายมรดกว่าผู้ที่มีสิทธิรับมรดกต้องอยู่ในฐานะทายาทเวลาที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย ตามมาตรา 1604 จึงได้มีการแก้ไขมาตราดังกล่าว เพื่อเป็นการกำหนดมาตรการช่วยเหลือเด็กในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายภายหลังบิดาถึงแก่กรรมดังกล่าว⁸²

ผู้เขียนเห็นว่า หากเปรียบเทียบการฟ้องคดีให้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรกับการฟ้องคดีขอให้ถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรนั้น ตามกฎหมายไทยให้ถอนการรับรองบุตรโดยร้องขอต่อศาลในกำหนดระยะเวลาฟ้องคดี เมื่อศาลได้มีคำพิพากษาแล้ว คำพิพากษาดังกล่าวให้มีผลตั้งแต่เกิด

⁸¹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1557

⁸² ไพโรจน์ กัมพูสิริ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ครอบครัว, หน้า 363.

ด้วยเช่นเดียวกับการรับรองบุตรอาจไม่เกิดความเป็นธรรมและเป็นผลเสียกับบุตร เนื่องจากบุตรนั้นได้รับสิทธิต่างๆ มาจากการจดทะเบียนรับรองบุตร เด็กอาจต้องเสียสิทธิเหล่านั้นหรือไม่ จึงอาจมีผลกระทบต่อเรื่องอื่นๆ เกี่ยวกับตัวเด็ก เช่น การใช้ชื่อสกุล อำนาจปกครองดูแล ค่าอุปการะเลี้ยงดูในระหว่างที่เด็กเป็นผู้เยาว์ การได้มาซึ่งสิทธิพลเมืองและสัญชาติ จึงเห็นควรมีบทบัญญัติกฎหมายกำหนดผลของการถอนการรับรองบุตรควรเป็นที่แน่นอนว่าจะมีผลบังคับตั้งแต่เมื่อใด แต่อย่างไรก็ดี เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดและบุคคลภายนอกผู้สุจริตต้องเสียสิทธิบางประการที่ได้รับมาก่อนศาลมีคำพิพากษาเพิกถอนการรับรองบุตร จึงควรกำหนดข้อยกเว้นไม่กระทบต่อสิทธิที่เด็กและบุคคลภายนอกได้รับมาแล้วก่อนที่ศาลจะพิพากษาให้เพิกถอนการรับรองบุตร

จากการศึกษากฎหมายต่างประเทศพบว่า แนวความคิดส่วนใหญ่ทั้งในสหรัฐอเมริกา สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศส และประเทศญี่ปุ่น เห็นว่าการถอนการรับรองบุตรควรมีผลย้อนหลังไปนับแต่เด็กเกิด ส่วนในกฎหมายไทยนั้น ไม่ได้กำหนดให้การถอนการรับรองบุตรมีผลตั้งแต่เมื่อใด จึงเห็นควรให้การถอนการรับรองบุตรมีผลย้อนหลังไปนับแต่เด็กเกิด เพื่อให้สอดคล้องกับผลการรับรองบุตร ตามมาตรา 1557 ประกอบมาตรา 1547

จากการศึกษากฎหมายต่างประเทศ พบว่ากฎหมายสหรัฐอเมริกา กฎหมายอังกฤษ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศส และกฎหมายญี่ปุ่น กำหนดให้บุตรมีสิทธิในการได้สัญชาติจากการรับรองบุตรด้วย ซึ่งมีข้อกำหนดในการสูญเสียสัญชาติที่แตกต่างกัน และหากพิจารณาจากการสูญเสียสัญชาติดังกล่าวพบว่า การถอนการรับรองบุตรนั้นมีลักษณะที่มีผลย้อนหลัง อาจมีผลให้เสียสัญชาติ

กฎหมายสหรัฐอเมริกาและกฎหมายอังกฤษ การรับรองบุตรเป็นเงื่อนไขหนึ่งในการได้สัญชาติ โดยกฎหมายอังกฤษกำหนดไว้ว่ารัฐสามารถถอนสัญชาติอังกฤษจากบุคคลใดๆ หากปรากฏว่าบุคคลใดๆ ได้รับสัญชาติไปโดยกลฉ้อฉล การรับรองเท็จ การปกปิดข้อเท็จจริงในสาระสำคัญ⁸³ เมื่อการรับรองบุตรเป็นเงื่อนไขหนึ่งในการได้สัญชาติตามกฎหมาย หากการรับรองบุตรถูกเพิกถอนไปอาจมีผลให้เด็กต้องเสียสัญชาติ

สาธารณรัฐฝรั่งเศส การเสียสัญชาติอาจเกิดขึ้นได้โดยคำพิพากษา เมื่อคู่กรณีที่เกี่ยวข้องทางสายสัมพันธ์ไม่มีสถานะต่อกันที่ชัดเจน และไม่ได้อยู่ประจำในสาธารณรัฐฝรั่งเศสมาเป็นเวลาเกินกว่า 50 ปี และการอ้างถึงการจดทะเบียนเกิด หรือการกระทำทางปกครอง มีผลกระทบต่อการใช้หรือสูญเสียสัญชาติ การอ้างถึงในทะเบียนการสูญเสีย การไม่ยอมรับสิทธิ การเสียสิทธิ การคัดค้านการใช้มาซึ่งสัญชาติ การถอนโดยคำพิพากษา คำตัดสินในทางศาลที่แสดงสถานะต่างด้าว

⁸³ The British Nationality Act 1981 Section 40

จะถูกจดลงในทะเบียน⁸⁴ จึงเห็นได้ว่าการที่ผู้เกี่ยวข้องทางสายสัมพันธ์ไม่มีสถานะต่อกันที่ชัดเจนมีผลต่อการฟ้องคดีโดยคำพิพากษาของศาล

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีกำหนดเรื่องการร้องขอถอนการรับรองบุตรอันเนื่องมาจากเหตุว่าไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างบิดาผู้รับรองกับบุตรในทางสังคมและครอบครัว และการรับรองได้กระทำได้โดยแสดงชัดว่าเพื่อขอเรียกร้องตามกฎหมายในการได้รับอนุญาตให้เข้าประเทศหรือได้รับสิทธิในการอยู่อาศัยของเด็กหรือของบิดามารดาเองระยะเวลาในการฟ้องคดีโต้แย้งความเป็นบิดาต่อศาลด้วยเหตุดังกล่าว ผู้มีสิทธิโต้แย้งต้องฟ้องคดีภายใน 1 ปี นับแต่ทราบข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับการโต้แย้งและในกรณีเมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐได้รับสิทธิเป็นผู้มีอำนาจในการโต้แย้งความเป็นบิดาได้รู้ถึงข้อเท็จจริงที่แสดงถึงข้อสันนิษฐานอันเป็นเงื่อนไขสำหรับสิทธิที่จะโต้แย้งจนเป็นที่พอใจแล้ว สามารถโต้แย้งต่อศาลได้ภายใน 1 ปี การโต้แย้งจะได้รับการยกเว้นเมื่อพ้นระยะเวลา 5 ปี นับแต่รับรองบุตรที่มีผล หรือนับแต่วันที่เด็กเข้ามาในประเทศ⁸⁵ จึงเห็นได้ว่าแม้กฎหมายให้สิทธิในสัญญาตีความความสัมพันธ์ในครอบครัวได้เกิดขึ้น แต่ก็กำหนดให้สัญชาตินั้นอาจถูกเพิกถอนได้ จึงมีลักษณะการมีผลย้อนหลังให้เด็กเสียสิทธิ

กฎหมายญี่ปุ่นแม้ว่าไม่บทบัญญัติกำหนดเรื่องสัญชาติไว้โดยตรงแต่ปรากฏในคำพิพากษาของศาลสูงว่า คดีนี้โจทก์เป็นผู้อุทธรณ์ต่อศาลว่าจำเลยเป็นผู้จดทะเบียนรับรองบุตรและไม่อาจร้องขอให้เพิกถอนการรับรองบุตรได้ ศาลเห็นว่าจำเลยเป็นผู้มีส่วนได้เสียในการร้องขอจึงร้องขอเพิกถอนการรับรองบุตรได้ คดีนี้มีผลให้โจทก์ซึ่งได้สัญชาติญี่ปุ่นมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 2005 โดยการรับรองความเป็นบิดาจนถึงปัจจุบัน อาจทำให้โจทก์เสียสัญชาติญี่ปุ่นและถูกเนรเทศไปยังประเทศฟิลิปปินส์ได้ จึงเป็นที่ชัดเจนว่าสถานะของโจทก์นั้นไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับเจตนาของจำเลย ตามประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 785 และมาตรา 786⁸⁶

⁸⁴ French Civil Code Section 23-6 , 28-1

⁸⁵ German Civil Code Section 1600b (1a)

⁸⁶ Case Number 2011 (Ju) 1561 Date of the Judgement 14 January 2014

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

1) แนวคิดในการถอนการรับรองบุตร ตามบทบัญญัติของกฎหมายและคำพิพากษาของศาล ในต่างประเทศและประเทศไทยมีความแตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

สหรัฐอเมริกา กำหนดวิธีการถอนการรับรองบุตรทั้งต่อนายทะเบียนและฟ้องคดีต่อศาล โดยการฟ้องคดี กฎหมายจำกัดสิทธิฟ้องคดีแก่ ผู้เป็นบิดามารดาตามกฎหมาย ผู้ที่ถูกโต้แย้งความเป็นบิดามารดา บุตร เจ้าหน้าที่รัฐ และกำหนดให้ชายผู้จดทะเบียนรับรองบุตร และมารดา ซึ่งเป็นผู้ลงลายมือชื่อในการรับรองบุตร เป็นผู้มียุติสิทธิในการฟ้องคดีต่อศาลถอนการรับรองบุตรได้ โดยอาศัยเหตุที่มีการจดทะเบียนรับรองบุตรไปโดยถูกฉ้อฉล ข่มขู่ หรือสำคัญผิด เท่านั้นและผู้จดทะเบียนต้องไม่ใช่บิดาที่แท้จริง ส่วนเด็กสามารถฟ้องคดีถอนการรับรองได้เมื่อได้รับอนุญาตจากศาล และการถอนการรับรองบุตรต้องทำภายในระยะเวลา 2 ปี นับแต่จดทะเบียนรับรองบุตร ในการวินิจฉัยคดีถอนการรับรองบุตร ศาลมีแนวโน้มที่จะให้ความสำคัญกับหลักความเป็นบิดาตามพันธกรรมมากกว่าหลักผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก และผลของการถอนการรับรองบุตร ในสหรัฐอเมริกา กฎหมายบัญญัติไว้ชัดเจนว่าการถอนการรับรองบุตรให้มีผลย้อนหลังไปนับแต่เด็กเกิด

ประเทศอังกฤษ การจดทะเบียนเกิดทำให้ชายผู้จดทะเบียนมีภาระหน้าที่ของบิดา เช่นเดียวกับการรับรองบุตร โดยวิธีการถอนการจดทะเบียนต้องฟ้องคดีต่อศาลเท่านั้น กฎหมายจำกัดสิทธิในการร้องขอถอนการจดทะเบียนแก่ ชายผู้รับรองในทะเบียนเกิดว่าตนเป็นบิดา และมารดา ผู้ยอมรับว่าชายเป็นบิดา ส่วนเด็กไม่มีให้สิทธิในการฟ้องถอนการจดทะเบียน การฟ้องคดีอาศัยเหตุว่าผู้จดทะเบียนไม่ใช่บิดาของเด็ก และกฎหมายไม่ได้กำหนดระยะเวลาในการฟ้องคดี ในการพิจารณาคดีศาลจะคำนึงถึงประโยชน์และสวัสดิการสูงสุดของเด็ก และเป็นอำนาจของศาลในการที่จะสั่งให้ตรวจสอบข้อเท็จจริงในทางพันธกรรม ในปัจจุบันศาลถือหลักบิดาตามพันธกรรม โดยเห็นว่าข้อเท็จจริงทางพันธกรรมแม้จะไม่ใช่ประโยชน์ต่อเด็กในทันที แต่จะเป็นประโยชน์ต่อเด็กในระยะยาว และในประเทศอังกฤษไม่ได้กำหนดผลของการถอนการรับรองบุตรเอาไว้

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี กำหนดวิธีการถอนการรับรองบุตรทั้งต่อนายทะเบียนและฟ้องคดีต่อศาล โดยการฟ้องคดีกฎหมายจำกัดสิทธิในการฟ้องคดีแก่ ชายผู้เป็นสามี ชายผู้รับรองบุตร ชายผู้อ้างว่าได้มีเพศสัมพันธ์กับมารดาในระหว่างระยะเวลาที่ตั้งครรภ์ได้หรืออ้างว่าเป็นบิดาตามพันธกรรม มารดา เด็ก หรือเจ้าหน้าที่รัฐ การฟ้องคดีอาศัยเหตุว่าผู้จดทะเบียนรับรองบุตรไม่มีความสัมพันธ์ในทางสังคมและครอบครัวต่อบุตร และชายอื่นเป็นบิดาที่แท้จริง การฟ้องคดีถอนการรับรองบุตรต้องกระทำภายในระยะเวลา 2 ปี นับแต่ทราบเหตุแห่งการโต้แย้ง หากเป็นการจด

ทะเบียนรับรองบุตรไปโดยถูกข่มขู่ ระยะเวลาในการโต้แย้งให้เริ่มนับเมื่อพ้น 6 เดือนนับแต่พ้นจากการถูกข่มขู่ จึงเห็นว่า บทบัญญัติกฎหมายเยอรมันมีแนวคิดทั้งในเรื่องประโยชน์สูงสุดของเด็กและความเป็นบิดาตามพันธธรรม แต่จากการศึกษาคำพิพากษาพบว่าการถอนการรับรองบุตรเป็นไปได้ยาก เนื่องจากแม้ว่าผู้รับรองบุตรจะได้ฟ้องคดีต้องนำสืบถึงผู้เป็นบิดาที่แท้จริงของเด็กด้วยและศาลอาจไม่รับฟังผลตรวจในทางพันธธรรมได้ จึงมีลักษณะเป็นไปตามหลักผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก และศาลได้มีคำพิพากษาในเรื่องการถอนการรับรองบุตรว่าให้มีผลย้อนหลังไปนับแต่เด็กเกิด

สาธารณรัฐฝรั่งเศส วิธีการถอนการรับรองบุตรต้องกระทำโดยการฟ้องคดีต่อศาลเท่านั้น โดยในกรณีที่มิบุคคลได้จดทะเบียนรับรองบุตรและมีพฤติการณ์รับรองบุตรโดยปริยายด้วย หากมีพฤติการณ์อยู่ตลอดมาไม่อาจฟ้องคดีถอนการรับรองบุตรได้ แต่เมื่อพฤติการณ์สิ้นสุดลงกฎหมายจำกัดผู้มีสิทธิฟ้องคดีแก่ บิดาผู้รับรอง มารดา เด็ก หรือผู้กล่าวอ้างว่าเป็นบิดาที่แท้จริง ฟ้องคดีโดยอาศัยเหตุว่าผู้จดทะเบียนรับรองบุตรไม่ใช่บิดาและพฤติการณ์รับรองบุตรโดยปริยายสิ้นสุดลง และฟ้องคดีภายในระยะเวลา 5 ปี นับแต่พฤติการณ์สิ้นสุดลง ในกรณีที่มิบุคคลได้จดทะเบียนรับรองบุตรซึ่งไม่สอดคล้องกับบุคคลผู้มีพฤติการณ์รับรองบุตรโดยปริยาย หรือมีเพียงบุคคลที่ได้จดทะเบียนรับรองบุตรเท่านั้น กฎหมายกำหนดให้ผู้มีส่วนได้เสียสามารถฟ้องคดีได้ และฟ้องคดีภายในระยะเวลา 10 ปี นับแต่บุคคลดังกล่าวต้องเสียสถานะ หรือถูกโต้แย้งสถานะ ไม่ปรากฏเหตุให้บิดาผู้รับรองมารดา หรือบุตร อ้างเหตุที่ได้รับรองไปโดยถูกฉ้อฉล ข่มขู่ สำคัญผิด จึงเห็นได้ว่าตามบทบัญญัติกฎหมายฝรั่งเศสมีแนวคิดในเรื่องประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ โดยพิจารณาว่าหากมีการจดทะเบียนและมีพฤติการณ์รับรองไม่อาจถอนการรับรองบุตรได้ หรือเมื่อพฤติการณ์รับรองสิ้นสุดก็ให้จำกัดบุคคลผู้มีสิทธิถอนและจำกัดระยะเวลาอันสั้นกว่าการจดทะเบียนหรือมีพฤติการณ์รับรองอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียว โดยการพิจารณาคดีไม่คำนึงถึงหลักบิดาตามพันธธรรม หากการรับฟังจะขัดต่อหลักประโยชน์สูงสุดของเด็ก และในเรื่องผลการถอนการรับรองบุตร มีแนวคิดว่าการถอนการรับรองบุตรมีลักษณะเป็นการทำให้การรับรองเป็นโมฆะ จึงน่าจะมีผลย้อนหลังไปนับแต่เด็กเกิด

ประเทศญี่ปุ่น มีบทบัญญัติหลักว่าบิดาหรือมารดาเมื่อได้จดทะเบียนรับรองบุตรแล้วจะถอนการรับรองไม่ได้ แต่กำหนดให้ผู้มีส่วนได้เสียเป็นผู้มีสิทธิในการฟ้องคดีถอนการรับรองบุตรได้ โดยอาศัยเหตุว่า มีข้อเท็จจริงในทางตรงข้ามกับการรับรองบุตร เช่น ผู้ขอรับรองบุตรไม่ใช่บิดาที่แท้จริง การรับรองเกิดจากความสำคัญผิด หรือเพื่อประโยชน์อื่นใด และกฎหมายไม่ได้กำหนดระยะเวลาในการฟ้องคดี จึงเห็นว่าบทบัญญัติกฎหมายญี่ปุ่นมีลักษณะการบัญญัติอย่างกว้างโดยไม่ได้ให้คำนิยามว่าใครเป็นผู้มีส่วนได้เสียและไม่กำหนดระยะเวลาฟ้องคดี เป็นเหตุให้เกิดการตีความของผู้มีส่วนได้เสีย โดยในอดีตศาลญี่ปุ่นได้วินิจฉัยคดีโดยถือหลักว่าผู้จดทะเบียนรับรองบุตรไม่ใช่ผู้มีส่วนได้เสียตามตัวบทกฎหมายหลักว่าเมื่อจดทะเบียนแล้วไม่อาจถอนได้ตามหลักผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก แต่ปัจจุบันได้มีคำวินิจฉัยว่าเมื่อชายได้จดทะเบียนไปโดยไม่มีความสัมพันธ์ทางสายเลือดก็ไม่ควรจำกัดสิทธิในการ

ถอนการรับรองตามหลักความเป็นบิดาตามพันธุกรรม แต่ศาลอาจพิจารณายกคำฟ้องของผู้จดทะเบียนรับรองบุตรได้หากบุคคลนั้นทราบว่าตนไม่ใช่บิดาที่แท้จริงมาแต่ขณะที่ได้รับรองบุตร เนื่องจากถือว่าเป็นการฟ้องคดีโดยใช้สิทธิไม่สุจริต และในเรื่องผลการถอนการรับรองบุตร มีแนวคิดว่า การถอนการรับรองบุตรมีลักษณะเป็นการทำให้การรับรองเป็นโมฆะ จึงน่าจะมีผลย้อนหลังไปนับแต่เด็กเกิด

ประเทศไทย มีบทบัญญัติหลักว่าเมื่อได้จดทะเบียนรับรองบุตรแล้วจะถอนไม่ได้ แต่กำหนดให้ผู้มีส่วนได้เสียเป็นผู้มีสิทธิในการฟ้องคดีถอนการรับรองบุตรได้ โดยอาศัยเหตุว่า ผู้จดทะเบียนไม่ใช่บิดา แต่ต้องฟ้องคดีภายในระยะเวลา 3 เดือน นับแต่รู้การจดทะเบียน แต่ห้ามไม่ให้ฟ้องเมื่อพ้น 10 ปี นับแต่วันจดทะเบียน จึงเห็นว่าประเทศไทยไม่ได้กำหนดชัดเจนว่าผู้มีสิทธิฟ้องคดีหมายถึงผู้ใด ทำให้เกิดข้อถกเถียงกันในประเด็นดังกล่าว

แนวคิดของนักกฎหมายส่วนใหญ่และคำพิพากษาของศาลฎีกาเห็นว่า รวมถึง ชายผู้จดทะเบียนซึ่งไม่ใช่บิดาที่แท้จริง หากได้จดทะเบียนไปโดยถูกฉ้อฉล ถูกข่มขู่ หรือสำคัญผิด เป็นผู้มีสิทธิฟ้องคดีได้ ส่วนมารดาและเด็กที่ได้ให้ความยินยอมในการจดทะเบียน ก็สมควรเป็นผู้มีส่วนได้เสียในการถอนการรับรองบุตรเช่นกัน เนื่องจากเกี่ยวข้องโดยตรงกับผลของการรับรองบุตร การอุปการะเลี้ยงดูทางร่างกายและจิตใจของบุตร และการกำหนดเหตุในการฟ้องคดีว่าผู้จดทะเบียนต้องไม่ใช่บิดา จึงเป็นการที่กฎหมายมุ่งเน้นถึงความเป็นบิดาที่แท้จริงยิ่งกว่าสิ่งอื่น จึงเห็นว่าประเทศไทยยึดถือแนวคิดความเป็นบิดาตามพันธุกรรม การฟ้องคดีภายในระยะเวลา 3 เดือน นับแต่รู้การจดทะเบียนนั้นไม่อาจนำมาปรับใช้ได้กับกรณีที่ชายผู้จดทะเบียน มารดาและเด็กที่ได้ให้ความยินยอมในการจดทะเบียน เนื่องจากบุคคลดังกล่าวทราบถึงการจดทะเบียนมาแต่แรก แต่ไม่ทราบถึงเหตุในการถอนการรับรองบุตรเนื่องจากถูกฉ้อฉลหรือสำคัญผิด หรือทราบถึงการจดทะเบียนมาแต่แรกแล้ว แต่ยังไม่พ้นจากการถูกข่มขู่ และในเรื่องผลของการถอนการรับรองบุตร ไม่มีกฎหมายบัญญัติในเรื่องดังกล่าว แต่หากเปรียบเทียบกฎหมายในเรื่องการรับรองบุตรซึ่งให้มีผลนับแต่เด็กเกิด การถอนการรับรองบุตรจึงน่าจะมีผลย้อนหลังเช่นกัน

การตีความตามความเห็นของนักกฎหมายหรือคำพิพากษาของศาลฎีกาไทย ให้ชายผู้จดทะเบียน หรือให้มารดาและเด็กที่ได้ยินยอมในการจดทะเบียน เป็นผู้มีส่วนได้เสียในการฟ้องคดีถอนการรับรองบุตร เป็นการเพิ่มบุคคลผู้มีส่วนได้เสียทำให้เกิดโอกาสในการถอนการรับรองบุตรที่เพิ่มขึ้น แต่ได้จำกัดเหตุในการถอนการรับรองบุตรไว้ว่าให้ถอนได้โดยอาศัยเหตุว่า ชายผู้จดทะเบียนหรือมารดาที่ได้ยินยอมในการจดทะเบียน ได้มีการจดทะเบียนไปโดยถูกฉ้อฉล ข่มขู่ หรือสำคัญผิดเท่านั้น จึงไม่รวมถึงกรณีที่บุคคลดังกล่าวทราบแต่แรกแล้วว่าผู้จดทะเบียนไม่ใช่บิดาที่แท้จริง

2) หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดเงื่อนไขของการฟ้องคดีเพิกถอนการรับรองบุตร

ผู้มีส่วนได้ที่มีสิทธิถอนการรับรองบุตร หากกำหนดให้มีลักษณะเคร่งครัด และเงื่อนไขดังกล่าวอาจเกิดความไม่เป็นธรรมต่อผู้จดทะเบียนหรือเกิดความไม่สงบสุขในครอบครัว แม้โดยหลักแล้วการถอนการรับรองบุตรต้องพิจารณาประโยชน์สูงสุดของบุตรเป็นสำคัญจึงไม่ระบุให้ผู้มีสิทธิถอนในลักษณะกว้างเกินไป เนื่องจากเป็นอันตรายต่อสถานะของเด็ก แต่การให้ชายผู้จดทะเบียน มารดา และเด็กที่ได้ให้ความยินยอม เป็นผู้มีสิทธิถอน เห็นว่าบุคคลดังกล่าวเป็นผู้มีความสัมพันธ์กับเด็กในทางกฎหมายอย่างชัดเจน จึงต้องคำนึงถึงสิทธิของบุคคลดังกล่าวด้วย โดยขังน้ำหนักระหว่างประโยชน์ของเด็กและประโยชน์ของบิดามารดาซึ่งเป็นบุคคลในครอบครัว จึงทำให้ครอบครัวอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย ดังนั้นการกำหนด เงื่อนไขในเรื่องบุคคลผู้มีสิทธิถอนการรับรองบุตรจึงเป็นสิ่งสำคัญ

เหตุในการถอนการรับรองบุตร หลักในการถอนการรับรองบุตรอาศัยเหตุว่า ชายผู้จดทะเบียนไม่ใช่บิดาที่แท้จริง แต่ตีความให้ผู้จดทะเบียนไปโดยถูกฉ้อฉล ข่มขู่ หรือสำคัญผิด หรือมารดาและบุตรผู้ให้ความยินยอมไปโดยถูกฉ้อฉล ข่มขู่ หรือสำคัญผิด สามารถอ้างเหตุดังกล่าวในการร้องขอถอนการรับรองบุตรได้ เห็นว่าการให้ผู้จดทะเบียนหรือผู้ให้ความยินยอมโดยมิเจตนาที่บกพร่องถอนการรับรองบุตรนั้น ไม่ได้ขยายเหตุในการถอนการรับรองบุตร เนื่องจากเหตุดังกล่าวชายผู้จดทะเบียนต้องไม่ใช่บิดาที่แท้จริงด้วยตามหลักความเป็นบิดาตามพันธระกรรม ดังนั้นหากผู้จดทะเบียนเป็นบิดาที่แท้จริงแล้ว แม้ได้มีการจดทะเบียนโดยถูกฉ้อฉล ข่มขู่ หรือสำคัญผิด หรือมารดาและเด็กได้ให้ความยินยอมไปโดยถูกฉ้อฉล ข่มขู่หรือสำคัญผิด ก็ไม่อาจขอถอนการรับรองบุตรได้ แต่การขอถอนการรับรองบุตรด้วยเหตุดังกล่าว มิทำให้มีผลเสียต่อความมั่นคงของครอบครัว ในกรณีที่ได้มีการรับรองบุตรมาเป็นระยะเวลายาวนานจนเกิดความผูกพันต่อกัน

การกำหนดเงื่อนไขในเรื่องระยะเวลาในการถอนการรับรองบุตรภายใน 3 เดือนนับแต่รู้ถึงการจดทะเบียน แต่ไม่เกิน 10 ปีนับแต่จดทะเบียน แม้เห็นว่าระยะเวลา 3 เดือนนับแต่รู้ถึงการจดทะเบียนเป็นระยะเวลาที่เหมาะสมสำหรับเหตุที่อ้างว่าผู้จดทะเบียนรับรองบุตรไม่ใช่บิดาที่แท้จริง แต่การเริ่มนับระยะเวลาดังกล่าวไม่สามารถนำมาใช้ในกรณีการรับรองบุตรโดยฉ้อฉล ข่มขู่ หรือสำคัญผิดได้ เนื่องจากผู้มีส่วนได้เสีย เช่น ผู้จดทะเบียน มารดา และเด็ก ทราบถึงการจดทะเบียนมาแต่แรกแล้ว เพียงแต่ไม่ทราบว่าตนถูกฉ้อฉล สำคัญผิด หรือยังไม่พ้นจากการถูกข่มขู่ และหากมาทราบความจริงภายหลังระยะเวลา 10 ปีจะไม่มีโอกาสถอนการรับรองบุตรได้ การเริ่มนับระยะเวลาตามกฎหมายดังกล่าวจึงไม่เหมาะสม เนื่องจากเป็นการตัดโอกาสในการฟ้องคดีของผู้ให้รับรองบุตรโดยถูกฉ้อฉล ข่มขู่ หรือสำคัญผิด หรือมารดาและเด็กที่ได้ให้ความยินยอมในการรับรองบุตรไปโดยถูกฉ้อฉล ข่มขู่ หรือสำคัญผิด สามารถร้องขอถอนการรับรองบุตรได้ภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด

3) หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดผลของการเพิกถอนการรับรองบุตร

เมื่อศาลได้มีคำพิพากษาให้ถอนการรับรองบุตรแล้ว มีผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างชายผู้รับรองบุตรและเด็กไม่มีผลอีกต่อไป หากไม่กำหนดให้มีผลย้อนหลังไปนับแต่เด็กเกิดจนถึงวันที่ศาลมีคำพิพากษา การถอนการรับรองบุตรก็จะมีผลนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา ซึ่งจะมีผลให้สิทธิและหน้าที่ความเป็นบิดาของชายผู้รับรองบุตรยังคงมีผลสมบูรณ์อยู่ เช่น การอุปการะเลี้ยงดู สิทธิในการรับมรดก จึงควรกำหนดให้การถอนการรับรองบุตรมีผลย้อนหลังไปเพื่อคืนสถานะให้ชายผู้รับรองบุตรและเด็ก เพื่อไม่ให้เกิดความเป็นบิดาและบุตรมาแต่ต้น และให้โอกาสบิดาที่แท้จริงได้รับรองบุตร แต่การคืนสถานะดังกล่าวอาจกระทบสิทธิของเด็กหรือบุคคลภายนอกบางประการ ที่ได้รับมาแล้วก่อนมีคำพิพากษาได้ เช่น สิทธิในการได้สัญชาติ จึงควรกำหนดให้การมีผลย้อนหลังไม่กระทบสิทธิของเด็กหรือบุคคลภายนอกผู้สุจริต

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องการถอนการรับรองบุตรทั้งตามกฎหมายต่างประเทศและกฎหมายครอบครัวไทย ผู้เขียนเห็นว่า ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องผู้มีส่วนได้เสียในการฟ้องคดี หรือผลของการถอนการรับรองบุตรว่าให้มีผลเมื่อใด ยังไม่มีความชัดเจนเพียงพอ ผู้เขียนเห็นควรเสนอแนะให้ปรับปรุงแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังต่อไปนี้

1) เรื่องผู้มีสิทธิถอนการรับรองบุตร

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1554 กำหนดให้ “ผู้มีส่วนได้เสีย” เป็นผู้มีสิทธิในการถอนการรับรองบุตร ซึ่งเป็นถ้อยคำที่ไม่ชัดเจนอาจก่อให้เกิดปัญหาว่าผู้จดทะเบียนมารดา และเด็กผู้ใดให้ความยินยอมในการรับรองบุตรเป็นผู้มีส่วนได้เสียหรือไม่ จึงควรกำหนดให้ชัดเจนว่า ชายผู้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร มารดาและเด็ก น่าจะเป็นผู้มีส่วนได้เสียในการฟ้องคดีเพิกถอนการรับรองบุตรดังที่ผู้เขียนได้วิเคราะห์ไว้แล้ว โดยนำแบบอย่างการระบุผู้มีสิทธิฟ้องเพิกถอนตามกฎหมายสหรัฐอเมริกามาใช้ ซึ่งกำหนดให้ผู้มีสิทธิฟ้องคดี ได้แก่ บิดามารดาตามกฎหมาย บุคคลใดๆ ผู้ซึ่งความเป็นบิดามารดาของตนจะถูกวินิจฉัย หญิงผู้ให้กำเนิด เว้นแต่ศาลจะได้วินิจฉัยไว้ว่าหญิงนั้นไม่ใช่มารดาเด็ก หน่วยงานรัฐที่อุปการะเลี้ยงดูเด็ก หน่วยงานรัฐตามกฎหมายซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวกับการรับเด็กเป็นบุตร หรือผู้แทนที่มีอำนาจตามกฎหมายของรัฐที่กระทำการแทนผู้มีสิทธิซึ่งเป็นคนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ หรือผู้เยาว์ โดยกฎหมายสหรัฐอเมริกาได้กำหนดให้ผู้จดทะเบียนสามารถร้องขอถอนการรับรองบุตรได้โดยเหตุถูกฉ้อฉล ช่มชู้ หรือสำคัญผิด เท่านั้น แต่สำหรับประเทศไทยยังคงเป็นปัญหาสืบเนื่องไปว่า ชายผู้จดทะเบียนไม่ใช่บิดาที่แท้จริง แต่ชายได้จดทะเบียนไปโดยถูกฉ้อฉล ช่มชู้ หรือสำคัญผิด หรือมารดาและเด็กซึ่งได้ให้ความยินยอมไปโดยถูกฉ้อฉล ช่มชู้ หรือสำคัญผิด เป็นผู้มีส่วนได้เสียที่สามารถฟ้องเพิกถอนการรับรองบุตรได้หรือไม่ ซึ่งจากการวิเคราะห์แล้ว ผู้เขียนเห็นว่าบุคคลดังกล่าวควรเป็นผู้มีส่วนได้เสียเช่นกัน จึงควรบัญญัติไว้ให้ชัดเจน

โดยกำหนดให้ชายผู้จดทะเบียนซึ่งไม่ใช่บิดาที่แท้จริงได้จดทะเบียนไปโดยถูกฉ้อฉล ช่มชู้ หรือสำคัญผิด หรือมารดาและเด็กซึ่งได้ให้ความยินยอมไปโดยถูกฉ้อฉล ช่มชู้ หรือสำคัญผิด สามารถร้องขอถอนการรับรองบุตรได้

2) เรื่องระยะเวลาในการถอนการรับรองบุตร

ระยะเวลาในการถอนการรับรองบุตร โดยฟ้องคดีภายในกำหนดระยะเวลา 3 เดือน นับแต่รู้ถึงการจดทะเบียน แต่ห้ามมิให้ฟ้องเมื่อพ้น 10 ปี นับแต่วันจดทะเบียน ซึ่งการนับระยะเวลาดังกล่าวไม่อาจใช้บังคับได้กับกรณีผู้จดทะเบียน มารดา และเด็ก ที่ถูกฉ้อฉล ช่มชู้ หรือสำคัญผิด เนื่องจากบุคคลดังกล่าวรู้ถึงการจดทะเบียนรับรองบุตรมาตั้งแต่วันที่ได้จดทะเบียนแล้ว แต่ไม่ทราบข้อเท็จจริงว่าชายผู้รับรองไม่ใช่บิดา หรือทราบข้อเท็จจริงแต่ถูกช่มชู้ให้รับรองบุตร ดังนั้นในความเป็นจริงการถอนการรับรองบุตรจะกระทำได้อีกต่อเมื่อทราบข้อเท็จจริงที่ถูกหลอกลวงหรือสำคัญผิด หรือเมื่อพ้นจากการช่มชู้แล้ว เห็นควรเสนอแนะให้เพิ่มเติมกรณีที่มีการรับรองบุตรโดยฉ้อฉล ช่มชู้ หรือสำคัญผิด ต้องฟ้องคดีภายในระยะเวลา 3 เดือน นับแต่วันที่ทราบข้อเท็จจริงว่าชายผู้จดทะเบียนไม่ใช่บิดาที่แท้จริง หรือนับแต่วันที่พ้นจากการช่มชู้ โดยประเทศไทยควรนำหลักกฎหมายสหพันธรัฐสาธารณรัฐเยอรมนีมาปรับใช้ ซึ่งได้กำหนดให้การรับรองโดยการช่มชู้ ระยะเวลา 2 ปีในการโต้แย้งการรับรองบุตรจะยังไม่เริ่มนับ โดยให้นำหลักกฎหมายในเรื่องการช่มชู้มาใช้เท่าที่จำเป็น จึงเริ่มนับเมื่อพ้นระยะเวลา 6 เดือน นับแต่พ้นจากการช่มชู้

จากข้อเสนอแนะข้อที่ 1 และข้อที่ 2 ดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนเห็นควรเสนอแก้ไข มาตรา 1554 ดังนี้

“มาตรา 1554 ผู้มีส่วนได้เสียจะขอให้ศาลถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรเพราะเหตุว่าผู้จดทะเบียนนั้นมิใช่บิดาก็ได้ แต่ต้องฟ้องภายในสามเดือนนับแต่วันที่รู้การจดทะเบียนนั้น หนึ่งห้ามมิให้ฟ้องเมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันจดทะเบียน

ในกรณีที่ชายผู้จดทะเบียนรับรองบุตรไปโดยถูกฉ้อฉล ช่มชู้ หรือสำคัญผิด หรือมารดา และเด็กได้ให้ความยินยอมในการจดทะเบียนไปโดยถูกฉ้อฉล ช่มชู้ หรือสำคัญผิด ทั้งชายผู้จดทะเบียนรับรองบุตร มารดา หรือเด็ก เป็นผู้มีส่วนได้เสียต้องฟ้องคดีภายในสามเดือนนับแต่รู้เหตุว่าผู้จดทะเบียนนั้นมิใช่บิดา หรือนับแต่พ้นจากการช่มชู้ หนึ่ง ห้ามมิให้ฟ้องเมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันจดทะเบียน”

3) ผลของการถอนการรับรองบุตร

เนื่องจากการถอนการรับรองบุตรย่อมส่งผลกระทบต่อชีวิตครอบครัวของเด็ก บิดามารดา ในสิทธิใช้ชื่อสกุล สิทธิในการเรียกร้องค่าอุปการะเลี้ยงดู สิทธิในการรับมรดกของบุคคลผู้อาจได้รับประโยชน์หรือความเสียหายจากการที่เด็กจะถูกถอนการรับรองบุตร และสิทธิในสัญชาติ ดังนั้นการถอนการรับรองบุตรควรเป็นที่แน่นอนว่าจะมีผลบังคับตั้งแต่วันที่ใด จากการศึกษากฎหมาย

ต่างประเทศพบว่า แนวความคิดส่วนใหญ่ทั้งในสหรัฐอเมริกา สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศส และประเทศญี่ปุ่น เห็นว่าการถอนการรับรองบุตรควรมีผลย้อนหลังไปนับแต่เด็กเกิด ส่วนในกฎหมายไทยนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับผลการรับรองบุตร ตามมาตรา 1557 ประกอบมาตรา 1547 จึงเสนอแนะให้บัญญัติกฎหมายใหม่ เรื่องผลการถอนการรับรองบุตรให้มีผลนับแต่เด็กเกิดแต่อย่างไรก็ดี เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดและบุคคลภายนอกผู้สุจริตต้องเสียสิทธิบางประการที่ได้รับมาก่อน ศาลมีคำพิพากษาเพิกถอนการรับรองบุตร จึงเสนอแนะให้กำหนดข้อยกเว้นไม่กระทบต่อสิทธิที่เด็กและบุคคลภายนอกได้รับมาแล้วก่อนที่ศาลจะพิพากษาให้เพิกถอนการรับรองบุตร โดยเสนอให้เพิ่มบทบัญญัติ มาตรา 1554/1 เป็นดังนี้

“มาตรา 1554/1 การถอนการรับรองบุตรให้มีผลนับแต่เด็กเกิด แต่ทั้งนี้จะอ้างเป็นเหตุเสื่อมสิทธิของเด็กหรือบุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริตในระหว่างเวลาตั้งแต่เด็กเกิดจนถึงเวลาที่ศาลพิพากษาถึงที่สุดให้ถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตรไม่ได้”

การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายในมาตรา 1554 และเพิ่มเติมมาตรา 1554/1 ทำให้เกิดความเป็นธรรมแก่ชายผู้จดทะเบียนรับรองบุตรซึ่งได้จดทะเบียนรับรองบุตรไปโดยฉ้อฉล ช่มชู้ หรือสำคัญผิด หรือมารดาและเด็กที่ได้ให้ความยินยอมในการจดทะเบียนไปโดยถูกฉ้อฉล ช่มชู้ หรือสำคัญผิด โดยทำให้บุคคลดังกล่าวสามารถฟ้องคดีถอนการรับรองบุตรได้ภายในกำหนดระยะเวลาที่สมควร นับแต่รู้ว่าผู้จดทะเบียนไม่ใช่บิดา หรือเมื่อพ้นจากการช่มชู้ และทำให้เกิดความชัดเจนในเรื่องผลของการถอนการรับรองบุตรว่ามีผลเมื่อใด เพื่อไม่ให้เป็นปัญหาในการตีความหรือถกเถียงกันต่อไป

บรรณานุกรม

- Andrea Kirsch. The Loss of Citizenship by Revolution of Naturalization or Ex Lege: Overview of German Case Law and Legislative Changes of 2009. German Law Journal 12, 8 (2011): 1659-1680.
- Andrew Bainham. What Is the Point of Birth Registration. Child and Family Law Quarterly 20, 4 (2008): 449-475.
- Bastien Baret and others. France a Chronicle of French Family Law. International Survey of Family Law (2016): 187-211.
- Bernard Audit. Recent Revision of the French Civil Code. Louisiana Law Review 38 (1977-1978): 747-804.
- Birgit Feldtmann and others. Facilitating Life Events Part I : Country Reports : Final Report for the European Commission, Directorate-General for Justice, Freedom and Security [Online]. October 2008. Available from: http://ec.europa.eu/civiljustice/publications/docs/study_ms_legislation_synthesis_report_en.pdf [12 may 2019]
- Bryan A. Garner. Black's Law Dictionary. 8 ed.: 2004.
- Chapter 55: Deprivation and Nullity of British Citizenship. [Online]. Available from: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/631643/deprivation-nullity-Chapter-55.pdf [12 may 2019]
- Colin P.A. Jones. Legitimacy-Based Discrimination and the Development of the Judicial Power in Japan as Seen through Two Supreme Court Cases. U. of Pennsylvania East Asia Law Review 9 (2014): 99-136.
- Correct a Birth Registration [Online]. Available from: <https://www.gov.uk/correct-birth-registration> [12 may 2019]
- Dieter Henrich. The Reform of German Child and Parent Law on the Background of European Legal Development. European Journal of Law Reform 2, 1 (2000): 11-26.
- Donald C. Hubin. Daddy Dilemmas: Untangling the Puzzles of Paternity. Cornell Journal of Law and Public Policy 13, 1 (Fall 2003): 29-80.

- Embassy of the Federal Republic of Germany. Acknowledgement of Paternity [Online]. 2016. Available from: <https://kigali.diplo.de/blob/1472018/aa8bf99d4e879d23c9aae77198164835/paternity-d-data.pdf> [12 may 2019]
- England and Wales Family Court Decisions. In the Family Court Case No. Lv16p00543 Sitting at Manchester in the Matter of the Children Act 1989 [Online]. September 2016 Available from: <http://www.bailii.org/ew/cases/EWFC/OJ/2016/B59.html> [12 may 2019]
- FindLaw's team of attorney writers and editors. Terminating Parental Rights [Online]. Available from: <https://family.findlaw.com/parental-rights-and-liability/terminating-parental-rights.html> [12 may 2019]
- Francisco Munoz-Pérez. Losses and Changes of Filiation among Children Born in France since the 1960s [Online]. 2009. Available from: https://www.caim-int.info/article-E_POPU_903_0611--losses-and-changes-of-filiation-among-ch.htm [5 june 2019]
- Frederique Ferrand. Report : Parental Responsibilities - France [Online]. Available from: <http://ceflonline.net/wp-content/uploads/France-Parental-Responsibilities.pdf> [12 may 2019]
- Fujiko Isono. The Evolution of Modern Family Law in Japan. International Journal of Law, Policy and the Family 2, 2 (October 1988): 183-202.
- Hiroshi Oda. Japanese Law. 2 ed. New York Oxford University Press 1992.
- Homer H. Clark. The Law of Domestic Relations in the United States Hornbook Series Practitioner's Edition Volume 1 second ed. St. Paul Minnesota: West publishing co., 1987.
- Hugues Fulchiron. The New French Filiation Law after the Ordonnance of 4 July 2005. International Survey of family law 2006 (2006): 203-216.
- Jeffrey A. Parness and David a. Saxe. Reforming the Processes for Challenging Voluntary Acknowledgements of Paternity. Chicago-kent Law Review 92 (2017): 177-208.
- Jeffrey A. Parness and Zachary Townsend. For Those Not John Edwards: More and Better Paternity Acknowledgements at Birth. University of Baltimore Law Review 40 (2010): 53-106.

- Jelena Vilus. Shorter Articles, Comments and Notes the New Illegitimacy Law in Germany. International and Comparative Law Quarterly 19, 2 (1970): 299-338.
- Joerg C. Moddelmog. Kaiserslautern Legal Services Center Legal Assistance Information : Illegitimate Paternity Rules in Germany [Online]. Available from: <https://www.scribd.com/.../Illegitimate-Paternity-Rules-in-Germany> [29 may 2019]
- John J. Sampson. State Statutory Provisions on Rescission of Voluntary Paternity Acknowledgment. Family Law Quarterly 37 (Spring 2003): 82-90.
- Julie Wallbank. Bodies in the Shadows: Joint Birth Registration, Parental Responsibility and Social Class. Child and Family Law Quarterly 21, 3 (2009): 267-282.
- Marie-Louise Engelhard-Grosjean. The French Law of Filiation. Louisiana law review 37 (1977): 701-728.
- Marie-Therese Meulders-Klein. The Status of the Father in European Legislation. The American Journal of Comparative Law 44 (1996): 487-520.
- Marshall Cohen. The Paternity Suit in Europe. Buffalo Law Review 16, 1 (1966): 287-305.
- Martin Lohnig. The Evolution of the Concept of Family and the Special Protection of Family and Marriage in German Law. Journal on European History of Law 4, 2 (2013): 9-14.
- Marygold S.Meli. A Brief History of the Legal Structure for Paternity Establishment in the United States in Paternity Establishment : A Public Policy Conference. Institute for Research on Poverty University of Wisconsin 1 (1992): 31-42.
- Megan Pendleton. Intestate Inheritance Claims: Determining a Child's Right to Inherit When Biological and Presumptive Paternity Overlap. Cardozo Law Review 29 (2008): 2823-2860.
- Melissa Ahlefeldt. Less Than Family : Surrogate Birth and Legal Parent-Child Relationships in Japan [Online]. 2011. Available from: <https://pdfs.semanticscholar.org/a151/d7b9d13a62458dcffe8505ba4a6c27b4eedb.pdf> [12 may 2019]
- N.V. Lowe. The Allocation of Parental Rights and Responsibilities - the Position in England and Wales. Family Law Quarterly 39, 2 (Summer 2005): 267-300.

- . The Meaning and Allocation of Parental Responsibility - a Common Lawyer's Perspective. International Journal of Law, Policy and the Family 11, 2 (1997): 192-215.
- Nina Dethloff. Germany Equality, Access to Justice and the Prevention of Misuse in Family Law. International Survey of family law 2006 (2010): 133-148.
- . Redefining the Position of Fathers in German Family Law. International Survey of family law 2006 (2005): 253-266.
- Nina Dethloff and Kathrin Kroll. Strengthening Children's Rights in German Family Law. International Survey of family law 2006 (2008): 119-136.
- Noriko Mizuno. Parent-Child Relationship in Japanese Civil Code. Japanese Yearbook of International Law 52 (2009): 387-403.
- Norman c. Walpole. U.S. Army Area Handbook for Germany 2 ed. Washington D.C.: Headquarters, Dept. of the Army, 1964.
- Octavian Harceaga. The Right to Bring Proceeding to Deny Paternity and the Legal Term for Bringing Proceeding, from the Point of View of the Amendments of the Family Code Pursuant to Law. Annales Universitatis Apulensis Series Jurisprudentia 10 (2007): 151-158.
- P.M.Bromley and N.V.Lowe. Bromley's Family Law. 8 ed. Butterworths: London, 1992.
- Parental Rights and Responsibilities. [Online]. Available from: <https://www.gov.uk/parental-rights-responsibilities/who-has-parental-responsibility> [12 may 2019]
- Paula Roberts. Establishing Paternity through Voluntary Acknowledgement. Clearinghouse Review Journal of poverty Law and Policy 40, 6 (March-April 2007): 574-595.
- . Paternity Establishment : An Issue for the 1990s. clearinghouse Review 26, 9 (January 1993): 1019-1030.
- Piere Catala. Reform of French Family Law : A Peaceful Revolution. Tulane Civil Law Forum 6/7 (1991-1992): 271-282.
- Ryoko Yamagushi. Recent Development in Parent-Child Relationships Parental Rights, and Child Custody in Japan. The International Survey of Family Law (2008): 221-235.

- Sally Sheldon. Unmarried Fathers and British Citizenship: The Nationality, Immigration and Asylum Act 2002 and British Nationality (Proof of Paternity) Regulations 2006. Child and Family Law Quarterly 19, 1 (2007): 1-16.
- Satoshi Minamikata. Wednesday's Child or Friday's Child? Recent Developments in Children Law in 2014. The international Survey of Family Law (2015): 181-191.
- Services, I. D. o. H. a. F. Rescission of Illinois Voluntary Acknowledgment of Paternity or Rescission of Denial of Parentage [Online]. Available from: <https://www.illinois.gov/hfs/ChildSupport/Documents/hfs3416e.pdf> [12 may 2019]
- Services, T. I. D. o. H. [Online]. Available from: http://www.idph.iowa.gov/Portals/1/userfiles/68/CRPortal/establish_paternity_affidavit_flyer_ENG-201706.pdf [12 May 2019]
- Shelly Kamei. Partitioning Paternity: The German Approach to a Disjuncture between Genetic and Legal Paternity with Implications for American Courts San Diego International Law Journal 11, 2 (2010): 511-560.
- Shigenori Matsui. Never Had a Choice and Have No Power to Alter : Illegitimate Children and the Supreme Court of Japan. Georgia journal of International and comparative Law 44 (2016): 577-614.
- Solenn Briand and the others. Filiation, Genetics and the Judge: Conciating Family Stability and the Right to Biological Truth [Online]. 2016. Available from: http://www.ejtn.eu/PageFiles/14775/Written%20paper_France.pdf [26 may 2019]
- State of California Health and Human Services Agency. Declaration of Paternity Rescission [Online]. 2015. Available from: http://www.childsup.ca.gov/portals/0/cp/docs/cs915_english.pdf [12 may 2019]
- Stephanie Anderson. Comment, Standing as a Child's Father. Journal of the American Academy of Matrimonial Lawyers 24 (2011): 229-248.
- Stephen cretney. Family Law in the Twentieth Century a History. the United States: oxford University press, 2003.
- Susan Ayres. Paternity Un(Certainty): How the Law Surrounding Paternity Challenges Negatively Impacts Family Relationships and Women's Sexuality. Journal of

Gender, Race, and Justice 20, 2 (2017): 237-262.

Sylvie Ferre-Andre and the others. Work in Hand for the Reform of French Family Law.

International Survey of family law 2006 (2003): 163-186.

Taimie L. Bryant. For the Sake of the Country, for the Sake of Family : The Oppressive Impact of Family Registration on Women and Minorities in Japan. UCLA Law Review, 39 (1991): 109-126.

Teiko Tamaki. What's in between Lines? Principle and Reality of Family Law in Japan. International Journal of the Jurisprudence of the Family 2 (2011): 149-162.

The Rt Hon John Hutton. Joint Birth Registration: Promoting Parental Responsibility [Online]. 2007. Available from: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/228776/7160.pdf [4 July 2019]

Ursula Connolly. Paternity Fraud and the Tort of Deceit. Quarterly Review of Tort Law 3, 1 (2008): 24-30.

Vanessa S. Browne-Barbour. "Mama's Baby, Papa's Maybe": Disestablishment of Paternity. Akorn Law Review 48, 2 (2015): 263-314.

Walter Loewy. Civil Code of the German Empire. Boston: Boston Book Co., 1909.

What Is Parental Responsibility? [Online]. Available from: <https://www.gov.uk/parental-rights-responsibilities> [12 May 2019]

The Youth Welfare Office Informs About the Acknowledgement of Paternity [Online]. Available from: https://www.duesseldorf.de/fileadmin/Amt51/jugendamt/PDF/English/acknowledgement_of_paternity.pdf [12 May 2019]

กรมร่างกฎหมาย. "ประชุมปรึกษาร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการจดทะเบียนการเกิดและเจ้าหน้าที่กรมร่างกฎหมาย ตรวจสอบพิจารณาแก้ไขร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัวซึ่ง นายอาร์ ก็ ยองได้จัดร่างขึ้นมาขึ้นนั้นอนุโลมเข้าหาประเพณีและหลักกฎหมายไทย".

ชาติชาย อัครวิบูลย์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2552.

ชาติชาย อัครวิบูลย์ และสมบุญ ชัยเดชสุริยะ. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วย ครอบครัว (ที่ได้ตรวจชำระใหม่ พ.ศ. 2519). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2525.

- เบญจพล สาธิตสมิตพงษ์. เรื่องสิทธิของบุตรนอกสมรส. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2548.
- ประสพสุข บุญเดช. คำอธิบายกฎหมายครอบครัว. กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2561.
- ประสพสุข บุญเดช และคณะ. เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายแพ่ง 3 ครอบครัว - มรดก = Civil Law 3 : Family - Law of Succession. พิมพ์ครั้งที่ 28. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 2554.
- พระอุบาลีคุณูปมาจารย์. พระธรรมเทศนาหน้า กฎหมายครอบครัว-มรดก เก่าและใหม่. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เนติบัณฑิตยสภา, 2504.
- ไพโรจน์ กัมพูสิริ. กฎหมายลักษณะครอบครัว รวมหมายเหตุท้ายคำพิพากษาฎีกา ของ ศาสตราจารย์จิตติ ติงศภัทย์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554.
- . คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ครอบครัว. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2560.
- . รวมบทความกฎหมายลักษณะครอบครัว. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2555.
- มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง. ประมวลกฎหมาย รัชกาลที่ 1 จุลศักราช 1166 พิมพ์ตามฉบับหลวง ตรา 3 ดวง เล่ม 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, มกราคม 2529.
- รัชฎา เอกบุตร. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วย ครอบครัว บิดามารดา และบุตร. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2555.
- รัชฎา เมธาวิกุล. เรื่องบุตรนอกสมรส. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2522.
- วารี นาสกุล และเบญจวรรณ ธรรมรัตน์. กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย ครอบครัว. พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พลสยาม พรินต์ติ้ง, 2554.
- วิญชัย ธรรมประดิษฐ์. การรับรองบุตร ในมาตรา 1627 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ : ศึกษาทางประวัติศาสตร์หลักกฎหมาย และประวัติศาสตร์นิติบัญญัติ พร้อมกับวิเคราะห์ทางนิติศาสตร์ในเรื่องการใช้และการตีความกฎหมาย. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2534.
- วีรวรรณ จิตรากร. การรับรองบุตร. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2549.
- ศันนัทภรณ์ โสทธิพันธุ์. นิติกรรม-สัญญา. พิมพ์ครั้งที่ 22. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2561.
- ศักดิ์ สอนงชาติ. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรมและสัญญา(พร้อมทั้ง

ระยะเวลา และอายุความ) และข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
นิติบรรณการ, 2545.

สมชัย ชีชาอุตมากร. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว ฉบับสมบูรณ์.
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พลสยาม พรินต์ติ้ง, 2554.

สมพร พรหมพิตร. อายุความแพ่ง-อาญา และคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 3.
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2541.

สอาด นาวิเจริญ. คำบรรยายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว.
กรุงเทพฯ: การพิมพ์ธนบุรี, 2510.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. "รายงานผลการพิจารณาเรื่อง การปรับปรุงกฎหมายครอบครัว (ร่าง
พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์(ฉบับที่..) พ.ศ.)", 2528.

เสนีย์ ปราโมช. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวมรดก พุทธศักราช 2508
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2508.

แสวง บุญเฉลิมวิภาส. ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย. พิมพ์ครั้งที่ 14 กรุงเทพฯ: วิญญูชน 2558.

หลวง พิศลยสารนิติ. ลักษณะผู้เมีย กับลักษณะมรดก กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เจริญผล, 2547.

อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ นายสำเร็จ ไชยชิต ม.ว.ม.,ป.ช. ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาล
อุทธรณ์. 2535.

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

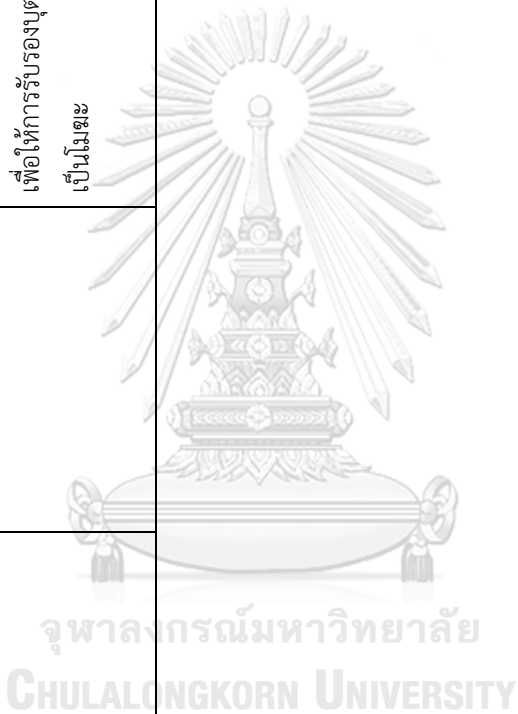
ภาคผนวก ก. ตารางเปรียบเทียบการถอนการรับรองบุตร 1

	สหรัฐอเมริกา	อังกฤษ	เยอรมัน	ญี่ปุ่น	ฝรั่งเศส	ไทย
1. วิธีการถอน	มีทั้งการถอนโดยนายทะเบียนและภาคกรอมนโดยฟ้องคดีต่อศาล	มีการถอนโดยการฟ้องคดีต่อศาลเท่านั้น	มีทั้งการถอนโดยนายทะเบียนและภาคกรอมนโดยฟ้องคดีต่อศาล	มีการถอนโดยการฟ้องคดีต่อศาลเท่านั้น	มีการถอนโดยการฟ้องคดีต่อศาลเท่านั้น	มีการถอนโดยการฟ้องคดีต่อศาลเท่านั้น
2. ผู้มีสิทธิร้องขอถอน	ผู้มีสิทธิร้องขอถอนนายทะเบียนได้แก่ ชายผู้จดทะเบียนรับรองบุตร หรือมารดา (UPA 2017 Section 308(a)) ผู้มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาล ได้แก่ บุคคลใดๆ ซึ่งสามารถตามกฎหมาย บุคคลใดๆ ซึ่งมีความเป็นบิดามารดาของบุตรตามกฎหมาย บุคคลใดๆ ซึ่งจะถูกวินิจฉัย หยัญผู้ให้กำเนิดเว้นแต่ศาลจะได้อินิจฉัยไว้ว่า หยัญนั้นไม่ใช่มารดาเด็ก, เด็ก, หยัญงานรัฐที่อุปการะเลี้ยงดูเด็ก, หน่วยงานรัฐตามกฎหมายซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวกับการรับเด็ก เป็นบุตร หรือผู้แทนที่มีอำนาจตามกฎหมายของรัฐที่กระทำ การแทนผู้มีสิทธิซึ่งเป็นคนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้	ผู้มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลได้แก่ บุคคลที่แถลงรับรองความเป็นบิดา ตามกฎหมาย, ผู้ให้ข้อมูลหรือบุคคลที่นำเชื่อถือ ซึ่งให้ข้อมูล การเกิดของเด็กผู้ครอบครองบ้านซึ่งเด็กถูกรับรองว่าเกิดในบ้านดังกล่าว บุคคลใดๆ ที่แจ้งการเกิดของเด็ก บุคคลใดๆ ที่ให้ความดูแลเด็ก) หรือเจ้าพนักงาน (Births and Deaths Registration Act 1953 Section 29, 29A)	ผู้มีสิทธิร้องขอถอนนายทะเบียนได้แก่ ชายผู้จดทะเบียนรับรองบุตร (BGB Section 1597) ผู้มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลได้แก่ ชายผู้เป็นสามีของมารดาเด็กในขณะที่เกิด, ชายผู้ได้รับรองความเป็นบิดา, ชายผู้สาบานว่าตนได้กลับนอนกับมารดาเด็กในช่วงเวลาที่มารดาอาจตั้งครรภ์ได้หรือชายผู้เป็นบิดาตามพันธุกรรม, มารดา, เด็ก หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ (BGB Section 1600, 1600b)	ผู้มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลได้แก่ ผู้มีส่วนได้เสีย (Japan Civil Code Article 786) เช่น บิดาที่แท้จริง, มารดา, เด็ก, บุคคลผู้มีสิทธิได้รับมรดก หรือเสียสิทธิในการรับมรดกร่วมกับเด็ก	ผู้มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลได้แก่ บุคคลผู้เสียสถานะหรือถูกโต้แย้งสถานะ (ชายผู้จดทะเบียน, มารดา หรือเด็ก (French Civil Code Article 334, 321) หากได้จดทะเบียนรับรองบุตรร่วมกับมีพฤติการณ์รับรองบุตรด้วย ผู้มีสิทธิฟ้องคดี ได้แก่ บิดา, มารดา, ผู้กล่าวอ้างว่าเป็นบิดาที่แท้จริง เด็ก หรือพนักงานอัยการ (French Civil Code Article 333)	ผู้มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลได้แก่ ผู้มีส่วนได้เสีย (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1554) เช่น บิดาที่แท้จริง, มารดา, เด็ก หรือบุคคลผู้มีสิทธิได้รับมรดก หรือเสียสิทธิในการรับมรดกร่วมกับเด็ก

	สหรัฐอเมริกา	อังกฤษ	เยอรมัน	ญี่ปุ่น	ฝรั่งเศส	ไทย
	ความสามารถ หรือ (UPA 2017 Section 602, 610(b))					
3. เหตุในการร้องขอ	การถอนอำนาจทะเบียน กฎหมายไม่ได้กำหนดเหตุไว้ การถอนโดยฟ้องคดีต่อศาล กฎหมายกำหนดให้โต้แย้งโดยเหตุฉ้อฉล ข่มขู่ หรือสำคัญผิดในสาระสำคัญ เท่านั้น (UPA 2017 Section 309(a))	การถอนโดยฟ้องคดีต่อศาล ให้แสดงว่าบุคคล ผู้จดทะเบียนนั้นไม่ใช่บิดาที่แท้จริง (Births and Deaths Registration Act 1953 Section 29A)	การถอนอำนาจทะเบียน กฎหมายไม่ได้กำหนดเหตุไว้ การถอนโดยฟ้องคดีต่อศาล กฎหมายกำหนดให้โต้แย้งโดยเหตุว่า ไม่มีความสัมพันธ์ทางสังคมและครอบครัวระหว่างเด็กและชายผู้จดทะเบียน รับรองบุตร และตนเองเป็นบิดาตามธรรมชาติของเด็ก หรือการรับรองเป็นไปเพื่อให้ได้รับการอนุญาตให้เข้ามาหรืออาศัยอยู่ในประเทศของเด็ก หรือมารดา (BGB Section 1600 (1X)(3))	การถอนโดยฟ้องคดีต่อศาลว่ามีข้อเท็จจริงในทางตรงข้ามกับการรับรองบุตร เช่น ข้อเท็จจริงที่ว่าการรับรองบุตรนั้นไม่ได้เกิดจากเจตนาที่แท้จริงของบิดา ผู้ขอรับรองบุตรไม่ใช่บิดาที่แท้จริง การรับรองเกิดจากความสำคัญผิด หรือเพื่อผลประโยชน์ (Japan Civil Code Article 786)	การถอนโดยการฟ้องคดีต่อศาลว่าผู้รับรองบุตรไม่ใช่บิดาที่แท้จริง โดยการจดทะเบียนไม่สอดคล้องกับพฤติการณ์รับรองบุตร (French Civil Code Article 332, 334, 335) หรือเหตุว่าการรับรองเป็นผลมาจากการฉ้อฉล (French Civil Code Article 336)	ผู้จดทะเบียนไม่ใช่บิดาที่แท้จริง (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1554)
4. ระยะเวลาในการร้องขอถอน	การถอนอำนาจทะเบียน ต้องร้องภายในระยะเวลา 60 วัน นับแต่การรับรองเสร็จ (UPA 2017 Section	กฎหมายไม่ได้กำหนดระยะเวลาในการฟ้องคดีต่อศาล	การถอนอำนาจทะเบียน หากการจดทะเบียนรับรองยังไม่มีผลสมบูรณ์ ต้องร้องขอภายใน 1 ปี นับแต่จดทะเบียน	กฎหมายไม่ได้กำหนดระยะเวลาในการฟ้องคดีต่อศาล	การถอนโดยฟ้องคดีต่อศาล กรณีที่มีการจดทะเบียนรับรองบุตรอย่างใด หรือมีพฤติการณ์รับรองโดยปริยาย	การถอนโดยฟ้องคดีต่อศาล ต้องฟ้องคดีภายในระยะเวลา 3 เดือนนับแต่ทราบการจดทะเบียน แต่

	สหรัฐอเมริกา	อังกฤษ	เยอรมัน	ญี่ปุ่น	ฝรั่งเศส	ไทย
	<p>308(a)(1) การถอนโดยฟ้องคดีต่อศาล ต้องฟ้องคดีภายในระยะเวลา 2 ปี นับแต่การรับรองมีผล (UPA 2017 Section 309(a))</p>	<p>การถอนโดยฟ้องคดีต่อศาล ต้องฟ้องคดีภายในระยะเวลา 2 ปี นับแต่วันที่ยื่นคำขอ การโต้แย้ง เว้นแต่กรณีการได้ สิทธิเข้ามาหรือสิทธิอยู่อาศัย ในประเทศต้องฟ้องคดีภายใน ระยะเวลา 1 ปี นับแต่ทราบ เหตุแห่งการโต้แย้ง แต่ไม่เกิน ระยะเวลา 5 ปี นับแต่ได้รับรอง บุตร หรือนับแต่บุตรได้เข้ามา ในประเทศ (BGB Section 1600b(1)(1a))</p>	<p>การถอนโดยฟ้องคดีต่อศาล ต้องฟ้องคดีภายในระยะเวลา 2 ปี นับแต่วันที่ยื่นคำขอ การโต้แย้ง เว้นแต่กรณีการได้ สิทธิเข้ามาหรือสิทธิอยู่อาศัย ในประเทศต้องฟ้องคดีภายใน ระยะเวลา 1 ปี นับแต่ทราบ เหตุแห่งการโต้แย้ง แต่ไม่เกิน ระยะเวลา 5 ปี นับแต่ได้รับรอง บุตร หรือนับแต่บุตรได้เข้ามา ในประเทศ (BGB Section 1600b(1)(1a))</p>	<p>ด้วยแต่ไม่สอดคล้องกับการ จดทะเบียน ต้องฟ้องคดีภายใน ระยะเวลา 10 ปี นับแต่ผู้ร้อง ขอสิ้นสถานะบิดาหรือนับแต่ ถูกโต้แย้งสถานะ (French Civil Code Article 334, 335) กรณีที่มีการจดทะเบียน รับรองบุตร และมีพฤติการณ์ รับรองโดยปริยายสอดคล้องกัน ต้องฟ้องคดีภายในระยะเวลา 5 ปี นับแต่วันที่ยื่นคำขอ รับรองได้สิ้นสุดลง หรือ นับ แต่วันที่บิดาผู้ถูกโต้แย้งถึงแก่ ความตาย และหากได้รับการ มาเกินกว่าระยะเวลา 5 ปี แล้ว ยื่นคำขอฟ้องคดี ภายในระยะเวลา 5 ปี นับแต่ เด็กเกิดหรือวันจดทะเบียน รับรอง (French Civil Code Article 333)</p>	<p>ด้วยแต่ไม่สอดคล้องกับการ จดทะเบียน ต้องฟ้องคดีภายใน ระยะเวลา 10 ปี นับแต่ผู้ร้อง ขอสิ้นสถานะบิดาหรือนับแต่ ถูกโต้แย้งสถานะ (French Civil Code Article 334, 335) กรณีที่มีการจดทะเบียน รับรองบุตร และมีพฤติการณ์ รับรองโดยปริยายสอดคล้องกัน ต้องฟ้องคดีภายในระยะเวลา 5 ปี นับแต่วันที่ยื่นคำขอ รับรองได้สิ้นสุดลง หรือ นับ แต่วันที่บิดาผู้ถูกโต้แย้งถึงแก่ ความตาย และหากได้รับการ มาเกินกว่าระยะเวลา 5 ปี แล้ว ยื่นคำขอฟ้องคดี ภายในระยะเวลา 5 ปี นับแต่ เด็กเกิดหรือวันจดทะเบียน รับรอง (French Civil Code Article 333)</p>	<p>นับแต่วันจด ทะเบียน (ประมวล กฎหมายแพ่งและ พาณิชย์ มาตรา 1554)</p>

	สหรัฐอเมริกา	อังกฤษ	เยอรมัน	ญี่ปุ่น	ฝรั่งเศส	ไทย
5. ผลของการถอน	การรับรองบุตรเป็นโมฆะ (UPA 2017 Section 308(b)) มีผลย้อนหลังไปนับแต่เด็กเกิด (UPA 2017 Section 304(c))	ไม่มีบทบัญญัติลายลักษณ์อักษรกำหนดไว้ ลักษณะอักษรกำหนดไว้	ไม่มีบทบัญญัติลายลักษณ์อักษรกำหนดไว้ อักษรกำหนดไว้ พบว่าในคำพิพากษาให้มียุติการฟ้องคดีแต่เด็กเกิด	ไม่มีบทบัญญัติลายลักษณ์อักษรกำหนดไว้ ลักษณะอักษรกำหนดไว้ พบว่าในคำพิพากษามีลักษณะเป็นการฟ้องคดีเพื่อให้การรับรองบุตรเป็นโมฆะ	ไม่มีบทบัญญัติลายลักษณ์อักษรกำหนดไว้ พบว่าในคำพิพากษาได้แย่งสายสัมพันธ์มิใช่ (จากสายสัมพันธ์เป็นโมฆะ (จากบทความ))	ไม่มีบทบัญญัติลายลักษณ์อักษรกำหนดไว้ มีนักกฎหมายเห็นว่านำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1557 มาใช้เป็นบทกฎหมายใกล้เคียงอย่างยิ่ง ให้มีผลนับแต่เด็กเกิด

ภาคผนวก ข. Uniform Parentage Act 2017

SECTION 301. ACKNOWLEDGMENT OF PARENTAGE.

A woman who gave birth to a child and an alleged genetic father of the child, intended parent under [Article] 7, or presumed parent may sign an acknowledgment of parentage to establish the parentage of the child.

SECTION 302. EXECUTION OF ACKNOWLEDGMENT OF PARENTAGE.

(a) An acknowledgment of parentage under Section 301 must:

(1) be in a record signed by the woman who gave birth to the child and by the individual seeking to establish a parent-child relationship, and the signatures must be attested by a notarial officer or witnessed;

(2) state that the child whose parentage is being acknowledged:

(A) does not have a presumed parent other than the individual seeking to establish the parent-child relationship or has a presumed parent whose full name is stated; and

(B) does not have another acknowledged parent, adjudicated parent, or individual who is a parent of the child under [Article] 7[or 8] other than the woman who gave birth to the child; and

(3) state that the signatories understand that the acknowledgment is the equivalent of an adjudication of parentage of the child and that a challenge to the acknowledgment is permitted only under limited circumstances and is barred two years after the effective date of the acknowledgment.

(b) An acknowledgment of parentage is void if, at the time of signing:

(1) an individual other than the individual seeking to establish parentage is a presumed parent, unless a denial of parentage by the presumed parent in a signed record is filed with the [state agency maintaining birth records]; or

(2) an individual, other than the woman who gave birth to the child or the individual seeking to establish parentage, is an acknowledged or adjudicated parent or a parent under [Article] 7[or 8].

SECTION 303. DENIAL OF PARENTAGE. A presumed parent or alleged genetic parent may sign a denial of parentage in a record. The denial of parentage is valid only if:

(1) an acknowledgment of parentage by another individual is filed under Section 305;

(2) the signature of the presumed parent or alleged genetic parent is attested by a notarial officer or witnessed; and

(3) the presumed parent or alleged genetic parent has not previously:

(A) completed a valid acknowledgment of parentage, unless the previous acknowledgment was rescinded under Section 308 or challenged successfully under Section 309; or

(B) been adjudicated to be a parent of the child.

SECTION 304. RULES FOR ACKNOWLEDGMENT OR DENIAL OF PARENTAGE.

(a) An acknowledgment of parentage and a denial of parentage may be contained in a single document or may be in counterparts and may be filed with the [state agency maintaining birth records] separately or simultaneously. If filing of the acknowledgment and denial both are required under this [act], neither is effective until both are filed.

(b) An acknowledgment of parentage or denial of parentage may be signed before or after the birth of the child.

(c) Subject to subsection (a), an acknowledgment of parentage or denial of parentage takes effect on the birth of the child or filing of the document with the [state agency maintaining birth records], whichever occurs later.

(d) An acknowledgment of parentage or denial of parentage signed by a minor is valid if the acknowledgment complies with this [act].

SECTION 305. EFFECT OF ACKNOWLEDGMENT OR DENIAL OF PARENTAGE.

(a) Except as otherwise provided in Sections 308 and 309, an acknowledgment of parentage that complies with this [article] and is filed with the [state agency maintaining birth records] is equivalent to an adjudication of parentage of the child and confers on the acknowledged parent all rights and duties of a parent.

(b) Except as otherwise provided in Sections 308 and 309, a denial of parentage by a presumed parent or alleged genetic parent which complies with this [article] and is filed with the [state agency maintaining birth records] with an acknowledgment of parentage that complies with this [article] is equivalent to an adjudication of the nonparentage of the presumed parent or alleged genetic parent and discharges the presumed parent or alleged genetic parent from all

rights and duties of a parent.

SECTION 306. NO FILING FEE. The [state agency maintaining birth records] may not charge a fee for filing an acknowledgment of parentage or denial of parentage.

SECTION 307. RATIFICATION BARRED. A court conducting a judicial proceeding or an administrative agency conducting an administrative proceeding is not required or permitted to ratify an unchallenged acknowledgment of parentage.

SECTION 308. PROCEDURE FOR RESCISSION.

(a) A signatory may rescind an acknowledgment of parentage or denial of parentage by filing with the [relevant state agency] a rescission in a signed record which is attested by a notarial officer or witnessed, before the earlier of:

(1) 60 days after the effective date under Section 304 of the acknowledgment or denial; or

(2) the date of the first hearing before a court in a proceeding, to which the signatory is a party, to adjudicate an issue relating to the child, including a proceeding that establishes support.

(b) If an acknowledgment of parentage is rescinded under subsection (a), an associated denial of parentage is invalid, and the [state agency maintaining birth records] shall notify the woman who gave birth to the child and the individual who signed a denial of parentage of the child that the acknowledgment has been rescinded. Failure to give the notice required by this subsection does not affect the validity of the rescission.

SECTION 309. CHALLENGE AFTER EXPIRATION OF PERIOD FOR RESCISSION.

(a) After the period for rescission under Section 308 expires, but not later than two years after the effective date under Section 304 of an acknowledgment of parentage or denial of parentage, a signatory of the acknowledgment or denial may commence a proceeding to challenge the acknowledgment or denial, including a challenge brought under Section 614, only on the basis of fraud, duress, or material mistake of fact.

(b) A challenge to an acknowledgment of parentage or denial of parentage by an individual who was not a signatory to the acknowledgment or denial is governed by Section 610.

SECTION 310. PROCEDURE FOR CHALLENGE BY SIGNATORY.

- (a) Every signatory to an acknowledgment of parentage and any related denial of parentage must be made a party to a proceeding to challenge the acknowledgment or denial.
- (b) By signing an acknowledgment of parentage or denial of parentage, a signatory submits to personal jurisdiction in this state in a proceeding to challenge the acknowledgment or denial, effective on the filing of the acknowledgment or denial with the [state agency maintaining birth records].
- (c) The court may not suspend the legal responsibilities arising from an acknowledgment of parentage, including the duty to pay child support, during the pendency of a proceeding to challenge the acknowledgment or a related denial of parentage, unless the party challenging the acknowledgment or denial shows good cause.
- (d) A party challenging an acknowledgment of parentage or denial of parentage has the burden of proof.
- (e) If the court determines that a party has satisfied the burden of proof under subsection
- (d) the court shall order the [state agency maintaining birth records] to amend the birth record of the child to reflect the legal parentage of the child.
- (f) A proceeding to challenge an acknowledgment of parentage or denial of parentage must be conducted under [Article] 6.

SECTION 602. STANDING TO MAINTAIN PROCEEDING.

Except as otherwise provided in [Article] 3 and Sections 608 through 611, a proceeding to adjudicate parentage may be maintained by:

- (1) the child;
- (2) the woman who gave birth to the child, unless a court has adjudicated that she is not a parent;
- (3) an individual who is a parent under this [act];
- (4) an individual whose parentage of the child is to be adjudicated;

(5) a child-support agency[or other governmental agency authorized by law of this state other than this [act]];

(6) an adoption agency authorized by law of this state other than this [act] or licensed child-placement agency; or

(7) a representative authorized by law of this state other than this [act] to act for an individual who otherwise would be entitled to maintain a proceeding but is deceased, incapacitated, or a minor.

SECTION 610. ADJUDICATING PARENTAGE OF CHILD WITH ACKNOWLEDGED PARENT.

(a) If a child has an acknowledged parent, a proceeding to challenge the acknowledgment of parentage or a denial of parentage, brought by a signatory to the acknowledgment or denial, is governed by Sections 309 and 310.

(b) If a child has an acknowledged parent, the following rules apply in a proceeding to challenge the acknowledgment of parentage or a denial of parentage brought by an individual, other than the child, who has standing under Section 602 and was not a signatory to the acknowledgment or denial:

(1) The individual must commence the proceeding not later than two years after the effective date of the acknowledgment.

(2) The court may permit the proceeding only if the court finds permitting the proceeding is in the best interest of the child.

(3) If the court permits the proceeding, the court shall adjudicate parentage under Section 613.

SECTION 611. ADJUDICATING PARENTAGE OF CHILD WITH ADJUDICATED PARENT.

(a) If a child has an adjudicated parent, a proceeding to challenge the adjudication, brought by an individual who was a party to the adjudication or received notice under Section 603, is governed by the rules governing a collateral attack on a judgment.

(b) If a child has an adjudicated parent, the following rules apply to a proceeding to challenge the adjudication of parentage brought by an individual, other than the child, who has standing under Section 602 and was not a party to the adjudication and did not receive notice under Section 603:

(1) The individual must commence the proceeding not later than two years after the effective date of the adjudication.

(2) The court may permit the proceeding only if the court finds permitting the proceeding is in the best interest of the child.

(3) If the court permits the proceeding, the court shall adjudicate parentage under Section 613.

SECTION 613. ADJUDICATING COMPETING CLAIMS OF PARENTAGE.

(a) Except as otherwise provided in Section 614, in a proceeding to adjudicate competing claims of, or challenges under Section 608(c), 610, or 611 to, parentage of a child by two or more individuals, the court shall adjudicate parentage in the best interest of the child, based on:

(1) the age of the child;

(2) the length of time during which each individual assumed the role of parent of the child;

(3) the nature of the relationship between the child and each individual;

(4) the harm to the child if the relationship between the child and each individual is not recognized;

(5) the basis for each individual's claim to parentage of the child; and

(6) other equitable factors arising from the disruption of the relationship between the child and each individual or the likelihood of other harm to the child.

(b) If an individual challenges parentage based on the results of genetic testing, in

addition to the factors listed in subsection (a), the court shall consider:

(1) the facts surrounding the discovery the individual might not be a genetic parent of the child; and

(2) the length of time between the time that the individual was placed on notice that the individual might not be a genetic parent and the commencement of the proceeding.

Alternative A

(c) The court may not adjudicate a child to have more than two parents under this [act].

Alternative B

(c) The court may adjudicate a child to have more than two parents under this [act] if the court finds that failure to recognize more than two parents would be detrimental to the child. A finding of detriment to the child does not require a finding of unfitness of any parent or individual seeking an adjudication of parentage. In determining detriment to the child, the court shall consider all relevant factors, including the harm if the child is removed from a stable placement with an individual who has fulfilled the child's physical needs and psychological needs for care and affection and has assumed the role for a substantial period.

ภาคผนวก ค. Births and Deaths Registration Act 1953

Section 10 Registration of father where parents not married.

(1) Notwithstanding anything in the foregoing provisions of this Act, in the case of a child whose father and mother were not married to each other at the time of his birth, no person shall as father of the child be required to give information concerning the birth of the child, and the registrar shall not enter in the register the name of any person as father of the child except—

(a) at the joint request of the mother and the person stating himself to be the father of the child (in which case that person shall sign the register together with the mother); or

(b) at the request of the mother on production of—

(i) a declaration in the prescribed form made by the mother stating that that person is the father of the child; and

(ii) a statutory declaration made by that person stating himself to be the father of the child; or

(c) at the request of that person on production of—

(i) a declaration in the prescribed form by that person stating himself to be the father of the child; and

(ii) a statutory declaration made by the mother stating that that person is the father of the child; or

(d) at the request of the mother or that person on production of—

(i) a copy of a parental responsibility agreement made between them in relation to the child; and

(ii) a declaration in the prescribed form by the person making the request stating that the agreement was made in compliance with section 4 of the Children Act 1989 and has not been brought to an end by an order of a court; or

(e) at the request of the mother or that person on production of—

(i) a certified copy of an order under section 4 of the Children Act 1989 giving that person parental responsibility for the child; and

(ii) a declaration in the prescribed form by the person making the request stating that the order has not been brought to an end by an order of a court; or

(f) at the request of the mother or that person on production of—

(i) a certified copy of an order under paragraph 1 of Schedule 1 to the Children Act 1989 which requires that person to make any financial provision for the child and which is not an order falling within paragraph 4(3) of that Schedule; and

(ii) a declaration in the prescribed form by the person making the request stating that the order has not been discharged by an order of a court; or

(g) at the request of the mother or that person on production of—

(i) a certified copy of any of the orders which are mentioned in subsection (1A) of this section which has been made in relation to the child; and

(ii) a declaration in the prescribed form by the person making the request stating that the order has not been brought to an end or discharged by an order of a court.

(1A) The orders are—

(a) an order under section 4 of the Family Law Reform Act 1987 that that person shall have all the parental rights and duties with respect to the child;

(b) an order that that person shall have custody or care and control or legal custody of the child made under section 9 of the Guardianship of Minors Act 1971 at a time when such an order could only be made in favour of a parent;

(c) an order under section 9 or 11B of that Act which requires that person to make any financial provision in relation to the child;

(d) an order under section 4 of the Affiliation Proceedings Act 1957 naming that person as putative father of the child.

(2) Where, in the case of a child whose father and mother were not married to each other at the time of his birth, a person stating himself to be the father of the child makes a request to the registrar in accordance with paragraph (c) to (g) of subsection (1) of this section—

(a) he shall be treated as a qualified informant concerning the birth of the child for the purposes of this Act; and

(b) the giving of information concerning the birth of the child by that person and the signing of the register by him in the presence of the registrar shall act as a discharge of any duty of any other qualified informant under section 2 of this Act.

(3) In this section and section 10A of this Act references to a child whose father and mother were not married to each other at the time of his birth shall be construed in accordance with section 1 of the Family Law Reform Act 1987 and “ parental responsibility agreement” has the same meaning as in the Children Act 1989

Section 10A Re-registration where parents not married.

(1) Where there has been registered under this Act the birth of a child whose father and mother were not married to each other at the time of the birth, but no person has been registered as the father of the child, the registrar shall re-register the birth so as to show a person as the father—

(a) at the joint request of the mother and that person; or

(b) at the request of the mother on production of—

(i) a declaration in the prescribed form made by the mother stating that that person is the father of the child; and

(ii) a statutory declaration made by that person stating himself to be the father of the child; or

(c) at the request of that person on production of—

(i) a declaration in the prescribed form by that person stating himself to be the father of the child; and

(ii) a statutory declaration made by the mother stating that that person is the father of the child; or

(d) at the request of the mother or that person on production of—

(i) a copy of a parental responsibility agreement made between them in relation to the child; and

(ii) a declaration in the prescribed form by the person making the request stating that the agreement was made in compliance with section 4 of the Children Act 1989 and has not been brought to an end by an order of a court; or

(e) at the request of the mother or that person on production of—

(i) a certified copy of an order under section 4 of the Children Act 1989 giving that person parental responsibility for the child; and

(ii) a declaration in the prescribed form by the person making the

request stating that the order has not been brought to an end by an order of a court;
or

(f) at the request of the mother or that person on production of—

(i) a certified copy of an order under paragraph 1 of Schedule 1 to the Children Act 1989 which requires that person to make any financial provision for the child and which is not an order falling within paragraph 4(3) of that Schedule; and

(ii) declaration in the prescribed form by the person making the request stating that the order has not been discharged by an order of a court; or

(g) at the request of the mother or that person on production of—

(i) a certified copy of any of the orders which are mentioned in subsection (1A) of this section which has been made in relation to the child; and

(ii) a declaration in the prescribed form by the person making the request stating that the order has not been brought to an end or discharged by an order of a court.]but no birth shall be re-registered under this section except in the prescribed manner and with the authority of the Registrar General.

(1A) The orders are—

(a) an order under section 4 of the Family Law Reform Act 1987 that that person shall have all the parental rights and duties with respect to the child;

(b) an order that that person shall have custody or care and control or legal custody of the child made under section 9 of the Guardianship of Minors Act 1971 at a time when such an order could only be made in favour of a parent;

(c) an order under section 9 or 11B of that Act which requires that person to make any financial provision in relation to the child;

(d) an order under section 4 of the Affiliation Proceedings Act 1957 naming that person as putative father of the child.

(2) On the re-registration of a birth under this section—

(a) the registrar shall sign the register;

(b) in the case of a request under paragraph (a) or (b) of subsection (1) of this section, or a request under [F27any of paragraphs (d) to (g)] of that subsection made by the mother of the child, the mother shall also sign the register;

(c) in the case of a request under paragraph (a) or (c) of that subsection, or a

request made under [F27any of paragraphs (d) to (g)] of that subsection by the person requesting to be registered as the father of the child, that person shall also sign the register; and

(d) if the re-registration takes place more than three months after the birth, the superintendent registrar shall also sign the register.

Section 29 Correction of errors in registers.

(1) No alteration shall be made in any register of live-births, still-births or deaths except as authorised by this or any other Act.

(2) Any clerical error which may from time to time be discovered in any such register may, in the prescribed manner and subject to the prescribed conditions, be corrected by any person authorised in that behalf by the Registrar General.

(3) An error of fact or substance in any such register may be corrected by entry in the margin (without any alteration of the original entry) by the officer having the custody of the register, and upon production to him by that person of a statutory declaration setting forth the nature of the error and the true facts of the case made by two qualified informants of the birth or death with reference to which the error has been made, or in default of two qualified informants then either by two credible persons having knowledge of the truth of the case or, where it applies, in accordance with section 29A of this Act.

(4) Where—

(a) an error of fact or substance (other than an error relating to the cause of death) occurs in the information given by a coroner's certificate concerning a death touching which he has held an inquest; or

(b) such an error relating to the cause of death occurs in the information given by a coroner's certificate issued under section 16(4) of the Coroners Act 1988 in the case of an inquest which was adjourned in compliance with section 16(1) of that Act (adjournment in cases of murder etc. or at request of D.P.P.) but was subsequently resumed], the coroner, if satisfied by evidence on oath or statutory declaration that such an error exists, may certify under his hand to the officer having the custody of the register in which the information is entered the nature of the error and the true

facts of the case as ascertained by him on that evidence, and the error may thereupon be corrected by that officer in the register by entering in the margin (without any alteration of the original entry) the facts as so certified by the coroner

Section 29A Alternative procedure for certain corrections.

(1) This section applies where, in an entry in a register of live-births, still-births or deaths, a person is wrongly shown as the father of the person to whose birth or death the entry relates.

(2) Where this section applies, the statutory declaration required by section 29(3) of this Act may be made—

(a) in default of two qualified informants, by one qualified informant of the birth or death to which the entry relates;

(b) in default of any qualified informant, by one credible person having knowledge of the truth of the case.

(3) Such a statutory declaration must be accompanied by documentary evidence of a finding that the person shown as the father was not the father.

(4) But subsection (5) applies if it appears to the officer having custody of the register that the only evidence on which the finding was made was that of the person making the statutory declaration.

(5) In that case, the officer may correct the error only if satisfied that another person, who is either a qualified informant or a credible person having knowledge of the truth of the case, has (whether before or since the making of the declaration) confirmed the material facts stated in the declaration.

(6) “Finding” means a finding made expressly in judicial proceedings in the United Kingdom or elsewhere.

ภาคผนวก ง. German Civil Code

Title 2 Descent

Section 1591 Maternity

The mother of a child is the woman who gave birth to it.

Section 1592 Paternity

The father of a child is the man

1. who is married to the mother of the child at the date of the birth,
2. who has acknowledged paternity or
3. whose paternity has been judicially established under section 1600d or section 182 (1) of the Act on the Procedure in Family Matters and in Matters of Non-contentious Jurisdiction [Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit].

Section 1593 Paternity in the case of dissolution of the marriage by death

Section 1592 no. 1 applies with the necessary modifications if the marriage has been dissolved by death and within 300 days after the dissolution a child is born. If it is certain that the child was conceived more than 300 days before its birth, this period of time is conclusive. If a woman who has entered into a further marriage gives birth to a child that would be both the child of the former husband under sentences 1 and 2 and the child of the new husband under section 1592 no. 1, it is to be regarded only as the child of the new husband. If the paternity is challenged and if it is finally and non-appealably established that the new husband is not the father of the child, then it is the child of the former husband.

Section 1594 Acknowledgement of paternity

(1) The legal effects of acknowledgement may, to the extent that statute does not provide otherwise, be asserted only from the date on which the acknowledgement becomes effective.

(2) An acknowledgement of paternity is not effective as long as the paternity of another man is in effect.

(3) An acknowledgement subject to a condition or a stipulation as to time is ineffective.

(4) The acknowledgement is admissible even before the birth of the child.

Section 1595 Need for approval of the acknowledgement

(1) The acknowledgement requires the approval of the mother.

(2) The acknowledgement also requires the approval of the child if the mother does not have parental custody in this respect.

(3) The approval is governed by section 1594 (3) and (4) with the necessary modifications.

Section 1596 Acknowledgement and approval in the case of lack of capacity to contract or limited capacity to contract

(1) A person whose capacity to contract is limited may only acknowledge without a representative. The approval of the legal representative is required. For a person who has no capacity to contract, the legal representative may acknowledge, with the approval of the family court; if the legal representative is a custodian, approval of the custodianship court is necessary. The approval of the mother is governed by sentences 1 to 3 with the necessary modifications.

(2) For a child that is incapable of contracting or is not yet fourteen years old, only the legal representative may approve the acknowledgement. Apart from this, a child

that has limited capacity to contract can only give approval without a representative; this requires the approval of the legal representative.

(3) A person of full age placed under care who is capable of contracting may only acknowledge or give approval without a representative; section 1903 is unaffected.

(4) Acknowledgement and approval may not be declared by an authorised representative.

Section 1597 Formal requirements; revocation

(1) Acknowledgement and approval must be notarially recorded.

(2) Certified copies of the acknowledgement and of all declarations that are important for the effectiveness of the acknowledgement are to be sent to the father, the mother and the child, and to the registry of births, deaths and marriages.

(3) The man may revoke the acknowledgement if it has not yet become effective one year after the recording. The revocation is governed by subsections (1) and (2) and section 1594 (3) and section 1596 (1), (3) and (4) with the necessary modifications.

Section 1598 Ineffectiveness of acknowledgement, approval and revocation

(1) Acknowledgement, approval and revocation are ineffective only if they do not satisfy the requirements of the above provisions.

(2) Where, since the entry in a German register of civil status, five years have passed, the acknowledgement is effective, even if it does not satisfy the requirements of the above provisions.

Section 1598a Claim to consent to a genetic examination to clarify natural parentage

(1) To clarify the natural parentage of the child

1. the father may require mother and child,

2. the mother may require father and child, and

3. the child may require both parents

to consent to a genetic paternity test and to acquiesce in the taking of a genetic sample appropriate for the test. The sample must be taken in compliance with the recognised principles of science.

(2) On the application of a person entitled to clarify, the family court must substitute consent that has not been given and order acquiescence in the taking of a sample.

(3) The court suspends the proceeds if and as long as the clarification of the natural parentage would result in a considerable adverse effect on the best interests of the minor child which would be unreasonable for the child even taking into account the concerns of the person entitled to clarify.

(4) A person who has consented to a genetic paternity test and has given a genetic sample may require the person entitled to clarify who has had a paternity test made to permit inspection of the genetic paternity test report or to provide a copy. The family court decides disputes arising from the claim under sentence 1.

Section 1599 Non-existence of paternity

(1) Section 1592 nos. 1 and 2 and section 1593 do not apply if, by reason of contestation, it has been finally and non-appealably established that the man is not the father of the child.

(2) Section 1592 no. 1 and section 1593 also do not apply if the child is born after a divorce petition is pending at court and a third person, at the latest before the end of one year after the decree granting the divorce petition has become final and absolute, acknowledges paternity; section 1594 (2) does not apply. In addition to the declarations necessary under sections 1595 and 1596, the acknowledgement requires the approval of the man who is married to the mother at the date of the birth; this approval is governed by section 1594 (3) and (4), section 1596 (1) sentences 1 to 3,

(3) and (4), section 1597 (1) and (2) and section 1598 (1) with the necessary modifications. The acknowledgement becomes effective at the earliest when the decree granting the petition for divorce becomes final and absolute.

Section 1600 Persons entitled to contest

(1) The following are entitled to contest the paternity:

1. the man whose paternity exists under section 1592 nos. 1 and 2 and section 1593,
2. the man who declares in lieu of an oath that he had sexual intercourse with the mother of the child during the period of conception,
3. the mother,
4. the child and
5. the competent authority (authority entitled to contest paternity) in the cases of section 1592 no. 2.

(2) The contestation under subsection (1) no. 2 requires that there be no social and family relationship between the child and its father in the meaning of subsection (1) no. 1, nor was there a social and family relationship at the date of his death, and that the person contesting is the natural father of the child.

(3) The contestation under subsection (1) no. 5 requires that there be no social and family relationship between the child and the person acknowledging, nor was there a social and family relationship at the date of the acknowledgment or of his death and the recognition satisfies legal requirements for the permitted entry or the permitted residence of the child or of a parent.

(4) A social and family relationship under subsections (2) and (3) exists if the father, in the meaning of subsection (1) no. 1, has or had actual responsibility for the child at the relevant point of time. There is as a rule an assumption of actual responsibility if the father in the meaning of subsection (1) no. 1 is married to the mother of the child or lived together with the child for a long period in domestic community.

(5) If the child, with the consent of the man and the mother, was conceived by means of artificial insemination by sperm donation from a third person, the contestation of paternity by the man or the mother is excluded.

(6) The Land governments are authorised to specify the public authorities under subsection (1) no. 5 by statutory order. The Land governments may transfer this authorisation by statutory order to the competent supreme Land authorities. If the public authority does not have local jurisdiction under these provisions, the jurisdiction is determined by the seat of the court that is competent for the action.

Section 1600a Personal contestation; contestation in the case of lack of capacity to contract or limited capacity to contract

(1) The contestation may not be made through an authorised representative.

(2) The persons entitled to contest in the meaning of section 1600 (1) nos. 1 to 3 may contest the paternity only without a representative. This also applies if they have limited capacity to contract; they do not need the approval of their legal representatives for this. If they have no capacity to contract, only their legal representative may contest.

(3) For a child that is incapable of contracting or has limited capacity to contract, only the legal representative may contest.

(4) The contestation through the legal representative is admissible only if it serves the best interests of the person represented.

(5) A person of full age placed under care who is capable of contracting may contest the paternity only without a representative.

Section 1600b Contestation periods

(1) The paternity may be contested at court within two years. The period commences on the date on which the person entitled learns of the circumstances

that argue against the paternity; the existence of a social and family relationship in the meaning of section 1600 (2) first alternative does not prevent the period from running.

(1a) In the case of section 1600 subsection (1) no. 5, the paternity may be contested in court within one year. The period commences when the public authority entitled to contest paternity obtains knowledge of the fact that justify the assumption that the requirements for its right to contest are satisfied. The contestation is excluded at the latest after the expiry of five years after the acknowledgement of paternity for a child born in the Federal territory; failing this, at the latest five years after the entry into the country of the child.

(2) The period does not commence before the birth of the child, nor before the acknowledgement has become effective. In the cases of section 1593 sentence 4, the period does not begin before the finality and non-appealability of the decision finding that the new husband of the mother is not the father of the child.

(3) If the legal representative of a minor child did not contest the paternity in good time, the child may contest it itself after it has reached the age of majority. In this case, the period does not begin before the minor becomes of full age, nor before the date on which the child learns of the circumstances that argue against the paternity.

(4) If the legal representative of a person incapable of contracting did not contest the paternity in good time, the person entitled to contest may himself contest after the lack of capacity to contract comes to an end. Subsection (3) sentence 2 applies with the necessary modifications.

(5) The period is suspended by the commencement of proceedings under section 1598a subsection (2); section 204 subsection (2) applies with the necessary modifications. The period is also suspended as long as the person entitled to contest is unlawfully prevented from contestation by threat. Apart from this, section 204 (1)

nos. 4, 8, 13, 14 and (2), as well as sections 206 and 210, apply with the necessary modifications.

(6) If the child obtains knowledge of circumstances on the basis of which the consequences of the paternity are unreasonable for it, the period of subsection (1) sentence 1 commences again for the child on this date.

Section 1600c Presumption of paternity in contestation proceedings

(1) In the proceedings to contest the paternity, it is presumed that the child is the descendant of the man whose paternity exists under section 1592 nos. 1 and 2 and section 1593.

(2) The presumption under subsection (1) does not apply if the man who has acknowledged paternity contests the paternity and his acknowledgement suffers from a defect in the intention under section 119 (1) and section 123; in this case, section 1600d (2) and (3) apply with the necessary modifications.

Section 1600d Court determination of paternity

(1) If there is no paternity under section 1592 nos. 1 and 2 and section 1593, the paternity must be determined by the court.

(2) In the proceedings for court determination of paternity, it is presumed that the father is the man who had sexual intercourse with the mother in the period of conception. The presumption does not apply if there are serious doubts as to the paternity.

(3) The period of conception is deemed to be the time from the 300th to the 181st day before the birth of the child, including both the 300th and the 181st days. If it is certain that the child was conceived outside the period of sentence 1, this deviating period of time is deemed to be the period of conception.

(4) The legal effects of paternity may, to the extent that statute does not provide otherwise, be asserted only from the date on which they are established.

ภาคผนวก จ. Japanese Civil Code

(Affiliation)

Article 779 A father or a mother may affiliate his/her child out of wedlock.

(Competency for Affiliation)

Article 780 A father or a mother does not require the consent of a legal representative for affiliation, even if he/she is a minor or an adult ward.

(Method of Affiliation)

Article 781 (1) Affiliation shall be made through notification pursuant to the provisions of the Family Registration Act.

(2) Affiliation may also be made by will.

(Affiliation of Adult Child)

Article 782 A father or mother may not affiliate his/her adult child without that adult child's consent.

(Affiliation of Unborn Child or Child who has Died)

Article 783 (1) A father may also affiliate his unborn child. In this case, the mother's consent shall be obtained.

(2) If a child has died, a father or mother may still give affiliation, limited to the case where that child had a lineal descendant. In this case, if that lineal descendant is an adult, his/her consent shall be obtained.

(Effect of Affiliation)

Article 784 Affiliation has retroactive effect from the time of birth; provided that this shall not prejudice a right already acquired by a third party.

(Prohibition of Rescission of Affiliation)

Article 785 A father or a mother who has given affiliation may not rescind that affiliation.

(Assertion of Opposing Facts against Affiliation)

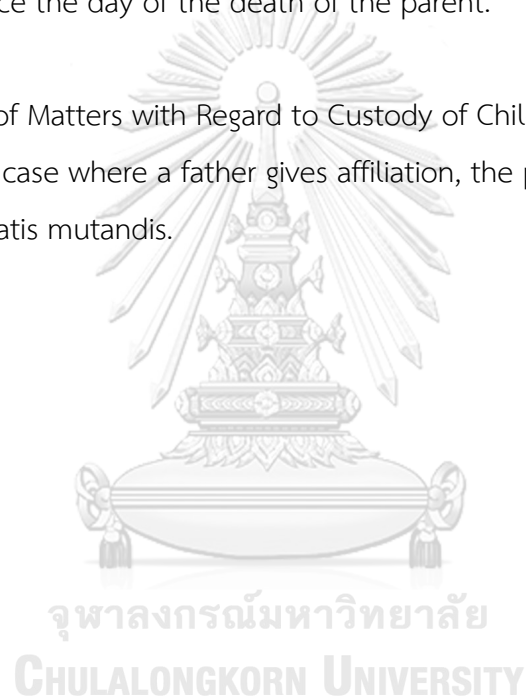
Article 786 A child or any other interested person may assert opposing facts against an affiliation.

(Action for Affiliation)

Article 787 A child, his/her lineal descendant, or the legal representative of either, may bring an action for affiliation; provided that this shall not apply if three years have passed since the day of the death of the parent.

(Determination of Matters with Regard to Custody of Child after Affiliation etc.)

Article 788 In the case where a father gives affiliation, the provisions of Article 766 shall apply mutatis mutandis.

ภาคผนวก ฉ. French Civil Code

CHAPTER II. ESTABLISHMENT OF FILIATION

Section 1. Establishment of filiation by law

Sub-article 1. Designation of the mother in the act of birth

Article 311-25

Filiation is established, with respect to the mother, by the designation of the latter in the act of birth.

Sub-article 2. Presumption of paternity

Article 312

A child conceived or born in wedlock has the husband as his father.

Article 313

The presumption of birth is set aside when the act of birth of the child does not indicate the husband as the father. It is also set aside in case of petition for divorce or for separation from bed and board, when the child is born more than three hundred days after the date of either the approval of the agreement which governs all the consequences of the divorce or of the provisional measures taken under Article 250-2, or of the judicial order of non-conciliation, and less than one hundred and eighty days following the final dismissal of the petition or the reconciliation.

Article 314

If the presumption of paternity has been set aside under Article 313, it is reinstated by operation of law if the child has the possession of apparent status vis-à-vis the father and if he has no established paternity with respect to a third person.

Article 315

When the presumption of paternity is set aside in the circumstances provided for in Article 313, its effects may be reinstated in court in the way provided for in Article 329. The husband may also acknowledge the child as provided in Articles 316 and 320.

Section 2. Filiation by acknowledgment

Article 316

Should a filiation not be established in the way provided for in Section 1 of this Chapter, it can be established by an acknowledgement of paternity or maternity, made before or after the birth.

An acknowledgement establishes parentage only with respect to his or her author.

It is made in the act of birth, by act received by the officer of civil status or by any other authentic act.

The act shall contain the statements listed in Article 62 and the mention that the author of the acknowledgement has been informed of the divisible character of the parental bond so established.

Section 3. Establishment of filiation by apparent status

Article 317

Each parent or the child may request the judge of the Tribunal d'Instance of the place of birth or of their domicile to issue an act of notoriety that serves as evidence of the possession of apparent status until proven to the contrary.

The act of notoriety is established on the strength of the declarations of at least three witnesses and, if the judge deems it necessary, of any other produced document that establish a sufficient gathering of facts under Article 311-1.

The issue of an act of notoriety may be requested only within a period of five years as from the ending of the alleged possession of apparent status or from the death of the person claimed as parent, including when the latter died before the declaration of birth.

The filiation established by the apparent status recorded in an act of notoriety shall be mentioned in the margin of the child's record of birth.

Neither the act of notoriety nor the refusal to issue one are subject to appeal.

CHAPTER III. ACTIONS RELATED TO FILIATION

Section 1: General provisions

Article 318

No action is admissible as to the parentage of a child who was not born viable.

Article 318-1

The tribunal de grande instance exercising civil jurisdiction shall have exclusive jurisdiction to have cognizance of actions regarding parentage.

Article 319

In case of a violation interfering with the parentage of a person, a criminal action may be ruled upon only after the judgment on the question of parentage has become res judicata.

Article 320

As long as it has not been contested in court, a lawfully established parentage is a bar to establishing another parentage which would contradict it.

Article 321

Except when they are confined by statute within another period of time, actions regarding parentage are time-barred after ten years as from the day when the

person was deprived of the status that he claims, or began to enjoy the status that is contested against him. With respect to the child, that period is suspended during his minority.

Article 322

The action may be brought by the heirs of a person deceased before the expiry of the period of time allocated to the person to bring an action.

The heirs may also continue the action he has already initiated, unless there was a withdrawal or an extinction of the action.

Article 323

Actions regarding parentage may not be waived.

Article 324

Judgments handed down in matters of parentage are enforceable against persons who were not parties thereto.

The latter are entitled to file third party applications for rehearing within the period of time specified in Article 321 if they were entitled to institute the action.

Judges may of their own motion require that all the parties concerned against whom they consider judgment should be given be joined in the action.

CHULALONGKORN UNIVERSITY

Section 2. Claims to establish filiation

Article 325

In the absence of a title or of the possession of apparent status, the search for the mother is allowed.

The action is reserved to the child who is bound to prove that he is the one to whom the alleged mother has given birth.

Article 326

At the time of delivery the mother may request that the secrecy as to her admittance and identity be preserved.

Article 327

Paternity out of wedlock may be judicially declared.

The action to establish paternity is reserved to the child.

Article 328

The parent, even under age, with respect to whom parentage is established, during the child's minority, is alone entitled to bring an action in maternity or paternity.

If no bond of filiation is established, or where that parent is dead or unable to express his or her will, the action is brought by the tutor under the provisions of the second paragraph of Article 408.

The action is brought against the alleged parent or his or her heirs. In the absence of heirs or where they have renounced succession, the action is brought against the State. The renouncing heirs shall be joined in the proceedings in order to assert their rights.

Article 329

Where the presumption of paternity has been set aside under Article 313, each one of the spouses may, during the minority of the child, request that its effects be reinstated by proving that the husband is the father. The action may be brought by the child within ten years after his coming of age.

Article 330

The possession of apparent status may be established, at the request of any person having an interest thereto, within ten years after it has ended or after the death of the claimed parent.

Article 331

Where an action is brought under this section, the court shall rule, if there is occasion, on the exercise of parental authority, the contribution to the support and education of the child and the attribution of the name.

Section 3. Actions to contest filiation

Article 332

Maternity may be contested by proving that the mother did not give birth to the child.

Paternity may be contested by proving that the husband or the author of the acknowledgement is not the father.

Article 333

When the possession of apparent status is consistent with the title, the action may be brought only by the child, one of his father and mother or the person who alleges to be the true parent. The action prescribes in five years as from the day when the possession of apparent status has ended or from the day of the death of the parent vis-à-vis whom the bond of filiation is contested.

No one, except the State prosecutor, may contest a filiation when the possession of apparent status consistent with the title has lasted at least five years as from the birth or the acknowledgement, if the possession was established later on.

Article 334

Failing a possession of apparent status consistent with the title, an action to contest the filiation may be brought by any person who has an interest thereto within the period of time specified in Article 321.

Article 335

The filiation established by a possession of apparent status acknowledged by an act of notoriety may be contested by any person who has an interest thereto by adducing proof within a period of time of ten years from the issuing of the act.

Article 336

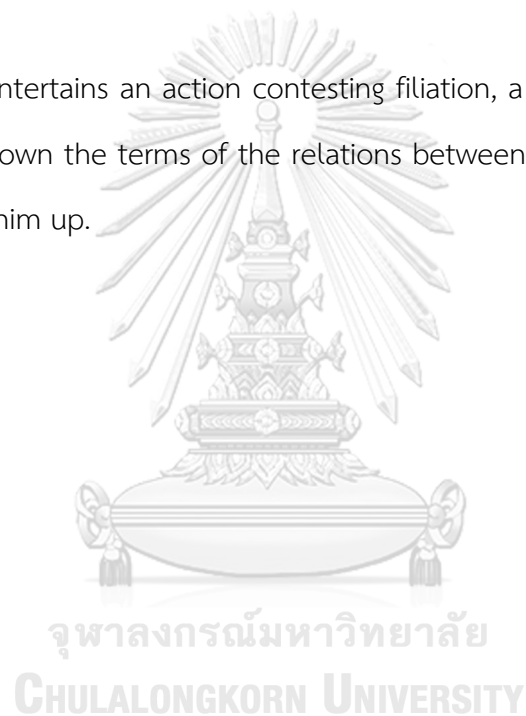
A lawfully established parentage may be contested by the State prosecutor should inferences drawn from the acts themselves renders it unlikely or in case of fraud against the law.

Article 336-1

When the officer of civil status who has jurisdiction under Article 55 has in hand a prenatal paternal acknowledgement whose statements about its author are contradicted by elements of information about the father communicated by the declarant, the officer establishes the act of birth on the basis of the elements of information communicated by the declarant. He notifies, without delay, the State prosecutor who brings up the conflict of paternity on the ground of Article 336.

Article 337

Where it entertains an action contesting filiation, a court may, in the interest of the child, lay down the terms of the relations between the latter and the person who was bringing him up.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นางสาวศิริพร จิระพรวัชรานนท์
วัน เดือน ปี เกิด	8 กรกฎาคม 2531
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
วุฒิการศึกษา	นิติศาสตร์บัณฑิต
ที่อยู่ปัจจุบัน	41 ซอยจิบดาร์ห์ ถนนสุทธิสาร แขวงดินแดง เขตดินแดง กรุงเทพฯ 10400

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY